پښتو سیندګی

نویزونه

Neologisms

لیکوالی

پوهاند ډاکټر مجاور احمد زیار

خپرونکی

د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز

پېښور

2000 ❁ ۱۳۷۸

پښتو سیندګی

نویزونه

پوهاند ډاکټر م. ا. زیار

ډالۍ

دپښتونخوا هغو جنګیالانو

او فرهنګیالانو ته چې پښتو پالنه

دخپلې ژوند جګړې بنسټ ګڼي.

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: پښتو سیندګی (نویزونه Neologisms)

لیکوال: پوهاند ډاکټر مجاور احمد زیار

تیاروونکي: د پښتو څانګې ملګري:

ش. ساپی، ا. درانی، ف. فرحت.

ګ . ګوهر، خ. حکیمزی.

ش. وګړپال، ف. بزګر

مرستندوی: د ساپي د پښتو څېړنو علمي جرګه

سلاکار: انور درانی او شکیل ساپی

خپروونکی: د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز

کمپوزر: ن. هنریار، ر. صدیقي

د کمپوز پشپړوونکی: د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز

د چاپ کال: ۱۳۷۸ جنوري ۲۰۰۰

د چاپ شمیر: ۱۰۰۰ ټوکه

د چاپ حقوق: دا حقوق د ساپي د پښتو څېړنو
او پراختیا مرکز سره خوندي دي.

بیه: په افغانستان کې (۰   ) افغـانـی
په بـــــهرنیو هیوادونـــــو کـــــې
(   )امریکایي ډالر یا د هغو معادل

پته: د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا
مرکـز فلیـټ نمـبر ۳۱۴ – دریم پـوړ
ګل حاجي پلازه – یونیورســـتي روډ
پیښور.

تیلیفون او فکس: ۴۴۵۰۶ – ۰۹۱

Address: Sapi's Center for Pushto Research and Development
Flat # 314, 3rd Floor, Gul Haji Plaza, University Road,
Peshawar, Pakistan
Phone & Fax: 091 – 44506
E-mail: - scprd@psh.paknet.com.pk

د ساپې د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز او د هغې د علمي شورا او د دې مرکز د درانده مشر او. موسس امام الدین ساپي څخه د زړه له کومې مننه کوو چې ددغه ډیکشنري چاپ یې پخپل بشپړ ځانګړي لګښت کېدونی کړ.

د پښتو ژبې ملګري

د دغو پښتو مينو د مرستو مننه کوو

واحد علي او شير علي او نور وکيلان ملګري. شوکت علي شرار، شير شاه (مينګوره). محمد ابراهيم (بټ خيله). فضل خدا ساپی، راحت الله (LTC)، وزير خټک، پير ګوهر (امن شاعر) او ملګري (مردان)، نيک محمد غازي زوی (پېښور). مسعود مرزا (جرمني).

همدا شان د ځوان ليکوال عالمزيب خليل دا ميړانه هم د هيرولو نده چې زموږ دغه سيندګی يې له ورکې را وژغورو.

د پښتو پانګي ملګري

پښتو سیندګی زمونږ بریا

زمونږ دلرغوني اوهم دمعاصراو نوي تاریخ په تقدیرکې په طبیعي ډول یوه پخه قانونمندي داده چې دپیړیو پیړیو په اوږدو کې زمونږ دخلکو د مبارزو تاریخ او ټول طبیعي، اقتصادي، علمي، فرهنګي، مدني، ژبني، معنوي او مادي ارزښتونه ددې خاورې داصلي اوسیدونکو یعنې زمونږ دتیروپلرونو اونیکونو دملي مبارزو دتاریخ دوام دی او دایوه نه شلیدونکې کړۍ اودملي زیار نه تمکیدونکی بهیردی چې خپلواکي، ملي واکمني، ښتونواله اودخاورې بشپړه ساتنه یې بنسټ تشکیلوي دهمدې قانونمندۍ دعمل په بهیرکې ویاړم چې دپښتو ژبې نویزونو په لړکې دساپې

دپښتو څېړنو دمرکز دلارې دپښتو سيندګی دکتاب په چاپولو او خپرولو بريا موم.

ديولرغوني هيواد دټولو معنوي.- اجتماعي پديدو دپيژندنې لپاره په څېړنو او موندنې کې دفرهنګي او ژبني څېړنو او موندنو بهيرڅه اسان کار نه دی چې هرليکوال. شاعر يا دادب مينه وا وکولای شي ديوې بشري ملي ټولنې دملي ژبې پ ډېرو پټو پوهنيزو پانګو، ډول ډول ادبي رازونو. ښيګڼو، ژبښود ښتمنيو (ګرامري شتمنيو). نويزونو او دژبې دګړښودنې (قاموس) دکلياتو په علمي اوفرهنګي زيرمو اويا دنويزونو په لارو وپوهيږي. داڅکه چې تجربو راښولې ده چې دهرې ژبې دبشپړمحتوياتواودغنا ټولې ادبي - فرهنګي زيرمې

چې دورته ټولنې دټولنيزو مناسباتو يا دلرغون او هم نوي فرهنګ په هميشنۍ ترڼه کې دپيړيو پيړيو راهيسې دپرګنو دعمل په نتجه کې رامينځته شويدي، يوازې هغه ژبپوهان چې دژبپوهنې حقوقي امتياز لرونکي وي، کولای شي ددې حق ولري چې پخپلو ژبخيړنو کې دخپلې ملي ژبې دلاغنا، بشپړنې او دفلکلوريکو ادبياتو دپانګې څخه په ګټې اخيستلو سره سره ديويشتمې پيړۍ دمعاصرې تکنالوژۍ دادبياتو او اصطلاحاتو سره په ورته ملګرتيا او هم ژبنۍ پراختياکې پخپل علمي توانمندۍ سره راتلونکي کول ته دژبپوهنې پيرزوينه ډالۍ کړي.

دعلمي مفاهيمو په رڼاکې ويلی شو چې ژبه دانسانانو په خپل منځي کې ديو - بل سره دخبرو. پوهې او پوهولو لپاره يوازينی اساسي وسيله ده چې دعمل په جريان کې دانسان دمغزو څخه سرچينه اخلي او دتفکر دلارې دګردو انسانانو په خپل منځي کې دعلمي فرهنګي او يا دژوند په هردول اجتماعي مناسباتو او راکړې ورکړې کې تيوريکي - شعوري دنده ترسره کوي. ددې ټکو دياډولو څخه مونږ ته دانتيجه په لاس راځي چې ژبه نه يوازې ديو انسان دخبرو او دهغه دمنطق ځيزمنه عيني وسيله ده بلکه دهغه دټول روان . دهغه دتفکردڅرګندونې او دهغه دروح وسيله هم ده.

دنړۍ ټول ټولنيز پوهان (فرق نه کوي
دهرډول نړۍ ليد. مکتب يا عقيدې لرونکی چې
وي) دملي فلسفي دمفاهيمو دابرخه په ګډه سره
مني چې دګردې نړۍ پرمخ دانسانانو ترمينځ
دټولنيزو مناسباتو په نتيجه کې بيا هم داجتماعي
پديدو دشناخت او پيژندنې موضوع دخپلې څيړنې
او يا بحث لاندې نيول په حقيقت کې دورته ټولنې
دپيچلو اجتماعي - سياسي او يا نورو هر ډول مسئلو
دحل هم پيلامه او هم بشپړ پای تشکيلوي دبيلګې
په توګه ديو هيواد په جغرافيايي اوسياسي حدوداتو
کې دننه چې ټولنه يې غيرمتجانس او څو قوميزه
بنه ولري دهمدغو قومونوترمينځ دملي مسئلې دحل
يوه اساسي ستونزه د ژبې مسئله ده چې قومي

بشري اکثریت یې دمسئلې دستونزې دحل دیواځنی کیلي. حقوقي نورم او دملي یووالي واحد سنمبول ګڼل کیږي. داځکه چې دوراندې تکو په یو ځل بیا تائید سره ویلی شم چې ژبه په یو هیواد کې دهغه هیواد داړوندې طبیعي جغرافیایي زمکې په سردورته بشري فرهنګ او داړونده انسان په ټول تمدن کې دهغه دمغزو دکړنې سره مل دهماغه انسان دشعور. تفکر او دژوند ورځنې یا ټول تاریخي اعمالو دتشریح دادمنه وسیله او دچاپریال دشناخت هدفمند انعکاس دی چې بل هیڅ فکتور بې له ژبې څخه دستونزې دحل ځواب نشي ویلای. داددي لپاره چې په ژبه کې دیوقوم او دیوې اړوندې ټولنې ټول

مدنیت، رواج، کلتور، سیاست، دود، تاریخ اوحتی
د ورته انسانانو دختې دطبیعي خصلت ترجماني
پرته ده.

زمونږ ددې مرکز دخدمت اساسي هدف
همدلته پروت دی او هغه هم ددې دپاره چې په
ګران هیواد افغانستان کې دهیواد ټول وګړي او
قومونه دبشري مدنیت په تخنیک، ساینس، اقتصاد
ادب او یا نورو مادي، معنوي پدیدو په حقیقي
کیفیت، اصلي پرمخ تللي ماهیت یا ښه ایزجوړښت
وپوهیږي یا وپیژنو یا نوروته و پوهوو، مجبوزیو چې
په ټولو اجتماعي مناسباتو کې زمونږ دهمدې بشري
اړتیاودپوره کولو په خاطردافغانستان دپښتو ملي
رسمي ژبې نوښت، غنا او د ژبپوهنې ودې ته

دژبیوهانو دلیارې ژوره پاملرنه ترسره شي نوځکه خو بیا اړکیږوچې زمونږ په وروسته پاتې ساتل شوې ټولنې دعلمي - فرهنګي پرمختګ لپاره لازم دی چې زمونږ دملت دبشپړاکثریت ژبې (پښتو) ته دټولو ملي - حقوقي مسئلو په سرکې دحل عملي بڼه ورکړو او پدې لرغوني اماډیرې بډای ژبې دفرهنګي پانګو په پټو زیرمو باندې زمونږ دپښتوژبې دژبپوهانو څیړنې او ډیرې ژورې څیړنې سرته ورسیږي.

لکه چې ستر څیړونکی او ژبپوه هنري راورټي لیکي: (دپښتو ژبې دافعالو او ضمایرو له خصوصیاتو او ځنې نورو مشخصاتو نه داسې ښکارې چې دایوه عجیبه او لرغونې ژبه او له هرې معلومې ژبې نه

متفاوته او بډای، ژبه ده.) په ویاړ اوخوښۍ سره باید په ډاګه ووایم چې دداسې څېړونکو او ژبپوهانو څخه چې داخوارکۍ اما لرغونې او بډای ژبې ته دزړه له کومې خپله پوهه او ژوند.په نوي ادب او نوي نوښت سره بخښلی دی یوهم پوهاند ډاکترمجاوراحمد زیارصاحب دی چې د(پښتوسیندګی) نومې دګړښود یو ډیر ارزښتناک کتاب یې ددوه زرم عیسوي نوي کال په درشل کې لیکلی دی او دخپلو ځلاندو افکارو او ژبپوهنې په وړانګو یې دپښتو ژبې لوستونکو او دپوهنې دځوانانودزده کړې سترګې روښانه کړي دي.

زه همدا اوس په همدې شیبو کې چې د(پښتوسیندګی زمونړبریا) سرلیک په نوم لیکنه

كوم ،ويارم چې د"سيندګی" نومی ارزښتنـــاک ګړښود کتاب په لومړي ځل سره دپښتو ژبې دیـوې علمـي پانګې او پوهنيزقاموس په توګه په وړيا ډول دساپی دپښتو څیړنـــو او پراختیـا مرکزلخـوا پـه پيښورکـې دساپي په ځانګړي لګښت چاپ اوخپورشو.

دساپی دپښتو څیړنو او پراختیا مرکـز دبنسټ ډېره چې ما په خپلـه دخپـل ځانـګړې پـانګې پـه لګښت دهغې مینې او ملي ارمان له املــه چـې زمـا دروح اوختې سره دافغانستان دبشــپړاکثریت خلکـو دملي ژبې پښتو ته بې له کوم امتیاز،ريا او بــې لـه کومو شخصي ګټو په نظر کې نیولـو سـره دخدمـت کولو په خاطر اخښګل شویدی څلورکاله وړاندې په پيښور کې کښيښودله.

ددې معنوي لوی مرکز دپرانستلو اساسي لـوری او ستراتیژیک هـدف تجـارتي نـه او نـه دشـخصي پـانګې دډیـربښت هدفونــه پرمــخ بیـایي بلکــې دافغانسـتان لرغونــی اوهـم معـاصر تـاریخ، پوهنــې، فرهنګ او دافغانستان دبشپړ اکثریت ولسـونو پښتـو ملي ژبې څیړنــو، بـدای کولـو، علمـي کولـو او ددې لیارې څخه دهیواد ټولو معنوي ارزښتونو ته دخپلو ټولو مـادي اومعنـوي امکانـاتو سره پـه وړیـا تـوګه دځانګړې پانګې په لګښت خدمت کول دي. مـا لا دډیر پخوانه دخپلو لوړو زده کړو په بـهیر کـې پـه کوم عمر کې چې تنکی ځلمـی وم دځانـه سره پـه تینګه پتیالې وه چې زه باید دداسې یوعلمي ټولنـیز مرکز دلارې په هر ډول مادي او معنوي قرباني چې

وي. افغانستان او افغاني ټولنې په تېره بيا دځوان کول دپوهنيزو ښيګڼو او دپښتو ژبې دپرمختګ او لاپسې دبډاى کولو لپاره خدمت او تاريخي - ملي ځنډ نه منونکي دندې ديوې رغونکې پوهنيزې ستراتيژۍ په رڼا کې ترسره کړم.

بې ځايه به نه وي چې دساپې دپښتو څېړنو او پراختيا دمرکزسترخدمت دپيل دورځې څخه راپديخوا دهغه د فعاليت اساسي تګ لاراو ټاکل شوې پوهنيزه ستراتيژي په لاندې ډول ياده کړم.

۱. په افغانستان کې دپښتو ژبه چې ددې هيواد دولسونو دبشپړ اکثريت ملي ژبه ده بايد دافغانستان دټولو قومونو لپاره پخپل منځي کې مينه مينه شي. علمي شي. دساينس تخنيک او دکمپيوټر ژبه شي

او بلاخـره ډېـر ژر دښووونـــې اوروزنـــې دوزارت دښونځيـــو، مســـلكي تخنيكمونـــو، اكـــاډميو او پوهنتونونو لوست خونو تـه ورننوځي اوپـه رسمي ملـي او دولتـي مناسباتو او راكـــړه وركـــړه، خـط اوكتابت كـــې دې پـه ټول هيـواد كـې عـام او دهـر افغان دقلم ژبه شي.

۲. دپورتني ملي ارمان سره جوښت دمسلكي علومو دلـوړو زده كـړو او دټول معـارف درسـي او مسـلكي كتابونو د وړيا چاپولو او خپرولو په څنګ كې دامركز د وياړه ډكه يوه بله دنـده هـم لـري او هغـه داچې دعلمي، ادبي، تـاريخي، فرهنـګي او ډول ډول له مينـځه وړل شـويو او سـوځول شـويو كتـابونو او ارزښتناكو ملي تاريخي او فرهنګي اثارو دبيا رغوني

لپاره په ملـــي رسمي ژبـې پښتـو بـانديې دساپـى دخانګړې پانګې پـــه لـګښت پـه وړيـا تـوګه چـاپ اوخپاره کړي.

۳. ددې مرکز دعلمي او فرهنــګي ستراتيژی دکـار بل غوره اسـتقامت دادی چـې دامرکـز بـه ترخپلـه وسه وسه هڅه وکړي چې پښتو ژبې ته داسې دزده کړې تجربوي - مسلکي معاصر علـوم چـې او سنې تولې بشري تولنې په تيره بيا دافغانستان راتلونکو ځوانانو. استعدادونو او ملي شعور ته په پراختيا او ترقي کې نه تمکيدونکی ونډه او تکامل ورکړي. پـام وړاړوي او ددې مرکز لخوانه دې په پښتو ملي ژبه کې دمعارف او زده کړې ځوانانو ته پـه زړه پورې چاپ شوي شوي اثار او کتابونه په لاس ورکړي.

۴. پدې ځای کې دپورتنیو تاکل شویو هدفونو ترڅنګ دکار یو بل ډیر اساسي لوری په ګوته کول هم ښه ګڼم او هغه داچې دپښتو ژبې دامرکز بیا هم ترخپله وسه وسه هڅه کوي چې دملي لوړو ګټو په تناسب په نړۍ اوهم دخپل ملي کچ په چاپیریال کې دبشري حقونو دمنل شوي انساني نورم او اصل ته چې (دژبې ازادي.دفکر اوبیان ازادي.د[illegible]دان ازادي.دلیکنې او مطبوعاتو ازادي) نومیږي درناوی کوي او دپښتو ژبې دخیړنې.بدای کولو، پراختیا او علمي کولو په برخه کې دامنل شوي پورتني بشري نورم او اصل دزړه په مینه پلي کوي.

۵. ددې مرکز دستراتیژۍ دخدمت دوړانګې بل څرک دادی چې دامرکزدپښتو ژبې دادب زخیرې

او د پانګې دبیا بشپړې رغونې دپاره چې دیوې

اوږدې مودې راهسې له جدي ګواښ سره مخامخ

کړی شوي دي دیوې خوانه او دافغانستان دملي

یووالي، ملي ګټو، ملي خپلواکۍ اودملي فرهنګ

دروښانولو په اړه لیکل شوي علمي اثاردبلې خوانه

ددې مرکزدعلمي شورې دڅیړنو او چاپ څانګې له

لیارې بیله کومې ځنډونې څخه دساپې په ځانګړې

لګښت چاپوي او خپروي.

دپورتنیو ستراتیژیکو هدفونو په رڼاکې

همداسترملي رسالت دی چې دپښتو ژبې دپوهنیزو

ښیګڼو او دلاپرمختګ لپاره دساپې دڅیړنو

دامرکزدنوموړو ملي ستراتیژیکو دندو په بیلابیلو

برخو کې دژبپوهنې دعلمي میتودولوژۍ په رڼاکې

لګیا دی څېړنې او خپرونې کوي او سږکال یې هم دنورو تیرو کلونو په شان پوشمیرادبي، علمي، تاریخي او دپوهنې او لوړو تحصیلاتو درسي کتابونه لکه دطب دپوهنځي د (P.C.B) تولګي ددړهم سمستر لپاره دعمومي بیالوژۍ درسي کتاب، دپښتو بدیع البیان کتاب، دپښتو ژبنود(ګرامر)، پښتو ګړښود(دکشنري یا قاموس) دهیواد، دنومیالي، ملي ولسي شاعر اروابناد امین الله (ملنګ جان) نومي کتاب، هرات پښتانه اوسترګ لبه، او د هیواد دنومیالي تاریخ پوه محمد حسن کاکړ(رڼا اودغه) نومي کتاب دساپي د پښتو څېړنو مرکز لخوا چاپ او خپاره شویدي چې دا لړی

اوس هم دپښتو ژبې سره دمينې په څپوکې جاري ده.

دادی نن یوځل بیا دهمدې لړی په بهیرکې ددې مرکز دپوهنیزې ستراتیژی په رڼا کې دساپی دپښتو څیړنو اوپراختیا مرکزته دا ډیر دویړ اوخوښی بله شیبه ده چې دپوهاند زیار صاحب سیندګی نومی پښتو ګړښود (پښتوقاموس) کتاب بیا ددې مرکز لخوا نوی چاپ شو او ددې مرکز دڅیړنو.چاپ ځای.او خپرونو په ارشیف کې اوچت ځای وموند.

داکتاب چې د پښتو ژبې څخه په انګریزی او پاړسی ژبوکې ډیرزیات شمیر وییونه (لغاتونه ترجمه شوي.معنی شوي او لندوچکی تفسیر یې

لیکل شوی دی دپښتوژبې دغنا له پلوه او د پښتو

ګړښوونې دتشریح او ګړپانګې په لحاظ ډیر زیات

پوهنیز ارزښت لري. ددې علمي ګړښود کتاب دلید

زاویه د ژبپوهنې دیو داسې نوي ډول

ګړدود. بداعت او د پاخه تفکر دنقطې څخه

سرچینه اخلي کوم چې له نیکه مرغه دا ډول

د پښتو ژبې ژبپوهنې دمیتودولوژی نوی ګړدود او

پښتو بداعت دپوهاند مجاوراحمد زیار لخوا د هغه

د مینې د لوړاحساس لرلو او زیار پلې شوې

نتیجه ده.

زه هیله مندیم او پوره باور لرم چې

دپوهاندداکتر مجاور احمد زیارصاحب سندګی

نومی ګړښود (قاموس) یا وییونه دهر زده

کوونکي ، څېړونکي ، ليکوال او دپوهې مينه وال پــه افغاني روح او مورنى ژبې ته ددرناوي پــه تلـه ښې ژورې اغيزې وکړي.

دتـاريخ پـه اوسنيو ډيــرو ترخــو اوســتونزمنو شرايطو کې چې دپښتو لرغونې ژبــې دمعـاصر ادب ډېرو علمي برخو او تاريخي اړخونو تـه پوره زيـان ورسول شوى دى او په دې برخه کې په څرګندې اوښکـاره سپين سترګى سره دپرديو پــه لمســون اولګښت اوس هم ددې ژبې دبيخي کمزورتيـا او لـه مينځه وړلــو لپــاره دبيــخ ايســتنې هلــې ځلــې کيږي ، هيله من يو دزيارصاحب سيندګى نومى پښتو ګړښود (دوييوني دغه مجموعه) به دپښتو ملي ژبــې درغاونې ، غنا او دبيرته لاښه بيخ نيونې دپاره ستره

دنده ترسره کړي. زه پوره باور لرم چې دپښتو ژبې
دکمزورتیا او ورکـاوي دمخنیـوي لپاره دټولو هغو
نامقدسو اروا ګانو په وړاندې چې غواړي دپردیو په
لـګښت دافغانستان دملـي ژبې ډیـر لـوړ حقوقـي
ارزښت کمزوری کړي. دسیندګي نومي پښتـوګړښود
(پښتو قاموس) یوازنی مناسب او سیال علمي ځواب
دی چې ددې مرکز لخـوا د شـلمې پیـړۍ پـه پـای
او دیویشتمې سدۍ پـه پیلامـه کـې پښتـو ژبـې تـه
دخپل خدمت په لړۍ کې چاپ شو.

دپښتو سیندګی نومیکتاب دافغانستان ملي ژبې
دغنا اوفرهنګي پانګوالـۍ ځوان ځواکمـن داسـې یـو
استاذی دی چـې لـه نیکـه مرغـه دسـاپـي دپښتـو
ځیړنـو اوپراختیـا دمرکـز لخـوا دهـر ځوان

پښتون ، دپوهنـــې هرافغـان زده کوونکـی یـا محصـل
او دژبپوهنې هرڅېړونکي مینه وال ته په پښتوژبـه
کـې نوښتونـه ،ګړویزونـــه ، نویزونـــه ډالـی کـوي
او دپښتو وییونې دقاموس زیری ورکوي.

زه دهیـــــــواد خپلـــــــو درنـــــــو
استادانو، پوهـانو، څیړونکـو او لیکوالانـو تـــه ددې
خبرې پخلی کول هم ضروري ګڼم چې دخپـل ځان
لخوا دیو افغان په توګه پښتو ژبې ته دخدمت کولو
لپاره دخپل هدف یو بل دیـادولو وړ اساسـي لـوری
څرګند کـړم او هغـه داچـې دساپـی‌دپښتـو څیړنـو
او پراختیا مرکز دخپلې پوهنیزې سـتراتیژی پـه رڼا
کې په غوڅ ډول پتیلې ده چې ټولې علمي څیړنې ،
لیکنې ، نویزونه اویا د یالکتیزمونه (ګړویزونه) چـې

دیودرسي. تاریخي یا ادبي کتاب، مجلې یا دژورنال په بڼه دژبپوهانو، ژورنالستانو او دپوهنې مسلکي ځانګو درنو استادانو لخوا په پښتو ژبه کې هیوادوالو یا دپوهنې شاګردانو ته دچاپ اوخپرونې دپاره دساپې دپښتو څیړنو اوپراختیا مرکز ته دخپلو اړوندو وړاندیزونو په ترڅ کې دمنظورۍ نه وروسته ورسپارل کیږي دامرکز یي په بشپړې ناپییلۍ سره بي له سیاسي او عقیدوي تمایلاتو یا پلوۍ څخه پښتو ژبې ته دخدمت لپاره چاپوي او هیڅکله دهر محترم مولف دخپل ځانګړي سیاسي دریځ او دهغه دلیکنې دسیاسي نړۍ لید زاویې لوري پورې هیڅ ډول اړه نه لري. دامرکز دخپل ملي ناپییلي خصلت له مخې هردروند لیکوال ته دهغه دخدمت په

خاطرچې یوازې او یوازې دپښتو ژبې دعلمي کولو، څیړنو او پراختیا لپاره یې ترسره کوي درناوی لري.

ددې مرکز د علمي شورى غړي او ټول مسولین دا دنده هم لري چې هر هغه کتاب چې د ساپي د پښتو څیړنو او پراختیا مرکز له لیارې د ساپي په ځانګړي لګښت چاپیږي، د افغانستان ټولي ملي - تاریخي ګټې ټینګې په پام کې ونیسي او د چاپ په بهیرکې دهیواد. د لوړو ګټو څخه په علمي کچ دفاع او ساتنه وکړي.

زه هیله مندیم چې دپښتو سیندګی نومی کتاب په چاپولو چې ددې مرکز دویاړونو په ارشیف کې یوه بله ډیره غوره او روښانه ډیوه بله شوه،

دتاریخي افغانستان دنوي کول دپاره دپښتو ژبې دزده کړې ځوانو استعدادونوته دپوهنې په هرې څانگه کې دوییونې معنی، مفهوم او تشریح په لارکې دیوه پاخه تجربه کار او پوه ښوونکی اولاربنود په توگه ډیر ارزښتناک اود داد وړ ملي - فرهنگي خدمت ترسره کړي. همداشان هیله لرم چې دزیارصاحب ددې ستر علمي زیار څخه ټول لوستونکي په تیره بیا دپوهنې اودپښتوژبې ټول مینه وال بشپړه گټه پورته کړي.

په پای کې دساپی دپښتو څیړنو او پراختیا مرکز دپورتنی ستراتیژی او پوهنیزې مفکورې په رڼا کې زه دپښتو ملي ژبې او ټولو افغانانو دژور خدمت لپاره ددې مرکز دبنسټ ایښودونکي په توگه له

خپلي خوا. ددې مرکز دعلمـي شـورى ددرنـو غـړو
او ټولو کارکوونکو لخـوا دهيـواد د نوميـالي ليکـوال
پوهاند مجاوراحمد زيار صاحب ته دده په دې لړى
زيار او هغه علمي، فرهنګي او دپښتو ژبــې وييونـي
ستره پانګه چې دپوهې، فرهنـګ او ژبپوهنـې مينـه
والوتـه دپښتـو سيندګی نومـی ليکـل شـوى ګړښود
کتاب په لمن او پانه پـانه کـې يـې رازيرمـه کـړي
او دراتلونکي کوُل ژبپوهنې او نورو علمي برخـو تـه
يــې ډالــی کــړې ده ښه چــارې او مبــارکي وايم
او دلـوى. بخښونکـي او مـهربان څښتـن(ج) څخــه
محترم پوهاند زيارصاحب ته دپښتو دملي ژبـې پـه
نورو هغو برخو کې چې لا تراوسه پورې پکې هيـڅ
ډول خيرنــــــه نـــــــده ترســــــــره

شوې، دژب خیړنې دکره کتنې توفیق او خیړنو کې یې لازیات بریالیتوبونه غواړم.

ویاړم چې ملي ژبې پښتوته دخپلو خدمتونو په لړی کې داارزښتناک کتاب د ۲۱ پیړی په لومړي کال چاپوم او ددې علمي اثردهمدې پانې پرمخ گرانو هیوادوالو او دنړی ټولو ولسونو ته هرچیرته او په هرهیواد کې چې میشته دي د 2000 کال دپیل دلومړی ورځې په مناسبت مبارکي وایم.

په ډیر درنښت.

په خپل ویاړلي هیواد کې دتل پاتې سوکالی

او دپښتوملي ژبې دلابریا په هیله

امام الدین ساپی

فونيميك الفبيټ
(غږيزه آبېڅې)

فونيميك	عادي	نوم
a	/ فتحه	زور ، فتحه
ā	الف	الف
b	ب	بې
c	څ	څې
č	چ	چې
d	د	دې
ḍ	ډ	ډې
e	ی	اوږده ې
–	ه	زورکی
g	ګ	ګې
ɣ	غ	غې
h	هـ	هې
i	ي	لنډه ي
j	ځ	ځې
ǰ	ج	جې
k	ك	کې

فونيميك	عادي	نوم
l	ل	لې
m	م	مـــې
n	ن	نې
ṇ	ڼ	ڼې
o	و	اوږد (و)
p	پ	پې
r	ر	رې
ṛ	ړ	ړې
s	س	سې
š	ش	شې
ṣ	ښ	ښې
t	ت	تې
ṭ	ټ	ټې
u	و	لنډ (و)
w	و	بېواکه (و)
x	خ	خې

فونیمیك	عادي	نوم	فونیمیك	عادي	نوم
y	ی	ښواکه (ی)	ž	ژ	ژې
z	ز	زې	ay	ی	زوروالـه ی
z̧	ډ	ډې	əy	ی	زورکې والا ی.

لنډیزونه

(اټ) ایټلي
(ار) اردو
(ان) انګریزي
(بډ) بډمانیز (متضادالمعنی)
(پا) پارسي (فارسي)
(تر) ترکي (تورکي)
(ج) جمع
(جر) جرمني
(عر) عربي
(فر) فرانسي ، فرانسیسي

******

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

څو تخنیکي خبرې

ویاړم چې د پښتو پانګې ملګرو او نورو پښتو مینو په هڅونه او لګښت د پښتو سیندګیو په لړ کې دغه دویمه بریا د ټولو مینه والو مخې ته ږدم. له دې سره سره چې بره خوا درېکلنو جګړه ماریو او تالانګریو هر څه پر امو او اباسین لاهو کړل او په دې ناتار کې زما ځانګړی کتابتون له څه ناڅه شلو زرو کارتونو سره له خاورو او ایرو سره برابر شو چې پنځه زره یې یوازې همدغه نوېزونه وو. خو بیا هم له هماغو ژغورلیو سرچینو، اخځونو او توکونو (موادو) څخه دومره را ترلاسه شول چې له پخواني شمېره یې هم تېری وکړ او دغومره پنډ سیندګی ترې جوړ شو.

له دې دا راجوتېږي چې پښتو له دغه پلوه د نړېرو پرمختللیو ټولنو له ژبو سره سیالي کولای شي، او د دې تر څنګه دا هم زبات ته رسوي چې

دغې غرنۍ او تېرنۍ ژبې د نومهالې (ماډرنې) علمي ـ تخنیکي نړۍ د راخپلونې او سهنې (هضمْ) لپاره خپله پوره غېږ پرانېستې پرېښې او د خپل پراخ لیکزیکي پوتنسیال او ځواك له پلوه د داسې سیالۍ پوره پوره جوګه کېدای شي.

پښتو نیولوجیزم (نوې ویې رغاونه) د نورو ژوندیو ژبو غوندې تر اوږده ادبي ـ له امیر کروړ سوري تر امیر حمزه شینواري ـ پړاو وروسته نوی علمي ـ سېستماتیك دا پوره مخینه لري چې پیلامه یې د فرهنګیالي پښتانه واکمن امیر شیر علیخان (۱۸٦۸ ـ ۱۸۷۹ م د افغانستان باچا) له بولیو (commands) او اداري نومونو سره رانښلي او دلته یې یوازې هماغه غورې پوځي نومونې له نویو نویو بدلونونو سره راخوندي کړای شوې، په اماني پېر کې له پښتو مرکې او بیا په نادر ـ ظاهري پېر کې له پښتو ټولنې سره د تېرې پېړۍ نیولوجیزم لړ و ډېر څومره بیز او څرنګیز (کمی او کیفی) پرمختګ وکړ، خو په راوروستو دوو لسیزو کې یې له چټکو

سیاسي ادلونونو بدلونونو او د هغو په ملتیا له ډېرې چټکې خپرنی پراختیا او پرمختیا سره گرد سره یو خورا گړندي بشپړتیایی بهیر ته راگډ شو او بې کچه سیاسي، علمي، ایډیالوجیکي، دیني او فرهنگي نومونې یې زموږ د وروسته پاتې پښتو په برخه کړې چې دغه سیندگي یې تر ډېر ځایه ښکارندویي کولای شي. له بده مرغه چې نیولوجیزم په رادېخوا پښتونخوا کې پخپله د پښتو غوندې د پخوا په څېر د شاعرانو او لیکوالو له بریده نه دی راوتلې، لکه د حمزه صاحب سړیواله، مچواله، غېږ پرانیستی....، یا د کامل مومند صاحب سېکواله، پیرنگیواله، څنډه (حاشیه) ... او یا د بل کوم یو یوه نیمه څانتنی جوړونه، لکه ځیرنه، نورپرست... په سرکاري اډانه کې ویل کېږي چې یوازې مولانا عبدالقادر د پښتو اکېډمی او پښتو ټانگې د مشرتابه په راوروسته وختو کې د پښتو نیولوجیزم غږ پورته کړی و، خو یوه وفادار شاگرد هم ورسره خپل غږ نه و غبرگ کړی. ډېره د نهېلی خبره لا بیا

دا چې د دغې خوا ګڼ لیکوال، شاعران، او زده کړې والا پښتانه ډېر مشهور نوېزونه لکه پوهنتون، پوهنځی، ښوونځی، روغتون، زیږنتون، توغندی، ورځپاڼه، پریکړه لیك، سریزه، ډګروال، ژبپوهنه، پرمختګ، خپلواکي، هډو هیڅ نه پېژني او یا خو د مریيز (غلامي) ذهنیت له کبله یې پر ځای نیم انګریزي، نیم اردو او پارسی هغه غوره ګڼي، لکه: ترقي پسند، بنیاد پسند، کالم نګاري، سکول، کالج، یونیورسټي، هسپتال، شفاخانه، استحصال، نوآبادیت، دهشت ګردي، اقوام متحده، پیشنګویی، منشیات، همه ګیر، قومي اسمبلي، لسانیات، نفسیات، رومانویت....

دا نو په رښتیا هغه تش په نامه انګریزي ځپلي - اردو ځپلي روښاندان (انټېلېکچوال) دي چې ان پر خپلو بچو باندې هم پښتو ژبه او پښتو نومونه نه لوروي او واکمن ښکېلاك و ځبېښاك ته د غاړې اېښوونې (تسلیم طلبی) په توګه ورته تر شېرشاه، احمد شاه، میرویس، روښان، خوشال،

ایمل، بريالي، ننگيالي، توريالي، لمر، اتل، پسرلي، پلوشې، سپوږمۍ، وږمې، ملالۍ، گلالۍ، ښکلا، موسکا، څلا، برېښنا، زرينې، زرمينې... مغولي او شيعه نومونه، لکه: اورنگزېب، شاه جهان، جهانگير، عالمگير، رستم عليشاه، امجد علي، واجد على، على گوهر، گوهر علي، گوهر زمان، خورشيد، فرزند علي، خورشيد علي، آفتاب، لياقت علي، شکيل، شاه فيصل، شاه قيصر، شاه مسعود، عدنان، اشفاق، سکندر حيات، سکندر زمان، قمرالزمان، بدرالزمان، فخرالزمان، صديق زمان، عمر دراز، گلدراز، شير دراز، زرپوش، زرنوش، گلزار عالم، جهان عالم، ذوالفقار، سجاد علي، ساجد علي، سرتاج، زرتاج، تاجدار، بيدار بخت، بخت زمان، افضال، نورجهان، جهان آراء، لاله رخ، ماه رخ، گلرخ، در شهوار، مغول، مغل اعظم، شجاع الملك، فاتح الملك، رفيع الملك، فخر عالم، افتخار عالم، لايق زاده، مثال زاده، بدرالمنير، بدرالحکيم، احرار الحکيم، مشتاق الرحمن، چراغ حسين شاه،

نورالبشر ، شمس القمر ... غوره برښېي.

اړتیا او ضرورت:

د نوې ژبپوهنې له مخې دا د لمر غوندې جوته کړ شوې ده چې د هرې ژبې ویي پانگه (vocabulary) له څلور گونو رغنده ټوکونو (اجزاوو) څخه رغېدنه مومي:

۱ـ دیالکتیزمونه dialectisms (گـــړوېزونه) چې داړوندې ژبې په بېلا بېلو گړدودو (لهجو) کې ورځنۍ کاریدنه (استعمال) لري، لکه کور ، کالي ، ډوډی ، اوبه...

۲ـ ارکاییزمونه archaisms (زړوېزونه) چې په گړدودو کې چېری نیم نیمژوانده پاتې وي، یا یې گرد سره څرك نه لگي او تش په زړو ادبي او تاریخي لیکنو او متنو کې راخوندي شوي او یوازې دلیکوالو ، شاعرانو او ژورنالېستانو له خوا له اړتیا سره سم په لږو ډېر جولیز او مانیز بدلون کارول

کېږي او ورو ورو ګړنۍ ژبې ته هم لار پيدا کوي ، لکه نړۍ ، هېواد ، ويی ، يون ، وياړ ، اتل ....

هيستوريزمونه historisms (هېروېزونه) بيا هغو زړو وييونو ته وايي چې بيا راتاند او استعمال نه شي او همداسې تاريخي پاتې شي.

۳ـ نيولوجيزمونه neologisms (نوېزونه)، دا هغه وييونه (لغات) دي چې دنيولوجيزم دنوې ويي زغاونې) له لارې د ژبپوهنې او بيا ويي پوهنې او داړوندې علمي ، تخنيکي څانګې د ماهرانو له خوا په خپل لاس (مصنوعي) جوړېږي ، هغه هم د ترنګ او بېلنګ (ترکيب و اشتقاق) او تيارو مخبېلګو (ماډلو) له مخې ، لکه پوهنتون له (پوهنه) او (تون) څخه ديوه ترنګ يا ترکيب په توګه د مېږتون او يا توغندی (راکټ) (دتوغولو) له فعل څخه د بېلنګ په توګه د مخبېلګې (ماډل) پر بنسټ؛ يا غرنی ، وګړنی ، ژبنی ، ژبيز ، لنډيز ، سريزه ، پانګوال ، ځمکوال ... او يا لاسليک ، سرليک ، برخليک ، مخکتنه ، ژبپوهنه ، ټولنپوهنه ....

سېمانتيزمونه semantisms يا هغه وييونه چې تيار په ژبه کې په ټاکلو ماناوو کارول کېږي، خو ويي رغوونکی پکې مانيز بدلون راولي، هم له نيولوجيزمونو څخه ګڼل کېږي، لکه پند (نصيحت)، پخوانۍ مانا يې سفر، يا دريځ (موقف، پاليسي)، پخوانۍ مانا يې ممبر.

پور ژباړه (loan translation) د نيولوجيزم هم يو بل ډول ګڼل کېږي او مانا يې دا چې يو ويی يا نومونه (ټرم) له يوې ژبې څخه بلې (پوروړې) ژبې ته راوژباړل شي، لکه پوهنتون د دارلعلوم يا دارالفنون او دانشگاه يوه پور ژباړه ده چې د پښتو له ترښتي (ترکيبی) دود او قاعدې سره سم له (پوهنه) او (تون) (ځای) څخه رغول شوی دی.

٤. فارنيزمونه او اداپټېزمونه Foreignisms and adoptisms يا پوروييونه (پردي وييونه) د ژبنۍ پانګې څلورمه ډله وييونه دي چې له نورو ژبو څخه راپورېږي، داسې چې، که په پوروړې يا

اخیستونکې ژبه کې په هماغه آره (اصلي) جوله او مانا و کارول شي، فارنیز مونه (دخیل) بلل کېږي او که لږ و ډېر جولیز یا مانیز بدلون پکې راشي، یا په بله وینا، د پورورې ژبې له فونو لوجیکي او رغاونیزو (گرایمري) او یا هم له مانا پوهیزو آرونو (اصولو) سره اړخ ولگوي، نو بیا اډاپټیزمونه (لکه د پښتو په اړه «مفغن» او د فارسی په اړه «مفرس») نومول کېږي، خو څنگه چې هر راز پور وییونه که د ډېرو نژدې خپلوانو ژبو ترمینځه هم وي، هیڅکله بې بدلونه نه پاتېږي، نو له دې کبله یې لویدیز انډول زیاتره «اداپتیزمونه» کارول کېږي، لکه بېنك (بانك)، شمع (شمه). یوازې لیکلی جوله لکه ظلم یا قاضي... هم د دې پلمه نه شي کېدای چې آره جوله یې خوندي پاتې ده، ځکه وینگیزه (تلفظي) جوله یې له عربي وینگ څخه هرومرو لږ و ډېر توپیر لري.

نړیوېزونه internationalisms بیا په دغه لړ کې هغو نړۍ سراسر دود وییونو ته وايي چې لکه

ځانګړي نومونه په ډېره لږه استثناء په ټولو ژبو کې له لږ و ډېر جوليز بدلون سره کارول کېږي، لکه تيلېفون، ټېلېګراف، راديو (رېډيو)، تلوېزيون (ټېلوېژن)... چې جرمني، عربي، هندي، او يوې نېمې بلې ژبې ژباړلي دي.

په دې توګه د آرو پرنسيپ له مخې په هره ژبه کې د ويي پانګې له څلور ګونو برخو څخه لومړی درې برخې آره (اصلي) پانګه ګڼل کېږي او وروستۍ برخه يې پورنۍ يا عاريتي، په بله وينا بايد په سلو کې يې تر پنځو ويشتو پردی يا راپور کړې پانګه تېرې ونه کړي، که نه د اردو غوندې ترې يوه کنډيباغي «پتوا» جوړېږي او په پای کې له خپلې ټولنې څخه کورټه او سکوټه پردی کېږي. او که دغه څلورمه برخه، په سرچپه توګه بېخي له ژبې وکښل شي، نو خبره بيا پيوريزم (purism) ته رسي چې يوازې په بنسټپالو نېشنلېسټانو (فاشيستانو) اړه پيدا کوي. خو که څوک له خپلې درې ګونې (ګړدودي، لرغوني يا تاريخي او

رغښتي) پانگې څخه له ژبني او نړیوال دود سره سم کار واخلي، هیڅکله پرې د پیوریست یا فاشیست تور لگېدای نه شي. د نوي جوړونې دواړه یا ټول رغښتي توکونه، بېلښتي (اشتقاقي) وي که تړښتي (ترکیبي)، باید د اړوندې ژبې خپل مال وي او تر وسې وسې گډوله نه وي، لکه نمرپرست یا نورپرست چې ولسي تیارونه یې نمرگلی دی.

هو! که یو وخت ټوله نړی پر یوه هېواد بدله شوه او سیاسي پولې برېدونه له منځه ولاړل او له دې سره د اسپیرانتو (esperanto) غوندې یوه گډه نړیواله ژبه رامنځته شوه، بیا به نو ژبني سرحدونه هم ړنگېږي او څوك به دېته اړ نه وځي، نور د پورتنیو آرونو (اصولو) خیال وساتي او یا د خپلې «ملی» ژبې د ژوندی پاتېدو یا نه پاتېدو شه اندېښنه ولري.

راتلونکې یوویشتمې پېړۍ ته پښتو له هره پلوه سمبالول پکار دي او په تېره د معیارې لیکنۍ بڼې یا لیکلارې او د هر څه په سر کې یې بیا د

سیندونو (ډیکشنریو) او سیندگیو (جیبي ډیکشنریو) بشپړونه یو داسې اړین (ضروري) کار دی چې له دې پرته د ساینس او ټیکنالوجۍ له چټکو اوښتونونو سره د اړخ لگونې جوگه کېدای نه شي. په دې لړ کې د لومړي گام په توگه په کار ده، پښتو له یوې یوازینۍ کره لغوي او گرایمري بنې سره د نورو پرمختللو ژبو غوندې ژر تر ژره د کمپیوټر په الکترونیکي مغزو کې خپل ټاکلی ځای ځایگی پیدا کاندې.

هیله ده، دغه ۸ - ۱۰ زره راخوندي شوي نوېزونه د پښتو په نومهالې علمي - تخنیکي بهاینه او سیالۍ کې یو اغیزمن نقش ترسره کړي او تر بل چاپه پکې لا نوې زیاتونې او سمونې راشي.

پـوهــانــد زيــار

پېښور پوهنتون، پښتو څانگه

سپتېمبر، ۱۹۹۵

(الف)

آبېځي abecc : الفبې، الف بې تې، (پا) الف با تا، (عر) الفباء، (ار) حروف تهجی، قاعده، (ان) alphabet (ABC)

آر ar : آره، رښتينی، (عر) معيار، اصل، اصيل، قاعده، (پا) بنياد، شالوده، (ان) base, basis; origin, original; principle.

آر پورويی ár-por-wayay : (په آره بڼه) دخيل ويی (لغت)، (پا) واژهٔ دخيل، (ان) domesticated word

آر پوهه ār-póha : د ويپونو دريښې راسپړنې علم، د اشتقاق علم، (پا) ريشه شناسی، (عر) فقة اللغته، (ان)

etymology

آر پوهيز ār-póh-íz : دار پوهې اړوند ، (پا) مربوط ريشه شناسی ، (ان) اتيمالوجيکل .

آرپېر ā́r-per : اصلي حالت (ګرامر) ، (ان) (gram) direct case

آر شمېر ā́r-smer : اصلي شمېر ، (پا) عدد اصلی ، (ان) cardinal number

آر کړ ā́r-kaṛ : اصلي فعل ، (پا) فعل اصلی ، (ان) main verb

آرليك ār-lík : اصلي لکينه ، لمبسه ، لاسکښنه ، (پا) پېشنويس ، (عر) مسوده ، اصل ، (ان) manuscript, original

آرمل ār-mál : د اصيل ملګری ؛ اصل ملګری ، سهي دوست ، (پا) رفيق اصيل ، رفيق راستين/راصيل دوست .

آرواصل ā́r-o-ásal : آرو اصيل ، آرو رښتينی ، (پا) اصل و پرنسيپ ، اصيل و صديق . اصل و معيار .

اروپا ګروهی arupā-gróhay : اروپاپال ، (پا) اروپايی مشرب ، اروپايی ګرا .

اروپايي ټولنه arupā-yi-ṭolána : (پا) جامعه يا

اتحادیهٔ اروپا(یی)، (ان) European Community

آرو رښتیني ژبني توکونه : ā́r-o-rast-īni-žab-an-ī́-tokúna

د ژبې اصلي او رښتیني توکي، داصواتو او هیجاناتو په وړاندې، (پا) عناصر اصلی و حقیقی زبانی .

آره ā́ra : بنسټ، ځېله، ریښه؛ توکم، (پا) بنیاد؛ ریشه؛ نژاد؛ (عر) اساس؛ نسب ، (ان) root, race

آره غونډله ā́ra-ɣóndla : اصلي جمله، (پا) جملهٔ اصلی .

آره یوستوې غونډله ā́ra-gawastáwe-ɣóndla : اصلی ساده جمله، (پا) جمله سادهٔ اصلی، (ان) main simple sentence (clause)

آره ويي بڼه ā́ra-wayi- baṇa : دويي آره بڼه، (پا) صورت اصلی واژه، (ان) underlying form

(د) آریانا افغان هوایي شرکت : (da)-āryānā-afɣā́n-hawāyí šerkat

Ariana Afghan Airlines co. (ان)

آریاني āryān-í : د اریانا (اریاییانو هېواد) اړوند، (پا) آریانی، معادل اصطلاح «ایرانی» در افغانستان (برای رفع

التباس)، (ان) aryanian

آريايي āryā-yī : داريا اړوند ، (پا) آريايي ، منسوب به اريا نژاد ، زبان ، فرهنگ ...)، (ان) aryan

آرينزی āryan-záy : دآرين له تېره (لنډ نوم)، (پا) آرينزاد (تخلص).

آرينمل āṛyan-mál : دآرين ملگری (لنډ نوم)، (پا) آريندوست (تخلص).

آړ āṛ : بنديز ، خنډ ، (عر) سد ، مانع ؛ شرط ، (ار) رکاوټ

آړوتی āṛ-wátay : (پا) شرط دار ، باقيد وشرط ، شرطی ، (عر) مشروط ، (ان) conditional, provisional

آړوتی اړخ āṛ-wátay-arx : شرطی اړخ ، (پا) وجه شرطی (فعل)، (ان) conditional mood

آړوتی خج āṛ-wátay-xaǰ : مشروط فشار چې له گاونډيتوبه منځنه راځي ، (پا) تکيه يا فشار مشروط ، (ان) conditioned stress

آړوتی غږ بدلون āṛwátay-ɣaẓ-bad-lún : مشروط غږ بدلون ، لکه د گاونډي غږ تر اغيز لاندې ، (پا) ديگر گونی آوايی مشروط ، (ان) conditioned sound change.

آړوتې غونډله āṛ-wáte-ɣonḍla : شرطي جمله ، (پا)

کمانډ ، کمان ، (ان) command

بونګه bongá : يرغملبيه ، (پا) پول ګروګانی .

بوياره buy-ā́ra : بېلګه ، پيلامه ، نښه ، څرك ، کنپل ، کرښپل ، (پا) نمونه ، نشانه ، کمترين نشانهٔ چيزی . (ان) secimem

بهاو bahā́w : بهېدنګ ، بهير ؛ رواني ، (عر) جريان ؛ سلاست .

بهرنی bahar-a-náy : ورچنيز ، دباندينی ، بلځايي ، پورژلی (پورژنی) ، (پا) بيرونی ؛ خارجی (ج : بهرني ، بهرنيان) ، (ان) فارېن ، فارېنر .

بهرونه bahar-a-wána : (بهر) وړنه ، (عر) صدور ، (ان) اېکسپورټ (ج : بهرونې=صادرات) .

بهنځ bahánj : بهنځی ، بهير ، (پا) بستر آب ، (عر) مجری ، مسير .

بهير bahír : جو په ؛ بهاو ، (پا) کاروان ؛ روند (عر) قافله ؛ جريان ؛ قطار ، (ان) کاروان ؛ پراسېس ، پروسه .

بيابانګرځی byā̄bā́n-gárjay : بيابان ګرځېدونکی ، (پا) بيابانګرد ، صحرا نورد .

بيا بيا byā́- byā́ : دويم ځلي ، بياځلي ، (پا) باربار ،

بطور مکرر ، تکراری ، (عر) مکرراً .

بیا پېښې byā-péṣay : بیا پېښېدونکی ، راغبرگېدونکی ، بیا ځلي ، (پا) تکراری .

بیا پېښي byā-peṣí : غبرگون ، بیا ځلي ، بیا پېښنگ ، (پا) دوباره گی ، (عر) تکرار .

بیاپېښې اړخ byā-péṣ-ay-aṛx : تکراری فعلی وجه ، (پا) وجه تکراری فعل ، (ان) iterative aspect

بیا پېښې ترنگ byā-péṣa-taṛang : (دوییونو) بیا ځلي (تکراری) ترنگ (ترکیب) ، (پا) ترکیب مکرر (واژه شناسی) (ان) iterative compound

بیا پېښې کړ byā-péṣ-ay- kaṛ : هغه کړ (فعل) چې د یوه کړن (عمل) تکرار ښیي ، (پا) فعل بسایند ، (ان) frequentative verb

بیا پیلونه byā- payl-aw-ána : بیا پیلونگ ، (پا) ازسر گیری (مذکرات) .

بیا تاندي byā-tānd-í : بیا تاندونه ، بیا تاندېدنه ، دوباره تازه کول ، (پا) تازه گی بخشی ، تازه گی دوباره(دادن ، یافتن) .

بیا چاپونه byā-čāp-aw-ána : بیا ځلي (دویم ځلي)

چاپ (چاپونه)، (پا) چاپ دوباره، تجدید چاپ، چاپ تازه، تجدید طبع، (ان) reprint

بیا ځانرغاونه byā-jān-raɣāwána : بیا ځان جوړونه، (پا) باز سازی از خود.

بیا ځلي byā-jal-í : بیا پېښی، بیا پېښي، (پا) تکراری، تکرار (عر) مکرر.

بیا ځواکي byā-jwāk-í : بیا ځواکمني، بیا ځواکمنونه، (پا) باز توانی، تقویت دوباره.

بې ارزښتي be-arz-ast-í : (پا) بی ارزشی، بې ارزی، (ار) بېقدری، (ان) disvalue

بیا رغاونه byā-raɣāwána : بیارغونه، بیا جوړونه، بیا سازونه، (پا) باز سازی، نو سازی، (ان) restoration, rebuilding, rehabilitation

بې آړوبې خنډه be-āṛ-o-be-xánḍa : بی قیدو شرط، (پا) بی قید و شرط.

بې اړې be-áṛe : بې اړتیا، (پا) نا محتاج، غیر محتاج، بی نیاز.

بې اړیکې be-aṛíke : نااړیکن، نا اړونده، بی ربطه (غږ پوهنه)، (پا) بی ربط (ان) irrelevant

بې اړيکي be-aṛikí : نااړوندي، نااړيکنوالى (غږ پوهنه)، (پا) بى ربطى، (ان) irrelevance

بیازېږد byā-zéẓd : بیا ځلى زېږد، دويم ځلى زېږد (زېږون، زېږېدونه)، (پا) زايش دوباره، تولد مجدد .

بیاز بېږون byā-zeẓ-ún : بیاز بېږونه؛ بیازېږېدنه، (پا) زايش (تولد) دوباره، (ان) rebirth

بیاژواکي byā-žwāk-í : بیاژونه، بیا ژوندي کول، (پا) باز زيستى، احياى دوباره، حيات بخشى، (عر) احياء، (ان) revivel restoring to life, rennissance

بیا کارونه byā-kār-aw-ána : بیا ځلي (دويم ځلي)، کارونه (استعمال)، (پا) کاربرد دوباره، استعمال دوباره

بیا کتنه byā-katána : بیا ليدنه، (پا) تجديد نظر، نظر ثانى، (ان) revision

بیا کتونکى byā-katúnkay : بیا ليدونکى، (پا) تجديد نظر کننده، نظر ثانى کننده .

بیا ليکنه byā-likána : بیا ليکون، (پا) باز نويسي (ان) rewriting

بیا ليکون byā-likún : بیا ليکنه، (پا) باز نويسى، مکرر نويسى، (عر) استنساخ (ان) re-writing

بیاموندنه byā-mondána : بیا میندنه ، (پا) باز یابی ،

بیا ودانونه byā-wadān-awána : بیا ابادونه ، (پا) اعمار مجدد ، تجدید عمران و آبادی ، (ان) reconstruction

بې اوډوني be-oḍ-un-í : بې ترتیبی (ژبپوهنه) ، (پا) بی رجی ، عدم ترتیب ، (ان) synchysis

بیا وېینه byā-wayána : (وینا) غبرگون ، بیا ځلي ویېنه ، دویمځلي وینا ، (پا) باز گو(یی) ، بحث دوباره ، (ان) retelling, repetition

بې اهنگه be-ahánga : (پا) بدون آهنگ ، (ان) intonationless

بې باوره be-bāwár-a : ناویسا ، نا باوره ، (پا) بی اعتماد ، بی باور ، فاقد یقین .

بې باوري be-bāwar-í : نا باوري ، ناویسایي ، (پا) بې باوري ، عدم اعتماد ، سلب اعتماد .

بې برخې be-bárxe : بې برخلیکه ، (پا) بی بهره ، بد قسمت ؛ بې سرنوشت ، (عر) محروم .

بې برخي be-barx-í : بې برخیوالی ؛ بې برخلیکي ، (پا) بی بهره گي ، بد قسمتی ؛ بی سرنوشتی ، (عر) محرومیت .

بې بنسټه be-bansáṭa : بې سرو بوله ، بې بنیاده ،

دروغ، (پا) بې تهداب، بې اساس، بی سرو پا، دروغ.

بې پاڼې be-pāṇ-í : بې پاڼې والی، (پا) بې برگی.

بې پته be-páta : بی ننگه؛ بی عزته، سپك ورك، (پا) بې غیرت؛ بی مروت، بی آب، بی آبرو، بی حرمت، حقیر.

بې پتې be-páte : بې نښې نښانې، بې اډرسه، بې درکه، (پا) بدون نشانی، بی آدرس، (ار) لاپته.

بې پتي be-pat-í : بې ننگی؛ بې احترامی، سپکاوی (پا) بی مروتی؛ بی آبی، بی حرمتی، بی عزتی.

بېپلوه be-paláwa : بی پرې بې جنبې، (پا) بېطرف، غیر جانبدار، (ان) neutral

بې پلوي be-palaw-í : (پا) بېطرفی، (ان) neutrality

بی توپیره be-tawpíra : بې تفاوته، بی پروا، (پا) بی تفاوت، بی اعتناء

بې توپیري be-tawpir-í : بې توپیروالی، بې پروایي، (پا) بی تفاوتی، بی مسؤولیتی.

بې توغه be-twára : بېځواکه، بی لله، کمزوری، (پا) ناتوان، ضعیف، بی نیرو.

بې توله be-tóla : بې وزنه؛ بېخرته، بې حسابه (پا)

بېوزن ، بې ريتم (شعر) ؛ بيحساب ، بې اندازه .

بې تولي be-tol-i : بېوزني ، (پا) بى وزنى (در شعر) .

بېچار be-čā́r : (پا) غير فعال ، مجهول (فعل) . (ان) pasive, voice

بېچار پېر be-čā́r-per : ناچاروال پېر (حالت) ، لكه په پښتوکې تېر مهال (ماضى) متعدي فعل کې چې د فاعل پر ځاى د مفعول تابع کېږي (ځلمي منه وخوړه) ، (پا) حالت مجهول ، حالت فعلى كه در ماضى متعدى فعل تابع مفعول ميگردد از جمله در زبان پښتو ، (ان) ergative case

بېچار پېر غونډال be-čā́r-per-ɣondā́l : بېچار پېرسېستم ، چې په يو لړ ژبو لكه پښتو او بلوڅى کې دود لري ، (پا) سستم يا نظام حالت مجهول ، (ان) ergative system

بېچار ستاينوم bečā́r-stāy-núm : بېچاکړ نوم ، مفعولى صفت ، (پا) صفت مفعولى ، (ان) past participle

بېچار كړ be-čā́r-kaṛ : مجهول فعل ، (پا) فعل مجهول ، (ان) passive verb

بېچار كړ نوم be-čā́r-kaṛ-núm : بېچار ستاينوم ، (پا) صفت مفعولى ، (ان) past participle

بېچار نوم be-čā́r-num : (پا) صفت مفعولى ، (ان)

past participle

بېځواکه be-jwā́ka : ناتوان، کمزوری ، بې قدرته ، (پا) ناتوان ، بی قدرت ، بی نیرو .

بېځواکي be-jwāk-í : ناتواني ، کمزوري ، بې قدرتي ، (پا) ناتوانی ، بی قدرتی ، بی نیرویی ، عدم قدرت .

بېخبنا bex-benā́ : بنسټ ، (پا) زېربنا ، پایه ، (ان) basis, base, infrastructure, foundation

بېخېندی bex-band-áy : بنده کوڅه ، په ټپ ولاړه (سیاسي لانجه یا خبرې) ، ټپ ؛ (پا) بن بست ، (ان) cul-de-sac, dead end, impasse

بې خجه be-xáǰa : بې فشاره (غږ پوهنه) ، (پا) بی فشار ، بدون فشار (آوا شناسی) ، (ان) enclitic

بې خجي be-xaǰ-í : بې فشاري (غږ پوهنه) ، (پا) بی فشاری (آواشناسی) ، (ان) enclisis

بی خرتې be-xráṭe : بې موقع ، (کار) نابهنگام

بې خرڅه be-xárc-a : کم خرڅه ، بې پیسو ، تش لاس ، کم خرچ ، بېخرچ ، تهیدست ، (عر) مفلس

بې خرڅي be-xarc-í : تش لاسي ، (پا) بیخرچي ، مفلسی ، تهیدستی ، تنگدستي .

بې خرخشې be-xarxašé : بې اړنگه، بېشکه، (پا) بدون خدشه، بدون شك و شبه، بدون تردد، بی غل و غش.

بېخلي be-xal-í : بې خنډي، (پا) بېواسطه گی، حایل بودن.

بېخ و بنسټ béx- o-bansáṭ : سټ و کونسټ، آره او بنیاد، (پا) بیخ و بنیاد، بیخ و بن، کنه و ماهیت، اصل و نسب.

بې خورمنه be-xwar-mán-a : بې لوهې، بې مخې، کم لوهی، کم خورمنه، (پا) بی اشتهاء، کم اشتها.

بې خورمني be-xwar-man-í : بی لوهي، بي اشتهايي، بې میلی.

بېدوده be-dóda : بی قاعدې، (پا) بیقاعده، مستثنی، (ان) irregular

بېدودي be-dodí : بېقاعدگی (پا) بېقاعدگی، (پا) بېقاعده گی (عر) استثناء، (ان) irregularity, ereception

بېدويه be-dóya : بې قانونه، (پا) غیر قانونی، غیر مشروع، (ان) illegale

بېدويي bedoy-í : بې قانونی، ناروا، (پا) بی قانونی، ناروا.

بېديا مېشتی bedya-meštay : د بېديا اوسېدونکی، د

سارا استوگن ، (پا) بادیه نشین ، صحرا نشین .

بېدينواله be-din-wāla : بېدينولی ، (پا) الحاد گرایی ، (عر) الحاد ، (ان) atheism

بېډاډه be-ḍáḍa : نارام ، بې اطمینانه ، (پا) بی اطمینان ، غیر اطمینانی ، نامطمئن .

بېډاډي be-ḍāḍ-í : نارامي ؛ بې اطمیناني ، (پا) بی اطمینانی ، عدم اطمینان .

بې ربړه be-rábṛa : بې ستونزې ، بې زحمته ، په اسانه ، (پا) بدون زحمت ، به آسانی .

بې ربړې be-rábṛe : بې ربړه ، بې ستونزې ، بې پرابلمه ، (پا) بې تکلیف ، بدون زحمت ؛ بدون (کدام) معضله پرابلم .

بیروبار bir-o-bár : بهیروبار (!) ، گڼه ، گڼه گوڼه ، سراوړه ، تېلما تېل ، (پا) بیروبار ، انبوهی ، (عر) ازدهام ، اجتماع .

بېړندوی beṛ-andóy : تلواري ؛ ترور ، (پا) شتابزده ، با عجله ، عجله کننده .

بېړنی اکر beṛ-an-áy-akár : بېړنی حالت ، اضطراري حالت ، (پا) حالت اضطراری ، (ان) emergency

بېړنی خونه beṛ-an-áy-xúna : تلوار خونه ، (پا)

emergency room (ان) اطاق عاجل ،

بیڕنی مرستە beṛ-anáy-mrasta : سملاسي مرسته (مرستي)، هنگامي مرسته، (پا) کمك عاجل، کمك (های) فوری و اضطراری، (ار) ابتدائی امداد، (ان) urgent aid, first aid

بیڕی چلند beṛay-čalánd : بیڕی چلونه، (پا) کشتی رانی، کشتیرانی.

بێزاوه be-záwa : ناچار، اړ، (پا) ناچار، ناگزیر، (عر) مجبور.

بې زغمه be-zɣáma : کم چجوری، بی پیخه، بی صبره (پا) کم حوصله، بی حوصله، بی تحمل، بی صبر.

بې ژبي be-žáb-í : گونگوالی؛ بی خولي، (پا) بیزبانی.

بې سا(ه)، be-sá (h) : نا ساکښ، (پا) بیجان، (عر) غیر ذیروح.

بېساری be-sár-ay : بې جوړې، بې بېلگې، بی گوره، بې بهه، (پا) بی مانند، بیمثال، بیچون.

بی سده be-sád-a : بې سوله(بېعقله)؛ بېهوښه، بې

حاله، (پا) بی عقل، نابخرد؛ بیهوش، بېحال در حالت ضعف و بېهوشی (کوما).

بېسدي be-sad-í : خپګان؛ ساړوبي، بېهوښي؛ بې عقلي، (پا) اندوه؛ بیهوشی؛ بی عقلی، نابخردی.

بې سروبوله be-sar-o-bóla : بې بنسټه، بې بنیاده، دروغ (پا) بی اساس، بې سروپا، دروغ، دروغین.

بې سروبولي be-sar-o-bolí : بې بنسټي، دروغجنې، (پا) بی بنیادی، بی اساسی، بی سرو پایی، دروغ.

بې سوله be-sól-a : بې سده، نا معقوله، بې منطقه، (پا) غیر معقول، غیر ذیعقل، غیر منطقی.

بې غږه be-ǵáẓa : ناغږن (اواز، فونیم)، (پا) بېصدا، بی آوا، بېواك، (ان) noiceless

بېغږېدنګ be-ǵaẓ-ed-áng : بې غږېدن، نا غږنوالی، (پا) بی آوا، بېواك شدن، (ان) devoicing

بې کچ و میچه be-káč-o-méča : ناپایه، بې کچه، بېخرته، (پا) بی حدوحصر، بی پایان، فروان.

بې کچه be-káča : بې ګچه، بېخرته، په پېخرو، (پا) بې اندازه، بی حدوحصر، نا محدود، (عر) غیر محدود، لا محدود، (ان) infinite,unlimited

بېکوري be-korí : (پا) بی خانه گی ، بېخانگی ، بی سرپناهی .

بې گڼې be-gáṇ-e : بی نمبره ، (پا) بی نمبر ، (ان) numberless

بېلارې be-lā́re : بدلاری ، بد لامی ، بدلغامی ، (پا) گمراه ، بد راه ، (عر) منحرف ، ضل .

بېلاري be-lārí : بدلاري ، بد لامي ، بد لغامي ، (پا) گمراهی ، (عر) ضلالت ، انحراف .

بېلتونپال beltun-pā́l : بېلتون خوښونکی ، (پا) جدایی گرا ، جدایی طلب ، (ار) علیداگی پسند ، (ان) separatist

بېلتونپالنه beltun-pālána : بېلتونواله ، بېلوالی بېلتون خوښونه ، (پا) جدایی گرایی ، جدایی طلبی ، (ار) علیداگی پسندی ، (ان) separatism

بېلتون ځپلی bel-tun-japál-ay : بېلتون زمولل ، (پا) فراق زده .

بېلتون و پیوستون beltún-o- paywastún : (پا) وصل و فصل (در جریان گفتار) .

بېلتیا bel-tyā́ : بېلاو ، (پا) ویژه‌گی ، (عر) ممیزه ، (ان) specification, purity

بېلبښتتاړی be-lásṭ-tấṛay : اشتقاقی تاړی ، (پا) وند اشتقاقی ، (ان) deriued afix

بېلبښت ترڼگ be-lấṣt-taṛáng : ببلښتي ترڼگ ، بیلیزترڼگ ، (پا) ترکیب اشتقاقی ، (ان) derivational compoud.

بېلبښت سټه belaṣt-sáṭa : اشتقاقی مونډیا سټه ، (پا) ستاك اشتقاقی .

بېلبښتي belaṣt-í : ببلیز ، (پا) اشتقاقی ، (ان) derivative

بېلگاو belgấw : متفرقه لگښت یا خرڅ ، (پا) مصرف ، خرج متفرقه .

بېلگه belgá : بولگه ، ساری ، (پا) الگو ، نمونه ، (عر) مثال ، (ان) instance, example

بېلگه يي belg**a-yí** : نمونه يي ، (پا) نمونه یی ، الگویی

بېلنگ belấng : ببلښت ، (عر) اشتقاق ، مشتق ، (ان) derivation

بېلواله bel-wấl-a : ببلتون پالنه ، ببلتونواله ، (پا) جدایی طلبی ، تجزیه طلبی ، (ار) علیدا پسندگی ، (پا) separatism

بېلوره be-láwra : بی غوره، بی پېرزو ؛ بې رحمه، بې ربله، (پا) بی رحم ؛ نا مهربان، بې مهر .

بې لوهې be-lóh-e : بې اشتها، (پا) بی اشتها، کم اشتها، (ان) anoretic, inappetent, not having appetite

بې لوهي be-loh-í : بې اشتهايی، (پا) بی اشتهايی، (ان) anorexia, inappetence

بېل يې کړه - اېل يې کړه bėl-ye-kṛa-ėl-ye-kṛa : (پا) تفرقه انداز و حکومت کن، (ان) divide and rule

بېواکبڼه be-wāk-báṇa : کنسوننتي بڼه، (پا) مختصهٔ همخوانی، (ان) consonental feature

بې ليك لوستـه be-lik-lwaśt-a : نالوستی، بی زده کړي، (پا) بېسواد، بی تعليم، (ان) illiterate

بې ليك لوستي be-lik-lwast-í : نالوستی، نا ليکلوستی، (پا) بېسوادی، (ان) illiteracy

بې نوږي be-nózi : بې جنس (گريمر)، (پا) بې جنس، فاقد جنس (گرامر)، (ان) genderless

بې نوږي be-noz-í : بې جنسي (گرايمر)، (پا) فقدان

جنس (گرامر) ، (جر) geschlechtlosigkeit

بې نوړي ژبه be-nózi-žába : هغه ژبه چې گرايمري جنس (نرينه ، ښځينه ، منځينه) نه لري. لکه پارسي ، انگليسی .. (پا) زبان فاقد جنس (تأنيث ، تذکير ، مخنث) مثل خود پارسی ، (ان) genderless language

بې نوړي نوم be-nózi-num : هغه نوم (اسم) چې رنروښځې لپاره يو راز وي ، (پا) اسم فاقد جنس ، (ان) genderless noun

بېواك (غږ) bewā́k-γaz : (پا) حرف صحيح ، همخوان ، صامت ، (ان) consonant

بېواکغږ ليك bewā́k-γaz-lík : -----> بېواك ليك

بېواك ليك bewāk-lík : هغه ليکني (الفبايي) سيستم چې يوازې د بېواکو اوازونو (کنسوننټونو) لپاره توري لري ، (پا) سيستم الفبايي منحصر به علامات (حروف) همخوانها ، (ان) consonantal writing

بېواکوړی be-wāk-wázay : بېواکغونډ ، د کنسوننټو غونچه ، (پا) خوشهٔ همخوان ، تجمع چند کنسوننت بدون واول ، (ان) cluster (phanetics)

بېواکه غونډله bewā́ka-γóndla : ځرمه يا مله

غونډله (جمله)، (پا) جملهٔ فرعی، جملهٔ وابسته، (ان) subodinate clause

بېواکېدنه be-wāk-edána : واك بايلنه؛ د واوېل يا سيمې واوېل کنسوننتېدنه، (پا) مورد سلب اختيار واقع شدن؛ تبديل واکه يا نيمواکه به همخوان، (ان) to be unwilling; consonantization

بېوړه be-wáṛa : نانډوله، (پا) نامناسب، ناگوار، بې کفايت.

بې يېبرې be-yébre : بې ثمره، شنډ، (پ) بيحاصل، بی ثمر، بی بار، غير مثمر.

بې يېبري be-yebr-í : بې ثمري، شنډتيا، شنډوالی، (پا) بی ثمری، بی باری، بيحاصلی.

\+ + + +

(پ)

پاتمړې pāta-maṛe : پاتوړې ، (پا) مرده ريگ ، (عر) ميراث ، موروثه .

پاتنى pātanay : <-- پايند .

پاتوړى pāta-waṛay : ميراث خور ، (پا) ميراث خور ، ميراث بر ، (عر) وارث .

پاتې شوني pāte-šú-ni : پاتې شونې ، راپاتې شونې ، (پا) باقيمانده ، (عر) بقايا ، (ان) lestover, rest, remainings, remains

پاتې كسان pāte-kasān : (دمړي) پا توړي ، (پا) بازمانده گان .

پاتېوالى pāte-wāl-ay : ناكامي ؛ وروستوالى ، وروسته پاتېوالى ، (پا) ناكامى ؛ پسمانى ، پسمانده گى ، عقبمانده گى ، عدم پيشرفت .

پاڅون pācún : سرغړاوى ، (پا) رستاخيز ، برخاست ،

یاغیگری ، (عر) قیام ، (ار) بغاوت ، (ان) insurrection, revolt

پاخونګر pācun-gar : <--- پاخوني .

پاخونوال pācun-wal : <--- پاخوني .

پاخوني pāc-un-í : د پاخون (قیام) اړوند ، پاخونوال ، پاخونګر ؛ (پا) قیام کننده ، مربوط و یا منسوب به قیام (رستاخیز) .

پار par : برخه ، د شپږ له څلورو برخو څخه یوه برخه ، پاس ؛ (پا) پاس ، بهره ، (عر) لحاظ ، خاطر .

پار(ه) پېر pā́r-(a)-per : مفعول له حالت ، (پا) حالت مفعول له (ان) destinative

پارچاو pārčáw : پرچاو ، بېکارونه ، (د اوبو ، ژرندې ، بربېښنا ، فابریکې ...) ، (پا) پارچاوی ، پرچوی ، (ان) لوړ شیږ .

پارلمان ړنګول parlamān-ṛang-awál : د پارلمان (پارلمېنټ) ورانول ، (پا) انحلال پارلمان (مجلس شورا) .

پارند pā́rand : پاروونکی ، (پا) هیجان آور ، (عر) مهیج ، (ان) emotive

پار وینا pā́r-waynā : پارنده یا پاروونکې ، وینا ، (پا) کلام مهیج ، (ان) emotive speech

پارويي par-wayáy : دپارونې لفظ ، پارون توکی ، (پا) کلمهٔ هیجان .

پارويیزالواك pār-way-íz-alwák : په دې مانا چې ژبه له هیجاناتو (اغ ، وخ ، ویش ، . .) څخه رغېدلی ده ، (پا) تیوری یا نظر واژگان هیجانی ، (ان) interjectional theory

پارويیزه څیرله pār-way-íza-círla : د هیجاني وییونو فقره ، (پا) گروه از واژگان هیجانی ، (ان) interjectional phrase

پاړکی páṛkay : پاټکی ، د لرگینې زینې پوړۍ؛ پاټکی ، (ټولنیزه) طبقه؛ قطعه (شعر) ، (پا) طبقه (اجتماعی) ، دسته ، (ان) a fragment; class

پاړکیز pāṛk-íz : د پاړکي اړوند ، پاټکیز ، (پا) طبقه یی ، طبقاتی .

پاړکیزه جنگ جگړه pāṛk-íza-ǰang-ǰagṛa : پاړکیزه مبارزه (جد و جهد) ، (پا) مبارزهٔ طبقاتی ، (ار) طبقاتی کشمکش ، طبقاتی جد و جهد ، (ان) class strugle

پاړکیوال pāṛki-wál : لاټول ، پاړکي (قطعات) جوړوونکی ، چندی ، (عر) شاعر ، (ان) poet

پازپېژاند pāz-pežánd : پازه (وظيفه) پېژندونکی ، زمنی ، (پا) وظيفه شناسی ، پابند وظيفه ، (ار) فرض شناس ، (ان) dutiful

پازوال pāz-wāĺ : د پازې (وظيفی خاوند) ، (پا) ذمه وار ، توظيف شده ، پاسخ گو ، جوابگو ، (عر) مؤظف ، مسؤول ، (ان) with a duty, responsible in charge,

پازوالي pāz-wāl-í : ذمه واري ، (پا) ذمه واری ، پاسخگويی ، (عر) مسؤوليت ، (ان) responsibility

پاس شونډيز pās-šunḍ-íz : په پاسنی شونډې ادا کېدونکی آواز (فونيم) ، (پا) واج (صدايی) که بالب بالا تلفظ ميشود ، (ان) upper labial

پاسره گر pāsra-gáŕ : پاسره وال ، زېرمه گر ، زېرمه وال ، بچت کوونکی ، (پا) صرفه جو ، پس انداز کننده ، اقتصادی (عر) مقتصد .

پاس غاښيز pās-ǵāṣ-íz : هغه اواز چی د پاسنيوغاښو په مرسته ويل کېږي لکه (د ، ډ ، ت ، ن ، ڼ) ، (پا) بالا دندانی ، (ان) upper dental

پاسگر pās-gáŕ : پاسللی ، منت بار ، (پا) سپاسگزار ، لحاظ دار ، (عر) ممنون ، مشکور .

پاسلنليك pāslan-lík : د منني ليك ، منليك ، (پا) سپاسنامه .

پاسلنه pās-lána : منت ايښوونه ، منت باري ، (پا) منت گذاری ، (ار) احسانمندی ، شکر گذاری ؛ (ان) thankfulness, gratefulness

پاسوالزی Pās-wāl-záy : شاهزی ، (پا) شهزاده ، (ان) prince

پاسوالي pās-wāl-í : ټولواکي ، پاچايي ؛ څوکيوالي ، (پا) پادشاهی ؛ پاسبانی ، پاسداری ، چوکېداری .

پاسلونی pās-lúnay : منت ايښوونکی ، (پا) منت گذار ، سپاسگذار .

پاسليلی pās-ley-ál-ay : منت بار ، پاسللی ، (پا) سپاسگزار ، (عر) ممنون .

پاسوال pās-wā́l : ټولواك ، پاچا ، واكمن ؛ ساتونکی ، څوکيوال ، (پا) پادشاه ؛ پاسبان ، پاسدار .

پاکزړی pāk-záṛ-ay : سپين زړی ، (پا) پاکدل ، پاك طينت .

پاکسازي pāk-sāz-í : پاك کاري ، نږه والی ، خالصونه ، (پا) پاك کاری ، پاکسازي ، (عر) تصفيه ، (ار) صفائی ، (ان)

clearance, refinemeut, purism

پاك كـاري pāk-kā́r-ay : پاكساز ، سپېڅاند ، (پا) پاك كن ؛ تصفيه كننده ، پاكساز ، (ان) refiner, purist

پاك كـاري pāk-kār-ī́ : سپېڅنه ، پاكسازي ، (پا) پاك كارى ، پاك سازى ، (عر) تصفيه ، (ان) purism, clearance, refinement

پاك كښنـه pāk-kṣā́na : پاك ليكنه ، (پا) پا كنويسى .

پاكلمنې pāk-lamā́n-e : پاكلمنه ، تاونې ، د عفت مېرمن ، (پا) پاكدامن (زن) .

پاكلمني pāk-laman-ī́ : پاكوالى ، پاكلوښي ، (پا) پاكدامنى ، (عر) عفت ، عصمت .

پاك لوښى pāk-lṓṣ-ay : د پاكې لوښې (خصلت) خاوند ، درون خويه ، پاك خويه ، (پا) نيكخو ، نيكخصال ، پاك نهاد ، پاك سرشت .

پـالنځى pālan-jáy : پالنتون ، مرستون ، روزنځى (د بې كالخوا ماشومانو لپاره) ، (پا) پرورشگاه براى اطفال بى سر پرست ، (عر) دارالیتام ، (ار) دارالامان (وطن پالنځى : پرورشگاه وطن) .

پـالندوى pāl-an-dóy : پالونكى ، باميالى ؛ دخارندوى

(سکوټ) پوهنتوني پوړی، (پا) پرورشگر ، پرورد‌گار ، پیش آهنگ به درجهٔ دانشگاهی .

پالوال pāl-wā́l : پرهیز گار ، وفادار ، (پا) پرهیز گار ، وفادار .

پالیال pāl-yā́l : پالیالی ، (پا) پرورشگر ، پرورد‌گار .

پاملرنه pām-larána : پام ساتنه ، خیال ساتنه ، څیرتیا ، (پا) رسیده گی ، هوشیاری ، (عر) توجه ، اهتمام ، مواظبت ، التفات ، (ان) care, attention .

پاموړ pām-wáṛ : د پام وړ ، (پا) قابل دقت ، قابل توجه ، مورد توجه ، مورد ملاحظه .

پامیالی pām-yāláy : ویښیار ، څیرمن ، (پا) با توجه ، با دقت ، با احتیاط ، (عر) متوجه ، دقیق ، محتاط ، ملتفت ، مهتمم .

پانگارتی pāng-ártay : پانگا چوونکی ، پانگه اچوونکی ، (پا) سرمایه گذار ، (ار) سرمایه کار ، (ان) investor

پانگ ارتی pāng-artáy : پانگ اچوانه ، پانگه اچوانه ، (پا) سرمایه گذاري ، (ار) سرمایه کاری ، (ان) investmtnt

پانگواك pāng-wā́k : پانگواکی ، (پا) سرمایه سالار ،

(ار) سامراجی ، (ان) imperialist

پانگواکي pāng-wākí : د پانگې واکمني ، پانگواکمني ،
(پا) سرمایه سالاري ، (ار) سامراج ، (ان) imperialism

پانگوال pang-wal : دپانگې خاوند ، (پا) سرمایه دار ،
(ان) capitalist

پانگواله pāng-wāla : پانگوالي ، (پا) سرمایه داری ،
(ان) capitalism

پانگوالي ودې لار pāng-wal-í wáde-lár : د
پانگوالې ودې لار ، (پا) راه رشد سرمایه داری ،

پانگیز pāng-íz : پانگوالي ، د پانگې اړوند ، (پا)
سرمایه داری ، سرمایه یي ، مربوط سرمایه ،

پاڼرېژ pāṇ-réž : منی ، پاڼې تویېدنه ، (پا) برگ رېزان ،
خزان ؛ برگرېزی ،

پاڼرېژې ونې pāṇ-réže-wáne : پاڼې تویوونکې ونې
(په مني او ژمي کې) ، (پا) درختان برگرېز .

پاڼوځی pā́ṇo-jáy : قرطاسیه (لیك اوزار) خرخونه ،
(پا) قرطاسیه فروشی ، (ان) stationery, mart (shop)

پاوتل pā́w-tál : (پا) ته نشین ، درد .

پای بېواکوړی pā́y-bewāk-wáẓay : مغه

ببواکغونږ چې د یوه ويي پای ته راغلی وي، (پا) خوشهٔ همخوانها در اخر واژه (کلمه)، اجتماع حروف صیحح در آخر کلمه، (ان) final cluster

پای ټکی Pā́y-ṭákay : د پای ټکی، وروستی ټکی، (پا) نقطهٔ آنجامی، (ار) حرف آخر .

پایځوړ Pāy-cóṛ : پایله، پایلیزه، (پا) دنباله، آنجامیه، (عر) خاتمه، تعلیق (تعلیقات).

پای خج Pay-xaj : هغه فشار چې دیوه ويي یا بلې ژبنی توټې پای ته راغلی وي، اخرنی فشار، (پا) فشار آنجامی، (ان) final accent

پایلغونډله Pāyl-ɣóndla : نتیجه لرونکې جمله، (پا) جملهٔ منتج، جمله هدفیه، (ان) consequence clause

پایلنیوی Pāyl-niwáy : نتیجه اخیستنه، جاج اخیستنه، (پا) نتیجه گیری، (ار) نتیجه، اختتام، (عر) استنتاج. (ان) concluding . conclusion

پایله pā́y-la : د پښوگانه، پای، (پا) پایان، انجام، پایزیب، (عر) خاتمه، نتیجه، عقوبت، عاقبت، (ان) conclusion, result, end, ending

پایله غونډله : pāyla-ɣóndla : <--- پایلغونډله

پایلیزه pāy-líza : پایله ، (پا) خاتمه (کتاب) ، (ار) نتیجه ، خاتمه ، منتج ، (ان) conclusion

پایلیك Pāy-lík : فوټ نوټ ؛ د پوهنتوني زده کړو د پای رساله ، (پا) پاورقی ، زیر نویسی ؛ پایاننامه ، (ان) footnoting, footnote, thesis

پایمخ pāy-max : ترپای د مخه ، له وروستی خوا دویم ، (پا) از طرف اخر دوم ، (عر) ماقبل الاخر ، (ان) second last

پایمخ خج pāy-máx-xaǰ : هغه فشار چې د یوه ویي (کلمې) پر ماقبل الاخره څپه (هجاء) راغلی وي ؛ فشار ماقبل آخر .

پایند Pāy-and : پایښتي ، پاتنی ، (پا) پایا ، پاینده ، دوامدار ، جاوید ، (عر) باقی ، متداوم .

پاینه pāy-ána : پایښت ، (پا) پایایی ، پایش ، (عر) بقاء ، دوام ، ادامه .

پتلیك Pat-lík : پته لیك ، (پا) نشانی نامه ، آدرس (نامه) ، (ان) address

پتمن Pat-mán : پتوال ، پتیال ، کېسمن ، دروند ، عزتمن ، د درناوي ښښتن ، (پا) آبرومند ، برومند ، با شرف ، گرامی ، (عر)

شریف ، معزز ، مکرم .

پتنگ وزمه patang-wázma : پتنگ ورته ، د پتنگ غوندې ، (پا) پروانه وار ، پروانه وش .

پتنه گر Patna-gár : فتنه گار ، پتنه یي ، (پا) فتنه گر ، فتنه انگیز ، (عر) مفتن ، شریر .

پتوال Pat-wā́l : پتمن ، پتیال ، پتیالی ، عزتمن ، (پا) آبرومند ، با آبرو ، با شرف ، (عر) شریف ، عزیز ، معزز ، مکرم .

پتیالی pat-yāláy : <--- پتوال .

پتېينه Pate-yana : موډ ، نمات ، وېلاړ ، (عر) تصمیم ، عزم ، اراده (مصدر : پتېيل) .

پټپوهاند Paṭ-pohā́nd : غیب پوه ، (پا) غیب شناس ، دانای غیب ، (عر) عالم الغیب .

پټکاری Paṭ-kā́r-ay : پټچاری ، (پا) نهانکار ، (ار) زمین دوز ، (ان) underground, underhand, hidden

پټکاري Paṭ-kār-í : پټچاري ، (پا.) نهانکاري .

پټنځای paṭan-jā́y : پټونی ، (پا) مخفیگاه ، کمینگاه .

پټنځی Paṭan-jáy : پټونی ؛ ځوی ، (پا) مخفیگاه ؛ کمینگاه .

پټولن paṭ-wlán : پټ مینځی ، (عر) استنجاء .

پټه paṭa : دټېپ او کسېټ فيته ، (پا) نوار (ضبط صوت) ، (ان) strip; tape

پخساکګر Paxsāk-gár : قهرژلی ، کاوړي ، (پا) غصه ناك ، خشم آلود ، خشمگين .

پخاولی pax-āw-láy : پخوونکی ، پخوونی ، (پا) آشپز ، (ار) باورچی ، (ان) cook

پخلاګر Pəxlā-gár : پخلا کوونکی ، روغوال ، (پا) آشتی دهنده .

پخلاینه poxlā-yána : پخلا توب ، (پا) آشتی ، (عر) مصالحه ، صلاح .

پخلنځی Pax-lan-jáy : پخلي ځای ، پخلوځی ، پخليځی ، پخلنغ ، (پا) آشپز خانه ، (ار) باورچی خانه ، (عر) مطبخ ، (ان) kitchen

پخلی paxláy : پخونه ، نغوره ؛ تاييد ، (پا) پخت و پز ، آشپزی ؛ تائيد (سخن ، پيشنهاد ، مطالبه ، اراده . . .) .

پخوونی pax-awúnay : پخوونکی ، پخليکار ، (پا) آشپز ، (ار) باورچی ، (عر) طباخ ، (ان) cook

پد لويی Pádal-wayáy : تحريمی ويی (لغت) ، (پا) واژهٔ تحريمی (ان) taboo

پراخ بنسته P(a) rāx-bansáṭa : پراخ بنستی، پراخ بنیاده، (عر) وسیع البنیاد، (پا) باپایه های وسیع، (ان) broad barsed

پراختیا Prāx-tyā́ : پراخي، (پا) گسترش، گسترده گی، (ار) توسع، وسعت (ان) extention, expansion

پراختیا پال prax-tyā-pál : پراختیا غوښتونکی، (پا) توسعه طلب، توسعه گرا، توسعه خواه، توسعه جو، (ار) توسیع طلب، توسیع پسند، (ان) expansionist

پراختیا واله prāx-tyā-wā́la : پراختیا غوښتنه، (پا) توسعه خواهی، توسعه طلبی، توسعه گرایی، توسعه جویی، (ار) توسیع پسندي، (ان) expansionism

پراختیایي prāx-tyā-yí : (پا) گسترشی، توسعه یي، (ار) توسیعی، (ان) expansional

پراختیایي سیاست prāx-tyā-yi-syāsat : سیاست توسعه طلبانه، (ان) expansionistic policy

پراخ تندی prāx-ṭánḍ-ay : پراخ تندی، ورینی؛ نېکمرغه، (پا) با پیشانی فراخ، خوشخوی؛ خوش نصیب، نېکبخت، (عر) بشاش، مسعود.

پرانسي prāns-í : فرانسی، دپرانس (فرانس) اړوند،

فرانسېسي، پرانسي ژبه، (پا) فرانسوی، فرانسه، (ان) (french)

پرانیستونکې وینا prānist-únke-waynā : افتتاحیه وینا، (پا) بیانیهٔ افتتاحیه.

پرانیسته prānísta : پرانیستنه، (پا) گشایش، (عر) افتتاح.

پرانیستی لیك pranist-ay-lik : سر پرانیستی لیك، سر واز لیك، سر خلاصی لیك، (پا) نامهٔ سر گشاده، (ان) open letter

پرتلاند partal-ānd : (پا) حسابگر قیاسی، (ان) analogue computer

پرتلوال prtal-wāl : نسبیت خوښی، (پا) نسبی گرا، relativist (ان)

پرتلواله partal-wāl : نسبیت خوښونه، (پا) نسبی گرایی. (ان) relativism

پرتله par-talá : انډول، انډولونه، انډولتیا، (پا) برابری، (عر) مقایسه، مقابله، تناسب، (ان) comparison, equation, symmetry, relationship

پرتلیز partal-íz : د پرتلې په ډول، (پا) نسبی گرانه،

مقايسي ، (ار) اضافي ، (عر) مقايسوی ، مقابلوی ، (ان) comparative, relative

پرتليزه پښويه partal-íza-paṣóya : مقايسي گرايمر ، (پا) دستور مقايسي ، (ان) comperative grammar

پرتليزه ژبپوهنه partal-íza-žab-pohána : انډوليزه (مقايسي) ژبپوهنه ، (پا) زبانشناسي مقايسي ، (ان) comparative linguistics

پرتمناك partam-nák : پرتمين ، (پا) هيبت ناك ، پر از هيبت .

پرتمين partam-ín : پرتمناك ، برمن ، (پا) شكوهمند ، پر شكوه ، شاندار .

پرتند غبرگغږ Prátand-ǵbarg-ǵaẓ : (په غږ پوهنه كې پر ېو تونكى يا غورځېدونكى غبرگغږ (ډايفتانگ) ، (پا) آواى تركيبى افتان (آواشناسى) ، (ان) falling diphthong

پرتند اهنگ prát-and-aháng : پرېوتونكى آهنگ (په جمله كې) ، (پا) آهنگ افتان ، (ان) falling tone

پرته ليكه Pratá-líka : افقى ليكه ، (پا) خط افقى ، (ار) افقى خط ، (ان) horizontal line

پرځېدنه (را) Parjedána (râ) : غورځېدنه، تسکورېدنه، سقوط کول، له پښو غورځېدل، (پا) از پا در آمدن (در قدرت سیاسی)، (عر) سقوط، (ان) fall of government

پرده پوښ parda-póṣ : پرده ساتی، (پا) پرده پوش، پرده دار، کتمان کننده.

پرده پوښي parda-poṣ-í : پوښلتیا، پټوالی، (پا) پرده پوشی، پوشیده گی، (عر) کتمان.

پردی پال praday-pál : بیگانه پال، (پا) بیگانه پرور، بیگانه پرست.

پردیپالنه pradi-pâl-ána : پردیواله، (پا) بیگانه پرستی.

پرشا تگ Par-šā-tág : شاتگ، (پا) پسمانی، پسمانده گی؛ عقبگردی؛ عقب نشینی، بر گشت، سیر قهقرایی، (عر) ارتجاع، (ار) شکست، رجعت، (ان) retreat, regress, revision

پرشاتگپال Par-šā-tag-pâl : پر شا تگی، پرشاتگ خوښی، (پا) عقب گرا، ارتجاع پسند، (ار) ترمیم پسند، رجعت پسند، (ان) regressive, revisionist retroactive,

پر شاتگواله Par-šā-tag-wāla : پرشاتګپالنه ، (پا)
عقب گرایی ، ارتجاع پسندی ، برگشت ، سیر قهقرایی ، (ان)
regression, revisionism

پرشاتګی par-šā-tágay : پرشاتلونکی ، (پا) ارتجاعی ،
عقب گرا ، عقب نشین (عر) مرتجع ، (ان) retral, reviser
regressive

پر شا تګې همرنګي
: par-šā-tage-ham-rang-í پرشاتلونکې همرنګي (غږ
پوهنه) ، (پا) همگونی رجعتی ، (ان) regressive
assimilation

پر شا تمبونه Par-šā-tamb-awána : شاته تمبونه ،
(پا) عقب رانی ، (ان) push back

پربښته parasta : پرېښته ، (پا) فرشته ، (عر) ملك ،
(ان) angel

پرغز ناك Parɣaz-nāk : قهر ژلی ؛ قهرېدلی ، (پا)
غضبناك ، غضب آلود ؛ عصبناك ، عصبانی .

پرغزي parɣaz-í : عصبی ، (ر) پارېدونکی ، (پا)
عصبانی ، عصبناك .

پرګنوال parganwāl : دپرګنو مل ، (پا) توده گرا ،

مردم دوست ، (ار) عوام دوست ، (ان) communal

پرگنواله Pargan-wāĺa : کمیونیزم ، (پا) کمونیزم ، توده گرایی ، (ان) communism .

پرگنه Parganá : ولس ، وگړ ډله ، وگړي ، (پا) توده (مردم) ، (ار) عوام ، (ان) the mass of the people

پرگنیز Pargan-íz : ولسی ، وگړیز ، وگړنی ؛ کمیونېسټ ، (پا) توده ای ، مردمی ؛ کمونست ، (ان) Communal, communist

پر گونډو کول Par-góndo-kaw-ál : اړلول ، ماتول ، (پا) به زانو در آوردن ، (ان) kneel down to hield ، پرگونډوکېدل : بزانو آمدن .

پرله باندې جوړښتونه parla-bānde-ǰoṛ-aṣt-úna : دژبپوهنې یوه نومونه ، (پا) ساختمانهای رویهم قرار گرفته (مطبق) ، (ان) hierarchical structure

پرله پسې Parla-psé : یو بل پسې ، یو مخیر ، پیهم ، پیگیرانه ، (پا) دنباله دار ، (عر) مسلسل ، (ار) سلسله وار (پر له پسې پرامه) دی مار ، (ان) serial

پرله پسې داستان parla-psé-dāstán : څوبرخیز

یا څو ټوکیز داستان (افسانه)، (پا) داستان مسلسل یا دنباله دار .

پرله پسېوالی párla-pse-wā́l-ay :پيوستون ، پيوستوالی ، (پا) پيوستگی ، (عر) تسلسل ، تعاقب .

پرله پورې parla-póre : پله پورې ، بله پورې ، پرله پېيلی ، پرله پسې ، پرله غښتی ، (پا) پيوست ، پيهم ، پيگير ، پيگيرانه ، يکی بعد ديگر ، بسيج ، (عر) مسلسل ، متصل ، منظم .

پرله پېيلی Parla-peyál-ay : ---> پرله پورې .

پرله پېيلتيا Parla-peyaltyá : اوډون ، (پا) بسيج نظم و نسق ، (عر) تنظيم ، نظم ، ترتيب .

پر له .غښتی parla-ǵáṣt-ay : پرله پېيلی ، (پا) دارای نظم و نسق ، (عر) منظم ، منسجم .

پرله غښتيا parla-ǵaṣtyá : پرله پېيلتيا ، (پا) نظم و نسق ، (عر) انسجام .

پرمختگ par-max-tág : پرمختيا ، وړاندې تگ ، پرمخيون ، (پا) پيشرفت ، ترقی ، (ان) progress

پرمختگپال par-max-tag-pā́l : پرمختگ خوښوونکی ، (پا) ترقيخواه ، مترقی ، (ار) ترقی پسند ، (ان) progressive

پرمختگواله par-max-tag-wā́la : پرمختگپالنه، (پا) ترقیخواهی، (ار) ترقی پسندی.

پرمختگې همرنگي par-max-tág-e-hamrang-i : همگونی رجعتی، (ان) progressive assimilation

پرمختلی par-max-tál-ay : پرمختللی، پرمختگپال، (پا) ترقیخواه، (عر) مترقی.

پرمختیا par-may-tyā́ : پرمختگ، (پا) پیشرفت، (عر) انکشاف، ارتقاء، (ان) development

پرمختیايي par-max-tyā-yí : (پا) انکشافی، ارتقائی، رو به انکشاف.

پرمختیايي هېوادونه par-max-tyā-yi-hewāduna : مخ پر ودې هېوادونه، (پا) کشور های رو به انکشاف.

پر مخه دې ښه! par-máxa-de-ṣá : (د) خدای پامان! مخه دې ښه (ج! پر مخه مو ښه)! (پا) خدا حافظ!

پرمخیون par-max-yún : پرمختلون، پرمختګ، وړاندې تګ، (پا) پیشرفت، پیشروی.

پروان مېنه Parwā́n-Ména : د کابل ښار یوه کالونې (کارته).

پرېژه préža : (عر) طلاق.

پرېښه préṣa : (پا+ عر) اجازه، اجازت.

پرېکړونی pre-kṛ-ún-ay : غوځ، پرېکنده (ځواب، خبره...)، (پا) قاطع (جواب، سخن...)

پرېکړه pré-kṛa : پرېکون، پرېکړون، (عر) فیصله، (ار) قرار داد، (ان) resulation

پرېکړه لیک prakṛa-lík : فیصله لیک، (پا) فیصله نامه، قطعنامه.

پزڅپونی páz-caponay : دپزې (پوزې) څپونی (دستمال، رومال)، (پا) دستمال بینی.

پز ویندی paz-wínd-ay : چې له پزې یې وینه ځي، (پا) خون بینی، خون دماغ.

پز ویندي paz-wind-í : دپزې وینې کېدنه، (پا) خون

دماغ، (ان) bleeding at the nose, nasal hemorrhage

پزیز paz-íz : پزنی، (پا) انفی، (ان) nasal

پژساتی paž-sắt-ay : دچا د ځان ساتونکی، (پا) محافظ شخص، نگهبان یا هنگ ویژه، (ان) body-guard

پژساز paž-sắz : پژی (مجسمه) جوړوونکی، (پا) مجسمه (تندس) ساز، پیکره ساز، (ان) sculptor

پژسازي paž-saz-í : پژی جوړونه، (پا) مجسمه سازی، پیکره سازی، (ان) sculpture

پژ نوم paž-núm : پژ ویی، (پا) اسم ذات، (ان) concrete noun

پژنی paž-anáy : بدنی، جسمی، ځانی، (پا) بدنی، جسمی، جسمانی.

پژی pažáy : کنډه، (پا) تندیس، پیکره، (عر) مجسمه.

پژیز paž-íz : <-- پژنی.

پړی pázay : پژی، ځان، ځاندره، دړه، (پا) پیکر (عر) بدن، وجود، جسم.

پسرلنی p(a)sarl-anáy : دپسرلي اړونده بولله (شعر، قصیده)، (پا) بهاریه.

پسرلنیز psarl-an-íz : پسرلنی، دپسرلي (سپرلي)

اړوند ، (پا) بهاری .

پښتپوهاند pașt-poh-ā́nd : دپښتپوهنې څانګوال ، د علم الانساب ماهر ، (پا) نسب شناس ، (ان) جېنولوجېست .

پښتپوهنه pașt-poh-ána : (پا) نسب شناسی ، جینالوجی .

پښتني pașt-an-í : پښتنی ، دپښتون اړوند (متعلق) ، (پا) پښتنی .

پښتني تجارتي بانك pastan-í-tejārat-í-bānk : يو افغانی بېنك ، (پا) یکی از بانکهای افغانی .

پښتو ادبي جرګه pașto-adab-í-jargá : (پا) انجمن ادبي پشتو ، (ان) pashto lit. association

پښتو پال pașto-pā́l :مغه چې پښتو پالي ، (پا) پرورش دهنده و هوا خواه زبان پشتو (و ارزشهای پشتونی) .

پښتو پانګه pașto-pā́nga :پښتو زېرمه (د کتاب نوم) ، (پا) «ذخیرهٔ پشتو» (نام کتاب) .

پښتو پښويه pașto-pașóya :پښتو ګرايمر (د يو کتاب نوم) ، (پا) «دستور پشتو» (نام کتاب) .

پښتو پوهنه pașto-pohā́na :د پښتو ژبې او ادب

اړونده پوهنه ، (پا) پشتو شناسی .

پښتو ټولنه paṣto-ṭolána :(پا) «انجمن پشتو » (در افغانستان) .

پښتو څانګه paṣto-cánga :پښتو ډیپارټمنټ ، (پا) شعبهٔ (دیپارتمنت) پشتو .

پښتو روزنه paṣto-rozána :پښتو پالنه (د یوه کتاب نوم) ، «پرورش پشتو » (نام کتاب) .

پښتو سیند paṣtó-sind :(د قاموس نوم) ، پښتو قاموس ، (پا) «فرهنګ پشتو » ، سیند ترجمه و معادل قاموس در پشتو میباشد .

پښتو سیندګی paṣtó-sind-gáy : ---> سیندګی .

پښتو لیکلار paṣtó-lik-lár :د کتاب نوم ، پښتو سبك ، پښتو لیکدود (ناکره) ، (پا) سبك (طرز نګارش) پشتو «نام کتاب » .

پښتو مین paṣto-mayán :پر پښتو مین ، (پا) پشتو دوست ، دوستدار پشتو .

پښتونستان paṣtun-istán :د کوزې پښتونخوا پخوانی (بدل) نوم ، (پا) پشتونستان ، نام علی البدل پشتونخوا ، منطقهٔ پشتون نشین پاکستان .

پښتونمل paṣtun-mál :(پا) پشتونيار ·

پښتون مېشتی paṣtun-mĕst-ay پښتون زونی ، د پښتنو مېشتځای ، (پا) (منطقهٔ) پشتون نشين ·

پښتونيار paṣtun-yā́r : ---> پښتونمل ·

پښتو ويي پوهنه paṣtó-wayi-pohána :(د كتاب نوم) ، د پښتو ويي پوهنه (لغت پوهنه) ، (پا) «واژه شناسی پشتو» (نام كتاب) ·

پښتيانا paṣt-yan-ā́ : پښتونخوا ، (پا) مسكن پشتونها (افغانستان) ·

پښويه pá-ṣóya : گرايمر ، (پا) دستور ، (ان) grammar

پښوييز paṣoy-íz :گرايمري ، (پا) دستوری ، (ان) grammatical

پښوييزه بڼه paṣoy-íza-baṇa : گرايمري جوله (شكل) ، (پا) صورت دستوری ، (ان) grammatical form

پښوييزه رغاونه
paṣoy-íza-raγāw-ána : گرايمري جوړښت ، (پا) ساختار دستوری ، (ان) grammatical structure

پښوييزه شننه paṣoy-íza-šanána : گرايمری تجزيه

(تحلیل)، (پا) تحلیل دستوری، (ان) grammatical analysis

پښوییزه مانا paṣoy-íza-mānā́ : گرایمري مانا (معنی)، (پا) معنای دستوری، (ان) grammatical meaning

پښوییزې توکي paṣoy-íze-ṭolá́y : گرایمری مقولې، (پا) مقولات دستوری، (ان) grammatical categories

پښه پاك psa-pák : (پا) پای پاك ، کفش پاك کن، (ان) doormat, scraper, shoebrush

پښه پر ځای pṣa-par-jā́y : (ناکره) چپرځای، پوځي بولی (کومانده)، (پا) پابرجا ، ایست! چپرځای (پارسی افغانستان)، (ان) stop ! halt !

پښېله pṣé-la : (عر) قافیه، (ان) rime, rhyme

پښېلیز pṣe-líz : دپښېلې اړوند، (پا) قافیه یی، (عر) قافیوی، مقفی.

پلارواکي plār-wāk-í : پلرواکي، (پا) پدرسالاري، (ان) patriarchy, patriarchate

پلار وطن plār-watán : پلار هېواد، (پا) پدر وطن (پلار وطنه ملي جبه : جبهۂ ملی پدر وطن).

پلار هېواد plā̄r-hewā́d : پلار وطن ، د پلار غونډې هېواد ، (پا) پدر وطن .

پلاز مېنه palā̄z-ména : پلازمني ، (پا) پایتخت ، (ار) دارالحکومه ، دار الخلافه ، دارالخلافت ، (ان) capital

پلاوی plā́way : استاز ډله ، (پا) هيئت اعزامی ، (ان) mission

پلټند plā́ṭand : پلټونکی ، لټونکی ، لټند ، (پا) جستجوگر ، کاوشکر .

پلټنه plaṭ-ána : لټه ، لټون ، پلټون ، (پا) بازرسی ، (عر) تفتيش ، (ان) inspection

پلټونکی plaṭ-únkay : (پا) باز رس (عر) مفتش ، (ار) معاینه کار ، (ان) inspector

پلسپي پښویه palsap-í-pṣóya : فلسفي گرایمر ، (پا) دستور فلسفی ، (ان) philosphical grammar

پلستري plastə̄́ri : توري ، جرابلې ، مچوړې ، (پا) جوراب ، (ان) sock, sox, stocking

پلنپاڼی plan-páṇ-ay : کلم (کرم) گل ، (پا) گل کلم .

پلنډی planḍáy : بوخته ، جبه ، (پا) باتلاق ، مرداب ، جبه زار ، لجنزار .

پلورتوکي plor-tőki : سوداګري سامان، د پلور (خرڅلاو) توکي (مواد)، (پا) کالا ، کالای بازارګانی ، اموال تجارتی ، (عر) مال التجاره ، (ان) merchandise, goods, wares .

پلورليك plor-lík : قواله (قباله)، د پلور (خرڅلاو) سند ، (پا) سند فروش ، (عر) قباله .

پلورنځی plor-an_jáy : دوکان ، هټ ، هټۍ، پلورځی ، (ان) (جنرل) سټور ، شاپ ، لوی پلورنځی (departmental store)

پلوشين palwaš-ín : وړانګن ، وړانګين ، (پا) پراشعه ، (عر) مشعشع .

پلوی palawáy : پلوي ، سېلی ، (پا) طرفدار ، جانبدار .

پلوي palawí : سېله ، پلويتوب ، (پا) طرفداری .

پلوي نومځری palaw-í-num-járay : (پا) ضمير سمتی ، ضمير توجيهی (را ، در ، ور) .

پلوی وييکی palaw-í-wayí-kay : لورښود ادات ، (پا) ادات جهت نما ، (ان) directive particle

پلی پوځ pálay-páwz : پلی لښکر ، (پا) پياده نظام ، (ان) infantry

پلی سر تېر pálay-sartér : (پا) سر باز پیاده نظام (ان) foot-soldier, infantry-man

پلي کول pali-kawál : تر سره کول، عملی کول، تطبیقول، (پا) پیاده کردن، عملی کردن، تطبیق کردن (لازمی : پلي کېدل).

پلې گرځېدنه pále-garj-ed-ána : په پښوگرځېدنه، چکر، (پا) پیاده گردی، قدم زدن، گردش، پیاده روی، (ان) walk(ing)

پلې لار pále-lār : څړه لار، څړه لرې، د پلیو لار، (پا) پیاده رو، (ان) footpath, sidewalk، (بې) سپره لار (جاده موتر رو).

پمرنځ pám-ranj : پمن (ساری) رنځ، پمنه ناروغي، (پا) بیماری ساری (همه جاگیر)، وباء، (ان) epidemic disease

پناځای panā-jáy : د پټيدو ځای، ژغور ځای، د پناور وړ لو ځای، د امن ځای، (پا) پناهگاه.

پناه غوښتنه panā-ǰoṣtána : شو غوښتنه، (پا) پناه خواهی، خواست پناهنده گی، (ان) seeking of asylum

پناوړنه panā-wṛána : شو وړنه، (پا) پناهگزینی،

پناهنده گی، (عر) مهاجرت، (ان) asylum

پناوړی panā-wáṛay : شووړی، کډوال، (پا) پناه گزین، پناهنده، (عر) مهاجر، (ان) refugee

پنځباندې panj-bánde : پنځ اخوا، له پنځ (طبیعت) څخه اخوا، تر پنځ (طبېعت) بهر یا پورته (پا) ماوراء طبیعت، (عر) ماوراء الطبیعة، (ار) مابعدالطبیعیات، (ان) metaphyaic(s)

پنځپوهنه panj-pohána : طبیعي پوهنه، (پا) طبیعت شناسی، (ار) طبیعیات، (عر) علم الطبیعته، طبیعیات، (ان) physics

پنځپوهنې panj-pohάne : پنځیزې پوهنې، (پا) علوم طبیعی، (ان) physical sciences

پنځپوهیزه غږ پوهه

panj-poh-íza-ǥaẓ-poha : فیزیکي غږ پوهنه، (پا) آواشناسی فیزیکی، (ان) physical phonetics

پنځڅپې penj-capé : پنځه څپیز غونډ، د پنځو څپو غونډ (مجموعه)، پنځه څپیزویی، (پا) پنج هجاء، واژهٔ پنج هجایی، (ان) quinquesyllable

پنځڅپیز penj-cap-íz : پنځڅپې، پنځه څپیز، (پا)

پنج هجايي ، (ان) quenquesyllabic

پنځځنډ penj-cánd : پنځه ضلعی ، (پا) پنج ضلعی ، پنج پهلو ، (ان) pentagon

پنځدوی panj-dóy : طبیعی قانون ، (پا) قانون طبیعی ، (ج : پنځدويونه : طبیعی قوانین) .

پنځزرکلن penj-zar-kal-án : پنځه زرکلن ، پنځه زره کلن (ناکره) ، (پا) پنجهزار ساله .

پنځزري penj-zar-í : پنځه زری ، پنځه زريز (بېنکنوټ) ، (پا) پنجهزاری (بانکنوت) .

پنځسوی penj-saw-áy : پنځه سوه گون (کونی) ، پنځه سوه گیز ، پنځسويز ، (پنځه سوی) ، (پا) پنجصدی (بانکنوت) .

پنځکلن penj-kal-án : پنځه کلن ، (پا) پنجساله .

پنځگوټ penj-gwáṭ : پنځه گوټه لرونکی ، (پا) پنج گوشه ، (ان) pentagon

پنځگونی penj-gún-ay : پنځگون ، پنځگیز ، (پا) پنجی (بانکنوت افغانی) .

پنځلسیزه penj-las-íza : پنځلس ورځنی ، دوه اوونیزه (خپرونه) ، (پا) پانزده روزه (نشریه) .

پنځمه penj-áma : پنځم ، څلورم ، شورو (شروع) ، (پا) چهار شنبه ، (ار) بدهـ ، (ان) wednesday

پنځوال panj-wā́l : پنځپال ، طبیعت خوښوونکی ، (پا) طبیعت گرا ، طبیعت پسند ، (ان) نیچرالیسټ ، (فر) ناتورالېست .

پنځواله panj-wā́l-a : طبیعت خوښونه ، (پا) طبیعت گرایی ، طبیعت پسندی ، (ان) نیچرالیزم ، (فر) ناتورالېزم .

پنځوسی panjos-áy : پنځوسگیز ، پنځوسگون ، (پا) پنجاهی (بانکنوت) .

پنځونه panj-aw-ána : هستونه ، زېږونه ، زېږندويي ، (پا) ایجاد گری ، (عر) ایجاد ، تخلیق ، خلاقیت ، (ان) creation

پنځه افغانیز penja-afǵan-íz : پنځه افغانکی ، (پا) پنج افغانیگی (پول فلزی) .

پنځیز panj-íz : د پنځ (طبېعت) اړوند ، خورمنځیز ، پیدایښتي ، (پا) طبیعی ، فیزیکی ، (ان) physical

پنډ غالی panḍ-ǵā́lay : شپول ، وانېه ، بانېه ، پنډتون ، (پا) اردوگاه ، فراهمگاه ، (ان) camp کېمپ ، (جر) lager لاگر .

پنډ گر panḍ-gár : پنډ (لایټر) جوړوونکی ، (ار)

جوکی، (پا) آتشپر ساز.

پوچاندی puč-ánday : بداندی، (پا) بداندیش، بد سگال، هرزه فکر، (an) evil-minded

پوځي ټولگی pawz-í-ṭolgay : پوځی (فوځی) ټولگی، (پا) قطعهٔ آرتش (نظامی).

پوځیوال pawz-i-wā́l : لښکروال، (پا) نظامیگر، هوا خواه سیاست و نیروی نظامی، (ان) militarist

پوځیواله pawj-i-wā́la : لښکرواله، (پا) نظامیگری، (ان) militarism

پورتنی خپلواک port-a-n-áy-xpal-wā́k : ټرلی خپلواک، (پا) ویل بالایی، ویل بسته، (ان) high vowel, closed vowel

پوخاندی pox-ánd-ay : پوخ فکری، (پا) بافکر پخته، با ادراک، (ان) intelligent

پور توک pór-tok : پردی (ژبنی) توک، پردېس توک، (پا) سازای بیگانه، (ان) foreignism

پور ژباړه pór-žbā́ṛa : هغه ویی یا بل ژبنی توک چې له پردی ژبې څخه په ژباړلې بڼه را اخیستل شوی وي (لکه ټولنپوهنه له sociology څخه)، (ان) translation

loan-word

پور غږ pór-γaẓ : له بلې ژبې راپورکړې یا راخپل کړی فونیم، (پا) آوای قرضی .

پور مانا pór-mānā́ : د اړوندې ژبې په یوه ویي (لفظ) کې د بلې یا پردۍ ژبې دیوه ویي مانا او محتوا را ځای کول، (پا) عاریه گیری معنی، (ان) semantism

پورنی por-anáy : پورشوی څیز، (پا) قرضی، وامگرفته، عاریتی، (عر) مستعار .

پور وړی por-a-wáṛ-ay : قرضوړی؛ پاسللی، منت بار، (پا) بدهکار، قرضدار، وامگیر؛ سپاسگزار، (عر) مدیون؛ مرهون، ممنون .

پور ویی pór-wayay : پردی ویی، مستعار لغت، دخیل لغت، (پا) واژهٔ قرضی، کلمهٔ مستعار، (ان) loan-word, borrowed word, Adoptism, foreignism

پوره ویی purá-wayay : بشپړ (مکمل) ویی (لغت)، (پا) واژهٔ تام، (ان) full word

پوره یا سپوره pora-yā-spóra : پورې یا سپوره، لنده یا وچه، (پا) خشك و یا تر (نان) .

پوړ poṛ : چت، (پا) طبقه، منزل (عمارت)؛ قشر، لایه،

پوست ، (ان) crust

پوړشمېر póṛ-šmer : وصفی عدد ، (پا) عددوصفی (رتبی) ، (ان) ordinal number

پوړۍ pawṛáy : دزينې پاتکی ، پوړۍ؛ دريځ ، څوکۍ (پوستې) ، (پا) رتبه ، منصب ، چوکی ، مقام ، (ان) position, rank, authority

پوړۍ پر پوړۍ pawṛáy-par-pawṛáy : درجه پر درجه ، پرله پسې ، يو بل پسې ، (پا) درجه به درجه ، پيهم ، (عر) متدرجاً ، مسلسل ، سلسلة .

پوړيز poṛ-íz : طبقه يي ؛ قشري ، (پا) قشری ، لايه ای ، (ان) crusty

پوړۍ والا pawṛay-wālá : څوکۍ والا ، درتبې (منصب) خاوند ، (پا) صاحب مقام ، صاحب چوکی ، صاحب مرتبت ، (ان) officail

پوز يار مرغه puz yár-marγə : يوراز مرغه چې ځاله دونې په ښرانگو پورې پېړي ، (پا) پرنده يا مرغ بوريا باف .

پوست بېواک póst-bewák : پوست بېواکغږ (کانسوننټ) (پا) همخوان نرم ، (ان) soft consonant

پوست کړ póst-kaṛ : له قاعدې سره سم گردانېدونکی

کړ، (پا) فعل با قاعده (ان) regular verb, weak verb

پوښتپاڼه poşt-pāṇa : پوښتپاڼه، (پا) ورق استعلام، استعلامیه.

پوښتغونډله poşt-ǰóndla : سوالیه جمله، (پا) جملهٔ پرسشی (استفهامیه).

پوښتنښه (؟) poşt-náşa (?) : د پوښتنې لیکنښه، (پا) نشان پرسش، علامهٔ سوالیه (؟) (ار) سوالیه نشان (؟)، (ان) question-mark(?)

پوښتنلیك poştan-lík : د پوښتنو لیست یا کتاب، (پا) پرسشنامه (ان) quetionaire (-y) .

پوښتنو مځری póşt-num-járay : استفهامي ضمیر، (پا) ضمیر استفهامی، (ان) interrogative-pronoun

پوښتني دود poşt-ən-í-dod : سوالي وجه، سوالیه وجه، (پا) وجه پرسشی (فعل)، (ان) interrogative mood

پوښلتیا poşal-tyấ : نغښتنه، پوښونه، (پا) نهانکاری، (عر) استتار، کتمان.

پوکڼی puk-aṇáy : کوبی (حباب)؛ دالوځولو پوکڼی؛ متیازاړی، (پا) فوقانه؛ مثانه؛ حباب.

پولادي polād-í : پولادين، له پولادو جوړ، د پولادو غونډې کلك، د پولادو په رنګ، (پا) پولادی. (فولادی)، پولادين.

پولګی pul-gáy : وړوکی پول، (پا) پلچك.

پولي پړسوب pol-í-pars-ób : پولي تورم، (پا) تورم پولی، (ان) inflation

پولي زېرمه polí-zérma : پولي ذخيره؛ پولی صندوق؛ فانډ، (پا) ذخيرهٔ پولی؛ صندوق وجهی؛ فوند.

پومبه کار pumba-kār : د پومبې کرونکی يا کروندګر، (پا) پخته کار، (ع) قاطن.

پونګاړی pungāray : دمګی دننه بچی، لاروا، (پا) چوچهٔ داخل تخم، لاروا (ج : پونګاړي ـ لارواوې، ډېر بچي).

پووندګلی powand-galí : خاروي ساتنه، پوونده توب، شپني، (پا) مالداری، شبانی.

پوهان poh-ān : پوهاند، د پوهې (پوهنې) خاوند، د علم ماهر، (پا) دانشمند، (ار) دانشور، (عر) عالم، (ان) scintist, scholar

پوهاند poh-ānd : دپوهنتوني استادی شپږمه او تر ټولو لوړه پوړی؛ پوهان، (پا) استاد دانشګاهی، (ان) پروفيسر.

پوهاندي poh-ānd-í : د پوهاند او پوهان اړوند؛ پوهيالي (علميت)، (پا) دانشمندی؛ منسوب به پوهاند، (ار) دانشوری، (عر) علميت.

پوهان وزمه pohān -wázma : پوهاند ړوله، پوهان ړوله، نیمچه پوهان، (پا) عالم نما، نیمچه عالم.

پوهنپال pohan-pā́l : پوهنتوني شاگرد، زده کړيال، (پا) دانشجو، محصل، (ار) طالب العلم، (ان) student

پوهنپوهه pohan-póha : د پوهنې پوهنه، د علم علم، (پا) علم شناسی، (ان) epistemology

پوهنتون pohan-tún : (پا) دانشگاه، (عر) جامعه، دارالفنون، (ان) university

پوهنتوني pohən-tun-í : دپوهنتون اړوند، (پا) دانشگاهی.

پوهنځی pohən-jáy : (پا) دانشکده، (عر) کليه، (ان) college; faculty

پوهندوی pohəndə́y : د پوهنتوني استادی څلورمه پوړی، تر پوهاند دوې درجې راټيټ، (پا) استاديار، (ان) اسوشيېټ پروفيسر.

پوهندويي pohəndoy-í : د پوهندوی (استاد يار)

اړوند ، (پا) منسوب به پوهندوی (استاد يار) .

پوهنغونډ pohan-ɣónḍ : پوهنجونګ ، (عر) دايرة المعارف ، دانش جونګ ، (ان) encyclopedia

پوهنغونډه pohán-ɣónḍa : علمي غونډه ، پوهنيزه غونډه ، (پا) ګرد همآيي علمی ، سيمينار ، (ان) ceminar, symposium

پوهنليك pohan-lík : پايليك ، تحصيلي رساله ، د پوهنتوني زده کړو د پای رساله ، (پا) پايان نامه ، رسالهٔ دکتورا ، (ان) thesis

پوهنمل pohan-mál : د پوهنتوني استادی منځنی درجه ، (پا) دانشيار ، يك درجه پايينتر از آسوشيتيد پروفيسور ، (ان) اسېستېنټ پروفيسر .

پوهنملي pohan-mal-í : دپوهنمل (<------) اړوند ، (پا) منسوب به پوهنمل (<---) .

پوهنمين pohan-mayán : د پوهنې مينه وال ، پر پوهنه مين ، د پوهنې لېوال ، (پا) علم دوست .

پوهنوال pohan-wál : د پوهنتوني استادی پنځمه پوړی ، تر پوهاند يوه درجه راټيټ ، (ان) اسوشيېټېډ پروفيسر .

پوهنوالي pohan-wāl-í : د پوهنوال اړوند ؛ علميت ،

(پا) علميت ، منسوب به پوهنوال (----->) .

پوهنه poh-ána : پوهه ، (پا) دانش ، (عر) علم ، معرفت ، (ان) Knowledge, science

پوهنيار pohan-yár : د پوهنتوني استادۍ دويمه پوړۍ ، (پا) استاديار ، دانشيار ، (ان) اسيسټېنټ پروفيسر .

پوهنياري pohan-yār-í : د پوهنيار (----->) اړوند ، (پا) منسوب به پوهنيار (----->) .

پوهنيز pohan-íz : د پوهنې اړوند ، (پا) علمى ، دانشى ، معرفتى (په پوهنيز ډول يا له پوهنيز پلوه : علماً) .

پوهونه راپوهونه

pohawána-ra-pohawána : پوهونه او پوهېدنه ، (پا) افهام و تفهيم .

پوهه او فرهنگ póha-aw-farháng : علم و فرهنگ ، (كلچر) ، (پا) علم و فرهنگ ، دانش و فرهنگ .

پوهه پلورنه póha-plor-ána : پوهه خرڅونه ، ځلنښوونه ، (پا) علم فروشى ، فضل فروشى ، خود فروشى ، (ان) pedantry, ostenfation

پوهه پلورى póha-plór-ay : ځانښود ، ځانښكارى ، (پا) علم فروش ، فضل فروش ، (ان) pedantic, arrogart,

ostentatious

پوهیالی poh-yāláy : د پوهنتوني استادی تر ټولو ټیټه پوړی، (پا) استاد یار ، (ان) لیکچرر .

پوهیالي poh-yāl-í : د پوهیالي (---->) اړوند ؛ علمیث ، (پا) علمیت ، منسوب به پوهیالی (---->) .

پوهېدانه poh-ed-ána : سره (پوهېدنه) ، گډتفاهم ، (پا) تفاهم (باهمی) ، (ان) understanding

په بشپړ ډول pa-báspar-ḍáwal : په پوره ډول ، په پوره توگه ، یو مخیز ، په یو مخیز ډول ، یو مخ ، له یوه سره ، په مطلق ډول ، (پا) بطور مکمل ، بطور کامل ، بصورت کلی ، به طور مطلق ، (ان) completely, absolutely .

په بله وینا pa-bála-wayná : په بله ژبه ، (پا) به عبارت دیگر ، به زبان دیگر .

په پای کې pa-páy-ke : تر ټولو ورسته ، په اخر کې ؛ په متې (پا) در پایان ، در اخر (ار) اخر کار ، (عر) بالآخر ، (ان) finally,atlast

په پرتلیز ډول pa-partal-íz-ḍawal : د پرتلې په توگه ، (پا) به طور نسبی ، به طور مقیاسی ، (عر) نسبتاً .

په ترخ کې pa-trác-ke : په دې منځ کې ، په دې کې ،

(پا) در ضمن ، در صورت ، (عر) ضمناً (دخبرو په ترڅ کې : د خبرو په ضمن کې ،ستا د راتګ په ترڅ کې : در صورت آمدن تو).

په توګه pa-tóga : په ډول ، (پا) بطور ، بحيث ، بصورت ، به ګونه ، بمثابه ، (عر) منحيث (د ليکوال په توګه : به حيث نويسنده).

په تېره pa-téra : په تېره بيا ، په تېره تېره بيا ، په ځانګړې توګه ، په ځانګړي ډول ، (پا) به ويژه ، به خصوص ، (عر) خاصتاً ، خصوصاً ، (ار) خاص کر .

په ټينګه pa-ţı̆́ng-a : په کلکه ، په ټينګار ، (پا) به اصرار و ابرام ، به طور اکيد ، (عر) شديداً ، اکيداً .

په ځانخبري ډول pa-jā̃n-xabár-i-ḍáwal : په ځانخبرۍ توګه ، آګاهانه ، (پا) آګاهانه ، شعوری .

په خوله خندان - په زړه پرېشان

pa-xwla-xandán-pa-zŗa-pre : په ښکاره خوښ او په زړه کې غمجن ؛ (پا) بالب خندان و دل پريشان .

په داسې ترڅ کې چې

pa-dā́se-trác-ke-če : په داسې توګه چې ، په داسې حال کې چې ، (پا) در حاليکه ، در صورتيکه .

په درناوي pa-dran-ā̃w-ı̆́ : په نمانځنه ، په درنښت ،

(پا) با احترام، با حرمت، با سپاس (زیاد).

په دې وروستيو کې pa-de-wrust-áyo-ke : په دې وروستيو (شپو) ورځو کې، په دې تازه ورځو کې، (پا) در این اواخر.

په رښتينه pa-raṣt-ína : په رښتينې سره، په رښتيا (سره)، (پا) در واقعیت، در حقیقت، راستی، براستی، صادقانه، (عر) واقعاً، حقیقتاً، (ان) really, indeed, truly, in fact

په زړه پورې pa-zṛa-póre : زړه ته نږدې، زړه را کښونکی، (پا) دلچسپ، (عر) مرغوب.

په زړه پورېوالی pa-zṛa-pore-wā́lay : ليوالتيا، زړه راکښون، (پا) دلچسپي، علاقمندی، (عر) مرغوبیت، جذابیت، (ان) attraction

په ژوندونې pa-žwand-úne : په ژوند کې، (پا) در زنده گی، هنگام حیات.

په ګډه pa-gáḍa : په شریکه، شریکي، ځبله، وبله، یو له بله، (پا) باهم، بهم، با همدیگر، (عر) مشترکاً.

په لړ کې pa-láṛ-ke : په لړۍ کې، (پا) در سلسله

(د کتابونو په لړ کې : در سلسلهٔ کتابها) .

په لوی لاس pa-lóy-lā̃s : په خپله خوښه ، په قصدي ډول ، (پا) به دسته ، قصدی ، عمدی ، (عر) قصداً ، عمداً ، ارادتاً .

په مړوني pa-mṛ-úne : په مړینه ، په مړینې ، تر مړینې ورسته ، (پا) در حالت مرگ ، در اوان مرده گی ، هنگام ممات ، پس از مرگ .

په وړاندې pa-wṛā́nde : په مخ کې ، په نېز ، (پا) به مقابل ، در مقابل ، در برابر ، به حضور ، در حضور ، بر ضد ، بر خلاف ، بر علیه ، به نزد) ، (ستا په وړاندې : ستا په مقابل کې ، ستا په مخ کې ، ستا پر ضد ، ستا پر خلاف) .

په هسکه غاړه pa-háska-ǵā́ṛa : په هسکو سترګو په جګو سترګو ، په ویاړ ، (پا) با گردن فراز ، با سرفرازی ، به افتخار .

په یو مهال کې pə-yáw-mahā́l-ke : په یوه وخت کې ، هممهال ، (پا) همزمان ، در عین وقت .

پې pe : پ ، د پښتو آبېڅې دریم توری ، (پا) بای فارسی (پ) .

پیاز(ه) کی pyāz-(a)-káy : یو غرنی (دشتي) پیاز ؛ گندنه ، (پا) پیاز خود روی دشتی ، گندنه .

پیاغله pyāǧla : دغاړې څپونې، دغاړې دستمال (رومال)، (پا) گلوبند، دستمال گردن، مفلر، (ان) neckeerchief, scarf

پیاند pay-ánd : پینده، پېیونکی، پېرونکی، (پا) سفتگر.

پیاوړتیا pyāwaṛ-tyā́ : ځواکمني (مادی او معنوی)، (پا) نیرو مندی، توانایی (مادی و معنوی)، (عر) قوه، قدرت، فضیلت.

پیاوړی pyāwáṛay : ځواکمن، فضیلت خاوند، (پا) توانا، نیرو مند، صاحب فضیلت، (عر) قوی، فاضل.

پی پلور pay-plór : پی پلورنه، شودې (شېدې) پلورنه، پی خرڅونه، (پا) شیر فروشی.

پی پلوری pay-plór-ay : شودې والا، پی والا، (پا) شیر فروش.

پېچلتیا pečal-tyā́ : پېچلتوب، جړتوب، جړتیا، جړه، غوټنتیا، (پا) پېچیده گی، بغرنجی، (ان) twist, contortion

پېخیالی pec-yāláy : سهاند، ساخولی، زغمناك، صبرناك، (پا) بردبار، با تحمل.

پیداگر paydā-gár : پیدا وښتگر؛ زېږندوی، (پا)

تولید کننده، کمایی کننده، پیداگر؛ ایجاد گر، (عر) مولد، موجد، خالق، خلاق.

پیداوار paydā-wā́r : پیداوښت، یېبره، (پا) پیداوار، (عر) حاصل، محصول، تولید.

پیدایښت paydā-yáṣt : پیداوښت، پنځېدن، پنځون؛ زېږ، زېږون، زېږېدنه؛ زېږد، (پا) پیدایش، زایش، (عر) خلقت؛ مخلوق؛ تولد؛ تولید.

پیدایښتي paydā-yaṣt-í : پنځیز؛ زېږدي، د پیدایښت اړوند، په پیدایښتي توګه، (پا) پیدایشی، خلقتی، وجودی؛ تولیدی، تولدی.

پېر per : یوټاکلی مهال یا دوره؛ (ګرایمري) حالت، (پا) ګردش، مقطع زمان، دور زماني؛ حالت (دستوری)، (عر) مرحله، دور.

پېر بڼه pér-bā́ṇa : د پېر (حالت) شکل (ژبپوهنه)، (پا) صورت حالت، (ان) case-form

پېر غونډال per-ɣonḍ-ā́l : د پېر (حالت) سیستم، (پا) دستګاه حالت، (ان) case system

پېرګر per-gā́r : لوبغاړی، (پا) بازیګر، (عر) ممثل؛ (ان) actor.

پېرند peŕ-and : پېرونکی، پېرودونکی، (پا) خریدار .

پېرنګواله perang-wála : پرنګوالي، دپرنګیانو ښکېلاکي پېر، (پا) دورهٔ تسلط فرنګ .

پېر و پلور pér-o-plór : رانیونه او خرڅونه، راکړه ورکړه، سودا ګري، (پا) خرید و فروش، تجارت (پیشګی)، داد و ستد .

پېړاورمېږی peṛ-orméẓ-ay : پېړ څټی، (پا) ګردن کلفت .

پېزګر pez-gár : پېزونکی، (پا) رفو کننده، رفوګر (لباس، قالین ...) .

پېژند pež-ánd : پېژندون، پېژندنه(تعریف)؛ د تعریف حرف یا توری، (پا) شناخت، تعریف؛ حرف تعریف؛ دفتر (ادارهٔ) سوانح در نظامی، (ان) article, definition

پېژندالواک pežánd-alwák : د پېژندني تیوري، (پا) تیوری شناخت، تیوری معرفت .

پېژند پاڼه pežand-páṇa : د هویت پاڼه (کارډ)، (پا) شناسنامه .

پېژنتون pežand-tún : (پا) یکی از شعبات ریزرف در وزارت دفاع افغانستان .

پېژندلی pež-and-álay : پېژندوی ، نومیالی ، نومور(نوموړی) ، نوملوړی ، وتلی ، (پا) شناخته شده ، نامور ، نامدار ، مشهور .

پېژندليك pežand-lík : پېژندپانه (پا) شناسنامه .

پېژند نښه pežand-náṣa : د پېژندنې علامه ، (پا) علامهٔ شناخت ، (عر) هویت .

پېژندوی pežandóy : اشنا ، پېژندلی ، پېژندگلو (لره پښتونخوا) ، (پا) شناسا ، آشنا ، شناخته ؛ صاحب شهرت ، (عر) معروف ، مشهور ، شهیر .

پېژندويي pežandoy-í : پېژندگلو ، پېژندگلوي ، پېژندنه ، آشنايي ، اوځارتیا ، مشهورتیا ، (پا) شناسایی ، شناس (عر) معرفت ؛ شهرت .

پېسمن pes-mán : ښاځمن ، (پا) باکبر و غرور ، (عر) متکبر ، مغرور .

پېشو پړی pišo-páṛay : واښلوبه ، رسیلوبه ، (پا) بازی ریسمانکشی .

پېښليك peṣ-lík : د پېښو لیکنه ؛ تاریخ ، (پا) واقعه نگاری ؛ تاریخ نگاری ، تاریخنویسی ، (عر) تاریخ ، (ان) history

پېښليکپوه peş-lik-póh : تاريخپوه ، (پا) تاريخ دان ، (عر) مؤرخ ، (ان) historian

پېښليکونکی peş-lik-únkay : تاريخ ليکونکی ، (پا) واقعه نگار (ان) historian

پېغليستان peǵl-istán : د پېغلو سيمه ، د پېغلو ټولی (شاعرانه) ، (پا) گروهی از دوشيزه ها ، محلهٔ دوشيزه ها (شاعرانه) .

پېل pel : شېبه ، (پا) دقيقه ، (عر) دقيقه ، (ان) minute

پيلامگر paylām -gár : پيلامه گر ، پيلگر ، پيلوونکی ، پيلند (پا) آغازگر ، (عر) مبتدی ، (ان) beginner

پيلامه paylāmá : نښه ؛ پيل ؛ د پښو خاپ ، کرښپل ، کنپل (پا) نشانی ، رد پا ، سر آغاز ، (عر) علامت ، علامه .

پيل اوړون páyl-awṛun : مغه اوړون (گردان) چې دويي يا څپې پر مختاړي (preffix) باندې راځي ، (پا) گردان (تصريف) يك کلمه يا هجاء در قسمت پيشوند مربوطهٔ آن .

پيل ببواکوړی payl-bewāk-wáẓay : پيل ببواکغونډ ، ابتدا پر ساکن ، (پا) ابتداء بر ساکن ، خوشهٔ (همخوان) آغازي ، (ان) initial cluster

پیل بېواك ونج páyl-bewāk-wánǰ : دمغه بېواك (كنسونېنټ) بدلون چې دوئيي په سر کې راغلی وي ، (پا) دیگر گونی ممخوان (حرف صيحح) آغازی .

پیل پړی pil-páẓay : پيل پژی ، پیلتن ، گوسنه ، پلونډ ، (پا) پیلتن ، قوی هیکل ، گشن (ان) of a huge body, huge, bulky

پیل خج páyl-xaǰ : د سرخج ، ړومبی خج ، (پا) فشار آغازی ، (ان) initial accent

پیلغابښ pil-ɣáṣ : د پیل غابښ ، پیلنابښ ، (پا) دندان پیل (عاج) ، (ار) هاتهی دانت ، (ان) ivory, tusk

پیلگر payl-gár : پیلوونکی ، پیلامگر ، پیلند ، شورو (شروع) کوونکی ، (پا) آغاز گر .

پیل منگ pil-máng : پلونډ ، (پا) پیلتن ، شخص قوی میکل ، شخص قوی جثه ، پهلوان ، (ان) of a huge body, huge, bulky

پیلنابښ pil-náṣ : پیلغابښ ، (ار) هاتهی دانت ، (پا) عاج (فیل) ، (ان) tusk, ivory

پیلند páy-l-ənd : پیلامگر ، (پا) آغازگر ، (ع) مبتدی .

پېلنه pelə́na : مخه ښه ، خدای پامانی ، (پا) پدرود ،

بدرود ، خدا حافظی ، (عر) وداع .

پیلوان pil-wán : (پا) پیلبان ، (ع) مهوت ، (ان) elephant-driver (keeper)

پیلوستی payl-wástay : سریزه ، سری ، د سر خبرې ، سر غړنی ، (پا) سخن آغازین ، سر آغاز .

پیلول payl-a-wál : پیل کول ، (پا) شروع ـ آغاز کردن ، آغازیدن .

پیلیځ payl-íź : پیلټکی ، د پیل نقطه ، (پا) پایه ، نقطهٔ آغاز ، (عر) مبداء ، منشاء ، (ان) starting point

پیلیز payl-íz : (و) ړومبنی ، لومړنی ، (پا) آغازین .

پیمالگر paymāl-gár : پیمال وال ، ورهنګر ، ورهنه وال ، کسبګر ، (پا) پیشه ور ، کسبګر ، (عر) کاسب .

پیوستون paywas-tún : تړون ، سره نښتون ، (ار) سالمیت ، (پا) همبستګی ، (عر) وصل ، وصال ؛ حمایت ، تساند .

پیوندي ژبې paywandí-žabe : (پا) زبانهای پیوندی ، (ان) agglutinative languages

پېیلتیا pey-əl-tyá : پېیلتوب (پا) وابسته ګی ، (عر) انسلاك ، (ان) alliance

پېیلی pey-ál-ay : پېیل شوی ، په چا پورې تړلی ، (پا)

وابسته ، (عر) منسلك (سیاست) ، (ان) allied

پېيون pe-yún : پېينه ؛ اوېون ، اوېنه ، (پا) سفتکری : بسيج ، (عر) نظم ، تنظيم ، ترتيب .

(ت)

تاریخ ځپلی tārix-japálay : تاریخوهلی ، تاریخی بد نام ، (پا) تاریخزده .

تاریخ ساز tārix-sāź : تاریخ جوړوونکی ، (پا) تاریخساز .

تاړاکګر tāṛāk-gár : غلیاکګر ، یرغلګر ، تلغاکګر ، یلغاکګر ، بلوسګر ، (پا) چپاولګر ، حمله آور ، شبیخون (شبخون) کننده .

تاریخوال tārix-wāĺ : (پا) تاریخګرا ، (ان) historist

تاریخواله tarix-wala : (پا) تاریخګرایی ، (ار) تاریخیت ، (ان) historism

تاریخي پښویه tārix-í-pṣóya : تېرمهالې پښویه (ګرایمر) ، (پا) دستور تاریخی ، ګرامر تاریخی ، (ار) تاریخی

گرامر ، (ان) historical grammar

تاریخي ژبپوهنه tārixí-žab-pohána : تېرمهالې ژبپوهنه ، (پا) زبانشناسی تاریخی ، (ار) تاریخی لسانیات ، (ان) historical linguistics

تاړی tā́ṛay : وندی (لغوی یا تصریفی) ، (پا) وند ، (عر) ضمیمه ، (ان) affix

تازه دمی tāza-dám-ay : د ملوی ، هوسا ، (پا) تازه دم ، تازه نفس (ان) Fresh

تازه کار(ـ ی) tāza-kā́r(-ay) : نوکاری ، (پا) تازه کار ، نو کار ، (عر) مبتدی ، (ان) beginner

تالانگر tālān-gár : لوټمار ، لوټوونکی ، تالاگر ، (پا) چپاولگر ، غارتگر ، تاراجگر .

تالوییز tālu-yíz : په تالو کې ادا کېدونکی (غږ) ، (پا) کامی ، (ان) velar

تالي څټی tāli-cáṭay : کاسه څټونکی ، تیار خور ، غوړاوو ، (پا) کاسه لېس ، چاپلوس ، مفتخور ، طفیلی ، (ان) flatterer. parasite

تالي څټي tāli-caṭí : کاسه څټنه ، غوړاوی ، تیار خوري ، (پا) کاسه لیسی ، چاپلوسی ، مفتخوری ، طفیلی گری ، (ان)

flattery, sponging on others

تاند و تازه tā́nd-o-tāzá : تازه او تاند ، ېېرتازه ، ېېرتاند ، تاندوښېراز ، تانده بانده ، (پا) ترو تازه ، تازه و شاداب .

تاندوښېراز tā́nd-o-ṣerā́z : تازه او تاند ، تاندو و تازه ، (پا) تر و تازه ، سبز و خرم ، سیراب .

تانه وال Tāṇa-wā́l : تانې والا ، تانه دار ، د تانې څارندوی (پولیس) ، (پا) تانه دار ، پاسدار .

تاوتریخوالی tā́w-trix-wā́l-ay : بدچلند ، زور زیاتی ، اخ و ډب ، الغا تلغا ، اور لګاوی ، شخه شلانړه ، شرغوبل ، بدوردي ، بدخویی ، (پا) خشونت ، شرارت ، تشدد ، گیر و دار ، کشمکش . (ان) coarseness, rudeness

تت خپلواك tát-xpal-wā́k : سپك خپلواك ، بی خجه واول ، (پا) واکه تیره ، (ان) light vowel

تت و تېز tát-o-téz : د (گاړي) څراغ اړوند ، (پا) فل و دیم (روشنی) ، (ان) full and dim

تته څپه táta-capá : بې خجه څپه (هجاء) ، (پا) هجای تیره یا بې فشار ، (ان) light syllable

تخت ناستی taxt-nā̆st-áy : پر تخت کېناستنه ، (پا)

تخت نشینی .

ترټولو ډېر tar-ṭólo-ḍer : ترټولو زيات ، زياترين ، زيات نه زيات ، (پا) بيشترين ، بيشترينه ، بطور اعظمی ، (عر) اكثراً ، اغلباً .

ترټولو ناوخته tar-ṭólo-nā-wáxta : ناوخترين ، (پا) ناوقترين .

ترټولو وروسته tar-ṭólo-wrústa : د ټولو په پای كې ، (پا) واپسينترين ، آخرين ، بعد از همه ، در پايان كار ، (عر) آخر الامر .

تركېدونه tar-ked-úna : ترامكانه ، (پا) تا حد امكان ، (عر) حتى الامكان ، حتى المقدور ، حتى الوسع .

تركېدوني بريده tar-ked-úni-brída : د كېدون تر بريده ، تر ممكنه بريده ، (پا) تا حد امكان ، تا سرحد امكان ، تا حد ممكنه .

ترنگتوك trang-tók : يو خوږ اواز يا داوازونو غونډ (تركيب) ، لكه د لنډۍ (ټپې) وروستی يا سرباري غږ (نه) ، (پا) عنصر ترنمی ، (ان) euphony

ترنگو trangú : يوه موسيقي اله ، (پا) سارنک .

تروروستي بري tar-wrustí-bari : تر وروستي

بریالیتوب (کامیابی) ، (پا) تا پیروزی نهایی .

تر وروستي بريده tar-wrustí-brída : تر وروستي سرحده .

تر وروستي څاڅکي tar-wrustí-cācki : دوینی تر وروستي څاڅکی ، (پا) تا اخرین قطره (خون) .

تروروستی سلگی tar-wrustáy-salgáy : تر وروستی سا ، د ژوند تر وروستی شېبې ، (پا) تا آخرین رمق ، تا دم واپسین .

تروسې وسې tar-wáse-wáse : تر وروستي خواکه (توانه) ، (پا) تا آخرین نیرو ، (عر) حتی الوسع ، حتی القوه .

ترهوال trah-wā́l : وهمی ؛ ترنو ، وهمپال ، (پا) توهمگرا ، وهمگرا ؛ سهمناك ، (ان) illusionist

ترهواله trah-wā́la : وهمی توب ، وهمپالنه ، (پا) توهمگرایی ، وهمگرایی ، (ان) illusionism

تریخ خوړی trix-xóẓ-ay : خوږه لوړی ، (پا) میان خوش ، میخوش .

تریخژوندی trix-žwánd-ay : د ترخه ژوند خاوند ، (پا) دارای زنده گی تلخ (دشوار) .

تریو خوړی triw-xóẓ-ay : خوږه لوړی ، تریو خوږ

(پا) میان خوش ، میخوش ، میان ترش .

تړاو tar-ā́w : تړون ، تړښت ، اړیکی ، (پا) وابسته کی ، (عر) رابطه ، ارتباط .

تړڅپه tár-capá : د تړخپلواك پرخای راتلونکې څپه ، (پا) هجای ارتباطی ، (ان) bridge-syllable

تړخپلواك tár-xpal-wā́k : د دوو ژبنیو توکونو تړونکی (رابط) خپلواك (واول) ، (لکه -a- په bar-a-nay کې) ، (ان) bindevokal, bridge-vowel, bridge-sound

تړښت tar-áșt : تړاو ، تړنگ ، (پا) ترکیب ، طرز ترکیب ، (ان) composition, compound (in wordformation)

تړښتي taraşt-í : تړنگي ، (پا) ترکیبی .

تړغونډله tár-ɣóndla : عطفیه جمله ، (پا) جملهٔ عطفیه .

تړگړ tár-gar : زیاتره یو فونیمي مورفیم چې د کړ یا نوم ولې له نورو اړوندو کړونو سره تړي (لکه -a- په pāc-á-m کې) ، (پا) تك واژهٔ ارتباطی ، (ان) athematic morpheme

تړلې څپه tarále-capá : پورې څپه ، مغه څپه (هجاء) چې پر کنسوننټ پای ته رسي ، (پا) هجای بسته ، (ان) blocked syllable, closed syllalde

تړلی خپلواك (غږ) :taṛálay-xpalwák(-ǵaẓ) پورتنی خپلواك ، (پا) ویل بسته ، ویل بالایی ، (ان) closed vowel, high vowel

تړلیك taṛ-lík : تړونلیك ، لوزنامه ، (پا) قرار داد ، عقد نامه ، عهد نامه ، (ار) سمجهوته ، معاهده ، (ان) convention, contract

تړلی گړ taṛálay-gáṛ : (پا) واج وابسته ، مورفیم وابسته ، (ان) dependent morpheme

تړلی او پېيلی taṛ-al-ay-aw-pey-ál-ay : (په سیاست کې) په چا پورې تړلی ، (پا) بسته و وابسته ، لازم و ملزوم .

تړنگ taṛáng : تړښت ، (پا) (طرز) ترکیب ، مرکب (لغوی) ، (ان) (word) compound

تړون taṛún : تړه ؛ سازښت ، لوز نامه ؛ تړنه ، نوموښه (کتاب) ؛ اړه تړه ، (پا) قرار داد ؛ زد و بند ، سازش ؛ پیمان ، (عر) میثاق ، معاهده ؛ انتساب ، (ان) convention, contract

تړونلیك tar-un-lík : تړلیك ، لوز نامه ، قرار داد لیك ، (پا) عقد نامه ، عهد نامه ، قرار داد نامه ، سند قرار داد ، (ان)

convention, contract

تړون ماتی tar-un-mā́t-ay : تړون ماتوونکی ، تړماتی ، ژمن ماتی ، (پا) پیمان شکن ، عهد شکن ، وعده خلاف .

تړونوال taṛ-un-wā́l : تړون والا ، (پا) قرار دادی ، هم پیمان ، (عر) معاقد ، متعاقد ، معاهد .

تړوني taṛ-un-í́ : د تړون اړوند ، (پا) قرار دادي ، (ان) conventional, contractual

تړوییکی tā́ṛ-wayí-kay : د عطف توری (ادات) (او) ، (پا) حرف (ادات) عطف (و) (ان) connective conjunction

تشپانی taš-pā́ṇ-ay : بنوبی ، بې وسلې ، (پا) خلع سلاح (شده) ، (ار) غیر مسلح ، (ان) disarmed

تشپاني taš-pāṇí́ : بی وسلې کونه ، (پا) خلع سلاح (ان) disarmament

تش ذهنی taš-zéhnay : بنگوله ، ناخبر ، بې خبره ، (پا) خالی ذهن ، بی اطلاع (قبلی) .

تشناب کاغذ tašnā́b-kāɣáz : تېتی کاغذ ، (پا) کاغذ طهارت ، (ان) toilet-paper

تشیال taš-yấl : تشه، تشیا، (پا) کیهان، سپهر، (عر) فضاء، خلاء، (ان) space, cosmos

تښن taṣ-án : تښتند، تښتېدونکی، (پا) گریزان، فراری، پایگریز، گریز پا.

تکړښت takṛ-áṣt : تکړه والی؛ کړاو، ورزش، (پا) ورزش (بدنی)، تربیهٔ بدنی، (ان) sport, exercise

تگلار tag-lấr : (پا) خط مشئی؛ اساسنامه (ار) راه عمل، لائحهٔ عمل، (ان) procedure, policy, routine; articles of association

تگلوری tag-lóray : کړنلار (پا) مسیر (حرکت)، سمت حرکت؛ خط مشئی، (ان) policy

تلبهاندی tal-bahấnday : مدام بهېدونکی، تل بهنده، تل بهېدونکی، (پا) همیشه جاری.

تلبهاندې چینه taḷ-bah-ấnde-čina : تلتاندې چینه، (پا) چشمهٔ لایزال.

تلپاتې tal-pấte : تلپایند ، تلژوندی ، مدامي ، (پا) مانده گار ، ماندگار ، جاوېد ، جاوېدان ، ابدی ، (ار) زندهٔ جاوید .

تلپایند tal-pấy-and : (تلپاتې) .

تلتاندی tal-tấnd-ay : همېشه (مدام) تازه ، (پا) همیشه سبز و خرم ، همیشه تر و تازه ، همیشه سېراب و شاداب .

تلتیا tal-tyấ : همیشه والی ، پایښتیا ، (عر) استمرار ، (ان) duration

تلتیا اړخ tal-tyấ-aṛx : (پا) وجه استمراری ، (ار) دورانی پهلو ، میعادی پهلو ، (ان) durative aspect

تل چمتو tal-čamtú : تلبېلودی ، تل بې وملی ، تلتیار ، (پا) همیشه آماده ، همیشه تیار و آماده ، (ان) eveready

تلځلاند tal-jal-ấnd : مدام ځلېدونکی ، تل ځلیدونکی ، (پا) همیشه درخشان .

تلڅپاند tal-cap-ấnd : (پا) همیشه متلاطم ، همیشه موجزن ،

تلرپاند tal-rapấnd : تل رپېدونکی ، (پا) همیشه در امتزاز ؛ همیشه لرزان .

تلزرغون (ـ ی) tal-zarǥún(-ay) : تلشین ، (پا) همیشه سبز ، همیشه بهار (ار) سدا بهار ، (ان) evergreen

تلژړاند tal-žaṛ-ā́nd : تل ژړغونی ، تل ژړېدونکی ، (پا) همیشه گریان .

تلژوندی tal-žwandáy : د تل لپاره ژوندی ، همیشه ژوندی ، تلپاتی ، (پا) زندهٔ جاوید ، جاویدانی .

تلسمسور (ـ ی) tal-samsór(-ay) : تلښېراز ، (پا) همیشه سبز ، همیشه تازه ، همیشه بهار ، (ار) سدا بهار ، (ان) everjreen

تلشنې ونې tal-šné-wane : تلزرغونې ونې ، (پا) درختان همیشه سبز ، درختهای همیشه بهار ، (ان) evergreen trees

تلشین tal-šín : تلزرغون ، تلښېراز ، (پا) همیشه سبز ، (ان) evergreen

تلښېراز (ی) tal-ṣerā́z(-ay) : تلشین ، تلزرغون (پا) همیشه سبز ، همیشه بهار ، (ان) evergreen

تلنځ tlanj : د تېرېدو ځای ، تلنځی ، کېت ، دین ، (پا) گذرگاه ؛ کېش ، دین ، (عر) مزهب ، دین .

تلوار وال talwā́r-wā́l : تلواري ، اورترور ، بېړنوی ، (پا) شتابگرا ، شتابزده ، (عر) عجول ، (ان) precipitate, hasty, impetuous

تلوار واله talwār-wāla : (پا) شتابگرایي ، شتابزده گی ، (عر) عجله ، (ان) precipitance, hasty

تلواري talwār-í : بېړنی ، (پا) شتابان ، شتابزده ، البته عجله کننده ، (عر) مستعجل .

تلوسناك talwas-nāk : تلوسه لرونکی ، لېوال ، (پا) بېتاب ؛ کنجکاو .

تلوسناکي talwas-nāk-í : تلوسه لرنه ؛ لېوالتیا ، (پا) بېتابی ؛ کنجکاوی .

تله tála : د تللواله ؛ تله (میاشت) ، (پا) ترازو ؛ میزان ، مهر (ماه) .

تلیاد tal-yād : همېشنی یاد ، تلپاتې یاد ، (پا) جاویدان یاد .

تم tam : تمېدنه ، لنډ توقف ، (پا) توقف کوتاه ، (ان) a) short)stop

تمبېواك tām-be-wāk : تم بېواك اوازونه (ب ، پ ، ت ، ټ ، د ، ډ ، ك ، گ) ، (پا) همخوانهای بندشی (انسدادی) (ان) explosive consonants

تمځی tam-jáy : تمځای ، درېدځی ، (پا) ایستگاه ، توقفگاه ، (ان) bus stop, station

تمغړ tam-ɣáẓ : تمبېواك ، انسدادي غږ ، انسدادي بېواكغږ ، (پا) اوای بندشی ، (ان) explousive sound

تم مښلی (غږ) tam-maṣ-ál-ay : تم موښلی ، (پا) سایشی انسدادی (ان) affricate, semi-plosive

تنا او برېښنا taná-aw-breṣná : تندرو برېښنا ، (پا) رعد و برق ، (ان) thunder and lightning

تن پرتن جنگ tan-par-tán-ǰang : یو پر یو جگړه ، (پا) جنگ تن به تن .

تندوبه tand-óba : تنیدکه ، سندرکه ، خېزانده ، زاوه ، جوړ جوړی ، (پا) فواره (آب) ، شرشره ، تیرك آب ، (ان) fountain

تندي لیك tandi-lík : برخلیك ، ازل لیك ، (پا) سرنوشت ، (ار) سرنوشت ، تقدیر ، قسمت .

تنگ الواکی tang-alwákay : تنگ نظری ، تنگ لیدی (پا) تنگ نظر ، (عر) متعصب ، (ان) fanatic

تنگ الواکي tang-alwākí : بدالواکواله ، تنگ لید ، (پا) تنگ نظری ، (عر) تعصب ، (ان) fanaticism

تڼي کوټ taṇi-kóṭ : د کابل ښار سویلي خواته یوه تڼي مېشته سیمه ، (پا) ناحیتی در جنوب شهر کابل که عشیرهٔ تنی

در آن بودو باش دارد.

توا ta-wā́ : د (ته به وایې) لنډیز ، ګوندې ، ګنې ، ګواکې ، (پا) ګویا ، ګویی ، ګواکی.

تواني دود twan-í-dod : امکانی وجه (فعل)، (پا) وجه امکانی (فعل)، (ان) potential mood (verb)

توپان ځپلی topān-japálay : جباړځپلی ، توپان وهلی ، (پا) توفانزده ، (ار) طوفانزده.

توپاني topan-í : د توپان اړوند ، توپاني شوی ، (پا) توفانی.

توپيرپال tawpir-pā́l : تبعیض پال ، (پا) تبعیض پسند (ار) امتیاز پسند ، (ان) discriminist

توپيرځانګړتياوې : tawpír-jāngaṛ-tyā́-we توپېرروونکی ځانګړتیاوې (ژبپوهنه)، (پا) ویژه ګیهای ممتاز کننده ، (ار) امتیازی خط و خال ، (ان) distinctive features

توپيرواله tawpir-wā́la : توپير پالنه ، (پا) تبعیض (نژادی)، (ار) امتیاز پسندی ، (ان) discrimination

تودمېچ tod-méč́ : د تودوخې د مېچ اله ، د تبې مېچ اله ، (پا) ګرما سنج ، درجه (تب)، تبګیر ، (عر) میزان الحراره ،

(ان) thermometer

تودوبی tawd-obáy : تودوبن ، (پا) گرمابه ، (ار) سقاوه ، (عر) حمام .

تودوخیزه برېښنا tawdox-íza-breṣnā : (پا) برق حرارتی .

تودوینی tod-wín-ay : توند ، (پا) خون گرم ، تندخو .

توده برېښنکه tawdá-breṣ-náka : تودککی (tod-kak-ay) ، پروټان ، (پا) پروتون ، (ان) proton

تور ارغوش tór-arǧoš : د غنمرنگ او تور تر منځ ، زړه راکښونکی تور رنګ (څېره) توربخن ، تور وزمه ، (پا) سبزه ، سبز چهره ، سیاه فام ، سیاوش .

تور بازار tór-bāzār : (پا) بازار سیاه ، (ان) black market

تور برېښ tur-bréṣ : ګواښ ، (پا) تهدید (با سلاح) ، (ار) دهمکی ، (عر) تهدید ، اخطار ، (ان) threat; warning

تور پوست tor-póst : تور پوستکی ، تورڅرمنی ، (پا) سیاهپوست ، سیاه چرده ، نگر .

تور پیکی tor-pek-áy : تور ویښته لرونکې (ښځه) ، (پا) سیاه مو .

تورتمرونی tortam-rúṇay : د تورتم رڼا کوونکی ، (پا) سیاهی شکن .

تور څنګلی tor-cangál-ay : د تورې څنګلې لرونکی ، باطل ځواك ، (پا) نیروی باطل .

تورزړی tor-záṛ-ay : ګناهګار ، (پا) سیاه دل ، سیاه درون ، ګنهکار .

تورشاتګ tór-šātg : توره ارتجاع ، هغه ارتجاع چې له ګروهې سر چینه اخلی ، (پا) ارتجاع سیاه .

تورکاری tor-kā́r-ay : بدورده بدورګه ، بدکاری ، درغلی ، (پا) سیاهکار ، سیه کار ، جعلکار .

تورکښ tur-káṣ : سرتېر ، جنګیال ، جنګیالی ، (پا) سرباز ، جنګجو ، سپاهی ، (عر) عسکر .

تورکښي tur-kaṣ-í : سرتېري ، جنګیالیتوب ، سپاهیتوب ، (پا) سربازی ، جنګجویی ، عسکری ، سپاهیګری .

تورلګاو tor-lagā́w : تورلګوونکی ، تور تپونکی ، (پا) تهمت باف ، تهمتګر ، افترا زن ، (عر) متهم ، مفتری .

تورلګاوی tor-lagāwáy : تور لګونه ، تور تپنه ، (پا) تهمت بستن ، تهمت بافی ، (ار) الزام تراشی ، (عر) اتهام ، افترا ، بهتان .

تورن tur-án : ټولیمشر (۱۸۸۰ ـ ۱۹٦۰)، (پا) سروان، (ان) captain

تورن جنرل turán-ǰanrā́l : دویم فرقه مشر (۱۸۸۰ ـ ۱۹٦۰ م)، (پا) سرلشکر، (ان) major-general

تورنمری tor-nmaráy : تور جامه، (پا) سیا پوش .

تورو پیغور tór-o-pržór : تومت (تهمت) او پیغور، (پا) تهمت و طعنه.

تور وزمه tor, wázma : توربخن، توربخنه، (پا) سیاه وش، سیاه فام.

تور و سپین tór-o-spín : (پا) سیاه و سفید، (ان) black and white

توره دړه tóra-daṛa : توره تخته، (پا) تختهٔ سیاه، (ان) black board

توری tóray : (عر) حرف، (ان) letter, grapheme

توري الوتنه tori-alut-ána : کله کله چې په چاپ کې توري ماتېږي، توري الوتنه بلل کېږي، (پا) پریدن حرف هنگام چاپ.

توري اوډ tori-óḍ : توري او ډونکی، (پا) حروفچین، (ان) typsetter

توري اوډون tóri-oḍún : توري اوډنه ، (پا) حروفچینی ، (ان) typsetting

توريڅاني tori-can-ay : توري اوډ ، توري ښاندی ، توري ښاند ، (پا) حروفچین (چاپ) ، (ان) typesetter

توريز چاپ toríz-čāp : (پا) چاپ حروفی ، (ان) typography

توزيز toz-íz : اړه تړه ، (پا) بندو بست ، سر رشته .

توږاند toz-ánd : توږونکی ، (پا) کنده کار ، کندنکار ، حکاك .

توسنپېر tosán-per : علتیه حالت ، (پا) حالت علتیه ، (ان) causative case

توسنترويیکی tosán-taṛ-wayí-kay : (پا) ربط سببی ، (ان) causal conjunction

توسند táws-and : تنده راوړونکی ، تنده زیاتوونکی ، تږي کوونکی ، (پا) عطش آور .

توسنغونډله tosan-γóndla : علتیه جمله ، (پا) جملهٔ علتیه .

توسنکړ tosán-kaṛ : علتیه فعل ، (پا) فعل علتیه ، (ان) causative verb

توسنوييكى tosán-wayí-kay : علتيه ادات، د علت حرف، (پا) ادات علتيه، حرف علت، (ان) causal conjunction

توسنيِ tosan-í : (پا) علتى، علتيه، (ان) causal, factitive

توبښى tawṣáy : تودنى، بخارۍ، (عر) بخارى، (ان) stove

توغندى toɣandáy : راكټ، (پا) موشك ، فيش فيشه، (ان) rocket

توغندارتى toɣand-ártay : راكټ غورځوونكى، (پا) راكت انداز ، موشك انداز ، الهٔ پرتاب كنندهٔ موشك .

توك tok : توكى، (پا) آخشيج ، (ار) جوهر ، (عر) عنصر ، ماده، (ان) element; item; material

توكمپال tokam-pál : توكموال، (پا) نژاد پرست، (ار) نسل پرست، (ان) racist

توكمپوهنه tokam-pohána : نژاد پوهنه، (پا) نژاد شناسى، (ان) ethnology

توكمواله tokam-wála : توكمپالنه، نژاد پالنه، (پا) نژاد پرستى، (ار) نسل پرستى، (ان) racism

توکمیز tokm-íz : د توکم اړوند ، (پا) نژادی ، مربوط نژاد ، (ار) نسلی ، (ان) ethnical

توکڼۍ tuk-a-ṇáy : د توکولو لوښی ، (پا) تفدانی ، تف دان ، خلط دان ، (ار) تهوك دان ، (ان) spitton

توکیز tok-íz : د توك (توکي) یا مادې اړوند ، (پا) مادی ، (ان) elemental, material

توکیزوال tok-iz-wā́l : (پا) ماده پرست ، ماده گرا ، (ان) materialist

توکیزواله tok-iz-wā́la : ماده پالنه ، (پا) ماده گرایی ، ماده پرستی ، (ان) materialism

تولباړه tul-bāṛá : مالی تولاړ (ټېکس) ، ابرتولاړ ، د عاید مالیه ، (پا) مالیه بر عاید (ـ ات) ، (ان) income tax

تولپېر túl-per : اضافی حالت ، (پا) حالت اضافی ، (ان) genitive (case)

تول ترنگ túl-taṛáng : اضافی (لغوی یا نحوی) ترکیب ، (پا) ترکیب یا مرکب اضافی (ان) possessive compound

تول ځانگړی نومځری

túl-jāngáṛay-num-járay : هغه ضمیر چې هم د شخص

ښکارندوی دی او هم د ملکیت (لکه زما دا) ، (ان) adjective pronoun(yours)

تولگرندی tol-grańd-ay : ورمندگر ، (پا) داور ، داد رس ، (عر) قاضی ، حکم ، (ان) judge, juror

تولمشر tul-maśšar : د تول (مالیی) مشر ، (پا) مستوفی ، (ان) state accountant, vindicator (of rights)

تولنوم tul-nuḿ : مضاف نوم ، (پا) اسم مضاف ، (ان) nonn governing the genitive

تولنومځری túl-numjaŕay : ملکی ضمیر ، اضافی ضمیر ، (پا) ضمیر ملکی ، ضمیر اضافی ، (ان) possessive pronoun

تولنومی tul-númay : (عر) مضاف الیه ، (ان) noun in the genitive

تولوال tul-wā́l : شتمن ، څښتن ، د ملکیت خاوند ، (پا) دارا ، صاحب ملکیت ، (عر) مالك ، صاحب ، ملاك ، (ان) possessor

تولوالي tul-wāl-í : څښتنولي ، (پا) دارایی ، دارا بودن ، (عر) مالکیت ، ملکیت ، تصاحب ، (ان) possession

تولونج tol-wánǰ : تول بدلون، د وزن بدلون، (پا) تغییر وزن (در شعر).

تونپېر tún-per : مکانی حالت، (پا) حالت مکانی، (ان) locative

توند خویه tond-xúya : قهر ژلی، (پا) تند خوی، تند مزاج.

توند لاری tond-lā́r-ay : (په سیاست یا عقیده کې د توندا و سخت دریځ خاوند، (پا) تندرو، با موقف تند روانه.

تونی tun-í : (پا) مکانی، (ان) local(gram)

تویاند toy-ā́nd : تویوونکی، تویگر، (پا) ریخته گر، (ان) moulder, foundryman

تویانه toyā́na : تویښت، (پا) ریخته گری، (ان) faundry

تې te : د (ت) غږ او توری، (پا) حرف و صدای تاء.

تیار خور tayā̄r-xór : تالی څټی، وړیا خور، (پا) مفتخوار، (ان) parasite

تیار سئ(!) tayā̄r-sáy : تیار اوسئ، یوه پوځي بولنه (کمان)، (پا) تیار سی، آماده باش، آماده (!)، (ان) ready, readiness د تیار سی په حالت کې in a state of

: readiness

تیاره خپلواك tyārá-xpal-wāk : وروستنی خپلواك (واول)، (پا) ویل (مصوت) تاریك یا عقبی ، (ان) dark vowel, back vowel

تېڅاند tec-ā́nd : تېڅونکی ، تېڅه گر ، (پا) برمه کار .

تېڅی tecáy : ښوڅنی ، گرمټ ، برغو ، (پا) برمه (تېڅل ، ښوڅل : برمه کول ، (ان) drill

تیخورتون ti-xor-tún : روتون ، د تیخورو ماشومانو پنډ غالی ، (پا) شیر خوارگاه ، (ان) nursery

تېر غملانه ter-γam (ә)l- āná : تېرغملانه ، گرگرانه ، (پا) ظالمانه .

تېر مهال ter-mahā́l : تېر وخت ، تېره زمانه ، (پا) زمان گذشته ، (عر) ماضی ، تاریخ .

تېر مهال کړ ter-mahā́l-kaṛ : ماضی فعل ، (پا) فعل زمان گذشته ، فعل ماضی ، (ان) past tense

تېر مهالي ter-mahāl-í : د تېر مهال اړوند ، (پا) مربوط زمان گذشته ، تاریخی .

تېر نا پای tér-nā-pā́y : د تېر مهال (ماضی) مصدر ، (پا) مصدر زمان گزشته ، (ان) past infinitive

تېرو ter-ú : تېرى كوونكى، بلوسگر، (پا) تجاوز گر، (ار) جارح، (عر) متجاوز .

تېروتنه ter-wat-ána : ښويدنه، ختاوته، (پا) غلطى، لغزش، (عر) سهو، خطاء .

تېرون ونډه ter-un-wánḍa : د تېرېدو حق، (پا) حق عبور، (عر) حق العبور، (ان) transit fee

تېره غاښى tera-ɣáṣ-ay : د تېرو غاښولرونكى (پړانګ . . .)، (پا) تېز دندان .

تېز ذهنى tez-zéhn-ay : تېز اندى، ژرپوهيدونكى، ژرپوهى، (پا) تېز ذهن، تيز فهم، تېز هوش .

تېز ليدى tez-líd-ay : تېز وينى، تېز وين، (پا) تېز بين، ژرفبين، (ان) sharp-sighted, sharp-eyed

تېز ليكنه tez-lik-ána : تېزه (چټكه) ليكنه، (پا) تېز نويسى .

تېز ليكى tez-lík-ay : تېز ليكونكى، (پا) تېز نويس .

تېزوين tez-wín : تېز ليدى، تېز سترګى، (پا) تيز بين .

تېښته وال testa-wā́l : (پا) ګريز ګرا، (ان) escapist

تېښته واله testa-wā́la : (پا) ګريزګرايى، (ان)

escapism

تېل لښې بېړی tel-láṣe-beṛáy : تېلوړونکی بېړۍ، (پا) کشتی نفتکش ، (ان) tanker

تيمور ti-mór : د تي مور ، رضاعی مور ، (پا) مادر رضاعی ، (ان) foster motler

تيور ژوی tiwár-žáway : غولانځور ژوی ، تی لرونکی حيوان ، (پا) حيوان (جانور) پستاندار .

تيورور ti-wrór : د تي ورور ، (پا) برادر رضاعی (رضائی) ، (ان) foster btother

تېينې te-yáne : د يېنې وريته (پا) شش كباب ، كباب جگر .

(ټ)

ټاپول ṭā̄p-awál : په ليك ماشين كښل ، ټايپول ، (پا) تايپ كردن (توسط ماشين تايپ) ، (ان) to type

ټاپووزمه ṭā̄pu-wáẑma : لوى ټاپو ، (پا) جزيره نما ، شبه جزيره ، (ان) peninsula

ټاپى ṭā̄́pay : واټن ؛ ټاكلى وخت ، ورووستى ټاكلى وخت (د پور ، اخطار ...) ، (پا) التياماتوم ، (عر) ضرب الاجل ، مهلت (ان) distance; moratorium; ultimatum

ټاكندېه ṭā̄́k-andá : ټاكونكى ، غوڅ ، پرېكنده (خبره) ، (پا) تعيين كننده ، قطعى ، نهايى ، (ار) فيصله كن ، (عر) قاطع ، مؤثر ، (ان) decisive

ټاكنه ṭā̄kána : غوره كونه ، امرنه ، گومارنه ، مقررتيا ، (پا) گزينش ، مقررى ، گماشتن ، (ار) تقررى ، (عر) انتخاب ، تقرر ، تعيين ، (ان) posting, assignment

ټالمټال ṭā̄l-ma-ṭā̄́l : انه بهانه ، بهانه او پلمه ، (پا) حيله و بهانه ، (ار) پس و پيش ، (عر) ليت و لعل .

ټبرنی ṭabar-a-náy : ټبري ، ټبريز ، (پا) قومی ، قبیلوی ، قبایلی ، (ان) tribal

ټبروال ṭabar-wā́l : ټبرپال ، (ار) قوم پرست ، (پا) قوم گرا ، قوم پرست .

ټبر واله ṭabar-wā́la : ټبرولي ، (پا) قوم گرایی ، قومی گرایی ، قوم پرستی افراطی ، (ان) tribalism

ټپټپی ṭap-ṭap-áy : ډبډبی ، ټپټپنی ، (پا) موتر سایکل ، مونورسیکلت ، (ان) motor-cycle

ټپرا ṭapar-ā́ : اندېښمن ؛ ترند (ترهند) ، وارختا ، (پا) نگران ، دست و پاچه ، شتابزده ، (ان) hasty, panicky, excited

ټپري ṭapar-í : ټپرېدونکی ، ځپځپاند ، کاواك ، (پا) نوسانی ، متزلزل ، (ان) shaky, unstable

ټپلن ṭap-lá n : گنډلی ، گنډلمخی ، (پا) چیچکی ، آبله روی ، داغدار ، (ان) pitted with smallpox, pockmarked

ټپه ییز ṭapa-yíz : د ټپې (لنډۍ) اړوند ، لنډۍ ییز ، مسره ییز ،

ټټار ṭaṭā́r : سره ولېښ ، سپینکاری ، (پا) رویگر ، مسگر

مسکوب ، قلعه گر ، سفیدگر ، (ان) coppersmith, whitesmith

ټټري tataray : سدری ، واسکټ ، ښځینه سینه بند ، (پا) جینقه ؛ سینه بند (زنانه) ، (ان) waist coat

ټټی tatay : تشناب ، غسلخانه ، (پا) خاکریز ، خاك انداز ، مستراخ ، (ان) toilet

ټکرویی ṭakár-wayáy : تصادفی ، ورته (مشابه) ویی ، اتفاقی لفظ ، (ار) واژه تصادفی ، واژه ای یك زبان که طور تصادف با واژه ای زبان دیگر همانند باشد) ، (ان) accidental word

ټکلاس ṭak-lā́s : ټکلاستی ، (پا) چست و چالاك ، سبکدست .

ټکیال ṭakyā́l : ټکن ، ټکیالی ؛ ټپلن ، (پا) نقطه دار ؛ خالدار .

ټکي پرټکي ژباړه ṭáki-par-ṭáki-žbā́ṛa : (پا) ترجمهٔ تحت اللفظی ، (ار) لفظی ترجمه ، (ان) literal translation

ټوپدړه ṭop-dáṛa : د ټوپ تخته ، د ټوپ وهلو دړه ، (پا) تختهٔ خیز ، (ان) jumping board

ټوپك تيار! topak-yā́r : پوځي بولى(قومانده) ، (پا) پيش فنگ!

ټوپك وال topak-wā́l : ټوپك والا ، (پا) تفنگدار ، (ان) rifleman

ټوپكي topak-í : ټوپك والا ، (پا) تفنگدار ، (ان) rifleman

ټوكبندي tuk-band-í : مخبندي ، (پا) صفحه بندی ، صفحه بست .

ټوك خور tuk-xór : وظيفه خور ، خيره خور ، (پا) وظيفه خوار ، جيره خوار (ان) who receives a ration

ټوكر tukár : رخت ؛ ټوټه ؛ پېراگراف ، پارچه ، تكه ، (پا) پاراگراف ؛ بند ، فقره ، (ان) paragraph

ټوكرۍ ساز tokray-sā́z : ټوكرۍ ساز ، ټوكرۍ جوړوونكی ، ټوكرۍ پېرى ، (پا) سبد ساز ، سبد كر ، سبد باف .

ټوك و ټول túk-o-tól : (نظامی نومونه) ، (پا) جزو تام (در نظامی) .

ټوكې وشتې tóke-wáŝte : ټوكې ټكالې ، ټوكې ټكرې (پا) طنز ومزاح ، طنز و شوخی .

ټول tol : غونډه ، (عر) كل ، تام ، مجموع ، جمع ، (ان)

unit, collection, collective, total

ټول او ډون ṭol-uḍ-ún : عامه نظم ، (پا) نظم عامه .

ټولبندي ṭol-band-í : ټولون ، پايلنيوی ، (د پايلو يا نتيجو) ډلبندي ، (پا) جمع بندی (نتائج) .

ټولپوښتنه ṭol-poṣtána : عامه رای اخيستنه ، (پا) همه پرسي ، مراجعه به آراء عمومی ، (ان) referendum

ټولتون ṭol-tún : پنډتون ، پنډ غالی ، (پا) فراهمگاه ، محل تجمع ، (عر) مجمع ، (ان) camp

ټولټولی ṭol-ṭoláy : ټولټولگی ، (پا) مقولهٔ عام ، کتگوری عام .

ټولځ ṭolj : (پا) کامبينات ، گروهه ، (عر) مجتمع ، مجمع ، (ان) complex

ټولزېرمی ṭol-zérm-ay : ټوليزه (عامه) شتمنی (پا) دارايی عامه ، خزانه ، (عر) بيت المال ، (ان) treasure house

ټول ښکاری ṭol-ṣkā́r-ay : هغه څه چی يو څيز سر تر پښو (يو مخيز) راښيي ، (پا) تمام نما .

ټولغږ ليکون ṭol-γaẓ-lik-ún : هغه کښنه (ثبت) چې داړوندي ژبې د ټولو غږونو څرگندويه وي ، (پا) ثبت کلی

broad transcription (ان)

ټولګټی ṭol-gáṭ-ay : د ټولو په ګټه ، (پا) دارای منافع همګانی ، (عر) عام المنفعه ، (ان) of public utility, benevolent

ټولګه ṭól-ga : غونډ ، (پا) ګرد آوری ، مجموعه (کتاب) ، (ان) collection

ټولګی ṭolgáy : وړوکی ټولی ، ډلګی ، (پا) دسته ، کلاس ، ساندیکاء (ار) جماعت ، (عر) صنف (مکتب ، مدرسه) ، قطعه (نظامی) ، (ان) class (ټولګی : ناکره) .

ټولګي خونه ṭolgi-xúna : د ټولګي کوټه ، (پا) اتاق صنفی ، (ار) کمره جماعت ، (ان) classroom

ټولګیز ṭol-gíz : د ټولګي اړوند ، جماتیز ، (پا) صنفی ، ساندیکایی (ار) جماعتی ،

ټولګیوال ṭolgi-wā́l : همټولګیز ، (پا) صنفی ، همصنفی ، همکلاس ، (ار) هم جماعت ، (ان) classfellow, classmate

ټولمنلی ṭol-manál-ay : ټولخوښی ، (پا) مقبول عام ، (ار) هر دلعزیز ، (ان) popular

ټولنپال ṭolan-pā́l : ټولنوال ، (پا) جامعه پرور ، (ان) social

ټولنپال ولسواك

ṭolan-pál-walas-wák : ټولنوال وګړواك ، (پا) سوشل دموكرات ، دمكرات ، (ان) social-democrat

ټولنپوهاند ṭolan-pohánd : ټولنپوه ، د ټولنپوهنې څانګوال (ماهر) ، (پا) جامعه شناس ، (ان) sociologist

ټولنپوهنه ṭolan-pohána : د ټولنې علم ، (پا) جامعه شناسی ، (عر) علم الاجتماع ، اجتماعيات ، (ان) csociology (فر) سوسيو لوژي ، (جر) سوسيو لوګي .

ټؤلنپوهيز ṭolan-poh-íz : ټولنپوهنيز ، د ټولنپوهنی اړوند ، (پا) جامعه شناختی ، (ان) sociological

ټولنڅېړنه ṭolan-ceṛána : ټولنيزه څېړنه ، (پا) پژوهش جامعه شناختی ، تحقيق در جامعه شناسی .

ټولنوال ṭolan-wál : سوشلېسټ ، ټولنواك ، (پا) سوسيالست ، (ار) اشتراكی ، (ان) socia list

ټولنوال ṭolan-wála : (پا) اصالت اجتماعی ، (عر) اشتراكيت ، (ان) scialism .

ټولنوټيز ṭolan-waṭíz : (پا) اجتماعی ، اقتصادی (ان) social - economic

ټولنوده ṭolan-wáda : ټولنيزه وده ، سماجي وده ، (پا)

رشد اجتماعی، (ان) social growth

ټولنوم ṭol-núm : خاص نوم، (پا) اسم خاص (ان) proper name

ټولنه ṭol-ána : غونډه؛ (پا) توده؛ گردهمآیی؛ انجمن، (ار) معاشره، (عر) اجتماع؛ جامعه، جمعیت، (ان) society. community; meeting; association; academy

ټولنیز ṭolan-íz : د ټولنې اړوند، (پا) اجتماعی، معاشرتی، (ار) سماجی، (ان) social

ټولنیزول ṭolan-iz-wál : اجتماعی کول، (پا) اجتماعی ساختن، (ان) socialize

ټولنیزونه ṭolan-iz-a-wána : اجتماعی کونه، (پا) اجتماعی سازی، (ان) re-socializction (مصدر : ټولنیزول).

ټولنیزه روغتیا ṭolan-íza-roɣtyā́ : (پا) بهداشت اجتماعی، (ار) سماجی صحت، (ان) social health

ټولواك ṭol-wā́k : پاچا، باچا، پا سوال، واکمن، (پا) پادشاه، شاه، (عر) سلطان، (ان) king

ټولواکمن ṭol-wāk-mán : (پا) امپراتور، شهنشاه، (ان) emperor

ټولواکمنه ṭol-wāk-mána : (پا) ملکه، (ان)

queen

ټولواکمني ṭol-wāk-man-í : (پا) شهنشاهی ، امپراتوری ، (ار) سلطنت ، (ان) empire

ټولواکوال ṭol-wāk-wā́l : ټولواکپال ، شاهي غوښتونکی ، (پا) سلطنت طلب ، (ان) monarchist. royalist

ټولواکواله ṭol-wāk-wā́l-a : شاهي غوښتنه ، (پا) سلطنت طلبی ، سلطنت خواهی ، (ان) monarchism. royalism

ټولواکي ṭol-wāk-í : شاهي ، بادشاهی ، باچايي ، (پا) شاهی ، بادشاهی ، سلطنتی ، (ان) royalty. kingdom

ټولواګی ṭol-wā́gay : ټولواکی ، واکمن ، (پا) زمامدار ، حکمران ، حکمروا ، با اختیارات وسیع وهمه جانبه ، سیاستمدار ، (ان) statesman, politician

ټولواګي ṭol-wāgí : سیاست (چلونه) ، (پا) سیاستمداری ، سیاست ، (ان) diplomacy. policy. politics

ټولوال ṭal-wal : ټولیز ، یو مخیز ، (پا) همګانی ، عمومی ،

ټولوالپښويه ṭol-wāl-psóya : ټولیزه (عمومی) پښويه (ګریمر) ، (پا) دستور همګانی ، (ان) general grammar

ټولوال ډېرګړی ṭol-wā́l-ḍer-gáṛ-ay : ټولیز ، (عمومی) جمع ، (پا) جمع عمومی ، (ان) generous plural

ټولواله ژبپوهنه ṭol-wā́la-žab-pohána : ټولیزه (عمومی) ژبپوهنه ، (پا) زبانشناسی همگانی ، (ان) interlinguistics

ټولواله ژبه ṭol-wā́la-žaba : ټولیزه (عمومی) ژبه ، کره ژبه ، (پا) زبان همگانی ، زبان یا گویش معیاری ، (ان) common language

ټولوژنه ṭol-waž-ána : ټولو ژله ، چړاو ، (پا) قتل عام ، general massacre (ان)

ټولی ṭoláy : ډله ؛ سل کسیز پوځی یوون (واحد) ، (پا) گروه ، دسته (سرباز) (که در رأس آن سروان میباشد) ، (ټولی : ناکره) .

ټولی ṭoláy : ډله ، (پا) دسته ، (عر) مقوله ، (ان) class, category

ټولیز ṭol-ī́z : ټولوال ، (پا) همگانی ، مجموعی ، (عر) عمومی ، عامه ، کلی ، (ان) general, generous

ټولیزوال ṭol-iz-wā́l : ټولپال ، (پا) جمع کرا ، (ان) pluralist

ټوليزواله ṭol-iz-wā́la : ټولپالنه، (پا) جمع گرايي، (ان) pluralism

ټوليزول ṭol-iz-aw-ál : ټولوالول، عمومی کول، (پا) همگانی ساختن، عموميت دادن، (عر) تصميم .

ټوليزونه ṭoliz-a-wána : (پا) همگان سازی، (عر) تعميم، عموميت .

ټوليزې رسنۍ ṭolíze-rasanáy : ټوليزې رسندۍ (ناکره)، (پا) رسانه های گروهی، رسانه های همگانی، (ان) mass media

ټوليزې ښېگڼې ṭol-íz-e-ṣegáṇe : ټوليزې گټې، سماجي فائدې، (پا) مصالح و يا منافع عامه، (ار) سماجی فوائد .

ټې ṭe : غبرگژبيزه (ټ)، (پا) تای پشتو .

ټيټ خپلواك ṭíṭ-xpal-wā́k : کښېنی خپلواك (واول)، (پا) ويل يا واکۀ پست، (ان) low vowel

ټيټ ونی ṭiṭ-wán-ay : ټيټ قدی، ټيټکی، (پا) قد پخش، قد پست .

ټيکاوول ṭikā́w-a-wál : ارامول، ځای پر ځای کول، مېشتول، (پا) بر قرار ساختن، آرام ساختن، مسکون نمودن، جا

بر جا کردن ، (عر) تسکین ، اسکان ، استقرار .

ټيکلی ṭikal-áy : د ړوړی یا موزیك (میوزیك) ، (پا) قرص نان ، صفحهٔ موزیك ، (عر) قرص .

ټيکه وال ṭika-wál : ټیکه دار ، (پا) انحصارکر ، تیکه دار ، صاحب انحصار ، (ان) monopolist

ټينګار ادب ṭingár-adáb : مقاومتي ادب ، (پا) ادبیات مقاوت ، (ار) مزاحمتی ادب ، (ان) literature of resistance

ټينګار ټولی ṭingár-ṭolay : د مقاومت ډله ، (پا) گروه مقاومت ، (ار) مزاحمتی گروه ، (ان) resistance troop

ټينګار ځای ṭingār-jáy : د مقاومت ځای ، (پا) محل مقاومت ، (ار) جائے مزاحمت ، (ان) place of rerstance

ټينګار غورځنګ ṭingár-γorjáng : د مقاومت غورځنګ ، (پا) جنبش مقاومت ، (ار) مزاحمتی تحريك ، (ان) movement of resistance

ټينګاري ṭing-ār-í : مقاومتی ؛ تاکیدی (فعل) ، (پا) مقاومتی ، تاکیدی ، (ان) intensive, emphatic

ټينګاري خج ṭingár-í-xaǰ : تاکیدی خج ، (پا) تکیهٔ

(فشار) تاکیدی ، (ان) emphatic stress (accent)

تينګاري دود ṭingār-í-dod : ټينګار دود ، د کړ (فعل) تاکيدي اړخ يا وجه ، (پا) وجه تاکیدی (فعل) ، (ان) emphatic mood

تينګاري کړ ṭingār-í-kaṛ : ټينګار کړ ، تاکید فعل ، (لکه ودې خوري) ، (پا) فعل تاکیدی (ان) emphatic verb

ټينګ خپلواك ṭíng-xpal-wā́k : هغه خپلواك (واولی) اواز چې په اداينه کې يې ژامې سره کېښکل کېږي ، (پا) ويل سخت ، واکهٔ سخت ، (ان) tens (vowel)

ټينګ خج ṭíng-xaǰ : ثابت خج ، (پا) فشار ثابت ، (ان) fixed accent (stress)

ټينګ موټی ṭing múṭ-ay : د انضباط خاوند ، (پا) با انضباط ، با ديسپلين ، (ار) منضبط ،

ټينګوال ṭing-wā́l : (پا) جزمی ، (ار) عقيده پرست ، (ان) dogmatist

ټينګواله ṭingwā́la : (پا) جزميت ، (ار) عقيده پرستی (ان) dogmatism

ټينګونی ṭing-aw-ún-ay : ټينګنی ، (پا) قيدك کيرا (موی ، کاغذ ، گيرندهٔ لباس . . .) .

تینګ ويي اوډون ţíng-wayi-uḍ-ún : ثابت ويي اوډون (ترتیب لغوی) (په جمله کې) ، (پا) رج ثابت واژه ها (در جمله) ، (ان) fixed word order

(ج)

جاج ǰāǰ : اند ؛ واند ، سوچ ، (پا) اندیشه ؛ گمان ، آرش ؛ برداشت ، (عر) فکر ، تصور ؛ استنباط ، انطباع ؛ مفهوم ، (ان) thought, idia, imaginationo, sense, concept

جاجل ǰáǰál : اندل ، فکر کول ، (پا) اندیشیدن .

جاج اخیستنه : ǰāǰ-axistána : جایزه اخیستنه ، (پا) بر داشت ، (ار) جائیزه رسائی ، (عر) انطباع ، (ان) approach, understanding

جادوگرانه ǰādu-gar-āná : په جادويي توګه ، (پا) جادو گرانه ، سحر آمیز ، (ان) magical

جادويي ǰādu-yí : جادو گرانه ، (پا) جادویی ، جادو گرانه .

جرګه ǰargá : غونډه ، مرکه ، اسېمبلي ، (پا) جرگه ؛ مجلسین ، پارلمان ، (تر) جیرگه jirga ، (عر) مجلس ، جلسه ، session; assembly parliament (ان).

جرگه غړی ǰarga-γaṛay : د جرگې غړې؛ د پارلمان غړی، (پا) عضو پارلمان، (ان) member of an assembly or parlement

جړاو ǰaṛāw : پسوللی، ښکلی، سینګارلی، ګاڼلی؛ ترصیع کړی، دانه نشان، (پا) آراسته، پیراسته؛ ترصیع شده، (عر) مزین؛ مرصع (مصدر : جړاوول).

جړکمښت ǰar-kam-áṣ̌t : د جړې کمونه، د لانجې کمښت، (پا) تشنج زدایی.

جړکمی ǰar-kam-áy : ---> جړکمښت.

جړه ǰáṛa : ربړه، لانجه، جنجال؛ خړ پړتیا، (پا) معضله؛ کشیده گی، کشمکش، تیره گی، (ان) conflict

جشنوزمه ǰašan-wázma : جشنګی، (پا) جشنواره، (ان) festival

جګپوړی ǰag-pawṛ-áy : لوړ پوړی، لوړ رتبه، (پا) بلند رتبه، عالیرتبه، (ان) high-ranking

جګپوړیز ǰag-poṛ-íz : لوړپوړیز، اسمانڅك (ودانی)، (پا) (عمارت) بلند طبقه، آسمانخراش،

جګتورن ǰág-turán : دټولیمشر (تورن) او کندکمشر (جګړن) تر منځ، (پا) سروان، (ان) captain

جګړاوو ǰagṛ-āwú : جنګي، جګړمار، (پا) جنگ طلب، جنگره جنگی.

جګړه مار ǰagṛa-mā́r : جنګ غوښتونکی، یوځیوال (پا) جنگ طلب، هوا خواه سیاست نظامی، نظامیګر، (ان) militarist

جګړه ماري ǰagṛa-mār-í : جنګ غوښتنه، پوځیواله (پا) جنگ طلبی، نظامیګري، (ان) militarism

جګړه ییز ǰagṛa-yíz : (پا) جنگی، حربی، محاربوی.

جګ میچ ǰag-méč : (پا) ارتفاع سنج، (عر) میزان لارتفاع.

جګړن ǰagṛ-án : کنډکمشر، (پا) جنگجو؛ ارشد (ان) major

جګغاړی ǰag-γáṛay : جګلاوو، (پا) کسیکه بشان و ثروت متمولین و اعیان وقع گذاشته، می کوشد که خود را در زمرهٔ آنان در آورد، (ان) snob

جګوڼی ǰag-wáṇ-ay : هسکونی، لوړونی، دلوړې ونې (قامت) خاوند، (پا) بلند قامت.

جګېدونکی غبرګغږ

ǰag-ed-únkay-γbarg-γáẓ : هغه غبرګغږ چې ناځپیزتوك

پکې تر څپیزتوك د مخه راځي ، (پا) صدای ترکیبی که در ان عنصر غیر هجایی عنصر هجایی را تعقیب میکند ، (ان) rising diphthong

جلال آباد ښار وال ǰalāl-abā́d-ṣār-wā́l : جلالکوټ ښار وال ، (پا) شاروال جلال آباد ، شهردار جلال آباد .

جلالکوټ ǰalāl-kóṭ : د جلال آباد پښتوانهول ، (پا) جلال آباد ، معادل پشتوی جلال آباد .

جلا وطن ǰalā-watán : جلا هېوادی ، جلا وطنی ، کډوال ، (پا) جلای وطن ، دور از وطن ، (عر) مهاجر ، (ان) emigrant, migrant; refugee

جلا وطني ǰalā-watan-í : جلا هېوادي ، پورژني ، کډوالي ، (پا) جلای وطني ، (عر) مهاجرت ، تبعید ، (ان) exile, migration

جلاینه ǰalā-yána : جلا والی ، بېلتیا ، بېلتون ، بېلواله ، (پا) جدایی ، (ار) علیداگی ، (عر) تفرقه ، مفارقت ، (ان) separation

جنایتکار ǰanāyat-kā́r : جنایت کوونکی ، (پا) جنایتکار ، (عر) مجرم ، جانی ، (ان) criminal.

criminalist

جنت نښان ǰanat-neṣā́n : جنت وزمه، جنت ورته ، (پا) بهشت مانند ، (ار) جنت نظیر .

جندر پښ ǰandar-páṣ : جندره گر ، جندره (ژندره) ساز ، جندره (ژندره) جوړوونکی ، کولپ ساز ، (پا) قفل ساز .

جندره گر ǰandra-gár : جندرپښ ، کولپ ساز ، (پا) قفل ساز .

جنگ ازمایلی ǰang-azmāy-ál-ay : جنگیالی ، (پا) جنگ آزموده .

جنگ اوزار ǰang-awzā́r : د جنگ الات ، درسته ، (پا) جنگ افزار ، مهمات جنگی .

جنگ تپل ǰáng-tapál : (پرچا) جنگ تپل ، ځوك جنګ ته اړ ایستل ، (پا) تحمیل کردن جنگ (بر کسی) .

جنگ جگړه ǰáng-ǰagṛá : اخ و ډب ؛ جنگیالي ، (پا) جنگ و جدل ؛ جنگ و جدال ؛ مبارزه ، (ار) جنگ و جدال ؛ جد و جهد ، (ان) fighting; struggle

جنگ ډگر ǰang-ḍagár : جنگغالی ، د جنک میدان ، (پا) کار زار گاه ، رزمگاه ، میدان جنگ ، (ان) battlefield

جنگ سختېدل ǰang- saxt-ed-ál : جنک تودېدل ،

جنګ تونديدل، (پا) شدت يافتن جنګ، شدت اختيار کردن جنګ.

جنګغالی ǰang-ǰ́ālay : جنګ ډګر، د جنګ ميدان، (پا) کارزارګاه، ميدان جنګ (ان) battlefield

جنګلېږد ǰang-léẓd : د جنګ انتقال، (پا) انتقال جنګ.

جنګنده (الوتکه) ǰangendá : جنګي الوتکه، (پا) جنګنده.

جنګيالی ǰang-yāláy : جنګيال، جګړيال، توريالی، (پا) جنګجو، رزمجو، رزمنده، جنګاور، سلحشور، (عر) مبارز، مجاهد.

جنګي بېړۍ ǰangí-beṛáy : جنګ بېړۍ، (پا) کشتی جنګی، (ار) جنګی جهاز، (ان) warship

جوپه انګړ ǰopa-angáṛ : (پا) کاروانسرای.

جوپه مشر ǰopa-mášar : ځاروان، (پا) ساربان، کاروانسالار، (ار) مير کاروان.

جوپه وال ǰopa-wā́l : لېږ دوال، کوچوال، (پا) کاروانی، کاروانيها.

جوت ǰawát : ښکاره، څرګند؛ زبات، (عر) ثابت، مثبت، مسلم، (پا) آشکار، نمايان، ثابت شده، (ان) open, evident, positive, scientific

جوتپوړ ǰawát-poṛ : ثابته درجه (صفت)، (پا) (صفت) عادی، (ان) positive (adj), positive degree

جوتپوهنه ǰawat- poháná : مثبت علم، (پا) علم طبیعی، علم مثبت، (ان) (the exact) science, physical science, pure science

جوتپوهنې ǰawat- poháne : مثبته پوهنې، (پا) علوم مثبته، (ان) the exact sciences, physical sciences

جوتتیا ǰawat-tyā́ : څرګندتیا، (عر) وضوح، فرحت، اثبات، ثبوت .

جوتمهالې پښویه ǰawat-mahā́le-pṣoya : ثابته پښویه (ګرایمر)، (پا) دستور همزمانی، (ان) synchronic granmar

جوتمهالې ژبپوهنه

ǰawat-mahā́le-žab-poháná : ثابته ژبپوهنه، (پا) زبانشناسی همزبانی، (ان) synchronic linguistics

جوتمهالې غږپوهنه

ǰawat-mahā́le-ǥaẓ-poháná : ثابته غږ پوهنه، (پا) آوا شناسی هم زمانی، (ان) synchronic phonetics

جوړ جاړی ǰoṛ-ǰāṛáy : جوړه، (پا) سازش،

موافقتنامه، اگریمان، (ار) مصالحت، (عر) موافقه، موافقت، (ان) agreement

جوړ کانی ǰoṛ-kā́ṇay : د روغې جوړې تيږه، د سولې تيږه (اړون) (پا) سنگ صلح، قرار داد صلح،

جوړه تړنګ ǰoṛá-taṛáng : جوړه ترکيب يا مرکب (لکه پلار و مور)، (پا) ترکيب يا مرکب جفت (جوره يى)، (ان) copulative compound

جوله ǰawlá : بڼه، ونګه، (عر) شکل، صورت، قيافه، جلوه، (ان) face, feature, figure; form

جوله ونج ǰawla-wánǰ : شکلي بدلون، بڼونج، (پا) تغيير صورت، تغيير شکل، ديگر گونى شکلى (لفظى)، (ان) form (shape) change

جوليز ǰawl-íz : د جولې (شکل) اړوند، (پا) شکلى، صورى، ظاهرى، (ان) apparent, formal

جوليز وال ǰawl-iz-wā́l : جوله پال، (پا) شکل گرا، (ان) formalist

جوليزواله ǰawl-iz-wā́la : جوله پالنه، (پا) شکل گرايى، (ان) formalism

جهانساز ǰahān-sā́z : جهان جوړوونکى، نړى

جوړوونکی، (پا) جهانساز .

جهانسوز ǰahān-sóz : نړی سوزوونکی، (پا) جهانسوز .

جې ǰe : جیم، د جیم غږ او توری، (پا) جیم، (ان) je (j) .

(چ)

چاپ čāp : (پا) چاپ ، (عر) طبع ، (ار) چهپائی ، (ان) edition, printing, publication

چاپ پازوال čā́p-pāz-wā́l : د چاپ مسوول یا مهتمم ، (پا) مسوول چاپ ،

چاپت čapát : یادښت (پا) یاداشت ؛ چوبخط ، (ان) note, memorandum

چاپځی čāp-jáy : چاپځای ، د چاپ ځای ، چاپنځی ، ټاپنځی ، چاپخونه ، (پا) چاپخانه ، محل چاپ (طبع) ، (عر) مطبعه (ان) (printing) press

چاپخونه čāp-xúna : چاپځی ، چاپنځی ، (پا) چاپخانه ، (ار) چهاپه خانه ، (عر) مطبعه ، (ان) printing house (press)

چاپشمېر čāp-šmér : د چاپ شمېر ، (پا) تعداد طبع ، تیراژ ، (ان) circulation (of a book)

چاپگر čāp-gár : چاپوونکی، چاپ والا، (پا) طبع کننده، چاپ کننده، (عر) طابع، (ان) printer

چاپ ماشین čā́p-māšin : د چاپونې ماشین، (پا) ماشین چاپ، ماشین طباعتی، (ان) printing press

چاپ مرستیال čā́p-mrastyā́l : د چاپ مرستندوی، (پا) مهتمم چاپ.

چاپ نېټه čā́p-neṭá : د چاپ نېټه، (پا) تاریخ چاپ، تاریخ طبع.

چاپ و خپرونه čā́p-o-xparawána : چاپونه او خپرونه، (پا) طبع و نشر، (ار) نشر و اشاعت، (ان) printing and publication

چاپه گر čāpa-gár : چاپه والا، رنگوونکی، (پا) رنگریز، رنگرز، (ار) رنگساز، (عر) صباغ، (ان) dyer

چاپه گري čāpa-gar-í : (پا) رنگرزی، رنگریزی؛ رنگسازی، (ار) چهپائی، رنگسائی (عر) صباغی، صباغت، (ان) dyeing

چاپي čāpí : مساژ : د چاپ اړوند، (پا) مساژ : چاپی، (ار) چهاپ شده، (عر) مطبوع، (ان) printed

چاپېرسیند čāper-sínd : چاپېر سمندر، (پا) بحر

محیط ، اقیانوس ، (ان) the ocean

چاپېریال čāperyā́l : شاو خوا ، چاپېرچل ، ژوند چاپېریال ، (پا) محیط یا ماحول (زیست) ، (ار) ماحول ، (ان) environment, surrounding

چاپېریال پوه čāper-yāl-póh : د چاپېریال (محیط ، ماحول) عالم ، ژویالپوه ، (پا) محیط شناسی ، (ار) ماهر ماحولیات ، (ان) ecologist

چاپېریال پوهنه čāperyāl-pohána : ژویالپوهنه ، چاپېریال پېژندنه ، (پا) شناخت محیط ، محیط شناسی ، (ار) ماحولیات ، (ان) ecology

چاپېریال ساتنه čāperyāl-sātána : د چاپېرچل ساتنه ، (پا) حفاظت محیطی ، (ار) تحفظ ماحولیات ، (ان) euviron mental conseration

چاپېریالي čāperyāl-í : په چاپېریال پورې اړوند ، (پا) محیطی ، مربوط ماحول و محیط ، (ار) ماحولیاتی ، (ان) ecological, environmental

چاپېریالي بد مرغي čāper-yāl-i-bad-marγ-í : محیطی بد بختي ، (پا) بد بختی محیطی .

چاپېریالي ربړه čāper-yāl-í-rábṛa : محیطی ربړه

(پرابلم)، چاپېریالي ستونزه، (پا) مسالهٔ محیطی، معضلهٔ محیطی .

چاپېریالی ناتار čāper-yāl-ī-nātā́r : محیطی فاجعه، (پا) فاجعهٔ محیطی .

چار čā́r : کار ؛ (پا) کار، نقش (عر) عمل، عملیه، فعالیت، نقش، (ان) work; function; role

چاراړی čār-áṛ-ay : د چار (عمل) وړ، (پا) قابل اجراء، (عر) لازم الاجراء .

چارانګ čār-áng : انګازه، ځلونه، (پا) بازتاب، واکنش، (عر) عکس العمل، (ار) رد عمل، (ان) reaction

چارځی čār-jáy : ژمن کارو بار، (پا) تصدی، عهده داری، (ان) enterprise

چارمن čār-mán : کارمن، کارمند ؛ کارندوی (فعال)، (پا) کارمند، کارا .

چار نوم čār-núm : هغه نوم چې یو چار (فعالیت) څرګندوي، لکه ختګر، باغوان، چمیار ... (پا) صفت فاعلی، (ان) action noun

چارنومپېر čār-num-pér : (پا) حالت معلوم، (ان) active case

چار واکی čār-wā̌kay : چارواك ، واکمن ، (پا) مقام ، (مقامات) ، صاحب مقام ، (ار) افسر ، (ان) official(s) authority(-ies) (ج : چارواکي ، چار واکان) .

چاروال čǎr-wā́l : کارنده ، چارند ، کاروال ، کارمن ، (عر) فعال ، معلوم (فعل) ، (پا) کارا ، (ار) چست ، فعال ، سرگرم ، (ان) active, worker, employee

چاروالي čār-wāl-í : کارندويي ، (پا) کار آيی ، (ار) سر گرمی ، (عر) فعاليت ، (ان) activity

چارونج čār-wánǰ : په جمله کې د يوه راغلي ويي (لغت) چاروالی (عمليې) بدلون ، (پا) تغييری در عمليهٔ واژه ای در جمله ، (ان) change, transmutation

چاره گر čǎra-gár : چاره ساز ، کار ساز ، (پا) چاره گر ، چاره ساز ،

چاړه گر čǎṛa-gár : چاړه جوړوونکی ، چاکو جوړوونکی ، (پا) کارد ساز ، چاقو ساز ،

چاڼځی čǎṇ-jáy : چاڼتون ، (پا) پالايشگاه ، تصفيه خانه ، (ان) refinery

چاڼگر čǎṇ-gár : چاڼوونکی ، چاڼوال ، (پا) پالايشگر ، پاك کار ، تصفيه کننده (زبان) ، (ان) purist

چانوواله čān-wāla : سوچواله ، نره والی ، بوبوالی ، (پا) پالایش ، (عر) تصفیه ، (ان) purism

چای دمی čāy-damáy : چاینکه ، (پا) چاینك .

چپ اړخی čap-áṛxay : کیڼ لاسی ، کیڼ اړخ ، (پا) جناح چپ ، (ان) leftist

چپرکټ čapar-káṭ : سیمی یا لرگین (فنری) کټ ، (پا) چپرکت ، نیمکت ، تختخواب ، (ان) bed, bedstead

چپی čapáy : کیڼ لاسی ، چپ لاسی ، کیڼ اړخ ، (پا) چپی (سیاست) ، (ان) leftist

چپیواله čapi-wāla : کیڼواله ، (پا) چپ گرایی ، (ان) left-wing

چټك میچ čaṭak-méč : (پا) سرعت پیما ، سرعت سنج ، سرعت نما ، (ان) speedometer

چرلاو čar-lāw : ماشین خونه ، کار خونه (کارخانه) ، (پا) ماشین خانه ، کار خانه ، (ان) factory

چړاو čaṛ-āw : تولوژنه ، (پا) قتل عامه ، کشتار عام ، (ان) general massacre

چلښت čal-áṣ̌t : (پا) پول ، چلش (پول) ، (ار) کرنسی ، (ان) currency

چلمار čal-mā́r : درغلکار، درغلگر، (پا) جعلکار، فریبکار، (عر) متقلب، (ان) fraudulent, swindler

چلماري čal-mār-í : درغلکاري، درغلګري، درغلي، (پا) جعلکاری، دغلبازی.

چلند čaland : چلن، چال چلند، لېږد، (ټریفیکي) تګ راتګ، (پا) (طرز) رفتار، روش، رویه، طرز سلوك، بر خورد، (عر) سلوك، (ار) چال چلن، (ان) behavior(u)r, treatment trafic

چلند بېلګه čaland-belgá : د چال چلند ماډل، (پا) الګوی رفتار، نمونهٔ روش، نمونهٔ تعامل، (ان) pattern of behaviour

چلند چوپړ čaland-čopáṛ : ترانسپورټي خدمت، (پا) خدمت ترانسپورتی، خدمت حمل و نقل، نقلیه، (ان) transport service

چلند دوی čaland-dóy : روان قانون، چلېدونکی قانون، (پا) قانون جاری.

چلند ژبه čaland-žába : رسمي ژبه، ژوندۍ ژبه، کره (معیاري) ژبه، (پا) زبان روزمرهٔ زنده ګی، زبان رسمی، زبان معیاری، (جر) verkehrsprache

چلوچاڼ čalaw-čā́n : د چلو (وريجو) چاڼوونی، (پا) چلوصاف.

چلوونکی čal-a-wúnkay : (پا) راننده (ماشين)؛ اداره چی؛ مدير مسؤول يك نشريه، سر دبير (ان) driver; manager; editor, operator

چمګاډی čam-gā́ḍay : (پا) تراموای، (ان) tram, strassenbahn (جر)، tram-car,

چنغړکيز čanɣaṛak-íz : په چنغړك يا وچه مری کې ادا کېدونکی، (پا) آوا (صدای) سيب آدم (حنجره)، حنجروی، glottal, laryngal, laryncal (ان)

چنګاښ čangā́ṣ : چونګاښ؛ چنګاښ (دانه)، يړه (yaza)؛ چنګاښ مياشت، چنګاښ ناروغی، (پا) بيماری سرطان؛ برج سرطان، خرچنګ (جانور)؛ (ان) کينسر cancer

چنګاښپوهنه čangāṣ-poh-ána : چونګاښ پوهنه، (پا) سرطان شناسی، (ان) cancerology, curcinology

چنه وهنه čana-wahána : په سودا (معامله) کې ټينګ و پاس کول، (پا) چانه (چنه) زدن، (ان) to bargain, to hogyle

چنېسن čane- sán : چنېښن، هغه څيز چې چنياسکې يې

کړې وي ، (پا) پوپنکی ، پوپنکدار .

چوپتیا بونگه čop-tyā́-bongá : چوپتیا بیه ، (پا) حق سکوت ، (عر) حق السکوت ، (ان) hush money

چوپړ چمتو čopaṛ-čamtú : چوپړ (خدمت) ته تیار ، (پا) آمادهٔ خدمت ، (ان) ready for service

چور تالان čúr-tālā́n : چور چپاول ، لوټ و تالا ، (پا) غارت و چپاول .

چورلکه čur-láka : څرخي الوتکه ، (پا) طیارهٔ چرخکی ، (ان) helicopter

چورلیځ čur-líj : چور لیځی ، مانځی ، منځی ، څرخځی ؛ غونډ کرښ ، څرخ لیکه ، (پا) آسه ، میل چرخ ؛ مدار ، (ار) دوره ، (عر) محور ، مدار ، (ان) axlo, axis; orbit

چورلی غرب čurlay-γráb : ماشینگنه ، میشینگڼ ، (پا) (تفنگ) ماشیندار ، (عر) مسلسل (ان) machine-gun

چوغلگر čuγal-gár : چوغل ، چوغلماز ، پدول ، اورلگیت ، (پا) سخن چین ، (عر) نمام ، (ان) tale-bearer

چوغلگري čuγal-gar-í : پدولي ، چوغلي ، چوغلماري ، (پا) سخن چینی ، نمامی ، (عر نمامت .

چول بیابان čól-byābā́n : چول و بیابان ، دښت

ومیره، ډاګ و دښت، (پا) دشت و بیابان، دشت و صحرا، دشت و بادیه.

چونیاکی čuṇyā-káy: شوبۍ (شبو)، د شوبۍ ګل او بوټی، (پا) ګل شبو، بتهٔ ګل شبو.

چې ce: چ، د پښتو آبېځې شپږم توری (حرف) او غږ، (پا) چ، (ان) (ch)che

چیني پلوری čini-plór-ay: چیني (لوښي) پلوروڼکی، چیني والا؛ بوره پلوری (کوزه پښتونخوا)، (پا) چینی فروش، فروشندهٔ ظروف چینی؛ شکر فروش (در پشتوی پاکستانی).

(ځ)

ځاځمن jāj-mán : پر غزناك ، قهرژلی ، قهرېدلی ، (پا) قهر آلود .

ځاځ و پر غز jā́j-o-paṙáz : (پا) قهر و غضب ، قهر و غصه .

ځارځپلی jār-japál-ay : ځلبل ، ځلبلاند ، خوارو ځار ، (پا) زار و زبون ، درهم کوبیده ، خوار و خسته .

ځان ازمېښت jā́n-azméṣt : ځان ازماینه ، (پا) خود آزمایی ، (ار) خود آزمایش .

ځان انځور jān-anjór : د خپل ځان انځور (تصویر) ، (پا) تصویری از خود .

ځانباوری jān-bawar-ay : پر ځان باور (اعتماد) لرونکی ، پر ځان ویسا ، (پا) معتمد به نفس ، (ار) خود اعتماد .

ځان بسیا jān-basyā́ : موړ اروا ، (پا) خود کفاء ، به خود متکی .

ځان بسیاینه jān-basyā-yāna : ځان بسیا توب،
(پا) خود کفایی ، اتکاء به خود .

ځان بوختیا jān-boxt-yā́ : زیاتره د شعر و شاعری
په اړه چې شاعر د خپل ځان په باب لږ و ډېر غږېږي، (پا)
خود پردازی (در شعر و شاعری).

ځانپالن کېت jān-pal-ā́n-ket : د ځانپالنې شېوه،
(پا) کیش شخصیت پرستی .

ځان پردیوالی jān-pradi-wā́l-ay : له ځانه
پردیوالی (بیگانه گی)، (پا) از خود بیگانه گی .

ځانپلورلی jān-plor-ā́lay : ځان خرخ کړی، (پا)
خود فروخته .

ځانپلوری jān-plóray : ځان پلورلی، ځان پلورونکی،
ځان خرڅوونکی، (پا) خود فروش ؛ خود فروخته .

ځانپلورنه jān-plor-á-na : ځان خرڅونه، (پا)
خود فروخته گی ، جانبازی ، خود فروشی .

ځانپېښې jān-páṣe : ځان ژوند لیك یا ژوند پېښې،
(پا) سوانح عمری ، (ار) خود سوانح حیات ، (ان)
autobiography

ځانتنی jān-tanáy : ځاني ، ځانګړی ، (پا) مختص به

خود ، منحصر به خود ، منحصر به فرد ، (ار) خود انحصار .

ځانتېرى jān-tér-ay : له ځانه تېر ، سرتېر ، (پا) از خود گذشته ، خود گذر ، (ار) جان فدا ، سرتيز .

ځانتېرى gān-ter-áy : ځان تېرى ، له ځان تېرېدنه ، ځانځارونه ، (پا) خود گذرى ، از خود گذشته ، (ار) فدا كارى ، سرتېرى .

ځانتېرى او سر تېرى jān-tér-ay-aw-tér-ay : له ځان و سره تېر ، (پا) از جان و سر گذشته ، از سر و جان گذشته ، (ار) سرتېز و فدا كار .

ځان ټولى jān-ṭol-ay : ځان ټولمن ؛ گوټناستى ، (پا) خويشتن دار ، خود دار ؛ منزوى ، گوشه گير .

ځان ټينگى jān-ṭíng-ay : ځان ټينگوونكى ، ځان واكمن ، (پا) خود دار ، خويشتن دار ، با ضبط نفس ، ضد ضعيف النفس ، (ان) self-possessed

ځان ټينگى jān-ṭing-áy : ځان ټينگار ، پر ځان واكمني ، (پا) خود دارى ، خويشتن دارى ، ضبط نفس ، (ان) self-possession, self-control

ځانجوړى jān-ǰóṛ-ay : چې خپل ځان يې پخپله جوړكړى يا رسولى وى ، (پا) خود ساخته ، (ان) self-made,

antogenic, antogeneous

ځان چلن jān-čalan : ځان چلونه، (پا) خود گردانی .

ځان چلی jān-čal-ay : (خپل) ځان چلوونکی، (پا) خود گردان .

ځانځاني ښامار jānjān-í-ṣamār : د سید بهاؤالدین مجروح يو شعري غونډ چې د هغه پارسي اندول يې «اژدهای خودی» نومولی و .

ځانخوری jān-xór-ay : ځان خوړونکی، (پا) غم درون .

ځانځوښی jān-jóṣ-ay : ځانجوړی، (پا) خود جوش ، خود ریخت، (ان) automorphous

ځانځپونی jān-caponay : ځان وچوونکی، ځان وچونی، (پا) جان خشك کن، حوله، (ار) تولیه، (ان) towel

ځانخبری jān-xabár-ay : ځان اګاه، (پا) خود آگاه، با شعور، (عر) مستشعر، (ان) self-conscious, selbsbewusst (جر) self-confident

ځانخبري jān-xabar-í : ځان اګاهي، (پا) خود آگاهي، (عر) شعور، (ان) self-confidence، (جر)

selbstbewusstsein

ځانخوښی jān-xwāṣ-ay : له ځانه خوښ ، (پا) خوږد پسند ، خود خواه ، از خود راضی ، (ار) خود بین ، (ان) egoist, self-centered

ځانخوښي jān-xwaṣ-ī : (پا) خود پسندی ، خود خواهی ، (ار) خود بینی ، (ان) egoism, selfishness

ځانژغورنه jān-žɣor-āna : پرده کونه ، (پا) خود داری ، (مصدر : ځانژغورل) .

ځانزده کړه jān-zdā-kṛa : (پا) خود آموزی ، (ان) self-teaching

ځانزده کړی jān-zdā-kṛ-ay : (پا) خود آموز ، (ان) self-teaching, self-taught

ځانساتونکی jān-sāt-ūnkay : دیوه چاساتونکی ، (پا) محافظ شخصی ، هنگ ویژه ، نگهبان ، (ان) body-guard

ځانساتی jān-sā́t-ay : ځانساتونکی ، ځانپامی ، (پا) محافظ کار ، (ار) قدامت پسند ، (ان) torry, conservative (vist)

ځانساتی jān-sāt-ā́y : ځانساتنه ، (پا) محافظه کاری ،

(ار) قدامت پسندی، (ان) conservatism, conser vativeness

ځانسپارلی jān-spār-al-ay : ځان تېری؛ سلامی شوی (پا) سر سپرده، جان سپرده؛ تسلیم شده، (ار) سر خم تسلیم.

ځانسپارنه jān-spār-á-na : ځانځارونه؛ ځان تسلیمونه، (پا) خود سپرده گی؛ تسلیم طلبی، تسیلمی.

ځانسپاری jān-spā́r-ay : ځان سپارونکی، ځان تسلیموونکی، (پا) تسلیم طلب.

ځانستای jān-stā́y : ځان ستایونکی، (پا) خود ستا، (ان) self-praising

ځانستاینه jān-stay-ána : ځانښوونه، (پا) خود ستایی، (ان) self-prais

ځانسستی jān- sást-ay : ځان سستوونکی، موټك وهونکی، (پا) جلق زننده.

ځانسستی jān-sast-áy : موټك، (پا) جلق، استمناء با دست، (ان) masturbation

ځانسوز jān-sóz : ځان سوزوونکی، (پا) جانسوز.

ځانښکاری jān-ṣkā́r-ay : ځانښودی، (پا) خود

نما ، خود فروش ؛ رياکار .

ځانښود jān-ṣód : ځانښکاری ، (پا) خودنما ، خود فروش ؛ ريا کار .

ځانښوونه jān-ṣow-ána : (پا) خود نمايی ، خود فروشي ؛ ريا کاري .

ځان غټاوی jān-ɣaṭ-āw-áy : لويي ، ستروی ، لوی چاري ، ځان غټ ښکاره کول يا ښوول ، (پا) کلانکاری ، تکبر .

ځانغودې jān-ɣód-e : --> ځانمنډې .

ځانغودي jān-ɣod-í : --> ځانمنډی .

ځانکاری jān-kár-ay : خپځکاری ، خپلچاری ، (پا) خود کار ، (ان) automatic

ځانګاډی jān-gā́ḍay : (پا) موتر شخصی ، اتومبيل خودرو ، (ان) auto (mobile) ، (جر) auto

ځانګړتيا jāngaṛ-tyā́ : ځانګړنه ، (پا) ويژه ګی ، (عر) خاصيت ، خصوصيت ، خاصه ، (ان) Chosactesistic

ځانګړ دود jān-gaṛ-dód : فردی ګړدود (لهجه) ، تك ګويش ، (ان) ايډيوډيالکټ (ار) منفرد لهجه .

ځانګړ ډوله jāngaṛ-ḍáwla : ځانګړی ، ځانتنی (پا) مختص به خود ، منحصر به فرد ، (ار) منفرد .

ځانګړلی jan-gral-ay : ځانګړی شوی ، اختصاصی شوی ، (پا) ویژه ساخته شده ، مختص ، منحصر ،

ځانګړلې مانا jangr-ál-e-maná : ځانګړې (شوې) مانا ، (پا) معنای تحدید (خاص) شده ، (ان) specialized meaning

ځانګړنومځری jangar-num-jár-ay : شخص ضمیر (ګرایمر) ، (پا) ضمیر شخصی ، (ان) personal pronoun

ځانګړنوم jangar-núm : ځانګړی نوم ، (پا) علم ، نام شخص ، نام شخص ،

ځانګړنه jangr-ána : ځانګړتیا ، (پا) ویژه ګی ، (عر) خاصیت ، خصوصیت ، خاصه ،

ځانګړوال jangar-wál : (پا) متکی به اصالت فردی ، (ار) انفرادی ، (ان) individual, individualist

ځانګړواله jāngar-wála : (پا) منفرد بودن ، منحصر بودن ، (عر) فردیت ، انفرادیت ، انحصار ، اصالت فردی ، (ان) characteristic, individuality, individualism

ځانګړول jangar-a-wal : ځانګړی کول ، (پا) اختصاص دادن ، تخصیص کردن ،

ځانګړی jān-gaṛ-ay : ځانتنی، ځاني، ځانګړلی، (پا) ویژه، انفرادی، منحصر به فرد، (عر) شخصی، خصوصی، منفرد، (ار) ذاتی، (ان) private, special, unique, single (in kind)

ځانګړی نوم jāngaṛay-num : خاص اسم، (پا) اسم خاص (صرف)، اسم علم، (ان) proper noun

ځانلوالی jān-la-wāl-ay : ګوښوالی، ځانتوالی، (پا) تنهایی، ګوشه بودن، (عر) عزلت، خلوت، تجرید .

ځان لیدنه jān-lidána : ځان کتنه، (پا) خودبینش (؟)

ځانمن jān-mán : ځانخبری، (پا) خود آګاه، با شعور .

ځانمنډې jān-mánḍ-e : ځانغوڅې، ځان سستې، هغه (ښځه) چې په کومه وسیله خپل ځان سستوي .

ځانمنډی jān-mand-áy : ځانغوڅي، ځانستی، (پا) جلق (زن)

ځانمني jān-maní : خانغوښتنه، (پا) خود خواهی .

ځان نشتوونکې وسلې

jān-nast-aw-únke-wasle هغه وسلې چې د خپل ځان د نشتولو یا تباهۍ لپاره تیاریږي، (پا) سلاح خود نابود

(منهدم) كننده .

ځانواكى jān-wā́k-ay : ځانواك ، خپلواك ، ځان چلى ؛ ساهو ، (پا) آزاد ؛ خود مختار ، خود گردان ، (ان) self-determined, autonomous

ځانواكي jān-wāk-í : خپلواكي ، كورواكي ، ځانچلن ، (پا) خود مختارى ، خود گردانى ؛ خود اراديت ، (ان) self-determination, autonomy; self-government

ځانوال jān-wā́l : ځانگړوال ، ځانخوښى ، (پا) خود خواه ، خود گرا ، (ان) egoist

ځانواله jān-wā́la : ځانخوښى ، (پا) خود خواهى ، خود پسندى ، (ان) egoism

ځانوژنه jān-wažā́na : (پا) خود كشى ، (عر) انتحار ، (ان) suicide, self-slaughter

(پر) ځان ويسا (par-) jān-wisā́ : (۱) پر ځان ويسا ، پر ځان باور ، (۲) ځان باورى ، (پا) (۱) اعتماد بر نفس ، (۲) معتمد يا متكى به نفس .

ځانوين jān-wín : ځان وينى ، ځان گورى ، ښاخمن ، (پا) خود بين ، خود پسند ، خود خواه ، (عر) مغرور ، متكبر ، (ان) self-centered, egoist, self-concpited, selfish

ځانويني jān-win-í : ښاځمني (غرور)، (پا) خود بينى، خود پسندى، خود خواهى، (ان) self-conceit, selfishness, egoism

ځان هېنداره jān-hendā́ra : د ځان ليدلو هېنداره (اينه)، (پا) آينهٔ) قد نما، (ار) قد قامت آئينه، (ان) fullsized mirror

ځاني jān-í : ځانګړى، ځانتنى، د ځان اړوند، (پا) مختص به خود، شخصى، خصوصى؛ جانى، (ار) ذاتى.

ځاو! jāw : وړاندې مارش! د مارش بولنه (كوماندهٔ)، (پا) به پيش!

ځاى زرغون! jāy-zarγún : يا «ځاى دې زرغون اوسي» هغه چا ته ويل كېږي چې څوك يې پر سفر تللى وي چې په كابلۍ پارسۍ ورته «جايش سبز» يا «جاى شان سبز باشد ...» وايي.

ځاى زرغوني jāy-zarγun-í : د «ځاى زرغون!» اړوند نومونه (اصطلاح)، (پا) جاى سبزي، زه د پلانى ډينګري «ځاى زرغونى» ته ځم.

ځاى ناستى jāy-nā́stay : ځاى نيوونكى، (پا) جانشين، جايګزين، (ار) قائم مقام، (عر) قائم المقام، (ان)

successor

ځایناستی jāy-nāst-āy : (پا) جانشینی ، جایگزینی ، (ان) replacement, succession

ځاینوم jāy-núm : د ځای یا سیمې نو م ، جغرافیایي نوم ، (پا) نام جای ، نام جغرافیایی ،

ځاینومپوهه jāy-num-póha : د جغرافیایي نومونو پوهنه ، (پا) نامشناسی ، (ان) toponymy

ځاینومڅېړنه jāy-num-cer̤-ána : مطالعهٔ اسمای محلات و اماکن ، (ان) toponymy

ځایي jāy-í : مېشت ، استوګن ، (پا) جایی ، محلی ، نقطه یی ، مسکون ، اسکان شده (ضد کوچی) ، (ار) باشنده ، (ان) resident

ځبله jábla : وبله ، یوله بله ، (پا) بهم ، باهم ، باهمدیگر ، یکجا ،

ځبېښاك jbeṣ-ā́k : زبېښاك ، (پا) بهره کشی ، بهره برداری ، (ار) استحصال ، (عر) استثمار ، (ان) exploitation

ځبېښاکګر jbeṣ-āk-gár : زبېښاکګر ، (پا) بهره کی ، استثمار ګر ، (ار) استحصالی ، (ان) exploiter ، (جر)

ausbeuter

ځغلېدګر jʃal-ḍagar : دځغاستې يا منډې ميدان ، (پا)
جولانگاه ، (ان) field, ground

ځغلكرښه j a!-kárṣa : ځغلليكه ، (پا) روگاه ، خط
رنوى ، (ان) runway, air-strip

ځګ چاڼ jag-čãṇ : ځگ چاڼى ، ځگ چاڼوونكى ؛ ځكن ،
(پا) كفگير ؛ كف آلود .

ځلاند jal-ā̃nd : ځلان ، ځلند ، بربښناند ، (پا) درخشان ،
درخشنده ، (عر) متجلى .

ځلبلي jal-bal-í : جلبلى ، جلبل كوونكى ، بربښنده ،
ځلنده ، پړكنده ، (پا) پر زرق و برق ، درخشنده .

ځلښت jal-áṣt : بربښ ، بربښېدنگ ، جوتتيا ، (پا)
درخشش ، تابش .

ځلندوى jal-and-óy : ځلوونكى ، انگازه كوونكى ، (پا)
بازتاب دهنده ، انعكاس دهنده .

ځلندويي jal-and-oy-í : ځلونه ، انگازونه ، (پا)
بازتابدهى ، (عر) انعكاس ، تبلور .

ځلوب jal-ób : (پا) سراب ، (ان) mirage

ځلوبى jalob-áy : (پا) جلبلى ، (ار) جليبى .

ځلول : برېښول ، ځلښت ورکول ، (پا) درخشانيدن ؛ بازتاب دادن .
jalawə́l

ځلونه jalawána : (پا) بازتابدهی ، واکنش ، (عر) تبلور ، (ان) crystallization

ځمبا jamb-ā́ : ځمب ، ځمبل ، رپا ، رپ ، (پا) پلك زدن ، چشم بهم زدن ، (عر) طرفة العين .

ځمکباندې jmak-bā́nde : پر ځمکه ، دځمکې پر مخ ، (پا) بالای زمین ، روی زمین ، (ان) overground

ځمکبلوسنه jmak-blos-ána : په زوره د ځمکی لاندې کول (غصبول) ، (پا) غصب زمین (مربوط یك کشور) .

ځمکبوټپوهنه jmák-buṭ-pohána : دبوټو ځمکپوهنه (جغرافيا ، (پا) جغرافيای گياهی ، (ان) geobotany

ځمکپوهاند jmak-pohánd : ځمکپوه ، (پا) جغرافيا دان ، جغرافی دان ، ځاینومځېړنه ، (ان) geographer

ځمکپوهنوېش jmák-pohan-wéš : جغرافيايي وېش ، (پا) توزیع جغرافيايي ، (ان) geographical distribution

ځمکپوهنه jmak-pohána : د ځمکی علم ، (پا)

جغرافیا ، (ان) geogra jphy

ځمکپېژاند jmak-pežā̃nd : د جیالوجۍ ماهر ، (پا) زمین شناس ، (ار) ماهر علم طبقات الارض ، (ان) geologer, geologist

ځمکپېژندنه jmak-pežand-ána : د ځمکې د جوړښت او رغنده توکونو علم ، (پا) زمین شناسی ، (ار) علم طبقات الارض ، (ان) geology

ځمکزی jmak-záy : د ځمکې اوسېدونکی ، ادمزی ، (پا) زمین زاد ، باشندهٔ زمین .

ځمکخوځه jmak-xúca : په اوبو (سمندر) کې ځمکنۍ ریتاړه یا پټیاره ، (پا) خاکنا .

ځمکدننه jmak-danána : د ځمکې دننه ، په ځمکه کې دننه ، (پا) درون زمین ، در بین زمین ، داخل زمین ، زیر زمین ، (ار) زمین روز ، زیر زمین .

ځمکرېږد jmak-réẓd : ځمکرېږدله ، رېږدله ، (پا) زمین لرزه ، (عر) زلزله ، (ان) earth quake

ځمکژبپوهنه jmák-žab-pohána : جغرافیايي ژبپوهنه ، ژبنۍ جغرافیا ، (پا) زبانشناسی جغرافیایی ، (ار) جغرافیائی لسانیات ، (ان) linguistic geography

ځمکسمون jmak-samún : د ځمکې اصلاح (اصلاحات ، (پا) اصلاح ارضی ، اصلاحات ارضی ، (ار) زرعی اصلاحات ، (ان) agrarian reform, landreform

ځمکغونډاری jmak-jwənḍ-ā́r-ay : ځمکنی غونډاری ، دځمکې غونډاری ، خاورین غونډاری ، (کره) ، (پا) کرهٔ زمین ، کرهٔ ارض ، (ان) earth, the terrestrial globe

ځمکلاندې jmak-lā́nde : تر ځمکې لاندې ، (پا) زیر زمین ، تحت الارضی ، (ار) زمین دوز ، (عر) تحت الارص ، مخفی ، (ان) underground

ځمکلاندې اوبه jmak-lā́nde-obá : تر ځمکې لاندې اوبه ، (پا) آب (های) زیر زمین .

ځمکمېچ jmak-meč́ : د ځمکې دمېچولو پوهه ، (پا) زمین سنجی ، (ان) geodesy, geodetics

ځمکنی jmak-a-náy : د ځمکې اړوند ، (پا) زمینی ، ارضی .

ځمکنی بشپړتیا jmakanáy-bašpaṛ-tyá : ځمکنی تمامیت ، (پا) تمامیت ارضی .

ځمکني توت jmak-an-í-tut : گروس grus ، (پا) توت زمینی ، توت فرنگی ، (ان) strawberry

ځمکنۍ ځواک jmakanáy-jwāk : ځمکنۍ قوه، (پا) نیروی زمینی، قوهٔ زمیني، (ار) بری قوت، (ان) land force

ځمکواک jmak-wā́k : (ار) جاګیردار، (پا) ملوك الطوایفی، (ان) landlord, feudal

ځمکواکي jmak-wāk-í : (ار) جاګیر داری، (پا) ملوك الطوائفی، (ان) feudalism

ځمکوالي jmak-wāl-í : ځمکواله، (پا) زمینداری، ملاکي، (ار) زمینداره.

ځمکوال jmak-wā́l : د ځمکې څښتن، (پا) زمیندار، صاحب ملك، (ان) landlord, owner of the land

ځمکوېش jmak-wes̃ : دځمکې وېش، (پا) توزیع ارضی.

ځمکهوا توغندی jmak-hawā́-toɣanday : مغه توغندی (راکټ) چې له ځمکې هواته ویشتل کېږي، (پا) موشك زمین به هوا.

ځناورانه janāwar-ānā́ : ځناور وزمه، (پا) جانورانه، دد منشانه، وحشیانه.

ځناور خویه janāwar-xúya : ځناور لوښی، (پا) دد

منش .

ځنډ پوهی jand̩-pohay : ځنډنپوهی ، (پا) دیر فهم ، مفته کوك .

ځنډن jand-án : ځنډنی ، (پا) معطل شده ، دیر شده ، کند ، بطی ، (عر) معطل ، مطلق .

ځنګلوان jangal-wā́n : د ځنګله ساتونکی او پازوال (ذمه وار) ، (پا) جنګلبان ، (ان) forester, forest warden

ځنګلواني jangal-wān-í : د ځنګلي چارو اداره یا ځانګه ، (پا) جنګلبانی ، جنګلداری ، (ان) forest protection

ځواب لوڅی jwāb-lúc-ÿ : ژر ځوابی ، (پا) حاضر جواب ، بدیهه ګو ، (ان) present-minded, quick-witted, witty

ځواك انډول jwāk-and̩wál : د ځواك (ځواکونو) تول ، دقوو توازن ، (پا) توازن قواء .

ځواك بدلون jwāk-badl-ún : د ځواك (قدرت) بدلون ، ځواکونج ، (پا) تغییر قدرت .

ځواکپېر jwāk-pér : د قدرت دوره ، (پا) دورهٔ قدرت

یا اقتدار ، (ار) عهد اقتدار ، دوران اقتدار .

ځواکجګړه jwāk-ǰagṛá : پر ځواك (باندې) جنګ جګړه ، (پا) جنګ بر سر قدرت .

ځواکځی jwāk-jáy : د قدرت ځای؛ دانرجۍ مرکز ، (پا) نیروګاه (برقی ، ذروی ...) .

ځواك سیمه jwāk-sīma : تر ځواك لاندې سیمه ، (پا) قلمرو قدرت ، ساحهٔ اقتدار .

ځواك شخړه jwāk-šxáṛa : ځواك جګړه ، (پا) کشیده ګی بر سر قدرت ، منازعهٔ قدرت ، جنګ قدرت .

ځواك کارونه jwāk-kārawána : د قدرت استعمال ، (پا) استعمال قدرت ، اعمال قدرت ، اعمال قوه .

ځواکلېږد jwāk-léẓd : د ځواك لېږد (انتقال) ، (پا) انتقال قدرت ،

ځواك لېوال jwāk-lewā́l : ځواك غوښتونکی ، د قدرت لېوال ، (پا) اقتدار پسند ، قدرت طلب .

ځواك لېوالتیا jwāk-lewāl-tyā́ : د قدرت لېوالتیا ، (پا) اقتدار پسندی ، قدرت طلبی .

ځواکمن jwāk-mán : سېکمن ، پیاوړی ، زوروړ ، غلبېچ ، (پا) قدرتمند ، زورمند ، توانا ، توانمند ، نیرومند ، قوی ، صاحب

قدرت، صاحب اقتدار، (ار) طاقتور .

ځواکمني jwāk-man-í : پیاوړتیا، (پا) توانایی، قدرتمندی، اقتدار، نیرومندی .

ځواکمېچ jwāk-méč : د ځواك دمېچ (اندازې) اله، (پا) نیرو سنج، (عر) میزان القوه، (ان) dynamometer

ځواکونج jwāk-wánǰ : ځواك بدلون، د قدرت بدلون، (پا) تغییر قدرت، تبدیل قدرت .

ځواکوېش jwāk-wéš : د قدرت وېش، (پا) تقسیم قدرت (در دولت)، (ار) تقسیم اقتدار، (ان) division of power

ځواکهڅه jwāk-háca : ځواکپالنه، (پا) قدرت طلبی، قدرت گرایی، جاه طلبی .

ځواکهڅی jwāk-hác-ay : ځواك (قدرت) غوښتونکی، ځواکپال، (پا) قدرت طلب، جا طلب .

ځوانکه jwān-áka : د ځوانۍ دانه؛ (نباتي) تبغ، (پا) جوانی دانه؛ جوانه .

ځوراك jawr-ā́k : ځور، ځورونه، ربړونه، (پا) جور، شکنجه، (عر) جبر، اجبار، تعذیب .

ځوراند jawr-ā́nd : ځوروونکی، ربړوونکی، شکنجه

کوونکی، (پا) آزار دهنده، جور دهنده، زجر دهنده.

ځور ځای jáwar-jā́y : ځورځی، شکنجه ځی، (پا) شکنجه گاه.

ځوروازار záwr-o-azā́r : ځور و شکنجه، (پا) جور و شکنجه، زجر و شکنجه، جور و آزار.

ځور و شکنجه jáwr-o -šekanǰa : ځور و ازار، (پا) جور و شکنجه، جور و آزار.

ځوړتیا jwaṛ-tyā́ : کښوتون، شاتگ، (پا) سراشیبی، (عر) انحطاط، فتور.

ځوز گوړی joz-guṛ-áy : ځوزژاوله (پا) ترنجبین، ترنگبین، (ان) manna of hedysarum

ځوښا joṣā́ : رښ، دمېوې اوبه، (پا) شیره،آب میوه، (عر) عصاره، (ان) juice, extract

ځې je : ځ، د پښتو آبېځې نهم توری، (پا) زای پشتو.

ځیر کېدل jir-ked-ál : متوجه کېدل، پام کېدل، (پا) متوجه شدن، دقیق شدن (متعدي : ځیر کول،متوجه کول)، [توجه ورکول، یو ببځایه تقلید دی].

ځیرمن jir-mán : ځیر، (پا) با دقت، آدم دقیق،

ځیرل jir-ál: شنل، (پا) تحلیل کردن، تفسیر کردن.

ځېل jel :فعلی صیغه (مجهول و معلوم)، (پا) صیغهٔ فعلی به ارتباط معلوم و مجهول، (ان) voice

ځیرنه jir-ána : ---> شننه .

ځېلپوهه jel-póha :ژبځېلپوهنه، دژبپوهنې یوه څانگه چې له ژبنیو ځېلونو (ټایپونو) سره کار لري، (پا) گونه شناسی (ان) typology

(څ)

څاپاکی cā-pā́k-ay : څاه پاکی، د څاه (کوهي) پاکوونکی (صفا کوونکی)، (پا) چاه پاك کن، پاك کنندۀ چاه، چاه صاف.

څاپاکي cā-pāk-í : څاه پاکي، د کوهي پاك کاري (صفايي)، (پا) چاه پاکی، پاککاری چاه.

څارځی cār-jáy : څار ځای، څارتون، زرنيځ، (پا) رصد گاه، رصد خانه، زيچ، (ان) observatory

څارن cār-án : د څارندوی (پوليسو) تورن، (پا) سروان (در پاسبانی).

څارند cār-ánd : څارونکی، پلټونکی، (پا) بازبين، نگران، منتظر فرصت، (عر) مفتش، مترصد، نظار.

څارندوی cār-andóy : (۱) سپاهی، پوليس، (۲) سکوټ، (پا) (۱) پاسبان، (۲) پيشاهنگ، (ان) police; policeman; scout

څارندوی مېنه cār-an-dóy-ména : د څاندويي (پوليسي) افسرانو کالوني ، (پا) څارندوی مېنه (کابل) .

څارنوال cāran-wā́l : (پا) دادسرا ، (ان) (public) prosecutor (لوی څارنوال : مدير کل دادسرا) .

څارنوالي cāran-wāl-í : (پا) داد سرا ، پارکه ، (ان) public prosecutors office

څارنه cārána : (پا) نگرانی ، دیده بانی ، رسیده گی ، (عر) مراقبت ، مواظبت ، نظارت ، (ان) supervision, control

څارنه او پاملرنه cār-ána-aw-pām-lar-ána : (پا) مراقبت و مواظبت .

څارنه او ساتنه cār-ána-aw-sāt-ána : ساتنه او څارنه .

څارو cār-ú : په څار (سخت انتظار) کې ، سترگې پرلار (پا) منتظر فرصت ، در کمین نشسته ، (ع) منتظر مراقب ، مواظب ،

څاروال cār-wā́l : څارونکی ، څارو ، (پا) منتظر فرصت ، دیده بان ، (عر) مترصد ،

څاروان cār-wā́n : جوپه مشر ، لیږ غندی ، (پا)

ساربان، کاروان سالار، (ار) میر کاروان.

څارونکی cār-únkay : څارند، کتونکی، (پا) نظارت کننده، منتظر فرصت، (عر) نظار، مترصد، (ان) supervisor, spectator

څارویتون cārwi-tún : د څارویو روغتون (ناکره: څارنتون)، (پا) بیطارخانه، (ار) هسپتال حیوانات، (ان) veterinary hospital

څاروي درملي cārwí-darmalí : د څارویو درملي (طبیب)، څاروي رنځپوه (-->)، (پا) دام پزشك، (ان) veterinarian

څاروي رنځپوه cārwí-ranj-póh : د څارویو درملگر (ډاکټر)، (پا) دام پزشك، (عر) بیطار، (ار) ډاکټر حیوانات، (ان) veterinarian

څاروي رنځپوهنه cārwi-ranj-poh-ána : د څارویو درملگری (طبابت)، (پا) دام پزشکی، (ان) veterinary (science), veterinary medicine

څاروی روزنه cārwi-roz-ána : څاروي ساتنه، پووندگلي، مال ساتنه (مالداري)، (پا) مالداری، دامداری، د امپروری، (ان) animal husbandry

څاروي ساتنه cārwi-sāt-ána ← څاروي روزنه .

څاروي وال cārwi-wāl(-ā) : څاروي ساتونکی ، پووونده (مالدار) ، (پا) د امپرور ، (ان) farmer, husbandman

څاروی وزمه : cārwi-wázma : څاروي ړوله ، څاروینکه ، څلور بولې ، (پا) چهار پا نما ، مانند چهار پای .

څاکن cā-kán : څاه (کوهی) ایستونکی ، (پا) چاه کن .

څاکني cā-kan-í : څاه کني ، کوهی ایستنه ، (پا) چاه کنی .

څانګغوځ cāng-ɣwác : وزر پرېکړی ، وزرغوڅی ، (پا) پا بال زخمی .

څانګنومونې cang-num-aw-án-e : نومونپوهنه ، څانګویې پانګه ، (پا) دانشواژه ها ، اصطلاحات تخنیکی ، (ان) technical terms, nomenclature

څانګوال cāng-wāl : د څانګې (ملك) څښتن ، (پا) صاحب رشته (مسلك) ، (عر) حرفوی ، متخصص ، (ار) ماهر ، (ان) expert, professional

څانګور cāng-wár : وزر لرونکی ، (پا) بالدار .

څانګور توغندی : cāng-wár-toɣnday : وزرلرونکی توغندی ، (پا) موشك بالدار ، راکت بالدار .

ځانګوييپانګه : caͣng-wayi-paͣnga ځانګيزه (اختصاصی) نومونپوهنه، (پا) لغات فنی یا دانشواژه های اختصاصی، (ان) nomenclature

ځانګه caͣnga : ښرانګه، ښاخ؛ (پا) شاخچه؛ رشته، بخش، (عر) شعبه، تخصص، (ان) branch, field, department

ځانګې او پاڼې : caͣnge-aw-paͣṇe ځانګې پاڼې، (پا) شاخ و برگ.

څپن الواک capán-alwáx : موجي نظريه، (پا) نظريه موجی (زبان)، (جر) wellentheorie، (ان) wave theory

څپه capá : چپه، چل، چله، (پا) خيزآب؛ سيلاب (شعر)، (عر) موج؛ هجاء، (ان) wave; syllable

څپه ستونځ capa-stúnj : څپې څوکه، د څپې واول، (پا) اوج هجاء، (ان) syllabic peak

څپيز cap-íz : سيلابيك، سيلبيك، (پا) هجائی، سيلابيك (يوڅپيز، دوه څپيز ...).

څپيز- خجيز cap-íz-xaǰ-íz : سيلابوتونيك (شعری وزن)، (پا) سيلابوتونيك، وزنيكه بر پايهٔ سيلاب (هجاء) و

تون (آهنگ) استوار باشد ، (ان) syllabic - tonic

څپيزه بڼه cap-íza-báṇa : د څپې (هجاء) بڼه ، (پا) مختصهٔ هجايی ، (ان) vocalic (syllabic)feature

څټ مری caṭ-maráy : د اورمېږ مری (مهره) ، (پا) مهرهٔ گردن .

څڅواکي cac-wā́ki : ميده يا واړه څاڅکي (د ليکوال ديوه شعري غونډ نوم) ، (پا) قطره گك ها ، نام مجموعهٔ شعر نويسندهٔ اين کتاب .

څڅوب cac-ób : څڅوبی ، څڅك ، څڅون ، (پا) تراوش ، تقطير ، چکك .

څڅی cacáy : تره tára ، (پا) ناوه ، ناودان .

څرخگر carx-gár : باټگر ، (پا) چاقو تېز کن ، (ان) grinder

څرکبني crak-baní : پلټنه ، لټون ، لټونواله ، پټه پلټنه ، سجيل ، سجيلټوب ، (پا) سراغ جويی ؛ جاسوسی ، خفيفه پوليسی ، (ار) سراغ رسانی .

څرکبه cark-bá : څك کښونکی ، پټه لگوونکی ؛ پټ پلټونکی ، (عر) جاسوس ، مامور خفيه ، (ان) spay

څرگند غاړی cargand-ɣā́ṛ-ay : (پا) دارای لحن

صریح ، رك ، (عر) صریح اللحن .

ځرگند نوړ cargand-an-waŕ : د بیان وړ ، د ځرگندنې وړ ، (پا) قابل بیان ، قابل توضیح .

ځرگندنه cargand-ána : ځرگندونه ؛ (پا) اصطلاح ، (عر) بیان ، عبارت ؛ اصطلاح ؛ افاده ، (ان) expressing; expression

ځرگندني cargand-aní : ځرگندوني ، د ځرگندنې وړ ، (پا) بیانی ، توضیحی ، افادوی ، (ان) explanatory, expressive

ځرگندني غونډله cargand-an-í-ǵóndla : بیانیه غونډله (جمله) ، (پا) جملهٔ بیانیه .

ځرگندون cargand-ún : ځرگندنه ، (پا) آشکار سازي ، (عر) بیان ، افاده ، اظهار ، ابراز .

ځرگندونه cargand-awána : ځرگندون ، بیانونه ، (پا) ابراز داشتن ، (ار) اظهار ، تشریح ، (عر) توضیح ، وضاحت ، شرح .

ځرگندوی cargand-óy : ښکارندوی ؛ استازندوی ، استازگر ، (پا) نمایانگر ؛ نماینده (عر) ممثل ؛ وکیل ، مظهر ، (ان) exponent, envoy, advocate

څرګندويي cargando-yí : ښکارندويي ؛ استازندويي ، استازي ، استازګری ، استازيتوب ، (عر) تمثيل ، تکفل .

څرګندوييکی cargánd-wayí-kay : بياني ادات ، (پا) ادات بيانيه .

څرمن باب carman-báb : څرمني څيزونه ، بېلا بېل څرمني ډولونه ، (پا) چرمينه ، لوازم چرمی .

څرمنساز carman-sáz : څرمن جوړوونکی ، څرمن پخوونکی ، (پا) چرمساز ، چرمګر ، (عر) د باغ ، سراج ، (ان) currier, tanner

څرمنسازي carman-sāz-í : څرمجوړونه ، څرمن پخونه ، (پا) چرمسازی ، سراجی ، (ان) curriery, tannery

څرمني carman-í : څرمي ، څرمنيز ، د څرمنې ، (پا) چرمی ، چرمين ، (ان) leathern

څرمه cérma : څرمه ييز ؛ اړخيز (پا) پيوست ؛ نزديك ، (عر) ملحق ، متصل ؛ فرعی ؛ جنبی .

څرمه غونډله cérma-ɣóndla : څرمه (فرعي) جمله ، ملړ غونډله ، بېواکه غونډله ، (پا) جمله فرعی ، جملهٔ وابسته ، بندتبعی ، (ان) subordinate clause

څرمه ييز cerma-yíz : څرمه ، (پا) فرعی ، الحاقی .

څرنگوالی carang-wálay : وړتيا ، (پا) چگونگی ، (عر) كيفيت ، شايسته گی ، (ان) quality

څرنگيز carang-íz : څرنگه ييز ، (پا) چونی ، (عر) كيفی ، (ان) qualitative

څښتن پال caṣtan-pál : خدای پاك ، خدای دوست ، خدای گروهی ، (پا) خدا پرست ، يزدان پرست ، گرويدهٔ خداوند .

څښتنولی caṣtan-wal-í : خاوند تيا ، تولولي ؛ څښتتوالـه ، خدای پالنه ، (پا) دارايی ، خدا پرستی ، (عر) ملكيت ، تصاحب ؛ الوهيت ؛ توحيد .

څړه گي caṛa-gí : څړه توب ، جره توب ؛ پلیتوب ، (پا) مجردی ، جره گی ؛ پياده گی ، (عر) تجرد :

څړه لار caṛá-lār : پلې لار ، څړه واټ ، (پا) راه پياده رو ، پياده روی ، (ان) foot path

څښاك csāk : څښنه ، د څښنې وړ ، (پا) نوشابه ، نوشيدنی ، آشامدني ، (عر) مشروب ، (ان) drink, drinkable

څښاك اوبه csák-oba : د څښلو اوبه ، د څښاك اوبه ، (پا) آب آشاميدنی (روغتيايي څښاك اوبه : صحي څښاك

اوبه).

څښاکخونه csāk-xúna : د څښاك څښنې ځای، (پا) مشروب فروشی، شرابخانه، (ان) bar

څښاك مېز csāk-méz : څښاك ونج، څښاك دره، (پا) مېز مشروبات، پیش خوان، (ان) bar

څښتنولي castan-walí : تولوالي، (پا) دارا بودن، (عر) مالکیت، تصاحب.

څکاك ckāk : څکونه (د تمکو، چرسو، هیرووینو ...)، (پا) تنباکو کشی، (ار) تمباکو نوشی، سیگار کشی، (ان) smoking

څڅك cak-ák : څڅوب، څڅوبی، څڅوُن، څڅېدنه، (پا) تراوش، چکك، (ع) ترشح، تقطیر.

څلاري calār-í : څلور لاري، (پا) چهار راه، چهار راهی، چوك، چهارسو، (ار) چوك، (ان) crossroads, square

څلڅراغ cal-ceráɣ : (پا) چلچراغ، چهل چراغ، (ان) candelabrum, chandelier

څلور بل calor-bál : څلور پښیز، (پا) چهار پایه.

څلور ځپیز calor-cap-íz : څلور هجایي، څلور

سيلابه ، (پا) چهار هجائی ، (ان) quadrisyllabic

څلور څرخه calor-carxá : څلور اربيز سايكل يا گاډی (پا) چهار چرخه ، (ان) four wheeled, quadricycle

څلور څنډ calor-cánd : څلور څنډيز شكل ، (پا) چهار ضلعی ، (عر) مربع ، (ان) square

څلور گوټ calor-gwáṭ : څلور كونجه ، د څلور و گوټونو (زاويو) شكل ، (پا) چهار گوش ، چهار گوشه ، (ان) guadrangle

څلور دېوالي calor-dewāl-í : (د كور) څلور دېوالي ، (پا) چهار ديواری (خانه و مانند آن) .

څلور ښځی calor-ṣáj-ay : د څلورو ښځو خاوند ، (پا) چهار زنه ، شوهر چهار زن .

څلور ښځي calor-ṣaj-í : څلور ښځمني ، (پا) چهار زنی .

څلور كړيزه calor-kaṛ-íz-a : څلوريزه ، چار بيته ، (پا) چار بيتی (پشتو) .

څلور لاري calor-lār-í : څلاري ، (پا) چوك ، چهار راهی چهار راه ، چهار سو ، (ان) square

څلور یاران calor-yārān : څلور واړه یاران ، (پا) چهار یار ، خلفای راشده چهارگانه .

څلوریځ calor-íz : هغه دوه بیتي چې څلور واړه مسرې یې قافیې لرې ، (عر) مربع (شعر) .

څلوریزه calor-íz-a : دوه بیتی دوه کړییزه ، (پا) چهار پاره ، (عر) رباعی .

څله calá : د ژمي څله ؛ د واده څله ، (پا) چلهٔ زمستان ، چلهٔ انگشت یا چلهٔ عروسي .

څله ځای cala-jāy : د څلې ایستلو ځای ، (پا) خانقاه ، جای اعتکاف .

څلېر cler : ډنډ ، ترپل ، ترپلی ، (پا) برکه ، حوض آب صحرا .

څنډ cand : د هسك (آسمان) څنډه ، (پا) کنارهٔ آسمان ، (عر) افق ، (ان) horizon

څنډه canda : --> لمن (ـ لیك) .

څنډیز cand-íz : د څنډ (افق) اړوند اړخیز ، (پا) افقی ، کناری ، (ان) horizontal

څنگزنی cang-zánay : څرمه ، څرمه ییز ، په ترڅ (ضمن) کې راتلونکی ، (پا) ضمنی ، (ان) implicit,

implied

څو اړخيز co-aṛx-íz : څو اړخه، څو خوابيز، ډېر اړخيز، (پا) چند پهلو، چند سطحی، چند بعدی، (عر) کثيرالجوانب، کثيرالوجهه، کثير الابعاد، (ان) polyhedral, many sided, multilateral

څوبمن cawb-mán : شوقمن، د څوب (sawb) خاوند، (پا) ذوقمند، صاحب ذوق.

څوبند cáw-band : هڅند، هڅاند، هڅوونکی؛ شوقي، (پا) تشويق کننده؛ ذوقی، شوقی.

څوپېړيز co-peṛay-yíz : د څوپېړيو (سديو)، (پا) چندين قرنه.

څو څپيز co-cap-íz : څو هجايي، څو سپلابه، (پا) چند هجائی، چند سيلابه، (ان) polysyllabic

څو زر کلن co-zar-kal-án : د څو زرو کلو (زوړ يا پخوانی)، (پا) چندين هزار ساله.

څو ژبی co-žáb-ay : هغه څوك چې په څو ژبو يا ډېرو ژبو پوهېږي، (پا) چند زبانه، چند زبانی، (ان) polyglot (lingual), multilingual

څو ژبي co-žab-í : ډېر ژبي، څو ژبيوالی، (پا) چند

زباني ، (ان) polylingualism

څو ژبيز co-žab-íz : څو ژبي (فرهنگ ، ډيکشنري) ، (پا) چند زبانه ، چند زبانی ، متعدداللسان ، (ان) polylingual, polyglot, multilingual (څو ژبيز سيند : قاموس يا ډيکشنری چند زبانه) .

څو غونډله ييز co-ǰond-la-yíz : څو جمله يي ، (پا) چند جمله يی (ای) ، (ان) composed of several sentences

څوکۍ cawkáy : چوکۍ (ناکره) ، (پا) چوکی ، (عر) کرسی ، منصب ، (ان) chair, post

څوکۍ پال cawkay-pā́l : څوکۍ مينی ، (پا) چوکی پرست ، جاه طلب ،

څوکۍ پالنه cawkay-pālána : (پا) چوکی پرستی ، جاه طلبی ، (ان) overambition

څوکۍ مينی cawkay-mayánay : څوکی مين ، د څوکی ليوال ، (پا) جاه طلب ، طالب مقام ، (ان) ambitious

څوکيوال cawki-wā́l : پهرې (پيرې) والا ، څوکيدار ، کوټوال ، (پا) چوکيدار ، پهره دار ، پاسبان ، نگهبان ، شحنهٔ شب گرد ، (عر) عسس ، (ان) watsh man

څوکيوالي cawki-wālí : څوکيداري ، (پا) پهره داری ، چوکيداری ، پاسبانی .

څو گرايه co-grā́ya : څو برابره ، څو چنده ، (پا) چند برابر ، چند مرتبه .

څو گوټيز co-gwaṭ-íz : څو بعدي ، څوگوټه (کونجه) لرونکی ، (پا) چند پهلو ، چند بعدی ، (ان) polygon, multy dimensional

څو گوندي co-gwandí : څو گونديز ، (پا) چند حزبی ، چند حزبه .

څو گونديز co-gwand-íz : ---> څو گوندي .

څو گير caw-gír : څارو ، څاروال ، (پا) فرصت جو ، منتظر فرصت ، فرصت طلب ، (عر) مترصد .

څو گيري caw-gir-í : څاروالی ، (پا) فرصت طلبی .

څو مخيز co-max-íz : تر دوه مخيز زيات (منافق) ، (پا) چند سطحی چند رويه ؛ بسيار (خيلی) منافق . (ان) polyhedron

څومره والی cumra-wā́lay : څومروالی ، (عر) مقدار ، کميت ، چندی ، (ان) quantity

څومره ييز cumra-yíz : (پا) چندی ، (عر) کمی ،

(ان) quantitative

څومره ييز و څرنګيز
cumra-yíz-o-ca-rang-íz : (پا) کمی و کیفی .

څوولسي co- walas-ī : څوملیتي ، (پا) چند ملیتی ،
(ان) multi-national

څوهېواديز co-hewād-íz : څو هېوادي ، (پا) چند
کشوری ، چند ملتی ،

څه د پاسه ca-da-pấsa : څه زيات ، (پا) چیزی
علاوه ،

څه نا څه cá-nā-cá : نژدې ، لږوډېر ، (پا) کم و بیش ،
طور تقریبی ، طور تخمینی ، (عر) تقریباً تخمیناً .

څې ce :څ، د پښتو ابېڅې لسم توری او غږ ، (پا) چ پشتو ،
حرف و صدای دهم الفبای پشتو .

څیرله cīrla : ژبنی عبارت یا فقره ؛ ټوټه ، (کاغذی) پرزه
(پا) بند ، گروه ؛ پرزه (کاغذ) ، (عر) عبارت ، فقره ، (ان)
piece, torn; phrase

څېره غونډ cera-ɣwánd : د عکسونو البم (البوم) ،
(پا) آلبوم عکس ، (ان) album

څېره کښ cera-káṣ : انځورګر ؛ عکس اخیستونکی ،

(پا) چهره کش ، نگار گر ؛ (عر) مصور ؛ عکاسی ، (ان) photographer

څېره کښي cera-kaṣ-ī́ : څېره کښنه ، عکس (تصویر) اخیستنه ، (پا) عکاسی ، فوتوگرافی .

څېره کول cera-kawál : نومکښنه ، نوملیکنه ، (پا) چهره کردن ، نام نویسی ، ثبت نام کردن ، (ان) register, notarize

څیرې گرېوان círe-grewā́n : گرېوان څیرې ؛ ویرجن ، (پا) گریبان چاك ؛ سوگوار .

څېړاند cer-ā́nd : (لوی) محقق ، (پا) پژوهشگر (بزرگ) .

څېړنپال ceṛan-pā́l : د افغانستان د پښتو ټولنې لوړ ترین لقب چې اوس ورته «سر محقق» وایي ، (پا) سر محقق .

څېړنتون ceṛan-tún : د څېړنې ټولنه ، (پا) پژوهشکده ، فرهنگستان ، (ان) research centre, academy

څېړندود ceṛan-dód : د څېړنې مېتود ، د څېړنې ډول ، (پا) طرز تحقیق ، متدتحقیق ، (ان) methodology

څېړندوی ceṛan-dóy : (له لاندې خوا) د پښتو ټولنې څلورمه درجه څېړونکی ، (پا) پژوهشگر .

څېړنډله ceṛan-ḍála : تحقیقی ډله، (پا) گروه پژوهشی. (ان) research groupe

څېړنمل ceṛan-mál : (له لاندې خوا) د پښتو ټولنې دریمه درجه څېړونکی، (پا) پژوهشگر.

څېړنکار ceṛan-kấr : څېړونکی، څېړنیال، (پا) پژوهشگر، (عر) محقق (ان) ریسرچر.

څېړنه او شننه zeṛána-aw-šanána : څېړنه او څیرنه، (پا) پژوهش و تحلیل.

څېړنیار ceṛan-yấr : څېړنکار، د پښتو ټولنې دویمه درجه څېړونکی، (پا) پژوهشگر.

څېړونکی ceṛ-únkay : (د پښتو ټولنې تر ټولو ټیټه علمي درجه)، تحقیق کوونکی، څېړنکار، (پا) محقق، پژوهنده.

څیز نوم ciz-núm : ذات اسم، (پا) اسم ذات (ان) substantivs, noun

څیز نوم څرگندی ciz-num-cargánd-ay : هغه ژبنی توکی (عنصر) چې د اسم څرگندويي کوي، (پا) نمایندهٔ اسم، (ان) noun presentative

څیز نوم شوی ciz-num-šáway : هغه ستاینوم یا کړ (صفت یا فعل) چې پر څیز نوم (اسم) اوښتی وي، (پا) تبدیل

شده به اسم ، (ان) substantiviized

څیز نوم مل ciz-mum-mál : مغه ژبنی توك چې له اسم سره ملگری کېږي ، (جر) Begleiter des substantives

څیز نومیز ciz-num-íz : نومیز ، د څیز نوم اړوند ، (پا) مربوط یا مربوط به اسم ذات ، اسمی ، (ان) substantival

څیزوال ciz-wắl : د څیز (شي) اړوند ، غیر شخصي ، (پا) غیر شخص ، مربوط چیز (شی) یا ذات ، (ان) substantial ، (جر) sachlich

(خ)

خامباورى xām-bāwār-ay : بې باوره، ناويسا؛ بېډاډه؛ بدوينى، (پا) بى باور، بى اعتماد؛ بى اطمينان؛ بدبين، (ان) incredulous

خامباوري xām bāwar-í : بى باوري، نا ويسايي، بدويني، (پا) بى اعتمادى، بى باورى؛ بد بينى، (ان) incredulity,unbelief

خامكارى xām-kăr-ay : خامكار، خامچارى، (پا) خامكار، (ار) ناتجربه كار، (ان) a green(inexperienced) person

خانواكي xān-wāk-í : خانخاني (نظام) خاني، (پا) (نظام) اربابى، ارباب سالارى، خان سالارى.

خاور پوهاند xāwar-pohánd : د خاور پوهنې څانگوال (ماهر)، (پا) خاكشناس، (ار) ارض شناس، (ان)

pedologist

خاور پوهنه xāwar-pohāna : د خاورې علم، (پا) خاکشناسی، (ار) ارض شناسی، (ان) pedology

خاورخوځه xāwar-xúca : وچه تړانګه، په اوبو کې ننوتې وچه، (پا) خاکنا.

خاورګاړی xāwar-gā̋ṛay : د خاورو ګاړی یا کراچۍ، (پا) درشکه (کراچی) خاك کشی.

خاورین ساز xāwr-in-sā̋z : کومباړ، کولال، (پا) کوزه ګر، کلال.

خبر xabár : په جمله کې د مبتدا په وړاندې برخه، ایښونې، (پا) خبر، مسند، ګزاره، (ان) predicate

خبرتیا xabar-tyā̋ : (پا) آګاهی، آګهی، (عر) اطلاع، معلومات، اطلاعیه، (خبرتیاوې: معلومات، اطلاعات). (ان) information, notice

خبرتیایي xabartyā-yí : د خبرتیا اړوند، (پا) اطلاعاتی، معلوماتی، (ان) informative

خبرتیایي اوښتون : xabar-tyā-yí-awuṣt-ún (پا) انقلاب اطلاعاتی، (ان) informational revolution

خبر ځای xabar-jā̋y : د خبر سر چینه، (پا) منبع

خبر (ی)، (ار) ذریعه، (ان) source of new (باوري
خبر ځای : (reliable source information

خبرلوځ xabar-lóc : کړتو ، ډېر غږېدونکی؛ ویند، ویاند؛ معلومات ورکوونکی، (پا) پرگوی؛ گوینده؛ معلومات دهنده، (ان) talkative; speaker; informent

خبرلوځي xabar-loc-í : ژبوري، ژبورتیا، خولوړتیا؛ وینده گي (ډېر غږېدونه)، (پا) سخنوری، نطاقی؛ پرحرفی.

خبروال xabar-wāl : د قاضی د دفتر لیکونکی (محرر)، (پا) کاتب دفتر قضائی، (ار) منشی، (عر) محرر.

خبرونه xabr-a-wána : خبرتیا، (پا) آگهی، (عر) ابلاغیه، اطلاعیه.

خبري xabar-í : (۱) بیاني (فعل، جمله)؛ د خبر اړوند، (پا) بیانی، اخباری؛ اطلاعاتی، خبررسانی (ان) indicative; informational

خبري اژانس xabarí-azāns : خبري ځانگه، (پا) (آژانس) خبر گزاری، (ان) news-agency,news service

خبریال xabar-yāl : رپوټر، اخباری نماینده، (پا) گزارشگر، نامه نگار، خبر گزار، خبر نگار، (ان) correspondent, reporter

خبریالي xabar-yal-í : (پا) گزارشگری ، خبرنگاری ، (ار) نامه نگاری ، (ان) correspondence

خبرې سرچینې xabare-sar-ciné : باخبرې منابع (ناکره) ، (پا) منابع با خبر (مطلع) .

خبري کړ xabar-í-kaṛ : اخباري فعل ، (پا) فعل اخباری ، فعل بیانی ، (ان) verb with indicative mood

خپرنځی xpaṛa-n-jáy : د خپروني ځای ، (پا) محل نشر یا انتشار ، محل اشاعت ، (ان) publishing house

خپرندوی xpar-an-dóy : خپروونکی ، (پا) پخش کننده ، انتشار دهنده ، (عر) ناشر ، (ان) publisher

خپرنی xpar-a-náy : خپرنیز ، د خپروني اړوند ، د خپروني وړ ، (پا) نشراتی ، قابل نشر .

خپرونه xpar-a-wána : خپرونګ ، خورونه ، (پا) پخش ، نشریه ، (عر) نشر ؛ نشریه ، مجله ، (ان) publication, broadcasting; magazine

خپل اړی xpal-áṛ-ay : خپل ګټی ؛ خپل چاری ، خپل موخی ، (پا) مطلب آشنا ؛ خود غرض .

خپلپال xpal-pál : خپل پالونکی ، (پا) خویشخور ، فامیلی گرا .

خپلپالنه xpal-pālána : (پا) خویش خوري ، فامیلی گرایی .

خپل چاری xpal-čā́r-ay : خپل کاری ؛ ځانخوښی ، خپل اړی ، (پا) خود کار (اتومات) ؛ خود کامه ، خود پسند ، خود خواه ، (ان) automatic; self-interested

خپلچاري xpal-čār-í : ځانخوښی ، (پا) خودکامی ، (ان) self-interest

خپل خوښی کار xpal-xwáṣ-ay-kār : د خپلې خوښې کار ، (پا) کار داوطلبانه .

خپلرنگی xpal-ráng-ay : خپل رنگ لرونکی (لکه قلم) ، (پا) خود رنگ (قلم و امثال آن) .

خپلزرغونی xpal-zar ún-ay : ځانزرغونی ، پخپله زرغون شوی ، پخپله ټوکېدلی ، (پا) خود رو ، خود روییده ، (ان) self-grown

خپلکاری xpal-kā́r-ay : ځانکاری ، خپلچاری ؛ میخانیکي سړی ، (پا) خود کار ؛ آدم میخانیکی ، ربوتر ، (ان) automat; automatic

خپللاسي xpal-lās-í : لاسي ، (پا) ساختگی ، (ار) دستکاری ، نقلی ، (عر) مصنوعی ، (ان) artificial

خپل منځچار xpal-manj-čā́r : خپل منځي ، خپلمنځی کار ، (پا) میان خودی ، کار خود مانی ، کار ذات البینی ، (عر) ذات البینی .

خپل منځي xpal-manj-í : په.خپل منځ کې (خبرې ، اړیکي) ، (پا) خود مانی ، در بین خود ، بین هم ، (عر) ذات البینی ، (ار) باهمی ، (ان) mutual

خپل مخی xpal-máx-ay : خپل اړی ، (پا) خود غرض ، مطلب آشنا .

خپل موخي xpal-mox-í : خپل اړي ، (پا) خود غرضی ؛ مطلب آشنایی .

خپلواك xpal-wā́k : ازاد ، (پا) خود اختیار ، آزاد ، خود مختار ، (عر) مستقل ، حر (ان) independent

خپلواك (غږ) xpalwā́k(ğaẓ) : خپلغږی ، د واول اواز (فونیم) ، (پا) واکه ، حرف مصوت ، (عر) صائت ، حرف علت ، (ان) vowel

خپلواك بېواك xpal-wā́k-be-wā́k : پر واول اوښتي کنسوننټونه ، (پا) همخوانهاییکه به واکه ها مبدل شده ، (ان) vocalic consonants

خپلواکپای xpal-wak-pā́y : په خپلواك (واول)

مختوم ، (پا) مختوم به واول ، (عر) ناقص .

خپلواکتوك xpalwā́k-tok : خپلواك توكى (عنصر) ، (پا) عنصر مستقل (زبان) ، (ان) independent element

خپلواك درېڅنډ xpal-wā́k-dre-cánḍ : په خوله کې د خپلواکو (واولو) د وتو ځيو (مخرجو) له مخې درې څنډيز يا درې گوټيز (مثلثي) انځور ، (پا) سه گوشهٔ (مثلث) ويلى به ارتباط مخارج توليد ويل (واکه) هاى مربوط ، (جر) vokaldreieck

خپلواکغږونج xpal-wā́k-γaẓ-wā́nǰ : ديگرگونى ويلى در جمله . (ان) hiatus

خپلواکمنځى xpal-wāk-mánj-ay : مغه ژبنى توك چې واول يې په منځ کې وي ، (پا) عنصر زبانى كه واول در بين آن قرار داشته باشد ، (عر) مجوف .

خپلواكمنى xpal-wāk-man-í : خانواکي ، خانواکمني ، (پا) خود مختارى ، خود اراديت .

خپلواكه غونډله xpal-wā́ka-γóndla : خپلواكه (مستقله) جمله ، (پا) جملهٔ مستقل ، (ان) independent clause

خپلواکي xpal-wāk-í : ازادي ، (پا) خود اراديت ، خود

مختاری ، آزادی ، (عر) حریت ، استقلال ، (ان) independence

خپلواکېدنګ xpal-wāk-ed-áng : واول کېدنه (حوړېدنه) ، (پا) واکه شدن ، (ان) vocalization

خپلواکيواله xpal-wāk-i-wāla : ځانواکيواله ، (پا) خود مختاری ،

خپلوان ډله xpalwān-ḍála : جمعیت و ګروه خویشاوندان .

(را) خپلول (rā-)xpal-aw-ál : (یو څه) په خپل واك کې راوړل ، غوره کول ؛ اړا پټول ، (پا) از خود ساختن ، از آن خود ساختن ، برګزیدن ، اختیار کردن ؛ اداپت کردن (نرم سیاست را خپلول : سیاست نرمی را در پیش کردن ، اختیار کردن) .

خت و پرتوګ xát-ô-partúg : کمیز (کمیس) و پرتوګ ، (پا) کت و شلوار ، پیراهن و پای جامه .

ختون xat-ún : لوړتیا ، (پا) برتري ، (عر) عروج ، معراج ، ارتقاء .

ختی xát-ay : بنیان ، (پا) زیر پیراهنی ، زیر پیراهن ، (ان) slip, vest, undershirt

ختیځپوه xatij-póh : ختیځپوهاند ، ختیځ پېژاند ، (پا)

خاورشناس ، شرقشناس ، (عر) مستشرق ، (ان) orientalist

ختیځپوهنه xatij-pohana : ختیځ پېژندنه ، (پا) خاور شناسی ، شرقشناسی ، (ان) orientalistics

ختیځواله xatij-wāla : ختیځولي ، (پا) خاور گرایی ، شرقیت ، (ان) orientalism

ختیز xat-íz : د ختیځ (مشرق) اړوند ، (پا) مشرقی ، خاوری ، (ان) eastern

خټموښی xaṭ-moṣ-ay : د خټگرۍ (گلکارۍ) یو سامان ، (پا) گل ماله ، دست پناه .

خټمېل xaṭmel : (پا) بشپړ ، ختم شوی ، (پا) آنجام شده ، تمام شده .

خټنیو xaṭ-níw : خټنیوی ، (پا) گلگیر .

خټوبی xaṭ-ob-ay : خړوبی ، (پا) آب گل آلود ، خت آب ، گلابه .

خټین xaṭ-in : خاورین ، (پا) گلی ، خاکی .

خج xaǰ : فشار ، زور ، (پا) فشار ، تکیه ، زور ، (ان) stress, accent

خجپوهنه xaǰ-pohána : خجپوهه ، (پا) فشار شناسی (زبان) ، (ان) accentology

خجڅېړنه xaǰ-ceṛ-a-na : د خج څېړنه (تحقیق) ،

(پا) پژوهش فشار ، تحقیق در فشار شناسی ، (ان) reccarch of accent

خجن xaǰ-án : خجیز ، فشار لرونکی (ژبنی توك) ، (پا) دارای فشار ، تکیه دار،و اکبر ، (ان) stressed

خجنتیا xaǰ-an-tyá : خجنوالی ، (پا) فشار داشتن ، واکبری ، (ان) accentuation

خجنښه xaǰ-náṣa : د خج (فشار) نښه ، (پا) علامت فشار (زبان) ، (ان) acute accent

خجونج xaǰ-wánǰ : (د) خج بدلون ، (پا) تغییر فشار ،

خجیز xaǰ-íz : خجن ، خجي ، د خج (فشار) اړوند) (پا) فشاری ، مربوط فشار (تکیه) ، (ان) tonic

خدای ببښلی xwday-baṣál-ay : خدابخښلی ، ارواښاد ، (پا) شاد روان ، خدا آمرز ، (عر) مرحوم ، مغفور ، متوفی ، (ان) the late, the deceased

خدایګوټی xwday-goṭay : دېوتا ، (پا) دارگونه ، الهه (عر) رب النوع ، الهه ، (ان) divinity, god of species

خدايي خدمتګار xwday-í-xedmat-gár : دیوه سیاسي غورځنګ (تحریك) نوم ، (پا) نام جنبش سیاسی در نیم قارهٔ هند و بعد در پاکستان ،

خدمتګار xedmat-gár : خذمتګار ، (پا) خدمتګار ،

(عر) خادم .

خړپړتيا xaṛ-paṛ-tyā́ : (داړيکو) ويجاړتيا ، (پا) تېره گی (روابط) .

خرپ و ترپ جنگ xráp-o-tráp-ǰang : (پۀ) جنگ حمله و گريز .

خزان ځپلی xazán-zapál-ay : خزانوهلی ، خزانزموللی ، (پا) خزانزده ، خزان شده ، (ار) خزان گزيده .

خزانزمولی xazan-zmol-álay : خزانزمولی ، خزانزمول ، خزان ځپلی ، (پا) خزانزده ، خزان شده .

خزدکپوه xazdak-póh : خزدك پوهاند ، خزدك پېژاند ، (پا) حشره شناس ، (ان) entomologist

حزدکپوهنه xazdak-pohána : د خزدکو (حشرو) علم ، (پا) حشره شناسی (ان) entomology

خسمانگر xasmā́n-gár : خسمانوال ، پټهی ايښوونکی ، خواخوږی ، (پا) پرستار ، تيمار دار .

خلباندې xal-bā́nde : باوري ، يقيني ، (پا) اعتمادی ، يقينی .

خلی xálay : ړکی ؛ منځغړی (عايق) ، د برېښنا عايق ، (پا) چوبك ، عايق برق .

خمتينه xam-tina : سطرنجۍ، درۍ، (پا) شطرنجی .

خنداوړ xandā-wáṛ : خندنی ، د خنداوړ ، د خندې وړ ، (پا) خنده آور ، (ار) مضحکه خیز ، (عر) مضحك .

خندنی xand-anáy : خنداوړ ، د ټولو د خندا (کېدل) ، (پا) مورد خنده و استهزاء .

خندور xand-a-wár : خنداور ، خندوونکی ، (پا) خنده اور ، خنده دار ، (ان) laughable, funny

خندي xand-í : (پا) مسخره گي ، (عر) مضحکه ، تمسخر ، استهزاء .

خواخوږي څرګندونه xwā-xuẓ-i-cargand-aw-ána : د غمرازۍ ځرګندونه ، زړه خوږی ښوونه ، (پا) ابراز همدردی .

خوار برخی xwār-bárx-ay : برخه خواری ، خوار قسمت ، کم بخت ، بدمرغی ، بد مرغه ، بد قسمته ، (پا) بد قسمت ، بد بخت ، کمبخت ، کم طالع .

خوار ځواکی xwār-jwā́k-ay : بېځواکه ، کم ځواکه ، کمزوری ، (پا) کم طاقت ، کم توان ، بی قوت ، بی نیرو ، ناتوان ، (عر) ضعیف ، نحیف .

خوار ځواکي xwār-jwak-í : بېځواکي ، کمزوري ،

کمځواکي ، (پا) بی نیرو یی ، کم طاقتی ، ناتوانی .

خواريکښ xwari-kás : زيار کښ ، زيار ايستونکی (پا) زحمتکش ، محنت کش .

خوالګر xwal-gár : خوالو ، خواله ساتی ، (پا) همراز راز دار .

خواله ساتی xwala-sắt-ay : راز ساتونکی،خوالی ، خوالګر ، (پا) راز دار ، محرم راز .

خوب خندا xób-xandắ : ارامي ، هوسايي ، (پا) خواب و خنده ، کنایه از آرامش و آسوده گی .

خوبخونه xob-xúna : (د) خوب کوټه ، (پا) اتاق خواب ، (ان) bedroom

خوب راوړونکی xob-ra-wṛ-ùnkay : خوبور ، هغه څيز (درمل) چې سړي ته خوب راولي ، (پا) خواب آور ، (ان) somniferous, hypnotic, narcotic

خوبژلی xob-žắl-ay : وېر خوب کوونکی ، خوبجن ، (پا) خواب آلود ، (ان) drowsy, sleepy

خوب کالي xob-kalí : د خوب کالي ، د خوب جامې،خوب نمري ، (پا) خواب جامه ، کالای خواب ، لباس خواب ، (پا) night gown, pyjamas

خوب نمري xob-nmári : خوب کالي، (پا) لباس خواب، خواب جامه، پیجامه.

خوبور xob-awár : خوب راوړونکی، (پا) خواب آور، (ان) somniferous, hypnotic, narcotic

خوبوړی xob-wáṛ-ay : پر خوب تللی، خوبولی، ویده شوی، (پا) خواب برده.

خوبولی xob-a-wál-ay : خوبېدلی، خوب ژلی، خوبن، خوبجن؛ ویده، (پا) خوابیده، خفته؛ خواب آلود.

خوبیونی xob-yún-ay : خوب چکری، چې په خوب کې چکر وهي یا گرځي،(پا) کسیکه در خواب قدم مېزند، (ان) sleepwalker

خوځند xwáj-and : خوځنده، خوځیز، خوځېدونکی، (پا) حرکت کننده، پر تحرك، جنبده، (عر) متحرك، (ان) mobile, dynamic

خوځند خج xwáj-and-xaǰ : زور خج، ډاینمیك فشار، (پا) فشار دینامیك.

خوځنده xwaj-anda : خوزندکه، خزدکه، (پا) خزنده، (عر) حشره، (ان) insect,reptile, creeping

خوځنده پوه xwáj-anda-póh : خوځنده پوهاند، د

خوځنده وو پوهان، (پا) خزنده شناس ، (ان)
herpetologist, erpetologist

خوځنده پوهه xwaj-anda-poha : خوځنده پوهنه ، (پا) خزنده شناسی ، (ان) herpetology, erpetology

خوځنده ژبپوهنه xwájand-žab-pohána : ډاینامیکه ژبپوهنه ، (پا) زبانشناسی دینامیك ، (ان) dynamic linguistics

خوځندی xwaj-and-áy : لنډ خپلواك (واول) ، واولي حرکت ، (پا) حرکت (زیر ، زبر ، پیش) .

خوځون xwaj-ún : خوځښت ، (پا) جهش ، جنبش ، (عر) تحرك ، (ان) dynamism

خوراړه xor-ā́ṛa : خوړونکې ، (پا) خوره ای ، خوره یی ، (عر) برص ، جذام ، (ان) leprosy

خوراړي xor-āṛ-í : زرنی ، (پا) جذامی ، مبتلا به جذام ، (عر) ابرص ، (ان) leprous

خوراکتوکي xwarák-tóki : خوراکي توکي (مواد) ، (پا) مواد خوراکه ، مواد غذايي ، (ار) غذائی مواد ، اشیاء خوردنی .

خوراك څښاك xwarā́k-csā́k : خوراك او څښاك ،

(پا) خورد و نوش .

خوراکخونه xwarāk-xúna : ړوړی خونه ، د ړوړی کوټه ، (پا) اتاق نانخوری ، (ان) dining room

خوراکونج xwarāk-wánǰ : خوراك ,مېز ، خوراکدړه ، (پا) میز غذا خوری ، (ان) dining table

خورما باغ xormā-bāj : خورمابڼ ، کجوری، (پا) باغ خرما ، نخلستان .

خورمن xwar-man : لوهه ؛ مځه ، (ار) لوگه ، (عر) اشتهاء ، میل ، تمایل ، (ان) appetite

خورمنځ xormánj : لوښه ، خوی ، رغښت ، (پا) خوی ، سرشت ؛ خواهش ، (عر) مزاج ، طبعیت ؛ طلب

خورمن دي ښه! xwarmán-de-ṣa : لوهه (اشتها) دی ښه ، ښه خورمن درته غواړم! (پا) اشتهای خوب! (ان) good appetit

خورمنونجی xor-man-wánǰ-ay : بې تېکه ، بې تېکاوه ، (پا) بی ثبات ، متلون مزاج .

خورنیوه xor-níwa : خورینه ، خورینگه، (پا) خواهر خوانده .

خوری xoráy : (د روغتون) نرسه ، (پا) همشیره ؛ پرستار

زن ، (ان) sister, nurse

خوړنځی xwar̥-an-jáy : خواراکخونه ، د ډوډۍ خوړلو خونه ، ډوډۍ کوټه ، (پا) طعامخانه ، اتاق غذا .

خوږاروا xoẓ-arwā́ : خوښ اروا ، ورکمانی ، وریني ، غونبښی ، ورین تندی ، پراخ تندی ، (پا) خوش اروا ، خوش خلق .

خوږ ژبی xoẓ-žáb-ay : خوږ وراشی ، د خوږې وینا خاوند ، (پا) شیرین زبان ، شیرین کلام ، شیرین سخن .

خوږ ژبي xoẓ-žab-í : خوږوراشي ، (پا) شیرین زبانی ، شیرین کلامی .

خوږ غاړی xoẓ-ɣā́r̥-ay : خوږ غږی ، خوږ اوازی ، (پا) خوش آواز ، خوشخوان ، خوش الحان .

خوږ غاړي xoẓ-ɣār̥-í : خوږ اوازي ، خوږ غږي ، (پا) خوش آوازی ، خوش صدایي ، خوش الحانی .

خوږنی xwaẓ-a-náy : د خوږې (گوړې ، بورې ، قند ...) لوښی ، (پا) قند دانی ، (ار) چینی دانی .

خوږ وبی xwaẓ-ob-áy : خوږ ځښاك ، شربت ، (پا) نوشابه ، شربت .

خوږه پلور xwaẓa-plór : خوږه پلورنه ؛ د خوږې پلورځی ، (پا) شیرینی فروشی .

خوږه پلوری xwaẓa-plor-ay : خوږه والا ، خوږه (شیریني) خرڅوونکی ، (پا) شیرینی فروش .

خوږه ساز xwaẓa-sāz : خوږه (شیریني) جوړوونکی ، متهائی جوړوونکی ، (پا) شیرینی ساز ، شیرینی پز ، (ار) حلوائی ، (عر) قناد .

خوږه سازي xwaẓa-sāz-ī : خوږه (شیریني) جوړونه ، (پا) شیرینی سازی ، شیرینی پزی ، قنادی .

خوږه نوسی xwaẓa-nusay : د قند راخیستو نوسی ، (پا) قند گیر .

خوشال xošāl : د خوشحال کره او منلې پښتو بڼه ، (پا) خوش ، خوشحال .

خوشال خان واټ xošāl-xān-waṭ : د کابل له محمود خان پله تر څرخي پله نومولی واټ (سړك) ، (پا) خوشال خان واث «جادهٔ خوشحال خان»،یکی از خیابان های شهر کابل از پل محمود خان به صوب پل چرخی .

خوشال فرهنگي خونه Xošāl-Farhangi-Xuna : (پا) خانهٔ فرهنگی خوشحال (در کابل) .

خوشال مېنه xošāl-mena : خوشحال مېنه ، (پا)

خوشحال مینه، یکی از نواحی دوازده گانهٔ شهر کابل که به خوشحال خان ختك نامگذاری شده است.

خوشیا xoš-yā́ : وزگاري؛ رخصتي، چوټي، (پا) رخصتی، تعطیل. (خوشیاوې، خوشیا ورځې : ایام تعطیل).

خوښ اروا xwaṣ-arwā́ : ورکمانی، غونېښی، ورینی، ورین تندی، (پا) خوشخوی، خوشخویی، (عر) بشاش.

خوښچارانه xwaṣ-čār-āná : په خپله خوښه، (پا) رضا کارانه، داوطلبانه، (ان) voluntarily **خوښچاری** xwas-čar-áy : رضاکار، خپلخوښی، (پا) رضا کار، داوطلب، (ان) volunteer

خوښچاري xwas-čār-í : خپلخوښي، (پا) رضا کاری، داوطلبی، (ان) voluntariness

خوښ خوشال xwás-xašā́l : خوږ اروا، ورکمانی، (پا) شاد و مسرور، خوش و خوشحال.

خوښمن xwaṣ-mán : خوښ؛ راضي، (پا) خوش، شاد، راضی.

خوښمني xwaṣ-man-í : خوښی، ښادمني؛ راضی توب، (پا) خوشنودی؛ رضایت.

خوښنه xua ṣ-ána : د مننې (تشکر، شکریه) په ځواب

کې ، (پا) (ابراز) خوشی ، خواهش میکنم ! ، در پاسخ تشکر یا متشکر . (ان) you are welcome

خوښوړ xwaṣ-wáṛ : د خوښې وړ ، د رضایت وړ ، (پا) قابل رضایت .

خوگلن xuglán : خوړلن (ناکره) ، (پا) گلخن ، خریج آتش .

خولخونده xwal-kwánda : مېوه ، (پا) میوه ، بر ، (عر) ثمر ، ثمره (ج : خولخوندې) ،

خولمنډی xwal-mánḍay : خولغودی ، هغه (نارینه) چې د ښځې یا هلك په خوله کې ځان انزالوي .

خولشاهزی xol-šāh-záy : د تاج و تخت پا توړی (وارث) ، (پا) وارث تاج و تخت ، شهزاده ولیعهد ، (ان) crown prince

خولگنډلی xul-ganḍál-ay : خوله تړلی ، خولپټی ، سوړ سمخ ، (پا) دهن بسته ، به کلی خاموش ، خپ و چپ .

خولم پلم xwalám-plam : خول ماخول ، په وینو لژند ، په وینو لت پت (پېت) ، (پا) بسیار خون آلود .

خولوېش xwal-wéš : د پاتوړو (وارثانو) تر منځ دغلې او نورو موسمي پېبرو (حاصلاتو) وېش ، (پا) تقسیم غله و

دیگر حاصلات موسمی در بین افراد و یا فامیلهای وارث .

خولې تشه xwle-tása : د خولې تشه ، شخول ، (پا) حفرهٔ دهان ، جوف دهن ، (غږ پوهنه) ، (ان) oral chamber, oral cavity

خوندیینه xwandi-yana : خوندیوالی ، (پا) ایمنی ، (عر) مصؤنیت ، صیانت ، (ار) تحفظ ، (ان) immunity. inviolability, security

خیال پال xyal-pál : انگیرپال ، انگیروال ، واند پال ، خیال پالونکی ، (پا) خیال پرست ، انگار گرا ، (ان) idialist

خیالمن xyal-máu : خیالولی ، نازولی ، (پا) ناز دیده ، نازنین ، ناز دار ، عشوه گر ؛ مغرور .

خیالولی xyál-aw-ál-ay : په خیال کې ، خیالمن ، خیالي ، مست ، نازولی ، (پا) ناز دار ، عشوه گر ، (عر) طناز ؛ مغرور .

خیر خانه مېنه xayr-xaná-mena : د کابل ښار له دولس گونو مېنو (ناحیو) څخه یوه مېنه ، (پا) خیر خانه مینه .

خیر سوی xir-saway : هغه کالي (جامې) چې خیری یې نورنه پاکېږي ، (پا) چرك سوخته .

خير ښيګڼه xáyr-ṣegáṇa : ښهانه، ښمرو ښهانه، ښه اوښګېڼه، (پا) خيرو خوبی، خيرو رفاهٔ، خيرو نيکويی، (ان) welfare

(د)

دادښت dād-áṣt **:** داده کېدنه ، قایلېدنه ، (عر) اعتراف ، اقرار ، (داده:متعرف ، مقر) .

دادمل dād-mál : نیاومل ، (پا) باعدل ، دادگر ، عدل دوست ، (عر) عادل .

دارالامان واټ dar-ol-amā́n-waṭ : دارالامان واټ ، جادهٔ دارالامان (کابل) .

دارو درمل dārú-darmál : درملنه (تداوي) ، (پا) دارو ودرمان ، چاره و علاج ، بهداری ، بهداشت ، امور صحی ،

داستاني dāstān-í : کیسه يي ، کیسه ییز ، (پا) داستانی ، قصه یی .

داستاني غونډ dāstān-í-ɣwanḍ : کیسه ییز غونډ ، د افسانو مجموعه ، (پا) مجموعهٔ داستانی .

د افغانستان بانك da-afghanistā́n bānk : د افغانستان دولتي (مرکزي) بانك (بینك) ، (پا) د افغانستان

بانك ، بانك دولتی (مرکزی) افغانستان، (ان) "de Afghanistan Bank", The state(centeral) bank of Afghanistan

دال خور dāl-xor : پیتي (پیاتي) خور ، (پا) دال خوار .

د امریکا ملګرې سیمې

da-amrikā-malgáre-sime : د امریکا متحده ایالات ، (ار) ریاست هائے متحدۀ امریکا ، (ان) The United States of America (U S A)

داوه ګر dāwa-gár : دنګله يي ، دعواګر ، (پا) دعوا کن ، دعوایی ، اهل مدافعه ، مدعی ، (ان) litigious

د بچي کښنې ماشین da-bači-kṣ-áne-māšin : د بچي ایستنې ماشین ، (پا) ماشین چوچه کشی .

د بري برم da-barí-barám : د بري پرتم ، د سوبې (فتحې) غرور ، (پا) شکوه فتح .

د بهر نيو چارو وزارت

da-baharanáyo-čáro-wazārat : (د) د باندينيو چارو وزارت ، (پا) وزارت امور خارجه .

د بهر نيو چارو وزير

da-bahar-a-náy-o-čār-o-wazir : (د) دباندينيو چارو

وزير ، بهرنی وزير ، خارجه وزير ، (پا) وزير امور خارجه ، وزير خارجه .

د بېلګې په توګه da-belgé-pa-tóga : د بېلګې په ډول، د ساري په توګه، د ساري په ډول، (پا) به طور نمونه ، به طور مثال ، به گونهٔ مثال ، (عر) مثلا .

دپښتو پانګې ملګري da-paṣtó-pānge-malgári : ديوې خپرنی ټولنې نوم چې د پښتو سيندګيو دغه اوسنی لړ يې له ړومبنيو هڅو څخه ګڼل کېږي (پا) «دوستان ذخيرهٔ پشتو»، که سلسلهٔ موجودهٔ فرهنگهای جيبی از نخستين تلاشهای شان به شمار ميرود .

د پورې ورونو تر شا da-póre-warúno-tar-šā́ : د تړليو ورو تر شا ، د تړلو دروازو تر شا ، (پا) پشت در های بسته .

د پوهې او فرهنګ کور da-póhe-aw-farháng-kor : په کابل کې د پخواني شوروي فرهنګي مرکز ، (پا) خانهٔ علم و فرهنگ .

د ... په اړه da... pa-áṛa : (ناکره) د ... په اړوند ، (پا) به ارتباط ...

د ... په اوږدو کې da...pa-uẓdó-ke : د ... په

امتداد کې، د ... په موده کې، (پا) در درازای ...، به امتداد (مکان و زمان)، (د لارې ـ واټن ـ مهال ـ کال... په اوږدو کې).

د پایلې په توگه da-pǎyle-pa-tóga : د پایلې (نتیجې) په ډول، په پایلیزه توگه، (پا) در نتیجه، به طور نتیجه، (عر) نتیجة، الحاصل.

د ... په شتوالي کې : da... pa-šta-wǎ́l-i-ke : د ... په استوالی (موجودیت) کې، (پا) در موجودیت ...

د پېړیو په پوړیو کې da-peṛayo-pa-pawṛayo-ke : د پېړیو په اوږدو کې، (پا) در درازای سده ها، در پله های قرون.

د تورو میلو تر شا da-toro-milo-tar-šǎ́ : له تور میلو اخوا، د تورو میلو (سیخو) د ننه، تر وسپنیزو میلو اخوا، (پا) پشت میله های سیاه، پشت میله های آهنین.

د ... جوړښت da... J̌oṛ-aṣt : (پا) ساخت ... (ان) made in ...

د چاخبره da-čǎ-xabára : په اصطلاح، تش په نامه، (پا) به اصطلاح.

د څښتن په درښتن da-caṣtán-pa-draṣtán : د

خدای په فضل، (پا) به فضل خداوند .

د خوشال فرهنگي ټولنه : da-Xoṡā́l-Farhangí-Ṭolána (پا) انجمن فرهنگي خوشحال (خان ختك).

د دود له مخې da-dód-la-máxe : له دودیز پلوه، د دود دستور له مخی، د رواج له مخې (تر مخه)، (پا) طور عنعنی، طور معمولی، (عر) عنعنوی، معمولا .

دراویدي dravidí : یوه ژبنۍ کورنۍ چې د هند په منځنۍ او سویلي برخه کې څه د پاسه سل میلونه (میلنه) ویونکي لري)، (ان) Dravidian

دربړیا darabṛyā́ : خوار، خارځپلې، جلبل، جلیا، (پا) زار زبون، ذلیل .

دردمل dard-mál : درد مند، دردمن، خوا خوږی، (پا) با درد، همدرد .

دردمن dard-man : خوږمن، (پا) دردمند، با درد .

درستوال drasta-wā́l : درستیز، وسله وال، وسله بند، یوه پوځي (نظامی) نومونه (اصطلاح)، (پا) مسلح، اصطلاح نظامیی، یکی از عهده ها در آرتش .

درستیز drast-iz : درستوال، وسله وال، وسله بند، (پا)

با سلاح ، مسلح ؛ یکی از عهده ها در آرتش .

در غلاند darɣl-ā́nd : درغلند ، درغلگر ، (پا) فریبکار ، جعلکار ، نهانکار ، (عر) شیاد ، متقلب ، منافق ، خیان .

درغلکار darɣal-kā́r : چلمار ، تګمار ، درغلي ، (پا) جعلکار ، فریبکار ، دغلباز .

درغلندي darɣal-and-í : درغلندي ، تګي ، تګماري ، تګي برګي ، چل ول ، (پا) فریبکاری ، جعلکاری ، ساختکاری ، ساختکاری ، شیادی ، (عر) غور ، منافقت ، خیانت ، جعل ، تقلب .

درغلي darɣal-ī́ : ناچل ، کوټه ، (پا) کاسد ، جعلي ، جعل شده ، تقلبي ، ساختگی ، (ان) counterfeit, forged

درملبوټی darmal-buṭ-ay : طبي بوټی ، (پا) بته یا نبات طبی .

درملپوهاند darmal-pohā́nd : درملپوهان ، درملپوه ، (پا) دارو شناس (ان) pharmacologist

درملپوهنه darmal-pohana : دوا پوهنه ، (پا) دارو شناسی ت (عر) علم الدوام ، علم الا دویه ، (ان) pharmacology

درملتون darmal-tún : (وو) درملځی ، (پا) دوا فروشی ، دوا خانه ، (ان) فارمسی ، میډیکوز ، میډیکل هال .

درملځی darmal-jay : لوی درملتون، د درملو ډیپو (پا) دیپوی دوا، دواخانهٔ بزرگ، (ان) drug store

درملساز darmal-sáz : درمل جوړوونکی، (پا) دارو ساز، (ان) pharmacist, druggist

درملسازي darmal-saz-í : درمل جوړونه، (پا) دارو سازی، (ان) pharmacy, pharmaceutics

درملگر darmal-gar : درملي، (پا) درمانگر، پزشك (عر) طبیب، معالج، (ان) physician

درملگري darmal-gar-í : درملیتوب، (پا) پزشکی، (عر) طبابت، (ان) medical profession, medical practice

درملنپوه darmalan-poh : درملنپوهان، (پا) درمانشناس، (ان) therapeutist

درملن darmal-an : تراپي، تریپي، (پا) درمان، (ان) therapy

درملنپوهه darmal-an-poha : دتراپۍ پوهنه، درمانشناسی، (ان) therapeutics

درملنه darmal-ana : درملونه، درملونگ، (پا) تداوی، درمان، چاره، (عر) علاج، معالجه، مداوا، (ان) healing,

treatmeut

درملوړ darmal-wáṛ : درملېدونکی ، د علاج وړ ، (پا) قابلِ علاج و تداوی ، علاج پزیر .

درملي darmal-ī́ : درملګر ، (پا) درمانګر ، پزشك ، (عر) طبیب ، معالج ، حکیم ، (ان) physician

درمنسوز darman-sóz : درمن (درمند) سوزوونکی ، (پا) خرمنسوز .

درناو dran-ā́w : درناوی ، درنښت ، (پا) بزرګداشت ، ګرامیداشت ، ارجګزاری ، قدر دانی ، (پا) احترام ، اکرام ، اعزاز ، تکریم ، تقدیر .

درناو نوم dranāw-núm : ددرناوي (اعزاز) نوم ، ستاینوم ، (پا) نام اعزازی ، لقب اعزازی .

درناو وړ dran-āw-wáṛ : د درناو (ـ ي) وړ ، نمنځنوړ ، نمنځوړ ، (پا) قابل احترام ، قابل ګرامیداشت .

درناوی dran-āwáy : درناو ، درنښت ، درناوي (ناکره) ، (پا) بزرګداشت ، ارجګزاری ، قدر دانی ، ګرامیداشت ، (عر) احترام ، اعزاز ، اکرام .

درنګچاری drang-cǎr-ay : کانکن ، (پا) معدنچی ، کارګر معدن .

درنګه خور dranga-xor : مړزګه خور ، (پا) لاشخوار .

درنګه پرانیست dranga-pranist : درنګه سپړنه ، مړی سپړنه ، (پا) کالبد ګشایی ، (ان) autopsy

دروږ (ی) darwaz(-ay) : بلهار ، بلهاري ، واري ؛ ګروهن ، (پا) عقیدتمند ؛ حیوان نزری بانشانی ګوش بریده ګی ، قربان ، فدا .

دروږ ځاروی darwaz-carway : د قربانۍ ځاروی ، (پا) حیوان قربانی ، حیوان برای قربانی .

دروږول darwaz-a-wal : بلهارول ، قربانول ، ځارول ، (پا) قربان ـ قربانی کردن ، فدا ساختن .

دروغ بادونه droɣ-bad-aw-ana : دروغ په ښاخیو بادول ، ډېر دروغ ویله ، (پا) دروغبافی ، دروغ پراګنی .

دروغونه droɣ-aw-ana : دروغول ، دروغ کول ، (پا) تکذیب کردن ، رد کردن ، (ان) dinial, refutation

دروګر drog-ar : غمخور ، خوا خوږی ، زړه سواند ، اهتمام کوونکی ، (پا) غمخوار ، اهتمام کننده ، (عر) مهتمم (لکه د چاپ) .

درونخوبی drun-xob-ay : مړخوبه ، (پا) سنګین خواب ، ګران خواب .

درونخوبي drun-xob-í : مړخوبي، (پا) سنګين خوابی ، ګران خوابی .

درونکښ drun-kaṣ : (پا) جراثقال ، (عر) جرثقيل ، (ان) crane

دروهګر droh-gár : مارغيتل ، دوکه مار ، دروهجن ، غولوونکی ، (پا) فرېبکار ، فرېبګر ، اغواګر .

دروېزګر darwez-gár : دروبزه ګر ، بسپنغاړی ، سوالګر ، (پا) ګدا ، (ار) فقير .

درې اړخيز dre-aṛx-íz : درې لوريز ، (پا) سه پهلو ، سه جانبه ، سه طرفه ، (ان) trilinear, trilateral

درېبل dre-bál : درې پښيزه ، (پا) سه پايه ، (ان) tripod, trivet, stool

درې توري dre-tór-i : د درېغږ ښکارندويه توري (ژبپوهنه) ، (پا) تريګراف ، ترکيب سه حرف واولی که نمايانګر صدای واول واحدی ميباشد ، (ان) trigraph

دريځ dar-íz : (پا) منبر ، خط مشی ، (عر) موقع ، منبر ؛ موقعيت ، موضع ، مشئی ، (ان) پوزېشن ، پاليسی .

درې څپيز dre-cap-íz : درې سېلابه ، (پا) سه هجائی ، (ان) trisyllabic

درېڅرخه dre-carx-á : درې څرخې یا درې ارابه يي (سایکل)، (پا) سو چرخه ، (ان) tricycle

درېڅنډ dre-canḍ : درېڅنډی، (پا) سه گوشه (عر) مثلث، (ار) تکون، (ان) traingle

درې ژبی dre-žab-ay : درې ژبیز ، (پا) سه زبانی، (ان) trilingual

درېش! dreš : درېږه، یوه پوځي بولی (کومانده) د درېدو لپاره، (پا) ایست ! قومانده ای برای ایستادن، (ان) stop. halt

درېغږ dre-ǰáẓ : له دروخپلواکو (واولونو) څخه جوړ شوی غږ، (پا) آوای مرکب از سه ویل (آوا شناسی)، (ان) triphthong, proper triphthong

درې کسیز dre-kas-íz : (پا) سه نفری، سه گانه،

درېگړی dre-gaṛay : د ډېرگړي (جمع) او دوه گړی (تثنيې) ترمنځ گڼه (نمبر)، (پا) عدد گرامری بین جمع و تثنیه (در برخی از زبانها)، (ان) trial (the gram. number)

درېگوټ dre-gwaṭ : درې گوټه، (پا) سه گوشه، (عر) زاویه، (ان) angle

دريم بريد من drém-brid-man : (پا) ستوان سوم .

دريم وګړی drém-wagáṛay : دريم شخص ، غايب (صرف) ، (پا) شخص سوم ، غايب (ګرامر) ، (ان) third person

درېمه dré-ma : دريم ، دويم ، ګل ، (پا) دوشنبه ، (ار) پير .

درې مياشتينی dre-myāšt-in-áy : درې مياشتيزه (مجله) ، (پا) مجله سه ماهه ، (ان) quarterly

دريمي خج drem-í-xaǰ : د ځواك (قوت) له مخې دريم درجه خج (فشار) ، (پا) فشار سومين ، (ان) tertiary stress

درېيزه dre-yíza : درې بيتيزه (شعر) ، (پا) سه بيتی ، (عر) مثلث .

د زړه له کومي da-zṛá-la-kúmi : په واز کومي ، د زړه له تله ، په ټولو مينه ، په پوره مينه ، (پا) از ته دل ، از صدق دل ، از صميم قلب ، (عر) قلبًا ، (ان) from the bottome of heart, heartily, sincerrly

د ساري په توګه da-sā̆ri-pa-tóga : د ساري (مثال) په ډول ، د بېلګې په توګه ، د بېلګې په ډول ، (پا) به

گونهٔ مثال، به طور مثال، (عر) مثلا .

دستوني تشه da-stúni-táša : د کومي تشه (وتوځی)، (پا) حفرهٔ حلق یا حلقوم (مخرج).

د شپې گرځېدنې بنديز da-špe-garj-ed-áne bandíz : (پا) قيود شبگردی .

د شپې نوم da-špé-num : (پا) نام شب .

د شومه دم انگازې da-šuma-dám-angāzé : د رېډيو افغانستان يو ادبي پروگرام، (پا) زمزمه های شب هنگام .

د ښمنانه daṣman-āná : غليمانه، په دښمنۍ سره ؛ (پا) دشمنانه، بدخواهانه، خصمانه .

دښمن ماتی das-man-mất-ay : دښمن ماتوونکی، (پا) دشمن شکن .

د علامه سيد جمال الدين افغان فرهنگي ټولنه da- Allamá-Said Jamaluddin Afγắn Farhangí-Ṭolána : (پا) انجمن فرهنگی علامه سيد جمال الدين افغان .

دفاع وزارت dafắ- wazārát : د جنگ وزارت (پا) وزارت دفاع، (إن) ministry of defence

دفاع وزير defắ-wazir : د ملي دفاع وزير، د جنگ

وزیر ، (پا) وزیر دفاع (ملی) ، وزیر حربیه .

د کرنې پراختیا بانك

: da-karan-í-prăx-tyȧ-bå̃nk (پا) بانك توسعوی زراعتی . (ان) a bank for agricutural development in Afghanistan

دك و دليل dȧk-o-dalíl : علت او دليل ، توسن او لاسوند ، (پا) علت و دليل .

د كورنيو چارو وزارت

: da-koranáyo-c̆å̄ro-wazărát د داخله چارو وزارت ، د دننيو چارو وزارت ، (پا) وزارت امور داخله ، وزارت كشور .

د كورنيو چارو وزير

: da-kor-an-ȧy-o-c̆å̄ro-wazîr د دننيو چارو وزير ، د داخله چارو وزير ، داخله وزير ، (پا) وزير امور داخله ، وزير داخله .

دگوتو په شمېر da-gwato-pa-s̆mer : د لاس گوتو په شمېر ، د يوه لاس گوتو په شمېر ، يو څو ، لږ شمېر ، (پا) به شمار انگشتان ، به شمار انگشتان يك دست ، يك چند ، شمار اندك .

دلته او هلته dȧlta-aw-hȧlta : هلې او دلې ، (پا)

اینجا و آنجا .

دلگی dalgáy : ډلگی (۱)، (پا) دلگی ، گروه ده نفری در ارتش افغانی .

دلگی مشر dalgay-mašər : دلس کسیزې ډلې (دلگي) مشر ، (پا) سر گروه گروه ده نفری در ارتش افغان .

د لوښې له مخې da-lose-la-maxe : له لوښېز پلوه ، (پا) از روی عادت ، مطابق عادت ، (عر) عادتاً ، عادة ، (ان) usual, habitually

د ... له کبله da...la-kabala : د ... له لامله ، د ... په سبب ، (پا) به سبب ... ، به مناسبت ...

د لېږد چارو وزارت da-lez-čāro-wazārat : د ترانسپورتي چارو وزارت ، د ترانسپورټ وزارت ، (پا) وزارت امور ترانسپورتی ، ministry of transportation

دماغي ځواک demāγ-i-jwāk : دماغي قوه ، فکري ځواك ، (پا) نیروی دماغی ، قوهٔ دماغی ، نیروی فکری ، (ار) دماغی صلاحیت ، ذهنی صلاحیت ، فکری صلاحیت ، (ان) mental faculties

دمخه ښې کتنه da-max-se-katana : د خدای پامانۍ کتنه ، (پا) ملاقات تودیعی ، (ار) الوداعی ملاقات

د ملگرو ملتو سازمان da-malgár-o-melat-ó-sazmán : د ملگرو ملتو مؤسسه (م م م .) ، (پا) سازمان ملل متحد ، (ار) اقوام متحده ، (ان) The United Nations (UN)

دمه لوی dama-láway : هوسا ، تازه دم ، (پا) تازه دم ، تازه نفس ، دم راست (دمه لوی لښکر ، څواك . . .) .

د میاشتې په لومړیو کې da-myāste-pa-lumṛ-áyo-ke : د میاشتې په لومړیو (ړومبیو) ورځو کې ، (پا) در اوایل ماه .

د میاشتې په ورستیو کې da-myāste-pa-wrustáyo-ke : د میاشتې په وروستیو (شپو) ورځو کې (پا) در اواخر ماه .

د مېرمنو ټولنه da-mermáno-ṭolána : مېرمنو ټولنه ، (پا) د مېرمنو تولنه ، مؤسسهٔ نسوان ، (ار) تنظیم نسوان ، (ان) a women association in Afghaniston

د میوې سمون شرکت da-mewé sam-ún-šerkát : په کابل کې د میوه پاکۍ دیوه شرکت (کمپنۍ) نوم .

دنده یي danda-í : دندیز ، ورهنیز ، (پا) کسبی ،

اکتسابی، مسلکی، حرفه یی، (ار) پیشه ورانه، (ان) professional

د نرم تالوییزوالي کړنلار da-naram-tālu-izwāli-kṛan-lār : د نرم تالوییزوالي میکانېزم، (پا) میکانیزم نرمکامی شدن، (ان) velaric mechanism

دنگله یي dangala-yí : لانجه یي (سړی یا مساله)، (پا) دعوی جلب، لانجه یی.

د ننني da-nan-nay : (پا) درونی، داخلی، باطنی، (ار) اندرونی.

دننوال danan-wāl : د ننپال، (پا) درونگرا.

د ننواله danan-wala : دننپال، (پا) درونگرایی، (ان) introvertism

دنه تېري تړون da-na-teri-taṛ-ún : دتېري دنه کولو تړون، دنه برید یا نه وولې تړون، (پا) قرار داد عدم تجاوز یا عدم حمله.

دواړخيز، دوه خوا ییز، (پا) دو طرفه، دو جانبه، (ان) bilateral

دواله dwāla : دوه واله، دو واله، (ان) dualism

دوبنی dob-a-nay : اوړنی، د دوبي (اوړي) اړوند، (پا)

تابستانی .

دو پوړه du-poṛ-a : دوه پوړه ، دو پوړيز ، دوه پوړيز ، دوه چته ، (پا) دو طبقه یی ، دو منزله ، دو قشری .

دوتر توکي dawtar-tóki : ليك توكي ، ليك اوزار ، دوتري (دفتري) اړتياوې ، (پا) قرطاسيه (فروشی) ، مواد و سامان دفتر ، نوشت افزار ، (عر) لوازم التحرير ، (ان) stationery

دوتر واكي dawtar-wak-í : دوترواله ، ميرزايي ، ميرزا بيواله ، (پا) ديوانسالاری ، ميرزايی ، (ان) bureaucracy

دوتروالي او چاروالي

dawtar-wal-í-aw-čar-wal-í : (پا) دفتر داری و اداره ، (ان) administration and management

دوتنيار dawtan-yấr : دوتنه (پشتي) جوړوونكی ، (پا) جلد ساز ، صحاف .

دوتنيز dawtan-íz : د دوتنې (پشتۍ) اړوند ، (پا) منسوب به پشتی (كتاب) ، پشتی شده ، (عر) مجلد .

دو څرخه du-carxá : لاړيس ، يوه كی ، يكی ، سايكل ، (پا) دو چرخه ، بايسكل ، (ان) bicycle

دود dod : چوچ ، بگر ، جال ، (عر) رواج ، دستور ، عنعنه ؛

قاعده ، (ان) tradition' regular

دودتیا dòd-tyắ : رواجوالی ، دود والی ، (پا) مروج بودن ، (عر) ترویج ، تداول ، (ان) promotion

دود وال dod-wắl : دود پال ، (پا) عنعنه پرست ، عنعنه گرا ، (ار) رواج پرست ، (ان) traditionalist

دود واله dod-wắl-a : دود پالنه ، (پا) عنعنه پسندی ، عنعنه گرایی ، (ار) رواج پرستی ، (ان) traditionalism

دود و دوی dód-o-dóy : دود او قانون ، (پا) عرف و قانون ؛ قاعده و قانون ، (ار) رواج و قانون .

دود وزمه dud-wazma : دلوگي غوندې ، (پا) دود آسا .

دودیال dod-yắl : دودیالی ، درونخویه ، فرهنگیال ، (پا) با کلتور ، با تهذیب ، با فرهنگ ، خوش اخلاق ، (عر) مهذب ، متمدن ، مدنی ، خلیق .

دودیالیتوب dod-yal-i-tób : دودیالي ، فرهنگیالیتوب ، (پا) باکلتوری ، با تهذیبی ، با فرهنگی بودن .

دودیز dod-íz : دود (شوی) ، (پا) رواج یافته ، عنعنی ، سنتی ، (ار) روایتی ، رواجی ، مسنونه ، مروج ، عنعنوی ، متداول ، (ان) traditional

دورانساز dawran-sắz : دوران جوړوونکی ، (پا)

دورانساز ، (ار) تاریخ ساز .

دورځې نوم da-wrāje-num : (پا) نام روز .

دوستانه dost-ana : د دوستۍ په توګه ، (پا) دوستانه ،

(دوستانه اړیکي : روابط یا تعلقات دوستانه) .

دوستانه اړیکي ټینګول

dostāná-aṛikí-ṭing-aw-ál : (پا) مناسبات (روابط)

دوستانه را بر قرار ساختن .

دولاري do-lār-í : دولاریزه ، دوه لاریځه ، (پا) دوراهی .

دوه اړخیز dwa-aṛx-íz : دوه لوریز ، (پا) دو جانبه ،

(ان) bilateral

دوه اړخیز بډوالی dwa-arx-íz-baḍ-wāl-ay :

دوه اړخیز تقابل ، (پا) تقابل دو جانبه ، (ان) bilateral opposition

دوه افغانیز dwa-afānīz : دوه افغانګي ، (پا) دو

افغانیګی (پول فلزی افغانی) .

دوه زړي dwa-záṛ-i : دوه زړیتوب ، ټکنیتوب ، زړغی

توب ، زړغه ، (پا) دودلي ، (عر) تردد ، تذبذب .

دوه ژبیزوالی dwa-žab-iz-wāl-ay : دوه ژبیوالی ،

(پا) دو زبانی ، (ان) bilingnalism, bilinguality

دوه ساه ژوند dwa-sāh-žwand : (پا) زنده کی دو نفسه یا دو دمی .

دوه کسیز dwa-kas-íz : غبرگونی ، (پا) دو نفری ، دو گانه .

دوه گرایه dwa-graya : دوه هومره ، دوه برابره ، غبرگ ، (پا) دو چند ، دو برابر ، (ان) double

دوه کوره dwa-kora : ددوو کورو لرونکی ؛ ددوه برخې شوي کورخښتن ، (پا) دارای دو خانه ؛ صاحب خانهٔ دو قسمت شده .

دوه گړی dwa-garay : (پا) دوتایی ، (عر تثنیه ، (ان) dual

دوه گونی dwa-gun-ay : دوه گون ، دوه گیز ، (پا) دویی (بانکنوت افغانی) .

دوه لوریز dwa-lor-íz : دوه خواییز ، دوه اړخه (پا) دو طرفه ، دو جانبه ،

دوه مانیز dwa-man-íz : هغه ویی (کلمه) چې دوې ماناوې لري ، (پا) دو معنایی ، (عر) ذوالمعنین .

دوه میاشتینی dwa-myašt-in-ay : دوې میاشتنۍ دوه میاشتیزه (مجله) ، (پا) (مجلهٔ) دو ماهنامه (ان

bi-monthly

دوی پوه doy-poh : قانونپوه، حقوق پوه، (پا) قانوندان ، حقوق دان ، (ان) lawyer, jurist

دوی پوهنه doy-pohana : حقوقپوهنه ، قانونپوهنه ، (پا) حقوقشناسی ، قانونشناسی ، (ان) law, jura, rights

دوی ساز doy-sā́z : قانون جوړوونکی ، (پا) قانونساز ، قانونگزار ، (عر) مقنن ، (ان) lawmaker, legislator,lawgiver

دوی ساز ځواك doy-sā́z-jwák : قانونساز ځواك ، (پا) قوهٔ قانونگزار ، قوه یا نیروی مقننه .

دوی غونډ doy-γónḍ : دویلیك ، د قوانینو ټول (مجموعه) ، قانوننامه ، (پا) قانوننامه ، کتاب قوانین ، (ان) code,collection of laws

دویم بریدمن dwa-yám-brid-mán : دوهم بریدمن (ناکره) ، (پا) ستوان دوم .

دویم وګړی dwa-yám-wagáṛay : (پا) شخص دوم ، مخاطب (گرامر) .

دویمه dwa-yám-a : دوه ، یو ، (پا) یکشنبه ، (ار) اتوار .

دویمي dwa-yam-í : دویمنی ، (پا) دومی ، (عر) ثانی ،

ثانوی .

دويمي خج dwa-yam-í-xaǰ : دويم خج (د لومړي قوی خج په وړاندې ، (پا) فشار دومی ، دومين فشار ، (ان) secondary stress

دويمي زېږ dwa-yam-í-zez : (د غږونو) دويم زېږ (توليد) ، (پا) توليد دومين ، (ان) secondary articulation

دوينې ترورستي څاڅکي da-wíne-tar-wrustí-cắcki : تر وروستي څاڅکي دوينې ، (پا) تا آخرين قطرهٔ خون .

دوييز doy-íz : قانوني ، له قانون سره سم ، (پا) قانونی ، مطابق قانون ، (ان) regular, legal,licit

دوييزوالی doy-iz-wắl-ay : دوييز واله ، قانوني والی ، (پا) قانونيت ، (ان) legitimacy, legality

دوييزه do-yíza : دو بيتي ؛ مثنوي (شعر) ، (پا) دو بيتی ؛ مثنوی .

دې de : دال (د) ، د دال (د) توری فونيميکي نوم ، (پا) نام پشتوی دال (د) .

دينپال din-pắl : ديندوست ، ديانت پال ، (پا) دين پرور ،

دیانت پرور ، دیندوست ، دیندار ، (عر) متدین .

دینپالنه din-pal-ána : دیندوستي ، دیانت پالنه ، (پا) دیانت داری ، دینداری ، دیندوستی ، دینپروری .

دین پوهنه din-pohána : دینپوهه ، دیني علم ، (پا) مذهب شناسی ، علم دین ، (عر) علم الادیان ، علم الدین ، الهیات ، دینیات ، (ان) theology

دیندوست din-dost : دینپال ، دین پالونکی (پا) دین دوست ، دیندار .

دینښوان din-ṣw-ān : دین ښوونکی ، دیني لارښود ؛ مجتهد ، بې سیاله ، (پا) معلم یا آموزگار دین ، رهنمای دین ؛ مجتهد ، بی همتا ، بی رقیب .

دیني ژبه din-í-žaba : مذهبي ژبه (لکه عربي ، لاتین ...) ، (پا) زبان مذهبی ، (ان) liturgical language

د ېو خویه dew-xuya : د ېو لوښي ، برمانو (وحشي) ، (پا) دیو منش ، وحشی .

د ېو وزمه dew-wazma : د یو ېوله ، (پا) دیو مانند ، دیوش .

ذهني zehn-í : د ذهن اړوند ، (ار) موضوعی ، (پا) ذهنی ، (ان) subjective

ذهن ازمېښت zen-azmeşt : ذهن ازمايي، ذهني ازموينه، ذهن ازماينه، (پا) آزمايش ذهني، مسابقهٔ ذهنی، (ار) ذهنی آزمائش، (ان) mind trial, mental try(competition)

ذهنیوال zehni-wāl : ذهنپال، (پا) ذهنی گرا، (ار) موضعيت پسندی، (ان) subjectivist

ذهنیواله zehn-i-wāla : ذهنپالنه، (پا) ذهنی گرایی، (ار) موضوعيت (پرستی)، (ان) subjectivism

(د)

ډاډمن ḍāḍ-mán : ډاډه، خواتول، (پا) با اطمینان، (عر) مطمئین .

ډاډمني ḍāḍ-man-í : ډاډ، (پا) مطمئین بودن (عر) اطمینان، طمانیت .

ډار اچونه ḍār-a:aw-ána : وېره اچونه (پا) دهشت افگنی، دهشتگری، (ار) دهشتگردی .

ډار اچوونکی ḍār-acaw-únk-ay : ویره اچوونکی، بوږنوړی، (پا) دهشت افگن، دهشتگر، (ار) دهشتگرد .

ډاګپاڼه ḍāg-pā̃na : پوستې کارډ، (پا) پوست کارت، کارت پستال، (ان) postcard ، (فر) carte postale

ډاګ ټیکټ ḍāg-tikéṭ : د ډاګ (پوستې) ټیکټ، پوستي ټیکټ، (پا) تکت پستی، تمبر پست، (ان) post-stamp

ډاګخونه ḍāg-xúna : ډاګخانه، (پا) داګخانه، پسته

خانه ، پستخانه ، (ان) post-office

ډاګي ḍāg-í : داګ والا ، پوسته وړونکی ؛ پوستي ، (پا) پسته رسان ، پست رسان ، نامه بر ؛ پستی ، (ان) post-boy, postal

ډاګيزول ḍāg-izawál : ډاګيزه کول ، په ډاګه کول ، اعلانول ، (پا) علنی ساختن ، اعلان داشتن .

ډالغاړی ḍāl-ğấṛ-ay : جنګيالی ، (پا) سپر دار ؛ جنګجو .

ډالی ټپالی ḍalay-ṭapālay : سود و سوغات ، (پا) سود و سوغات ، تحفه و سوغات ، (ان) gift, souvenir

ډانګ پېيلی ḍang-peyal-ay : ډاګيزه ، په زغرده ، (پا) اشکارا ، بدون کم و کاست ، جرئتمندانه ، (عر) صريحا ، صراحتا .

ډانګسر ḍāng-sár : ډيناسر ، ډينا سور ، هغه غټ ژوی چې ٦٥ ميلون کاله د مخه د يوکاتاڼ پر ټاپو وزمه د يوه اسماني ټوټې له لوېدو سره له منځه تللی دی ، (پا) دينا سور ، (ان) dinosaur

ډبر ḍabár : ډبر وژنه ، (پا) سنګسار ، (عر) رجم ، (مصدر : ډبرول) .

ډبر پوهاند ḍabar-poh-ā́nd : ډبر پوه ، (پا) سنګ

شناس ، (ان) petrologist, lithologist

ډبر پوهنه ḍabar-pohana : ډبر پوهه ، د کاڼو علم ، (پا) سنگ شناسی ، (ان) petrology, lithology

ډبر توږنه ḍabar-toẓ-ana : کاڼي تکتوب ، (پا) سنگتراشی .

ډبر توږی ḍabar-toẓ-ay : کاڼی ټك ، ډبرتراشی ، (پا) سنگتراش .

ډبر چاپ ḍabar -čap : د ډبرې چاپ ، (پا) چاپ سنگی ، (ان) lithography

ډبر چاپی ḍabar-čap-ay : ډبر چاپ ، (پا) چاپ سنگی ، (ان) lithographic print

ډبر سکاره ḍabar-skara : سکور کاڼي ، د ډبرې یا ډبرو سکاره ، (پا) زغال سنگ ، (ار) کوله ، (ان) coal

ډبر غولی ḍabar-γolay : په ډبرو فرش شوی غولی (کور ، سړك) ، (پا) سنگ فرش ، (ان) cobblestone, stone-pavement

ډبر لېږد ḍabar-leẓd : ډبر چلندې ، د کاڼو چلونه ، (پا) سنگ کشی ، انتقال سنگ ،

ډبر لېږند ḍabar-leẓ-and : ډبر چلند ، د کاڼو

چلوونکی، (پا) سنگکش .

ډبرليك ḍabar-lík : (پا) سنگ نبشته، (عر) کتيبه، (ان) inscription

ډبر مهال ḍabar-mahā́l : ډبر پېر، (پا) دورهٔ سنگ، (ان) stone age

ډبر وزمه ḍabar-wázma : کاڼي وزمه، (پا) سنکواره، (عر) مستحاثه، (ان) fossil

ډبر وژنه ḍabar-wažána : ډبر ويشتنه، (پا) سنگسار، سنگباران، (عر) رجم، (ان) stoning, lajpidation

ډبرين ḍabar-ín : کاڼيز، گټيز، گټين، (پا) سنگی، سنگڼ، (عر) متجر، محجر .

ډپ ḍap : ځای پر ځای ولاړ، بندښت، ځنډ، (پا) بن بست .

ډډون ḍaḍ-ún : (پولی) پړسوب، (پا) تورم (پولی)، (عر) تورم (ان) inflation

ډکره ḍakra : پاړکی، (پا) قطعه (شعر).

ډکه ḍaká : وټه، شنډی (د اوبو دمخې گرځولو لپاره)؛ لنگر ځای، (پا) لنگر گاه .

ډگر ḍagár : ميدان، (پا) ميدان، رشته، (عر) عرصه،

ساحه ، ساحت ، (ان) area, field

ډگر جنرال dagar-ǰanral : لومړی فرقه مشر ، (پا) سپهبد (ان) lieutenant-general

ډگر څېړنه dagar-cerana : ساحوي څېړنه ، (پا) پژوهش ساحه یی ، (ان) field nesearch

ډگر من dagar-man : زرمشر ، غونډ مشر ، (پا) سر هنگ دوم ، (ان) lieutenant, colonel

ډگروال dagar-wāl : لوامشر ، کرنیل ، (پا) سرهنگ ، (ان) colonel ، (جر) oberst

ډگروالي dagar-wal-í : لوا مشري ، (پا) سرهنگی ، (ان) colonelship

ډلبندي dal-band-í : (پا) دسته بندی ، طبقه بندی ، (ان) classification

ډلپال dal-pāl : د یوې ځانګړی (ټولنیزی ، سیاسی ...) ډلې یاټولنې پالونکی او اړوند ، (پا) گروه پرست ، محفل پرست .

ډلپالنه dal-pal-ana : د یوې ځانګړې ډلې پالنه او اړوندي ، (پا) گروه پرستی ، محفل پرستی .

ډلگی dal-gay : کابینه ، (پا) د بیرخانه ، کابینه ، (ان) the cabinet (council)

ډلمشر ḍal-mašar : د ډلې مشر ، (پا) سر دسته ، سر خیل ، سر گروه ، سر گروپ .

ډلواك ḍal-wấk : د جمهوری اړوند ، جمهوري (ـ پال) ، جمهوري غوښتونکی . (پا) جمهوری (ـ خواه) ، جمهوری طلب ، (ان) republican

ډلواکي ḍal-wa-kí : جمهوري ، (پا) جمهوری ، جمهوریت ، (ان) republic

ډله ييز ḍala-yíz : ډليز ، (پا) گروهی ، جمعی ، دستجمعی ، گروپی ، کتلوی .

ډمخونه ḍam-xúna : د نايي دوکان ، د حجامت دوکان (پا) اتاق سلمانی ، (ان) hair-cut saloon

ډمگۍ ḍam-gáy : نايېه ، د نايي (ېم) ښځه ، سينگارونکې ، (پا) مشاطه ، آرايشگر .

ډنډ الۍ ḍanḍaláy : ډنډورچي ، جار چي . (پا) جار چی ، پيك ، (ان) public crier,town crier

ډنډگلی ḍand-gwal-ay : (پا) نيلوفر .

ډوډۍ خونه doḍáy-xuna : خوراکخونه ، د ډوډۍ خوړلو کوټه ، (پا) اتاق نانخوری ، طعامخانه .

ډوری ḍoray : گورنهه (پا) د خمه ، (ان) crypt. tomb

ډونډ ḍond : جار ، څرګندونه ، (پا) آګهی ، (عر) اعلان ، اعلام ، انتشار ، اظهار ، (ان) advertising, advertisment, notice, declaration

ډې ḍe : د ډ (ډال) غږ او توری ، (پا) حرف و صدای دال پشتو ، دال بر گشته ،

ډېر اړخيز ḍer-aṛx-íz : څواړخيز ، (پا) چند سطحی ، چند بعدی ، چند جانبه ، (عر) کثیرالابعاد ، کثیرالجوانب ، (ان) polyhedron, ployhedral, multilâteral

ډېر اړخيز روستاړی ḍer-aṛx-íz-rustā̃ṛay : ډېر چاری (ډېر فعالیت والا) روستاړی ، (پا) پسوند چند جانبه ، (ان) meliorative suffix

ډېر اړخيز والی ḍer-aṛx- iz-wā̃l-ay : څو اړخيز والی ، څو مخيزوالی ، څو مخي ، (پا) چند جانبه بودن ، چند سطحی بودن ، چند بعدی بودن ،

ډېر پازی ḍer-pā̃z-ay : څو پازی ، (پا) هزار پیشه ؛ پر مسوولیت ،

ډېر پورې ژبه ḍer-pore-žaba : ګډوله ژبه (لکه اردو) ، (پا) زبان مخلوط ، (ان) hybrid language

ډېر پوړيز ḍer-poṛ-íz : ډېر پوړه، څو پوړيزه، څو پوړه، څو چته، (پا) چند قشری، چند طبقه یی، چند منزله . (عر) کثیر الطبقه، کثیر القشریه .

ډېر پوړيزوالی ḍer-poṛ-iz-wā́l-ay : (پا) چند طبقه یی بودن، تعداد طبقات، تعدد اقشار .

ډېر پېښی ḍer-péṣ-ay : ډېر پېښېدونکی، (عر) کثیرالوقوع، (پا) بسایند، (ان) frequent

ډېر پېښي ḍer-peṣ-í : بيا پېښي، بيا خلي، (پا) بسامد، (ان) frequency

ډېر ترښتي ژبه ḍer-taraṣt-í-ẑába : ډېر ترکيبېدونکې ژبه، هغه ژبه چې د لغوي ترکيب قدرت يې زيات وی (عربی، المانی . . .) . (ان) polysynthetic language

ډېر تومنی ḍer-tómn-ay : شل پلاری، ډېر پوری، گډوله، ارجل، آمېخته، (ان) mixed, hybrid (word)

ډېر جوليز ḍer-ǰawl-íz : څوجوله، څوجوليز، څوبڼی، څوبڼې لرونکی، (پا) چند شکلی، (ان) allotropy

ډېر څانگيز ḍer-cang-íz : ډېر څانگی، (پا) چند شعبه يی، چندين رشته يی، چندين مسلکه .

ډېر څپيز ḍer-cap-íz : څو څپيز، (پا) چند هجايی،

چند سیلابه (ان) polysyllabic

ډېر څپيز والی ḍer-capiz-wā́l-ay : (پا) چند هجايی چند سیلابی بودن ، (ان) polysyllable

ډېر څښتنی ḍer-caṣtán-ay : پر څو خدايانو گروهن (معتقد) ، (پا) معتقد به تعدد خدايان ، (عر) مشرك ، (ان) polytheist

ډېر څښتني ḍer-caṣtan-í : ډېر خدايي ، پر ډېرو خدايانو گروهه ، (پا) چند معبودی ، مشرکی ، (عر) شرك ، (ان) polytheism

ډېرڅنډ ḍer-cánd : ډېر څنډی ، ډېر څنډيز ، (پا) ضلعی ، چند پهلو ، (عر) كثيرالاضلاع ، (ان) polygon (al), multilateral

ډېر دندی ḍer-dánd-ay : ډېر کسبه ، (پا) هزار پيشه ، دارای چندين پيشه .

ډېر رنگی ḍer-ráng-ay : څو رنگی ، (پا) چند رنگ ، چندين رنگ ، (عر) كثير الالوان ، (ان) multy-colour

ډېرزوزاتی ḍer-zawzā́t-ay : گڼ زوزاتی ، د ډېرو بچيو خاوند ، (عر) كثير الاولاد .

ډېر زېږی ḍer-zéẓ-ay : ډېر پيدا ، (پا) پر توليد ،

(بسیار) زایشی ، (ان) productive

ډېر ژبی ḍer-žáb-ay : څو ژبی ، په څو ژبو پوه ، (پا) چند زبانه (شخص) ، (ان) polyglot

ډېر ژبیز ḍer-žab-íz : څو ژبیز ، (پا) چند زبانه (متن) ، (ان) pllylingual

ډېر ژبیزوالی ḍer-žab-iz-wā́l-ay : څو ژبیزوالی ، (پا) چند زبانی ، (ان) polylinghalism

ډېر سپېڼې ژبه ḍer-spáṇe-žaba : ډېر تون لرونکې ژبه ، (پا) زبان چند نواختی ، (ان) polytonic language

ډېرښت ḍer-áṣt : ډېروالی ، ډېره کی ، (عر) اکثریت ، (ان) majority

ډېرښتي ḍer-aṣt-í : ډېره کیواله ، (ار) اکثریتی ،

ډېرښځمنی ḍer-ṣaj-mán-ay : څو ښځې لرونکی ، ډېر ښځی ، څو ښځمنی ، (پا) دارای چند زن ، چند زنه ، (ان) polygamous

ډېر ښځمني ḍer-ṣaj-man-í : څو ښځمني ، څو ښځیوالی ، ډېر ښځیوالی ، (پا) تعدد زوجات ، (ان) polygamy

ډېر غږي ḍer-ɣaz-í : څو غږي ، د څو غږونو يو

څايوالی، (پا) چند صوتی، (ان) polyphony

ډېر کاری ḍer-kā̄r-ay : ډېر کار کوونکی، زيار کښ، (پا) پر کار، با پشتکار .

ډېر کسيز ḍer-kas-íz : څو کسيز، ګڼ کسيز، ډليز، ډله ييز، (پا) چند نفری، گروهی، دستجمعی،

ډېر کلن ḍer-kal-án : ډېرمنګی، زوړ منګی، ډېر عمری، (پا) چندين ساله، پخته سال، سالخورده، دارای عمر طولانی، دارای کبر سن .

ډېر ګټی ḍer-gáṭ-ay : (پا) مورد استفادهٔ همگانی، (عر) کثيرالاستفاده، (ان) of multy utility

ډېرګړی ḍer-gáṛ-ay : (عر) جمع (زبان)، (ان) plural

ډېر ګوټ ḍer-gwáṭ : ډېر ګوټی، ډېر ګوټيز، (پا) چند گوشه، (عر) کثيرالزوايا، (ان) many-angled, polygonal

ډېر ګونديز ḍer-gond-íz : ډېر ګوندي، څو ګوندي، څو ګونديز، (پا) چند حزبی، چندين حزبه، کثيرالحزبی .

ډېرليکی ḍer-lík-ay : ډېرليکونکی؛ ډېر تاليفی، (پا) چندين تاليفه، (عر) کثيرالتاليف، (ان) voluminous, a

voluminous writer

ډېر مانيز ḍer-man-íz : څو مانيز ، (پا) چند معنايى ، (عر) كثيرالمعانى ، (ان) polysemous, polysem, polysemantic

ډېرمانيز والى ḍer-man-iz-wā́l-ay : (پا) چندين معنى داشتن ، چندمعنايى بودن ، (ان) polysemy

ډېرمانيزويى ḍer-man-íz-wayay : څو مانيزويى ، څو مانا لرونكى ويى ، (پا) واژهٔ چند معنايى ، (ان) polysem word

ډېر مخى ḍer-max-ay : څو مخى ، څو مخيز ، ډېر مخيز ، (پا) چند رويه ، (عر) كثير الوجوه ، (ان) polyhedral

ډېر مړوښې ḍer-maṛ-oṣe : ډېر مېړوښې ، څو مړوښې ، (پا) داراى چند شوهر ، چند شوهره ، چند شوهرگير ، (ان) polyandrous

ډېر مړوښي ḍer, maṛ-oṣí : څو مړوښي (مېړوښي) ، (پا) تعدد ازواج ، چند شوهرى ، (ان) polyandry

ډېرمغزى ḍer-máγz-ay : له مانا ډك ، (پر) مغز ، پر معنى ، پر مايه (ان) meaningful

ډېر موخی ḍer-mox-ay : څو موخی، څو مقصدی، (پا) چندین هدفه، (عر) کثیر المقاصد، (ان) of multy purpose

ډېر مېشتی ḍer-mešt-ay : ګڼ مېشتی (ښار ...)، (پا) پر نفوس، پر جمعیت،

ډېر نومیز ḍer-num-iź : ډېر نومی، (پا) دارای چند نام، (عر) کثیرالاسم، (ان) multignominal, polynomial, polyonymous

ډېر نومیزوالی ḍer-num-iz-wā́l-ay : (پا) به کار بردن چند نام برای یك چیز، کثیر الاسمی، (ان) polyonymy

ډېروال ḍer-wā́l : ډېر پال، (پا) کثرت گرا، (ان) pluralist

ډېر واله : ḍer-wā́la : ډېر ښتواله، (پا) اکثریت گرایی، (ان) pluralisms

ډېر و دون ḍer-wad-ún : ډېر ښځمني، (پا) تعدد زوجات، (ان) polygamy

ډېرولسي ḍer-walas-í : ګڼ ولسي، ډېر ملتي، ګڼ ملتی، (پا) چند ملیتی، (ان) multy nationality

ډیوه وال ḍiwa-wā́l : بلینډه وال، (پا) مشعلدار

(ر)

راتلونکې ratl-unke : راتلونکی مهال، راتلونکی وخت، او ستر مهال، (پا) آینده، (عر) مستقبل، (ان) future

راديويي څپه radeo-yi-capa : د رېډيو څپه، (پا) موج راديويي، (ان) radio frequency, radio wave

راکړه - ورکړه rakra-warkra : سوداګري، پېر و پلور، مرېنه، چال چلند، (پا) داد و ستد، معاملهٔ تجارتی، (ار) لین و دین، (ان) transaction, business

راکښلی اواز ra-kṣal-ay-awaz : (زړه) راکښونکی اواز، راښکلی اواز، خوږ اواز، (پا) آواز دلکش، صدای خوش، (ار) دلکش آواز، دلپذير آواز، خوبصورت آواز .

راکښو ra-kṣ-o : راښکو (ناکره)، (پا) الهٔ سیمکشی، الهٔ که سیم فلزی را به آن باریك میسازند .

راکښون ra-kṣ-un : راکښنه، زړه را کښون، (پا) ګیرایي، کشش، ربایش، (عر) جذابیت، جاذبه، (ان)

attraction

راکښون ځواك rākṣun-jwā̆k : د راکښون قوه، (پا) قوهٔ جاذبه، نیروی جاذبه، نیروی جذب به مرکز، (ار) مرکز پزیر طاقت، (ان) centripetal force

راکښونکی rā-kṣ-únk-ay : راکښونی، زړه راکښونکی، (پا) گیرا، رباینده، دلچسپ، (ار) دلکش، دلپزیر، (عر) جذاب، جاذب، (ان) attractive

رامخته کول rā-max-ta-kaw-ál : رامخې ته کول، رامنځته کول، پیش کول، (پا) به پیش کشیدن، مطرح کردن (موضوع، مساله).

راوتونکی سا بهیر rā-wat-únkay-sā-bahír : د راوتونکې سا (هوا) جریان، (پا) جریان هوای باز دمی، (ان) egressive pulmonic air-stream

رایه rā̆ya : رای (رأی)، سند sand (جمع : رایې، رای وې)، (اچول، ورکول) (رای ورکوونکی : voter) (عر) رأی، (ار) رائے (آرا).

رای اخیستنه rāy-axist-ána : سند اخیستنه، (پا) رأی گیری، (ان) vote taking

رای ورکړه ráy-wárkṛa : سند ورکړه، ووټ ورکړه، (پا) رأی دادن، (ار) رائے دهندگی، (ان) to vote

راوړنه : (له بهره) راوړنه، واردونه، (پا) وارد کردن کالا، تورید کالایی، (عر) تورید، (ار) در آمد، (ج : راوړنې واردات). (ان) import

ربځ rabáj : رېبځ جارو، بهری؛ زېږوکی، (پا) جاروب؛ برس، بروس، ماهوت پاك كن، كفش پاك كن و امثال آنها، (ان) broom, brush

ربځول rabaj-aw-ál : جارو کول، (پا) جاروب کردن، روفتن.

ربړن rabṛ-án : ستونزمن؛ ربړي (ارتجاعي)، (پا) کشدار، الستیکی، الاستیکی.

ربړه rábṛa : ستونزه، زوك، كشاله، بوخته، ماشوړه، (پا) كشاله، پيچيده گی، (عر) مسأله، معضله، مشكله، (ار) مسئله، قضيه، پيچيدگی، جنجال، (ان) problem (ناكره : لبړه).

ربړيالی rabṛ-yál-áy : زيار كښ، خواريكښ، (ار) محنت كش، (پا) سختكوش، زحمتكش، رنجبر.

ربړيجن rabṛ-i-ǰan : ربړوونكی، ربړنده، خورنده،

خوروونکی، (پا) مزاحمت کننده، (عر) مزاحم، (ان) troublesome

ربړيز rabṛ-íz : ربړنده، جنجالي، پیچلی، (پا) پیچیده، بغرنج، (عر) لاینحل، (ان) problematic

ربلاند rabl-ā́nd : رېلگر، لوراند، (پا) روا دار، مهربان.

رپ rap : سترگو رپ؛ ثانیه، (پا) چشم بهم زدن، پلك زدن؛ ثانیه، (عر) ثانیه، (ان) twinkling of the eye; second

رپا rapā́ : رپېدا، لړزه، رېږدا، (پا) لرز، لرزش، لرزه، (عر) ارتعاش، رمتزاز، (ان) vibration (phonology)

رپاند rap-ā́nd : رپېدونکی، رپند، رېږدېدونکی، لړزان، (پا) لرزان، در حالت اهتزاز (درفش، پرچم)؛ غلطان، چند ضربه یی (آوا، فونیم)، (ان) thrill; rolled (thrill)

رپند ببواك ráp-and-be-wák : مغه بېواك (کنسوننټ) چې له وینگ (تلفظ) سره یې د ژبې څوکه یا ژبې رپېږي (ر)، (پا) همخوان اهتزازی، (ان) vibrant consonant

رپی rapáy : بیرغ، توغ، (پا) بیرق، درفش، پرچم، (عر) علم، (ان) flag, banner

رټلی او پېټلی raṭál-ay-aw-peṭál-ay : رټلی

پېټلی ، خدای شرمولی رسول ځغلولی ، (پا) توبیخ شده و لعنت زده ، رانده و ملعون (ار) لعنت .

رحمان ادبي جرگه Rahmā́n-Adab-ī-J̌argá: د یوې ادبي ټولنې (جرگې) نوم ، (پا) نام یکی از انجمن های ادبی در پشاور .

رحمان مېنه rahmā́n-mena : د کابل ښار له مېنو (ناحیو) څخه ، (پا) رحمن مېنه ، یکی از نواحی شهر کابل .

رخن rax-án : کینه کښ ، رخی ، رخور ، کینه ور ، گرجمن ، ورزوند ، (پا) کینه توز ؛ رشك انگیز ، رشك آور ، (عر) حاسد ، حسود .

رخور raxa-wár : کینه ناك ، کینه کښ ، کینه ور ، گرجمن ، رخن ، (پا) رشك کن ، کینه توز ، غبطه خور ، (عر) حاسد ، حسود .

رخه او سخه ráxa-aw-sáxa : گرج او کینه ، (پا) بغض و حسد ، رشك و عناد ، حسد و عناد ، بغض و عناد ، کینه و حسد .

رزمنوال razman-wā́l : رزمنه وال ، نفقه رسوونکی ؛ تنخوا خور ، (پا) نفقه رسان ، روزی رسان ، متکفل نفقه ؛ معاش خور .

رزمنه raz-mana : نفقه؛ تنخوا ، (پا) وزی ، نفقه؛ معاش .

رزم و بزم razm-o-bazam : د يوه شعری غونډ (مجموعې) نوم ، (پا) رزم و بزم ، نام مجموعه يی شعری .

رسليك ras-lik : (پا) رسيد ، قبض ، (ان) receipt

رسنۍ ras-anay : رسندۍ (ناکره) ، (پا) رسانه ها ، (ار) ذرائع ، (ان) media

رش چای raš-čāy : پېروي چای ، تورې چائی ، (پا) قيماق چای ، (ار) ملائی چائے .

رشلری raš-lar-ay : خيری صفا کوونکی ، (پا) کيسه مال حمام (گرمابه) ، (ار) مالشی .

رښتوندود rast-un-dod : اصلي يا حقيقي (خبري) اړخ ، (پا) وجهٔ حقيقی يا خبری (فعل) ، (ار) اصلی وجه ، (ان) indicative, (fact) mood

رښتيا پال rastyā-pāl : (پا) حقيقت جو ، حقيقت پرور ، راستجو .

رښتيا پالنه rastyā-pal-ana : (پا) حقيقت جويی ، راستجويی ، (ار) حقيقت پروری ، راست بازی .

رښتيا مل rastya-mal : رښتين ، رښتينی ، رښتونی ،

(پا) حقيقت دوست ، راستكار ، (ار) حقيقت پرور ، حق پرور ، راست پرور .

رښتيا وين raṣtya-wín : (پا) واقعبين ، (ار) حقيقت بين ، حقيقت شناس .

رښتياينه raṣtya-yána : رښتينوالی ، رښتيني كونه ، (پا) تحقق بخشيدن ، عملی كردن ، (عر) تحقق ، تحليل ، (ان) realization, fulfilment

رښتينوال raṣtin-wā́l : واقعيت پالونكی ، (پا) واقعگرا ، واقعيت گرا ، واقعبين ، (ار) حقيقت پسند ، (ان) realist

رښوال raṣ-wā́l : مربا خر څوونكی ، مربا جوړوونكی ، (پا) مربا فروش ، مربا ساز ، (عر) عصار .

رغاوگر raɣ-āw-gar : رغاوه گر ، (پا) صنعتگر ، صنعتكار ، (عر) صانع ، (ان) industrial

رغاونواله raɣ-āwan-wā́la : (د ژبپوهنې اصطلاح) ، (پا) اصالت نظم و ساختمان در زبان ، (ان) structuralism

رغاونه raɣ-āw-ána : رغاو ، رغاوی ، رغونه ، رغښت ، جوړښت ، ودانونه ، (پا) ساختمان ، ساختار ، آبادی ، (عر) اعمار ، تعمير ، عمران ، (ان) construction

رغاوني raγawan-í : رغنده، رغاونیز ، (پا) سازنده، تعمیری ، عمرانی ، ساختمانی ، ساختاری ، (ان) constructive

رغاوني پښويه raγāw-an-í-pṣóya : رغاونیزه (ساختمانی) گرایمر ، (پا) د ستور ساختمانی ، (ان) structural grammar

رغاوني ژبپوهنه

raγ-awan-i-ž̌ab-pohana : رغاونیز (ساختمانی) ژبپوهنه ، (پا) زبانشناسی ساختمانی ، (ان) structural linguistics

رغاوني غونډال raγawan-í-γondal : رغاوني (ساختماني) سیسټم ، (پا) دستگاه (جهاز) ساختمانی ، (ان) structural system

رغاوه raγawa : ورهنه ، (عر) صنعت ، صناعت ، (ان) industry

رغاویز raγaw-íz : (پا) صنعتی ، صناعتی ، (ان) industrial

رغاویز اوښتون raγ-aw-iz-awuṣt-un : صنعتي انقلاب ، (پا) انقلاب صنعتی ، (ان) Industrial Revolution

رغښت raγ-áṣt : جوړښت ، پیدایښت ، پیداوښت (پا) سرشت ، نهاد ، (عر) خلقت ، ماهیت ، فطرت ، (ار) ساوې

رغښتي raɣast-í : جوړښتي، بنستيز، (پا) سرشتی، (عر) ماهيوی، فطری، جبلی.

رغښتي rɣast-í : رغښتونکی، رغړېدونکی، غلطان، لرزشی، (آوا شناسی).

رغندوی raɣ-andoy : رغنده، رغوونکی، (پا) شفأبخش، صحت بخش، (عر) مشفی؛ مصلح.

رغنده ráɣ-anda : رغاوني، رغوونکی، جوړوونکی، (پا) تعمیری، اصلاحی، سازا، سازنده.

رغنوال raɣ-an-wấl : ترمیموونکی، مرمت کار، مرمت کوونکی، (پا) ترمیم کننده، مرمتکار، جبران کننده.

رغنده ټوك ráɣanda-ṭuk : رغوونکی ټوك (جزء)، (پا) جزء متشکله، عنصر سازنده، (ج : رغنده ټوکونه ، (پا) اجزای متشکله). (ان) the component elements

رغنه raɣ-ána : مرمتکاری سکینده، (پا) مرمت کاری جبران، جبیره، اصلاح.

رغون raɣ-ún : رغښت، جوړښت، سوله، روغه، (پا) آشتی، ساخت؛ ترمیم، مصالحه، صلاح، تعدیل.

رغوونی raɣ-aw-ún-ay : <---- رغنده.

رگ الوتنه rag-alut-ána : (د زړه) درزا، (پا)

حرکت نبض ، تپش ، (عر) ضربان (قلب) ، نبض .

رگ وپلې rág-o-plé : پلې او وژې ، پلې او رگونه ، (پا) رگ و پی ، (ار) رگ و عضلات ، رگ و پٹھے ، (ان) veins and muscles

رگپوهنه rag-poh-ana : رگپوهنه ، (پا) رگ شناسی ، (ان) angiology

رگ وهل rag-wahál : ستن وهل ؛ متل ، تشې متيازې کول ، (پا) رگ زدن ، پيشاب کردن ، شاشيدن .

رگوهنه rag-wah-ana : ستنې وهنه ، (پا) رگ زنی ، (ان) phlebotomy, bloodletting

رگوهونی rag-wah-ún-áy : رگ وهونکی ، ستن وهونکی ، ستتبه ، (پا) رگ زدن ، (عر) فاصد ، فصاد ، (ان) bloodletter, phlebotomist

رنجکانی ranǰ-kā́ṇay : درنجو کانی ، درنجو ډبره (کان) ، (پا) سنگ سرمه (معدن) .

رنجنی ranǰanay : د رنجو اړوند ، درنجو غوندې ، (پا) سرمه یی .

رنځور يار ranj-ur-yā́r : رنځورمل ، د رنځور (مريض) يار (لنډ نوم) ، (پا) بيمار يار (تخلص) ، (ار)

تیمار دار .

رنځپوهنه ranj-pohána : د رنځونو یا ناروغیو علم ، (پا) آسیب شناسی ، مرض شناسی ، (عر) علم الامراض ، (ان) pathology

رنځوونکی : ranj-aw-únk-ay ربړوونکی ، ځورونکی ، (پا) رنج آور ، آزار دهنده .

رنګین ټال rangín-ṭāl : (د) بوډۍ ټال ، سره زرغونه ، سره و زرغونه ، سره و شنه ، (پا) رنګین کمان ، کمان رستم ، (عر) قوس قزح ، (ان) rainbow

رڼا غر raṇa-ǧár : جبل السراج (په پروان کې د برېښنا مرکز) ، (پا) جبل السراج ، جبل سراج .

رڼوب raṇ-óh : رڼوبی ، (پا) آب زلال ، آب شفاف .

روان - سپړیز rawan-spṛíz : روحیاتی تحلیل یا شننه ، (پا) روانکاوی ، (ان) psycho-analytic

روتون raw-tún : تیخور تون ، شود و خور ، (پا) شیر خوارګاه ، (ان) nursery

روزنپوهاند roz-an-poh-ánd : روزنپوه ، د روزنې (تربیې) عالم ، (پا) عالم پرورش ، آموزګار ، مربی ، (ان) educator, trainer, teacher, pedagogue

روزنپوهنه rozan-pohana : (پا) علم پرورش (عر) علم التربيه ، (ان) education, pedagogy

روزنتون rozan-tun : روزنځی ، پالنځی ، (پا) پرورشگاه .

روزنځی rozan-jay : روزنتون ، پالنځی ، (پا) پرورشگاه ، تربيه خانه ، (عر) دارالتاديب .

روزند roz-and : روزاند ، روزونکی ، (پا) پرورش دهنده ، پرورنده ، مربی .

روزنډله rozan-ḍala : تربيوي ډله ، تربيتي ډله ، (پا) جمعيت تربيوی ، گروه پرورشی .

روزنگړی roz-an-gaṛ-ay : روزونکی ، (پا) آموزگار ، پرورش کننده ، پروردگار .

روزنيز roz-an-iz : د روزنې (تربيې) اړوند ، (پا) پرورشی ، (عر) تربيوی ، تعيلمی ، (ان) educational

روږدتيا ruẓd-tyā : روږديوالی (پا) خوگيری ، معتاد شدن ، معتادی ، (عر) اعتياد ، عادت ، (ان) addiction, habit, use

روږدی ruẓd-ay : (پا) عادی ، آموخته ؛ اهلی ، خوگير ، (عر) معتاد ، (ان) addict, addicted, habituated

رورډدي ruẓd-í : رورډدني،(پا) اعتيادي (فعل) .

رورډدېدل ruẓd-ed-ál : عادي کېدل ، معتادېدل ؛ اهلی کېدل ، عادتېدل ، (پا) عادی شدن ، معتاد شدن ، آموخته شدن ؛ اهلی شدن (معتدی : اورډدول) .

رورډدېدنه roẓd-ed-ána : عادتېدنه ، عادي کېدنه ، معتادېدنه ؛ اهلي کېدنه ، (پا) عادی شدن ، معتاد شدن ؛ اهلی شدن .

روستاړی rust-ā́ṛ-ay : شاوندی ، (پا) پسوند ، (عر) لاحقه ، (ان) saffix

روښانتيا roṣ-an-tyā́ : روښانونه ، (پا) روشن سازی ، روشنگری ، (عر) تنویر .

روښانتيايي roṣān-tyā-yí : روښانيز ، (پا) تنویری .

روښانتيايي پېر roṣan-tyā-yí-per : (په افغانستان کې له ۱۹۰۰ ـ ۱۹۳۰) سياسی ـ فرهنګي پېر (دور) .

روښاند (ی) roṣā́nd (-ay) : روښانفکره ، رونفکره ، رونهاندی ، (ار) روشن خيال ، (پا) روشنفکر ، روشنگر ، (ان) intellectual, enlightened, bright-minded

روښاندانه roṣ-ānd-āná : روښانفکرانه ، (پا) روشنفکرانه ، روشنگرانه .

روښان مېنه roṣā̃n-mena : د جلال آباد له ښار مېنو (ناحيو) څخه، (پا) روشان مېنه، يکی از نواحی شهری جلال آباد (افغانستان).

روښاندي roṣānd-í : روښانفکري، رونهاندي، (ار) روشن خيالی، (پا) روشنفکری، روشنگری، (ان) enlightenmeut

روښه وال roṣa-wā́l : روښي، (ناکره) ورېښه وال، (پا) حلوايی، حلوا فروش.

روغ ارتاو roɣ-art-ā́w : (پا) چتر، (ان) parachute

روغ ارتاوی roɣ-art-ā̃w-ay : (پا) چتر باز، (ان) paratrooper, parachutist

روغتون roɣ-tún : (پا) بيمارستان، شفا خانه، (ان) hospital

روغتوني roɣ-tun-i : د روغتون اړوند، (پا) بيمارستانی.

روغتياپال roɣtya-pā́l : (پا) مفتش صحی، (ان) health inspector

روغتيا پوهنه roɣ-tyā-pohána : صحي پوهنه، (پا) بهداشت شناسی، (ار) حفظان صحت، (ان) hygiene

روغتیا ساتنه roɣ-tya-sat-ana : د روغتیا ساتنه، (پا) بهداشت، (عر) حفظ الصحه، (ان) health care, sanitation

روغتیا مل roɣtya-mal : د روغتیا (صحت) ملګرى (لنډ نوم)، (پا) بهداشتیار (تخلص).

روغتیا وال roɣ-tya-wā́l : (پا) سر طبیب، سر پزشك، (ان) head physician, medical officer

روغتیایي roɣ-tya-yi : د روغتیا (صحت) اړوند، (پا) بهداشتی، صحی، (ار) متعلق به حفظان صحت، (ان) hygienic

روغتیایي څښاك اوبه roɣtya-yí-cṣak-obá : د څښلو پاکې اوبه، (پا) آب نوشیدنی صحی، (ان) (healthy) drinking water

روغلیك roɣ-lík : روغه لیك، (پا) سازشنامه، صلحنامه، موافقه نامه، (ار) معاهده امن، امن معاهده، (ان) peace pact, agreement

روغ نیتی roɣ-nyát-ay : پاك زړى، (پا) داراى نیت پاك، پاك نیت، نیکخواه، خیر اندیش.

روغ نیتي roɣ-nyat-í : روغ نیتی، پاك نیتي، (پا)

پاك نيتي ، نيكخواهي ، بهخواهي ، خيرانديشي .

روغوال roǥa-wāl : د روغې منځګړی ، پخلا كوونكى ، (پا) آشتي دهنده ، (عر) مصلح .

روغه جوړه róǥa-jóra : پخلاينه ، سوله ، (پا) آشتي و مصالحه .

روغه سوله roǥa-sola : سوله بوله ، سوله ستاړه ، (پا) صلح و سلم ، صلح و صفا .

روغه ييز roǥa-yíz : سوله ييز ، په سوله (صلح) ، (پا) مسالمت آميز ، صلح آميز ، صلحجويانه ، (عر) مصلحانه .

روك rwak : د ملي شتمنى غلا ، (پا) اختلاس ، ربايش ، (عر) اختلاس ، رشوة ، (ار) بد عنواني ، (ان) embezzlement, corruption

روك گر rwak-gar : اختلاس كوونكى ، (پا) اختلاسگر ، (عر) مختلس ، (ار) فراډ كرني والا ، (ان) corrupt. embezzler

روڼاندى ruṇ-ánd-ay : روښاندى ، روښان خياله ، روڼ ذهنى ، (پا) روشنفكر ، روشنگر ، (ان) enlightened, intellectual

روڼ گهيځ rúṇ-gahíź : روڼ سبا (صبا) ، سباوون ،

وايي، لوايي، (پا) صبح صادق، (ان) the true dawn

روڼ خپلواك ruṇ-xpal-wā́k : مختنی خپلواك، د خولې تشې په مختنی برخه کې ادا کېدونکی واول، (پا) واکهٔ قدامی، (ان) bright (front) vowel

رې re : ر، د پښتو آبېڅې ديارلسم توری، (پا) راء (ر).

رېب ليکه reb-líka : مايل خط، رېبه (مايله) کرښه، (پا) خط مايل، خط اريب، (هندسه)، (ان) filted line

رېز rez : راشی، دواورې ښويېدل، (پا) برف کوچ، توفان برف، کولاك برف، (ان) snow storm

رېږدلمن reẓd-lamán : د (غږ) رېږدا پراختيا، (پا) دامنهٔ ارتعاش (آوا شناسی)، (ان) amplitude

رېږدله réẓd-la : ځمکرېږدله، (پا) زمين لرزه، (عر) زلزله، (ان) earthquake

رېږدله ځپلی reẓd-la-japál-ay : زلزله ځپلی، (پا) زلزله زده.

رېږدله مېچ reẓd-la-mec : د زلزلې د مېچ اله، (پا) زلزله سنج، زلزله نگار، (ار) زلزله پيما، (ان) seismometer

رېگبومه reg-bóma : شگلنه ځمکه، (پا) زمين ريگی،

ریگزار ، ریگستان .

(ړ)

ړپند ببواك ṛap-and-be-wāk : اوبلن ړپند او غبرګژ بيز ببواك (ړ)، (پا) آواى مائع اهتزازى و بر ګشته، مثلا (ړ) پشتو يا هندى .

ړندتيا ṛand-tyā : ړوندتيا، ړندون، ړندتوب، ړندوالى، ړوندوالى، (پا) نابينايي، كورى .

ړندې پېښې ṛande-peṣé : د ړ ندو سترګو پېښې، د ړندو پېښې، ړوند تقليد، (پا) تقليد كور، تقليد كور كورانه ؛ (ان blind imitation)

ړنګ ṛang : نوړ وران، ويجاړ ؛ له كاره ايستلى (پارلمېنټ)، (پا) ويران ؛ منحل (پارلمان، مجلس شورا) .

ړنګتيا ṛang-tyā : ړنګوالى، ويجاړتيا، ورانى ؛ نړونه

(ویې پوهنه)، (پا) ویرانی، (عر) تخریب، انهدام؛ انحلال (حکومت، پارلمېنټ)؛ انهدام (در واژه گان)، (ان) destruction; dissolution; dispersion (lex.)

ړومبزیز ṛumba-zíz : ړومبی زېږېدلی؛ نوزېږی، (پا) نو زاد (ـ ی)، (ار) نوزائیده، نو نهال.

ړومبنی خج ṛumb-an-ay-xaǰ : لومړنی خج، د زور (طاقت) له مخې لومړی درجه فشار، (پا) تکیهٔ نخستین، (ان) primary stress (accent)

ړومبنی زېږ ṛumb-an-ay-zez : (د غړونو) لومړنی زېږ (تولید)، (پا) تولید نخستین، (ان) primary articulation

ړومبی ṛumbay : وړومبی، خالي، اوته، (پا) هفته، شنبه، (ان) saturday

ړوند تروریزم ṛund-terorísm : ړنده دهشت گردي، (پا) تروریزم کور، وحشت افگنی کور کورانه، (ان) blind terrorism

ړوند توغندی ṛund-toɣandáy : بی موخې (بې هدفه) راکټ، (پا) راکټ کور، موشك کور (جمع: ړانده توغندي).

ړوند کوڼ ruńd-kuṇ : ړندوکی ، بی سترګو اوبی غوږو ، ډېر ساده ، (پا) کور و کر ، ساده دل ، کور دليل .

ړې re : ړ ، د پښتو آبېڅې څوارلسم توری ، (پا) رای برگشتهٔ پشتو .

(ز)

زار و زهير zā̆r-o-zahír : خوار و زار، ځارځپلی، (پا) زار و زهير، زار و زبون، زار و نزار، (ار) نحيف و نزار، خوار و زار.

زاړه پلوری zaṛa-plór-ay : کباړ خرڅوونکی، ليلامي خرڅوونکی، کباړي، (پا) کهنه فروش، کهنه زريکوب، ليلامی فروش.

زباتند zbā̆t-and : زباتګر، زباتوونکی، ثابتوونکی، (پا) ثابت کننده.

زبر ځواک zabar-jwā̆k : ستر ځواک، لوی ځواک، (پا) آبر قدرت، (ان) super power

زبر وګړ zábar-wágaṛ : سترمېړه، لوی سړی، زبره و ګړه، (پا) ابر مرد، مرد بزرګ، شخصيت بزرګ، (ار) قد آوار شخص، قد آور شخصيت (ان) superman

زبېښاک zbeṣ-ā̆k : (عر) استثمار، ځبېښاك، (ار)

استحصال (پا) بهره کشی ، بهره برداری ، (ان) exploitation

زخن شعر zaxan-šer : زخه لرونکی شعر ، سکته لرونکی شعر ، غوڅن شعر ، (پا) شعر سکته ، شعری دارای سکته گی .

زدلاندې zad-lānde : تراغبړ لاندې ، اغبړمنی ، اغبړمن ، (پا) زیر تاثیر ، (عر) تحت التاثیر ، متأثر .

زده کړوتی zda-kṛ-ot-ay : (پا) دانش آموخته ، (عر) فارغ التحصیل ، (ار) ډگری یافته ، (ان) graduate, absolvent

زده کړوځی zda-kṛo-jay : د زده کړې کورس ، (پا) کورس آموزشي ، مرکز تعلیمی (ژبنی زده کړوځی : کورس لسان) .

زده کړه zda-kṛa : زده کړنه ، لیك لوست ، (پا) آموزش ، (عر) تعلیم ، تحصیل ، (ار) تحصیل علم ، (ان) learning, education, study

زده کړه وال zdakṛa-wāl : د زده کړې والا ، د زده کړې خاوند ، (پا) تعلیمیافته ، تحصیل کرده ، (ان) educated

زده کړی zda-kṛay : زده کوونکی ، زده کړیال ، شاگرد ، (پا) شاگرد ، دانش آموز ، دانشجو ، (عر) متعلم ، تلمیذ ، محصل ، طالب العلم ، (ان) pupil, student

زده کړیال zda-kryāl : زده کوونکی ، شاگرد ، پوهنپال

(پوهنتوني)، (پا) دانشجو ، (عر) محصل ، (ان) student

زده کوونکی zda-kaw-únkay : زده کړی ، د شوونځی شاګرد ، (پا) دانش آموز ، (عر) متعلم ، تلميذ ،

زرپاڼه zar-pā̃ṇa : زرينه پاڼه ، زرورق کاغذ ، (پا) برگ زرين ، زرورق ،

زرپښ zar-paṣ : زرګر ، (پا) زرگر ، نقره کار ، نقره گر ، نقره ساز ، (ان) silversmith

زرپېرلی zar-perálay : په پيسو اخيستل شوی ، (پا) زر خريد (غلام)، (زر پېرلی مريی : غلام زر خريد)، (ان) bondsman, slave

زرتله zar-tala : کنډه ، (پا) ترازوی طلايی ، مثقال ترازو ، ترازوی حساس ،

زر ټوکی zar-ṭúkay : زرين ټوکر (رخت)، (پا) پارچۀ زرين ، زربفت ، زربافت ، (ان) brocade, gold cloth

زرچاڼ zar-čā̃n : زرولن ، (پا) زر شويی ، طلا شويی ، خاکشويی ، (ان) gold-washing

زرڅانګه zar-cā̃nga : زرينه څانګه ، (پا) شاخ زرين ،

زرڅانی zar-cán-ay : زرڅاندی ، زرولونی ، (پا) زر شو ، طلا شو (ـ ی) ،

زرغون پوښ zarɣun-poṣ : زرغون نمری ، (پا) سبز پوش .

زرغون څراغ ǵarɣun-ceraɣ : ټریفیکي زرغون څراغ چې دويمه مانایې «اجازه» او «مثبت ځواب» دی ، (پا) چراغ سبز ترافیکی ، مجازاً به معنی «اجازه» و «جواب مثبت» .

زرغونه میدان zarǵuná-maydān : (پا) زرغونه میدان ، یکی از خیابانهای شهر کابل .

زرغونیز zarǵun-íz : زرغونېدونکی ، ټوکېدونکی ، شین کېدونکی ، (پا) رستنی ، روییدنی .

زرکاڼی zar-kāṇay : کره کاڼی ، کرووټی ، (پا) سنگ محك ، سنگ زر ، (ار) سنگ پارس .

زرکلیزه zar-kal-íza : زرمه کلیزه ، (پا) هزار مین سالگرد ، (ان) millenium, millenial

زرگنډی zar-gán-ḍay : هغه ټوکی چې زر پکې گنډل شوی ، (پا) زردوز ، سیم دوز .

زرگونی zar-gún-ay : زرگون ، زرگیز ، زری ، (پا) هزاری (بانکنوت افغانی) .

زرلښته zar-laṣta : د زرولښته (ځانگړی نوم) ، (پا) شاخچهٔ زرین .

زرناوی zar-nā́w-ay : زرناو ، (پا) هزارناو ، منطقه یا کوهیکه هزار ناو (رود) دارد .

زرندی zarandáy : ځمکلاندې ، (پا) ته کاوی ، زېرزمینی .

زروبی zar-óbay : له زرو لوبدل شوی ، زرین ټوکی ، (پا) زربفت .

زرو زور zár-o-zór : هم زر او هم زور ، شتمني او ځواکمني ، (پا) زر و زور ، پول و قدرت ، دارایی و قدرت .

زری zar-áy : زریز ، زرگون ، د زرو (افغانیو) بانکنوټ (، بېنکنوټ) ، (پا) هزاری (بانکنوت) .

زری zaráy : زریزه زرمه ، زرکلني ، زرکاله ، (پا) هزاره ، هزار سال ، (ان) millenial, millenium

زری ځبله zari-jábla : د خوراکي توکو (ارزاقو) شرکت (کمپنۍ) ، (پا) شرکت ارزاق ، (ار) شرکت غله جات ، کمپنی اجناس .

زړبوډي zaṛ-buḍ-i : زړښت ، بوډا توب ، بوډا ینه (پا) پیري .

زړغی zaṛ-ɣáy : ټکنی ، دوه زړی ، اړنگمن ، (پا) دودله ، (عر) متردد ، مذبذب .

زړغی او ټکنی zaṛɣáy-aw-ṭakan-áy : دوه زړی او

تکنی، (پا) دو دله و متردد .

زړوېز zar-wiz : زوړويي، زوړ لغت، (پا) واژهٔ قديمی، لغت کهنه، (ان) ارکايېزم archaism

زړه او ځيګر zṛa-aw-jiga، : زړه او ينه، ډېر ګران، (پا) دل و جګر، کنايه از فرط علاقمندی (به کسی)، (زړه او ځيګرمې له تا ځار : دل و جګرم از تو قربان، ته مې زړه او ځيګر يې : تو به من خيلی عزيزی !).

زړه او ذهن zṛa-aw-zehan : ذهن و زړه، (پا) قلب و ذهن، دل و ذهن، دل و دماغ (زما په زړه او ذهن کې ژوندی يې : در دل و ذهن من زنده يی)،

زړه برم zṛa-brām : د زړه زور، د زړه ځواک، (پا) شکوه دل، کنايه از قوت دل و دلېری .

(په) زړه پورې (pa-) zṛa-pore : زړه راکښلی، زړه راکښونی، زړه وړونکی، زړه وړونی، زړه راښکونکی، (پا) دلچسپ، دلکش، دلبند، دلربا .

زړه پوه zṛa-poh : زړه پوهاند، د زړه د ناروغيو ځانګوال (ماهر) او طبيب، (پا) قلب شناس، (ان) cardiologist

زړه پوهه zṛa-poha : دزړه د ناروغيو پوهنه (علم)،

(پا) قلب شناسی ، (ان) cardiology

زړه توری او خوا توری zṛa-tòr-ay-aw-xwā-tòr-ay : زړه تورن او خوا تورن ، بېزار ، (پا) دلزده و دل سیاه ، بکلی بیزار .

زړه ټکی zṛa-ṭákay : موخه ، مقصد ، (عر) مطلب ، مطلوب ، مافی الضمیر ، (پا) راز دل ، مطلب دل .

زړه خور zṛa-xór : دبل یا خپل زړه خوړونکی ، زړه خوری ، ځان خوری ، زړه خوړینی ، (پا) دلخور ؛ جگر خوار ، غم درون .

زړه خوري zṛa-xor-í : (خپل یا د بل) زړه خوړنه ، زړه خوړیني ، زړه خوړینوالی ؛ (پا) دلخوری .

زړه راکښلی zṛa-rā-kṣál-ay : زړه را کښونکی ، زړه راکښونی ، راکښلی (راښکلی) ، (پا) دِلکش ، دلچسپ ، دلپزیر ، (عر) جذاب .

زړه راکښون zṛa-rākṣún : زړه راښکون ، راکښون ، (پا) دلکشی ، دلپذیری ، دلربایی ، (عر) جذب ، جذابیت .

زړه راکښونی zṛa-rā-kṣ-ún-ay : زړه راکښلی ، زړه راکښونکی ، (پا) دلچسپ ، دلکش ، دلربا ، دلپذیر .

زړه ستړی zṛa-stáṛay : ستړی ستومان ، (پا) خسته

دل .

زړه سواند zṛa-swā́nd : زړه سواندی ، خواخوږی ، غمخور ، (پا) دلسوز ، همدرد ، غمخوار .

زړه سواندي zṛa-swānd-í : زړه سواندی ، زړه سوی ، خوا خوږي ، (پا) دلسوزی ، همدردی ، (ار) غم خوری .

زړه غټاوی zṛa-ɣaṭāwáy : ډاډ ، تسل ، زغمزیاتونه ، زغمزیاتی ، (پا) دلپری ، تسلیت ، آرامش قلبی ؛ حوصله آفزایی .

زړه وړونی zṛa-wṛ-ún-ay : زړه وړونکی ، زړه راکښونکی ، زړه پورې ، (پا) دلچسپ ، دلکش ، دلبند ، دلربا .

زړه وړی zṛa-wáṛ-ay : زړه وړونی ، زړه وړونکی ، زړه راکښونکی ، مینه وړی ، (پا) دلفریب ، دلکش ، دلبر ، دلجو .

زړه ییز zṛa-yíz : زړه نی ، د زړه اړوند (مربوط) ، (پا) قلبی .

زړی záṛay : مندکه ؛ دکك (ذرې) يو رغنده ټوك ، (پا) هسته ، (ار) مرکزه ، (ان) nucleus

زړییز zaṛ-a-yíz : زړی ییز ، (پا) هستوی ، (ار) نیوکلیائی ، مرکزی ، (ان) nuclear

زږه غاړه zaẓá-ɣā́ra : زیږه غاړه ، زیږگړدود ، (پا) لحن شدید ، لهجه سخت .

زغر پوښ zǥar-póṣ : زغرگاډی، (پا) زره پوش (عراده)، (ان) armo (u) red, armo(u) r-clad

زغر ټټرى zǥar-ṭaṭar-áy : د زغرواسکټ، (پا) زره سینه، (ان) breastplate

زغرد zǥard : غوځ، ډاگیز، (پا) اشکارا، قاطع، صریح و آشکار، (عر) قاطع، صریح.

زغردتیا zǥard-tyấ : زړورتیا، ځرگندتیا، غوځه، غوځاوی، (پا) دلیری، بی غشی، صراحت و قاطعیت، (عر) جرئت، صلاحیت، قاطعیت.

زغر ساز zǥar-sǻj : زغر جوړوونکی، (پا) زره ساز، (ان) armorer

زغر گاډى zǥar-gấḍay : زغرور گاډی، زغر پوښ گاډی، (پا) موتر (ماشین) زره پوش.

زغر ماتى zǥar-mất-ay : زغر ماتوونکی، (پا) زره شکن، (ان) armo(u)r-piercing

زغروال ځواکونه zǥar-wǻl-jwākúna : زغرور یا زغریال ځواکونه، (پا) نیرو های زره دار، قوای زره دار.

زغروبى zǥaróbay : مغه سپی چې هر چا ته خوله اچوی، هر مغه څوك چې ورته خوی ولري، (پا) شخص اذیت کننده و

متعارض ، (ان) agressive

زغريال zγar-yā́l : زغرور ، زغروال ، (پا) زره پوش ، زره دار .

زغريز zγar-íz : زغرور ، (پا) زرهی ، (ان) armo(u)red

زغريز ګاډی zγar-íz-gā́ḍay : زغرلرونکی ګاډی (موټر) ، (پا) خودرو (اتومبيل) زره پوش ، (ان) armo(u)red car

زماني واټن zamān-í-waṭán : مهالي واټن ، زمانی فاصله ، (پښ) ذاصلهٔ زمانی .

زمرك zmar-ák : زمرګوټی ، د ځارندوی هلك ، (پا) شير بچه (كودك پيش ادنګ) ، (ان) boy scout

زمر لای zmar-lā́y : سرتېری ، عسكر ، (پا) سر باز ، (ار) فوجی .

زمر ماتی zmar-mā́t-ay : زمری (ازمری) ماتوونكی ، زړور ، (پا) شير آفګن ، دلير .

زمری zmaráy : (ناكره) ازمری او مزری ؛ د افغاني كليز (كيلېنډر) پنځمه مياشت ، (پا) شير ؛ اسد ، مرداد (ماه) .

زمريالی zmar-yal-áy : زمريال ، زړور ، (پا) شير

صفت ، شیر بچه ، دلاور ، دلیر ، شیر مرد ، بچهٔ شیر .

زمنی zmán-ay : پازپېژاند ، (پا) وظیفه شناس ، (ار) فرض شناس ، (ان) dutiful

زمول zmol : زموللی ، زمولی ، مړاوی ، غړند ، خازه ، کیاځه ، کومړ ، ژنګ ، مړه غون؛ بېځواکه ، بې مترې ، (پا) پژمرده ، پژمان ؛ ناتوان ، بې شیمه .

زمولګر zmol-gár : زمولونکی ، مړاوی (ترمې ترمې) کوونکی ؛ ځپونکی ، (پا) پژمرنده ، پژمرده ساز ، کوبنده .

زنځیر خپور! zanjir-xpór : پوځي بولې (کمان) د خپرېدو (خورېدو) لپاره ، (پا) «زنجیر تیت» ، حکم یا قوماندهٔ از هم پاشیدن .

زنځیري اوازونه zanjir-ī-awāzúna : عادي اوازونه (فونیمونه) چې دګړهار په بهیر کې لکه د زنځیر کړی پرله پسې راځي (د خج ، آهنګ ... په وړاندې) ، (پا) واجهای زنجیری ، (ان) linear phonemes, segmental phonemes

زنځیري یوونونه

zanjir-í-yaw-un-úna : (ژبني) زنځیري (ځنځیري) واحدونه ، زنځیري اوازونه ، (پا) واحد های زنجیری (زبانی) ،

linear units, linear phonemes (ان)

زنداني نغمې zandan-í-naγme : ديوه شعري غونډ (مجموعې) نوم ، (پا) «نغمه های زندانی» ، نام مجموعه یی شعری .

زنګون بند zangun-bánd : زنګنی ، (پا) زانو بند .

زنګون کېښ! záng un-kés : پوځي بولۍ (کمان) ، (پا) زنګون کیش !

زورازمايل zor-azmayál : زور ښوول ، زور ازمويل ، (پا) زور آزمودن .

زور ازمايي zor-azma-yí : زور ازماينه ، (پا) زور آزمایی .

زور ازمېښت zor-azmést : زورازمايي ، زور ازماينه ، (پا) زور آزمایی .

زور ځپلی zor-jap-al-ay : ځورولی ، ځورېدلی ، ستم ځپلی ، (پا) ستمکش ، ستمدیده .

زور خج zor-xaǰ : خوځند خج ، ديناميك (ډاينميك) فشار ، (پا) فشار دیناميك ، (ان) dynamic accent

زورکی zwar-ak-ay : زوره کی (a) ، (پا) زبرك (واول مخصوص پشتو) ، (ان) neutral vowel, shwa(a)

زورمټی zor-maṭ-ay : قوی متی؛ زور ور ، ظالم ، (پا) زبردست ، با بازوان قوی؛ ستمگر ، ظالم .

زورمند zor-mand : زورور ، زورمن ، زورواك ، د زور خاوند ، سرزور ، (پا) زورمند ، با بازوان نیرومند ، زور آور .

زور واك zor-wăk : زور واکی ، خپلسری واکمن ، (پا) خود سر ، فرمانروای مطلق ، (عر) مطلق العنان ، (ان) autocrat, dictator

زور واکي zor-wak-í : خپلسرواکي ، (پا) مطلق العنانی ، دیکتاتوری ، (ان) autocracy, dictatorship

زور و ځواك zor-o-jwak : زور و توان ، (پا) زور و قوت ، تاب و توان ، تاب و طاقت .

زور ورکول zor-war-k-aw-al : (پریو شه) زور(فشار) اچول ، زور راوړل ، (پا) فشار آوردن .

زوروري zor-a-war-í : سر زوري ، په زور تپنه ، (پا) زور گویی .

زور زیاتی zor-zyat-ay : زور و تېری ، زور و ظلم ، (پا) زور و تجاوز ، زور و ظلم .

زور نومځری zor-num-jaray : غښتلی نومځری (ضمیر) ، منفصل ضمیر ، (پا) ضمیر منفصل ، (ان) (strong)

pronoun

زور و کمزور zor-o-kam-zor : زور ور او کمزوری ، (پا) قوی و ضعیف ، توانا و ناتوان .

زوړ پال zoṛ-pā́l : زوړ خوښی ، زوړ چاری ، (پا) کهنه پرست ، کهنه پیخ ، قدامت پسند .

زوړ چاری zoṛ-čā̆r-ay : زوړ پال ، (پا) کهنه کار ، کهنه پرست ؛ قدامت پسند ، (ار) قدامت پرست .

زوړ ځپلی zoṛ-japál-ay : کهپدلی ، کهی ، بېرزوړ ، (پا) فرسوده ، (عر) مندرس .

زوړ هڅی zoṛ-hác-ay : شاتگ هڅی ، زوړ خوښی ، شاتگپال ، (پا) کهنه پرست ، عقبگرا .

زوزات zaw-zā̃t : زوزاد ، زهوزاد ، زات و زویات ، چوچ و بوچ ، کړاخي ، بچی ، (پا) بچه ها ، فرزندان ، (عر) اولاد ، (ان) children, descendants

زوږ سوران zwáẓ-surā̃n : چغې سوران ، ناري سوري ، (پا) ناله و فریاد ، جزع و فزع .

زوږنده zwáẓ-andə : زوږور ، له شور و زوږه ډك ، انگازور ، (پا) پر جوش و خروش ، جوشان و خروشان ، (ار) هنگامه خیز ،

زوړور - zwaẓ-a-wár : زوړنده، انگازور، (پا) پر شور، هنگامه ساز، پر طنین، طنین انداز .

زوړ و زوړ zwáẓ-o-zúẓ : غږ و غوږ، شورما شور، شور بگت، (پا) سر و صدا، هارت و هورت، شارت و شورت، (ان) fuss, bluster, hubbub

زوکړه اوزده کړه zókṛa-aw-zdákṛa : زېږېدنه او زده کړه، زېږون او تعلیم، (پا) تولد و تعلیم، تولد و تحصیل،

زولاندي zu-lặnde : ترستم لاندې، (پا) ستمکش، ستمدیده، (عر) مظلوم .

زومبك بمونه zumbák-bamúna : وړین یا وړیز بمونه، (پا) بمب های خوشه یی، (ان) cluster bombs

زومنه zómna : زېمنه (ناکره)، انډی، بنوروا، (پا) شوربا، آشامه، آبگوشت، سوپ، (ان) soup, broth

زون zaw-án : زولن، زوي لرونکی، زوي کوونکی، (پا) ریمناك، ریم آلود .

زونی zowa-náy : د زوی اړوند، دزوی متعلق، (پا) پسرانه، فرزندانه .

زوی نیو zoy-níw : دینی زوی، (پا) پسر خوانده، فرزندی، (ان) adopted son

زهرجن zahar-ǰán : زهرژلی، (پا) زهر آلود، زهر آگین، زهردار، سمی، (ار) زهریلا ،

زهر خندا ، záhar-xandā́ : خندي، ملنډې، ترخه خندا، (پا) زهر خند، پوزخند، نیشخند، (ار) رشخند، تمسخر، (ان) snicker,sneer

زهر خور záhar-xór : لوچك، بدماش، (پا) عیاش و فحاشی، خوشگذران.

زهر ژلی zahar-žálay : زهر جن، زهر لړلی، گنډېرن، (پا) زهر آگین، زهر آلود، سمی.

زهر شیندنه zahar-šind-ána : زهر پاشنه، زهر پاشي، (پا) زهر پراگنی.

زهر مړی záhar-maṛ-ay : په زهرو مړشوی (وژل شوی)، زار مړی، (پا) مرده بازهر (عر) مسموم.

زهروب zahr-ób : د زهرو اوبه، (پا) زهرابه، (ان) toxin

زهیر مه شه! zahir-máša : مهربانه شه! مهرباني (وکړه)! (پا) دست تان درد نکند! (عر) لطفاً! تفضل! (ان) please!

زې ze : ز، د پښتو آبېڅې پنځلسم توری، (پا) زاء (ز).

زیاتره zyāt-ára : (پا) زیادتر ، بیشتر ، بیشترینه ، (ار) اکثر .

زیات نه زیات zyắt-na-zyắt : زیاترین ، تر ټولو زیات ، ډېر نه ډېر ، ډېر ترین ، (پا) بیشترینه ، اعظمی .

زیاتون zyāt-ún : زیاتوب ، زیاتوالی ، ډېروالی ، (پا) فزونی ، آفزایش ، (ار) اضافه ، (عر) تزئید ، اضافت .

زیاتېدن zyāt-ed-án : زیاتون ، (پا) آفزایش (آوا شناسی) ، (ان) addition

زیارکښ zyār-káṣ : زیارن ، زیارمن ، متیال ، خواریکښ ، زیارایستونکی ، (پا) زحمتکش ، (ار) محنت کش .

زیار کښي zyār-kaṣ-ī : خواریکښي ، زیار و زحمت ، (پا) سختکوشی ، رنجبری ، زحمتکشی ، پشتکار .

زیار مل zyār-mál : زیارن ، زیارمن ، زیار دوست ، (پا) طرفدار کوشش و زحمت ، کوشش دوست .

زیارمن zyār-mán : زیارن ، زیارکښ ، (پا) زحمت کش ، کوشا ، کوشان ، کوششی .

زیارن zyār-án : زیارکښ ، خواریکښ ، (پا) زحمت کش ، کوشان ، (ار) محنت کش .

زیار و زوك zyár-o-zúk : زیارو زحمت ، هاندو هڅه ،

ماندوزیار ، (پا) سعی و کوشش ، سعی و تلاش ، محنت و زحمت .

زیر و بمي خج zɨr-o-bam-í-xaǰ : مغه خج (فشار) چې زیر و بم ترې پیداکېږي ، (پا) تکیهٔ زیر و بمی ، (ان) accent stress

زېر زوري zer-zwar-i : زېراو زور یا ټکی لرونکی (توری) ، (پا) نشانه (حرف) زیر و زبری ، (ان) diacritic

زېرمتون zerma-tún : لوی زېرمځی (تحویلخانه) ، د افغان دفاع وزارت لوجستیك ریاست ، (پا) ریاست خوار و بار وزارت دفاع افغانستان ، ذخیره گاه

زېرمه ټولی zerm-ṭól-ay : زېرمه (ثروت) ټولوونکی ، (پا) ثروت اندوز .

زېرمه ټولي zerma-ṭol-í : زېرمه ټولونه ، (پا) ثروت اندوزی .

زېرمه (يي) zér-ma(yí) : سپمولی ، سپمايي ، (پا) ذخیروی ، (ار) کفایت شعارانه ، (ان) economical austere

زېرمه سات zerma-sất : زیرمه ساتونکی ؛ د لوجستیك پلټونکی (معاینه کار) ،

زېرمه کار zerma-kấr : وټندوی ، زېرمه وال ، سپماگر ، پانگوال ، (پا) صرفجو ؛ سرمایه دار ، سرمایه کار .

زېرمه وال zerma-wā́l : زېرموال ، د لوجيستيك رئيس ، د زېرمې خاوند ؛ (پا) تحويلدار ، صاحب ذخيره ؛ رئيس لوژستيك (افغانستان) .

زير و بمي zə́r-o-bam-í : زېر و بم ، لوړ و ځوړ ، ختون و كېوتون ، (پا) زير و بمی (در جمله) .

زېريگر zeri-gár : زېري گرندی ، (پا) مژده رسان ، (عر) مبشر ، بشير .

زېړ ځپلی zéṛ-japálay : زېړ ځبېښلی ، زيړ و رنځور ، رنځور غاړی ، خوار و زار ، (پا) زرد و لاغر ، خوار و زار ، خوار و خسته .

زېړزبېښلی zéṛ-zbeṣ-ál-ay : زير و رنځور ، زېړ (ژړ) او رنځېدلی ، زېړ ځپلی ، (پا) زرد و لاغر ، خوار و زار ، خوار و خسته .

زېړی تبه zeṛ-áy-tába : ژيړی تبه ، ژړه تبه ، (پا) تب ملريا ، تب زرد ، (ان) yellow fever

زېږ(د) zeẓ(-d) : زېږېدنه ، زېږونه ، زېږدا ، (پا) زايش ، (عر) تولد ، توليد ، (ان) birth; articulation

زېږاړيكي zeẓ-aṛikí : توليدي مناسبات ، (پا) مناسبات توليدی .

زېږ تالو ziẓ́-tālú : د نرم تالو بر، کلك تالو (و توځی)، (پا) کام سخت (مخرج)، (ان) hard palate

زېږ تالوییز ziẓ-tālu-yíz : کلك تالوییز، په کلك تالو ادا کېدونکی غږ، (پا) آوای که در قسمت کام سخت ادا میگردد، (ان) alveolo-palatal

زېږ توګه zeẓ-tóga : زېږ ډول، تولیدی ډول، (پا) شیوهٔ تولید .

زېږ ځواك zeẓ-jwā́k : تولیدی ځواك، (پا) قوهٔ تولید، قوهٔ مولد (ج : زېږ ځواکونه ـ قوای مولده) .

زېږ ځی zeẓ-jáy : زېږنځی، زېږ ځای، زېږون ځای، د زېږېدنې ځای، (پا) زادگاه، محل تولد جای تولد، جایگاه تولید (آوا شناسی)، (عر) مولد، (ان) birthplace, place of articulation

زېږد zeẓ-d : زېږېدنه، زېږ، زېږندويي، پنځون، پنځونه، پیدایښت، (پا) زایش؛ آفرینش، ایجاد گری، (عر) تولید؛ تولید؛ تخلیق، ایجاد .

زېږد ځی zeẓd-jáy : د غږ زېږ ځی، د غږ د وینګ یا پیدایښت ځای، هماغه ځای چې د غږیزو غړو په نا خوځندو برخو اړه لري، (پا) بخش هایې از اعضای صوتی که در هنگام

تولید صوت ارتجاعیت و حرکت کم داشته باشد. (ان) place of articulation

زېږدي zeẓd-i : (پا) میلادی. (ان) (of) the christian era

زېږدي نېټه zeẓd-í-neṭá : (پا) تاریخ میلادی (عیسوی)، (ان) the christian era

زېږ ډول zeẓ-ḍáwal : غږ زېږ ډول، د یوه غږ د تولید یا پیدایښت ډول، وینګ ډول، (پا) شیوه یا طرز تولید یك آوا (صوت)، شیوهٔ تولید، (ان) manner of articulation

زېږږی zeẓ-áṛ-ay : زږږی، زېږنده، زېږېدونکی، زېږېدلی، (پا) زاده، زاینده.

زېږښت zeẓ-áṣ̌t : زېږ، پیدایښت، (پا) زایش، فر آوری، فر آورده، (عر) تولید، مولود، (ان) prodaction,producing, product

زيږ غاړی ziẓ-ǰáṛ-ay : زیږګړدوی، (پا) با لحن شدید، (عر) شدیداللحن.

زېږ غړي zeẓ-ɣáṛi : غږ زېږ غړي، ژبني غړي، وینا غړي، (پا) اندامهای تولید، اندامهای واکساز، (ان) organs of articulation, phonatory organs

زېږ کاليزه zeẓ-kāl-íza : د زېږېدنې کاليزه، زېږدې کاليزه، (پا) سالگرد تولد .

زېږنتون zeẓ-an-tún : د زېږېدنې (لنگوال) ځاى، (پا) زايشگاه، (ان) maternity hospital

زېږند zéẓ-and : زېږندوى، زېږونکى، زېږوونکى، (پا) زايشى، زاينده، توليد کننده، ايجاد گر (عر) مولد، خلاق .

زېږندويانه zeẓ-andoy-āná : (پا) ايجاد گرانه، آفرينشگرانه .

زېږنى zeẓ-an-áy : زېږدې، د زېږ (تولد، توليد) اړوند، (پا) زايشى، تولدى، توليدى .

زېږ نېټه zeẓ-neṭá : د زوکړې نېټه، د زېږېدنې نېټه، د زېږون نېټه، (پا) تاريخ تولد، زاد روز، (ان) birthday, date of birth

زيلانځ zi-lā̃n-j : زيلان، گېنى، خوږ ځان، (پا) زهدان، (عر) رحم، (ار) بچه دانى، (ان) womb, uterus, utricle

زين ساز zin-sā̃z : زينگر، (پا) زين ساز .

(ژ)

ژاميز žām-íz : د ژامې اړوند ، د ژامې په مرسته ادا کيدونکی اواز (فونيم) ، (پا) ارواره يی ، الاشه يی .

ژباتلس žab-atlás : ژبنی اتلس ، د ژبپوهنې اتلس ، (پا) اتلس زبانشناسی ، (ان) the atlas of linguistics

ژباد بپوهنه žáb-adab-pohána : د ژبپوهنې مغه څانگه چې زاړه (لرغوني) ادبي متون تر ژبنی څېړنې لاندې نيسي ، (عر) فقه اللغته ، (ان) philology

ژباړن žbāṛ-án : ژباړونکی ، ژباړون ، (پا) برگردانننده ، (عر) مترجم ؛ ترجمان ، (ان) translator, interpreter

ژباړه žbā̆ṛa : ژب اړونه ، رااړونه ، (پا) بر گردان ، (عر) ترجمه ، (ان) translation

ژباړيکي žáb-aṛikí : ژبني اړيکي ، (پا) وابستگی زبانی ، 2(ان) linguistic relations

ژب اوښتون žab-awuṣt-ún : ژبونج ، ژببدلون ، لساني

، بدلون، (پا) دیگر گونی زبان، (جر) sprachwandel ، (ان) linguistic change

ژببرید žab-bríd : ژبنی برید (سرحد)، (پا) مرز زبانی، (ار) لسانی سرحد، (ان) language boundary

ژببندیز žab-band-íz : (د اقلیت) پر ژبه لگیدلی بندیز، (پا) زبان بندی، قیود زبانی، (ان) language barrierre

ژبپانگه žab-pănga : ویي لیکلړ، ویي پانگه، لغوي زېرمه؛ لیکلي اثار (ذخیره)، (پا) واژه نامه، واژه گان؛ آثار کتبی، (ار) ذخیره الفاظ، (ان) vocabulary

ژبپرتله žab-partalá : ژبنۍ پرتله، د دو ويا څو ژبو پرتله (مقایسه، مقابله)، (پا) مقایسهٔ زبانی، (ان) linguistic comparison

ژبپردیوالی žab-pradi-wắl-ay : له ژبې څخه پردیوالی؛ ژبپردیکېدنګ، ژبه پردۍ کېدل، (پا) بیگانه شدن از زبان؛ بیگانه شدن زبان، (ار) لسانی اجنبیت .

ژبپرمختیا žab-par-max-tyă : د ژبې پرمختیا، ژبنۍ پرمختیا، (پا) انکشاف زبان، (ار) ترقی زبان، (ان) language development

ژبپوروونه žab-por-aw-ána : د ژبې راپوروونه (قرضونه)، (پا) عاریه گیری زبان، (ار) لسانی قرض .

ژبپوهنه žab-poh-ána : (ناکره) ژبپوهه، ژبپېژندنه، د ژبې علم، (پا) زبانشناسی، دانش زبان، (ان) linguistics

ژبپوهاند žab-poh-ánd : ژبپوه، د ژبپوهنې ماهر، (پا) زبانشناس، (ار) ماهر لسانیات، (ان) linguist

ژبپوهنیز žab-pohan-íz : د ژبپوهنې اړوند (متعلق)، (پا) مربوط و منسوب، زبانشناسی، زبانشناختی، (ار) لسانیاتی، (ان) linguistic

ژبپوهنیزه ځمکپوهنه

žab-pohan-íza-zmak-pohána : ژبپوهنیزه جغرافیا، ژبنی جغرافیا، (پا) جغرافیای زبانشناختی، (ان) linguistic geography

ژبپوهنیز دود žab-pohan-íz-dod : د ژبپوهنې دود (قاعده)، ژبدود، (پا) قاعدهٔ زبانی، (ان) linguistic rule

ژبپېر žab-pér : ژبنی پېر (دور، دوره)، (ار) لسانی دور، (پا) دورهٔ (تاریخی) یك زبان، (ان) language period

ژبپېژاند žab-pež-ánd : د ژبپوهنې ماهر او څېړونکی،

(پا) پژوهشگریا متخصص زبانشناسی ، (ان) linguistician

ژبټاپو žab-ṭapú : ژبنی ټاپو ، (پا) جزیرهٔ زبانی ، (ار) لسانی جزیره ، (ان) speech-island, isolate dialect

ژبټولنپوهنه žab-ṭolan-poháná : ژبنی ټولنپوهنه ، د ژبپوهنې هغه څانگه چې په ټولنپوهنه اړه لري ، (پا) جامعه شناسی زبانی ، (ار) سماجی لسانیات ، لسانی سماجیات ، (ان) socio-linguistics

ژبټولنه žab-ṭolána : ژبنۍ ټولنه ؛ په یوه ژبه غږېدونکې ټولنه ، (پا) جامعهٔ زبانی ، (ان) speech-community

ژبځېل žab-jél : ژبنی ټیپ (ټایپ) ، (پا) نوع زبان ، لسانی ټائپ (نوع) ، (ان) language type

ژبځېلپوهه žab-jel-póha : ژبنی ډلبندي ، (پا) دسته بندی زبانها ، (ار) لسانی درجه بندی ، (ان) linguistic typology

ژبځټ žab-cát : ژبشا ، د ژبې شا یا څټ ، (پا) پشت زبان ، پس زبان ، عقب زبان (زبانشناسی) .

ژب څټيز žab-cat-íz : د ژبې پرشا ادا کېدونکی غږ (sonnd) ، (پا) پشت زبانی ، پس زبانی (آوا) ، (ار) پشت زبان آواز .

ژبڅوك ـ اووريز žab-cuk-owr-íz : مغه غږ چې په اوورېو باندې د ژبې د څوکې په لگېدو سره ويل کېږي، (پا) نوك زبانى ـ لثوى. (ان) alveolar

ژبڅوکه žab-cúka : د ژبې سر، (پا) نوك زبان، تيغهٔ زبان، سر زبان، (مخرج).

ژبڅوکيز žab-cuk-íz : د ژبې په سر (څوکه) ادا کيدونکى غږ، (پا) نوك زبانى، (ان) apical

ژبڅېړونکى žab-ceṛ-únkay : د ژبې يا ژبپوهنې څېړونکى (محقق)، (پا) پژوهشگر زبان، زبان پژوه، (ار) لسانى محقق، (ان) language researcher

ژبڅېړنه žab-ceṛána : ژبنۍ څېړنه، (پا) پژوهش زبانى، (ار) لسانى تحقيق، (ان) research of the language

ژبخپلوي žab-xpal-wí : ژبنۍ خپلوي، (پا) خويشاوندى زبانى، (ار) لسانى رشته (تعلق)، (ان) linguistic relationship

ژبدود žab-dód : د ژبې قاعده، ژبنۍ قاعده، ژبپوهنيز دود، (پا) قاعده زبانى، (ار) لسانى قاعده، (ان) rule (regularity) of language

ژبدویونه žab-doy-úna : ژبني قوانین (قاعدې)، (پا) قانونهای زبانی، (ار) لسانی قوانین، (ان) linguistic rules

ژبډګرالواك žáb-ḍagar-alwắk : (پا) نظریهٔ میدان زبانی، (ار) نظریهٔ لسانی میدان، (ان) lingnistic fietd theory

ژبډګرونه žab-ḍagar-úna : یوه ژبنۍ نومونه (اصطلاح)، (پا) میدانهای زبانی، (ان) linguistic areas

ژبډله žab-ḍála : ژبنۍ ډله، (پا) گروه زبانی، (لسانی گروه، (ان) linguistic group

ژبرغاونه žab-raǧaw-ána : ژبنۍ رغاونه (جوړښت)، (پا) ساختمان یا ساختار زبانی، (ار) لسانی بناوټ، (ان) language structure

ژبزده کړوځی žab-zda-kṛo-jay : د ژبې د زده کولو کورس، (پا) کورس زبان، (ار) لسانی کورس، (ان) language course

ژبزده کړه žab-zdá-kṛa : د ژبې زده کړه، (پا) زبان آموزي.

ژبزده کړی žab-zdá-kṛ-ay : د ژبې زده کوونکی

(شاگرد)، (پا) زبان آموز ، شاگرد زبان آموزی .

ژبساپوهنه žab-sa-poh-ana : ژباروپوهنه ، رواني ژبپوهنه ، ژبنی ساپوهنه (سایکالوجي)، (ار) نفسیاتی ، لسانیات ، (پا) روانشناسی زبانی ، (ان) psycho-linguistics

ژبسپړنه žab-spaṛ-ana : د ژبې سپړنه (تشریح)، (پا) تشریح زبانی ، شرح زبانی ، توصیف زبانی ، (ار) لسانی تشریح ، (ان) language description

ژبسپما žab-spama : ژبنۍ سپما (اقتصاد)، (پا) صرفه جویی زبانی ، (ان) linguistic economy

ژبسپېڅاند žab-spec-and : د ژبې سپېڅلوونکی (د نورو ژبو له اغېزو)، (پا) تصفیه کننده زبان ، (ان) purist

ژبسپېڅلتیا žab-specal-tya : د ژبې سپېڅلتیا ، ژبنۍ سپېڅلتیا ، ژبسوچوالی ، ژبنی نږه والی (پا) تصفیهٔ زبانی ، (ار) لسانی صفائی ، (ان) purism

ژبشننه žab-šan-ana : د ژبې شننه (تحلیل ، تجزیه)، (پا) تحلیل زبانی ، تجزیه ، زبانی ، (ار) لسانی تجزیه ، (ان) linguintic analysis

ژبښود žab-ṣod : د ژبې لارښود ، (پا) رهنمای زبان

(آموزی)، خود آموز زبان، (ار) رهنمائے لسان، (ان)
self-teaching of the language

ژبښوونکی žab-ṣow-únkay : د ژبې ښوونکی، (پا)
معلم زبان، آموزگار زبان، (ان) language-master

ژبښوونه žab-ṣow-ána : (ناکره) ژب ښودنه،
ژبلوست، د ژبې تدريس، (پا) تدريس زبان.

ژبغړاند žab-ɣaṛ-ánd : تړن، تړتړی، تړژبی، (پا)
تتله، (عر) الكن، (ان) stutterer

ژبغړاندي žab-ɣaṛ-ánd-i : تړنتوب، ژب بندښت، (پا)
تتله گی (عر) لکنت.

ژبغونډال žab-ɣonḍ-ál : ژبنی غونډال (سيستم)، (پا)
دستگاه زبانی، سستم زبانی، (ار) لسان نظام، (ان)
language system

ژبفلسفه žab-falsafa : ژبپلسپه، فلسفه، (پا) فلسفهٔ
زبانی، (ار) لسانی فلسفه، فلسفه لسانيات، (ان)
philosophical linguistics

ژبکهول žab-kahul : ژبنی کورنی، د ژبو کورنی، (پا)
خانوادهٔ زبانی، خانوادهٔ زبانها، (ار) لسانی خاندان، (ان)
family of languages

ژبگوزن žab-guzán : د ژبې گوزن (پا) فلج زبان، (ار) لسانی فالج، (ان) glossoplegia

ژبلوړه žab-lwáṛa : د ژبې لوړتيا، (ان) tongue height

ژبلوست žab-lwást : د ژبې تدريس، د ژبې درس، د ژبې مطالعه يا قرائت، (پا) تدريس زبان، درس زبان؛ قرائت (زبان)، (ار) لسانی تدريس؛ لسانی مطالعه، (ان) teaching-learning of language

ژبمړينه žab-mṛína : د ژبې مړينه، د ژبې مرگ، (پا) مرگ زبان، مرگ زبانی، (ان) death of language

ژبمنځ žab-mánj : د ژبې منځ، (پا) ميان زبان، (ان) center of tongue

ژبمنځی žab-manjáy : د ژبې منځی (مرکز)، (پا) مرکز (آموزش) زبان، (ار) لسانی مرکز، (ان) speech-centre, language centre

ژبن žab-án : ژمن، (پا) وعده دار، تعهد کننده، ضمانت کننده (عر) متعهد، ضامن.

ژبنښه žab-náṣa : ژبنی سمبول (علامت)، (پا) علامهٔ زبانی، نشانهٔ زبانی، سمبول زبانی، (ار) لسانی علامت (ان)

language symbol

ژب ننګېرنه žab-nanger-ana : ژبنۍ ننګېرنه (احساس)، (پا) احساس زبانی ، (ار) لسانی احساس ، (جر) sprachgefühl ، (ان) feeling for a language

ژبنی žab-an-ay : د ژبې اړوند ، ژبیز ، (پا) زبانی ، لسانی .

ژبنی اتلس žab-anay-atlas : ژباتلس ، د ژبې اتلس ، د ژبپوهنې اتلس چې د یوې ژبې اړوندې سیمې (علاقې) له ژبنیو تحولاتو سره پکې ښوول کېږي ، (پا) اتلس زبانشناسی ، (ان) linguistic atlas

ژبنۍ بڼه žab-anay-baṇa : ژببڼه ، ژبنۍ جوله (شکل)، مانا لرونکی ژبنی توك ، (پا) شکل زبانی ، عنصر با معنای زبان ، (ان) linguistic form

ژبنۍ جغرافیا žab-anay-joγrafiā : خمکژ بپوهنه ، جغرافیایي ژبپوهنه ، (ار) لسانی جغرافیه ، (ان) linguistic geography

ژبني غړي žab-an-í-γaṛi : د ژبې غړیزغړي ، زېږنده (مولده) غړي ، ژبني غړي ، وینا غړي ، (پا) اعضای صوتی ، اندامهای تولید (گفتار)، (ار) لسانی اعضاء ، صوتی اعضاء ،

organs of articulation, organs of speech (ان)

ژبنى كورنى žab-a-náy-kor-a-náy : ژبكهول ، د ژبو كورنى ، (پا) خانوادۀ زبانى ، خانوادۀ زبانها ، (ار) لسانى خانواده ، (ان) family of languages

ژبنى لږه كى žab-nay-lażak-áý : ژبنى لږښت ، ژبنى لږواله (پا) اقليت زبانى ، (ار) لسانى اقليت ، (ان) linguistic minority

ژبور žab-a-wár : خولور ، جرلوځ ، وېند ، وېندوى ، وياند ، د ښې او روانې ژبې څښتن ، (پا) فصيح و بليغ ، روان ، غرا (ان) eloquent, fluent, glibl, clear language

ژبورتيا žab-awar-tyā́ : ژبوروالى ، خولورتيا ، خبر لوځي ، (پا) زبان آورى ، سخنورى ، فصاحت زبانى ، (ان) eloguence, fluency

ژبوړتيا žab-waṛ-tyā́ : ژبنى وړتيا (قابليت) ، (پا) قابليت زبانى ، (ار) لسانى قابليت ، زبانى قابليت ، صلاحيت ، (ان) language ablity

ژبوګړپوهنه žáb-wagaṛ-poháṇa : د ژبپوهنې او وګړپوهنې ګډه پوهنه (مشترك علم) ، (پا) بشر شناسى زبانى (ار) نسلى سانيات ، (ان) ethno-linguistics

ژبونج žab-wánǰ : ژببدلون ، ژب اوښتون ، (پا) دیگر گونی زبان ، (ار) تبدیل زبان ، (جر) sprachwandêl ، (ان) change of language

ژبوهنه žab-wahána : شمېر وهنه ، (پا) ضرب (زبانی) ، (ان) multiplication

ژبیز žab-íz : ژبنی ، د ژبې اړوند ، (پا) زبانی ، لسانی (یو ژبیز ، دوه ژبیز ... سیند : قاموس یك زبانه ، دو زبانه ...) .

ژب یوون žab-yaw-ún : ژبنی یوون (واحد) ، (پا) واحد زبانی ، لسانی یونټ ، (ان) lingnguistic-unit

ژبی ییز žabay-yíz : نرم تالوییز ، د (وړې) ژبې اړوند ، یا د ژبې په مرسته ادا کېدونکی اواز ، (پا) نرمکامی ، ملازی ، مربوط زبان کوچك ، (کوچوکك) ، (ان) uvular

ژرباوری žar-bawar-ay : ژر باور (یقین) کوونکی ؛ ساده ، (ار) سریع الاعتقاد ، (پا) زود باور ، ساده دل .

ژر باوري žar-bawar-í : ژر باورونه ؛ ساده گی ، (پا) زود باوری ؛ ساده گی ، ساده دلی ، (ار) سریع الاعتقادی .

ژر پرغزی žar-parǰáj-ay : ژرقهرېدونکی ، ژرپاری (پا) زود خشم ، زود غضب ، (ار) گرم مزاج ، (ان) quick-tempered

ژرپوخی žar-pȯx-ay : ژرپخېدونکی، ژر رسی، (میوه، خوراکي څیزونه)، (پا) زود پخت، زود رس .

ژرپوهی žar-pȯh-ay : ژر پوهېدونکی، تېزذهنی، (پا) زود فهم، تېز ذهن، تیز فهم .

ژرتېری žar-tėr-ay : ژرتېر، ژرتېرېدونکی، (پا) زود گذر، فانی .

ژرځوابی žar-jwa̅b-ay : حاضر ځوابه (جوابه)؛ غوځ ځوابی، (پا) حاضر جواب، زود جواب؛ با جواب قاطع .

ژر ځوابي žar-jwa̅b-í : حاضر ځوابي؛ غوځ خوابي، لنډ ځوابی، (پا) حاضر جوابی، قاطع جوابی .

ژر رسی žar-ras-ay : ژر رسېدونکی (د مېوې او وخت په اړه)، (پا) زود رس (میوه و امثال آن) .

ژر سهی žar-sah-ay : ژر (زر) هضمی، (پا) زود هضم، (عر) سریع الهضم .

ژر موندی žar-mund-ay : ژر موندل (میندل) کېدونکی، ژر لاسته راتلونکی، (پا) زود یاب، (عر) سهل الحصول، (ان) easily obtained, easily found

ژرنده ـ جومات žranda-ǰuma̅t : ژرنده او جومات (سره نه توپیرول، ښه اوبدسره یو راز گڼل)، (پا) آسیاب و

مسجد ، کنایه از زشت و زیبا .

ژرندې غاښ žrande-ğāṣ : د ژامې غاښ یا غاښونه ، (پا) دندانهای آسیاب ، دندانهای طواحن .

ژر هڅی žar-hac-ay : ژر بریدی ، ژر اقدامی ، (پا) زود اقدام ، سریع الاقدام .

ژرییبری žar-yebr-ay : ژر حاصلی ، (پا) زود بار ، زود حاصل ، (عر) سریع الثمر .

ژغور žğor : ژغورنه ، ژغورون ، ژغورا ، ژغورتیا ، خلاصی ، (پا) رهایی ، (عر) نجات .

ژغوراند žğor-ānd : ژغورند ، ژغورندوی ، ژغوری ، (پا) رهاییبخش ، نجاتبخش ، نجات دهنده ، (عر) ناجی ، منجی .

ژغور بېړی žğor-beṛay : د ژغور (ژغورنې) بېړی (کښتی) ، (پا) کشتی نجات ، کشتی رهایی ، سفینهٔ نجات ، (ان) lifeboat

ژغورتیایي žğor-tyā-yī : د ژغور یا ژغورتیا (نجات) اړوند ، ژغورنده ، (پا) نجات بخش ، رهایی بخش .

ژغور چارې žğor-čāre : د ژغورنې چارې ، ژغورتیایي چارې (کارونه) ، (پا) فعالیتهای نجات .

ژغور ځای žğor-jāy : ژغورځی ، پنا ځای ، (پا) جای

نجات ، پناه گاه .

ژغورځی žǥor-jáy : ---> ژغور ځای .

ژغورخپلخوښی žǥór-xpal-xwaṣ-áy : (پا) رضا کار نجات .

ژغور ډله žǥor-ḍála : د ژغور ټیم ، (پا) تیم نجات ، (ان) rescue party

ژغور گاډی žǥor-gā́ḍay : ایمبولانس ، امبولانس ، (پا) امبولانس (ان) ambulance

ژغورنگر žǥor-langár : د ژغورنې لپاره بنگر (اچول) ، (پا) لنگر برای نجات ، (ان) sheet-anchor

ژغور ملاوستنی žǥór-mlāwastánay : د ژغور (نجات) کمر بند ، (پا) کمر بند یا حلقهٔ نجات ، (ان) lifebell, lifebuoy

ژغورند žǥór-and : ژغورنده ، ژغوری ، ژغورونکی ، (پا) نجات دهنده ، رهاینده .

ژغورندوی žǥor-and-óy : ژغورند ، ژغوراند ، ژغوری ، ژغورونکی ، (پا) نجاتبخش ، نجات دهنده ، پیشتیبان ، نگهبان ، (عر) ناجی ، منجی .

ژغورندهٔ غورځنگ žǥór-anda-ǥorjáng : (ازادیپال) غورځنگ

(تحريك)، (پا) (جنبش) ازادیبخش یا نجاتبخش .

ژغوروزله žɣor-wázla : د ژغور وسیله، (پا) وسیله یا الهٔ نجات، (ان) life-saving equipment

ژغورهڅه žɣor-háca : د ژغورلو هڅه (کوښښ)، (پا) تلاش برای نجات، (ان) rescue attempt

ژغوری žɣór-ay : ږغرونکی، ساتندوی، ملاتړ ملاتړی، پلوي، (پا) نگهبان، حمایت کننده، پشتیبان، (ان) backer, supporter

ژغی žaɣáy : تسکره، د ناروغ د لېږد (انتقال) تخته، (پا) تسکره، (ان) stretcher

ژمگوری žam-gór-ay : ژنگوره، د ژمي استوګنځی، (پا) ایلاق، اقامتگاه زمستانی، (عر) شتایه، (ار) سرمائی مکان،

ژمن žman : وعده دار؛ پازوال، ذمه وار، (پا) وعده دار؛ تعهد کننده، تضمین کننده (ضامن)، (ار) ضمنی .

ژمنتیا žman-tyá : ژمنواله، ژمنه، (پا) تعهد، تضمین .

ژمنځای žman-jáy : وعده ځای، د ژمنې ځای، (پا) وعده گاه، میعادگاه، (ان) rendezvous

ژمنلیك žman-lík : ضمانت لیك ، (پا) ضمانت نامه ، (ان) surety bond, guaranty

ژمنماتی žman-mắt-ay : ژمنه (وعده) ماتوونکی ، بې ژمنې ، بد ژمنی ، (پا) وعده شکن ، عهد شکن ، پیمان شکن ، وعده خلاف ، بد قول .

ژمنماتی žman-māt-áy : بې ژمنې ، بد ژمنې ، وعده ماتونه ، (پا) وعده خلافی ، بد قولی ، پیمان شکنی .

ژمنی žamaṅ-áý : ژمگنی ، (پا) زمستانی ، (ار) سرمائی .

ژمنه žmȧna ; ژبه (کول) ، پازه ، (عر) وعهده ، عهد ، قول ؛ تضمین ، تعهد .

ژمنه ځای žmana-jắy : ژمنځای ، د وعدې ځای ، (پا) محل وعده ، وعده گاه ، میعادگاه ، (عر) میعاد ، (ان) rendezvous

ژمنی خوب žam-an-áy-xob : د ژویو ژمنی خوب ، (پا) زمستانخوابی ، (ان) hibernation

ژندره ساز žandra-sắz : کولپ جوړوونکی ، (پا) قفل ساز ، (ان) locksmith

ژرنده سازي žandra-sāz-í : کولپ جوړونه ، (پا) قفل سازی ، (ان) locksmithy, locksmithing

ژواك žwāk : ژوند ، ژوندون ؛ مځوب (کلچر) ، (پا) زنده گی ، زیښت ، زنده گانی ؛ فرهنګ ، کلتور .

ژوبلور žobl-awār : جنګیال ، جنګیالی ، جګړیال ؛ سرتېری ، ژوبلوری ، (پا) رزمنده رزمجو ، جنګاور ، جنګجو .

ژوبله وژله žobla-wažla : مرګ و ژوبله ، (پا) کشت و خون ، قتل و جرح .

ژوبڼ žo-bāṇ : ځناور باغ ، ځناور کور ، (پا) باغ وحش ، (ار) چړیاګر ، (ان) zoo garden,zoo

ژو پوهنه žo-pohāna : د حیواناتو علم ، (پا) جانور شناسی ، (عر) علم الحیوان ، (ان) zoology

ژور اندی žawar-ānd-ay : ژورخیاله ، ژور فکری ، (پا) ژرف اندیش ، صاحب اندیشهٔ ژرف (عمیق) ، ژرف نګر .

ژور بنسټه žawar-bansāṭa : ژور ببخی ، (پا) ژرف بنیاد ، با پایهٔ ژرف ، دارای پایهٔ های عمیق ، (ان) deep-rooted

ژور خپلواك žawār-xpal-wāk : تیاره خپلواك ، دستوني خواته ادا کېدونکی خپلواك (واول) ، (پا) واکهٔ پسین ، ویل پسین ، (ان) deep vowel

ژورمیچ žawar-meč : د ژورتیا د کچ و مبج اِله

(سامان)، (پا) اسفنديل ، مقياس عمق ، ژرفاسنج ، (ان)
bathometer

ژور مېچنه žawar-meč-ána : د ژورتيا د مېچلو (اندازه کولو) ځانگه ، (پا) ژرفاسنجی ، (ان) batho metry

ژوروين žawar-wín : ژورليدی ، ځيرك ، (پا) ژرف بين ، ژرفنگر ، زيرك ،

ژوند بخره žwand-báxra : د ژوند حق ، (پا) حق زنده گی ، حق زيست ،

ژوند پنځپوهه žwánd-panj-póha : بايوفزيكس ، پنځ ژوند پوهه ، (پا) زيست فيزيك ، (ان) biophysics

ژوند پوهاند žwand-poh-ánd : ژوند پوه ، د ژوند پوهنې (بيا لوجی) ماهر ، (پا) زيست شناس ، (ان)
biologist

ژوند پوهنه žwand-poh-ána : ژوند پوهه ، (پا) زيست شناسی ، بيولوژی ، (عر) علم الحيات ، (ان) biology

ژوند پېښې žwand-péṣe : د خپل ځان ژوند پېښې ، ځانپېښې ، (پا) سوانح عمری ، زنده گينامۀ شخصی خود ، (ان)
autobiography

ژوند توگه žwand-tóga : ژوند ېول ، ژوند و ژواك ،

ژواك ، ژوند دود ، (پا) زیست و روزگار ، طرز زنده گی ، (ان) lifestyle

ژوند جګړه žwand-ǰagṛa : د ژوند لپاره جګړه (جد و جهد) ، (پا) مبارزه برای زنده گی ، (عر) تنازع البقاء .

ژوند چاپېریال žwand-čaperyāl : چاپېریال ، (پا) محیط زیست ، (ار) ماحول زند گی ، (ان) envirnoment, eco-

ژوند ځای žwand-jāy : استوګنځای ، (پا) محل زیست ، محل زنده گی .

ژوند دود žwand-dod : ژوند توګه ، ژوند ډول ، (پا) طرز زیست ، طرز زنده گی ، شیوهٔ زیست ، (ان) lift style

ژوند زیږی žwand-zeẓ-ay : ژوند زېږوونکی ، ژوند مستوونکی ، (پا) زنده گی آفرین ، زنده گی بخش .

ژوند! ژوند! ژوند! žwand!žwand!žwand! : د پوځي بولی یا سلام په ځواب کې (یا) در جواب ستړي مشئ (خوش آمدید) در اصطلاحات نظامی .

ژوند ژبپوهنه žwand-žab-pohana : د ژبپوهنې هغه برخه چې په ژوند پوهنې (بیالوجی) اړه لري ، لکه د غږو تولید او اړوند غږي ، (پا) زیست شناسی زبانشناسی ، (ار)

حیاتی لسانیات ، (ان) biolinguistics

ژوند ساز žwand-sāz : ژوند جوړوونکې ، ژوند سموونکی ، (پا) زنده گی ساز .

ژوند کچه žwand-kača : د ژوند کچه (سویه) ، (پا) سویه (سطح) زنده گی ، (ار) سطح (معیار) زندگی ، (ان) life standard, life level

ژوند کیمیا žwand-kem-yā : کیمایی ژوند پوهنه ، بیو کېمېستري ، (پا) بیوشیمی ، زیست شیمي ، (ان) biochemy

ژوند مېچنه žwand-meč-ana : د ژوند مېچ اخیستنه ، (پا) زیست سنجی ، (ان) biometry .

ژوندنی žwand-an-ay : ژونی ، (پا) حیاتی ، مربوط زنده گی ، (ان) vital

ژوندوبه žwand-oba : ژوندون اوبه ، (پا) آب حیات .

ژوند و چاپېریال žwand-o-čaperyāl : ژوند او ماحول (پا) زیست و محیط ، (ار) زندگی اور ماحول ، (ان) life and environment

ژوندو ژواك žwand-o-žwāk : ژوند توگه ، (پا) زیست و روز گار ، روش زنده گی ، (ان) life style

ژوندی ژبه žwanday-žaba : د یوه هېواد یا ولس د ورځني چال چلند ژبه، او مړه ژبه هغه ده چې ویونکي یې لږ پاتې وي یا هیڅ پاتې نه وي او یا خو له پامه او عام استعماله لویدلې وي، (پا) زبان زنده، (ان) living language

ژوندینکه žwand-i-naka : کوره کی، (پا) حجره، سلول، (ان) cell

ژونی žow-a-nay : د ژویو اړوند (پا) جانوری (عر) حیوانی،

ژوه! žo-wa : ژوندی اوسې! (پا) زنده باد!

ژویال žo-yāl : د ژویو (ساکښو) یو پر بل اړوند نظام؛ ژوند چاپېریال، (پا) نظام جانور شناختی؛ محیط زیست، (ان) environment: ecosystem

ژویالپوهنه žo-yal-poh-ana : د ژوند چاپېریال (ماحول) علم، (پا) علم مربوط محیط زیست، محیط شناسی (ان) ecology

ژې že : د ژې توری (ژ)، د پښتو شپاړسم توری او عږ، (پا) (حرف) ژای فارسی،

ژېړ خراغ žer-cerāǧ : ټرېفیکي ژېړ (زیړ) څراغ دویمه مانایې «تمه او انتظار» یا د مثبت و منفيّ دواړو کېدون،

(پا) چراغ زرد ترافیکی ؛ مجازاً ، توقع و انتظار ، و یا احتمال مثبت و منفی در عین حال ، (ار) زرد سگنل .

ژېړين žer-ín : ژړین ، له ژیړو (زېړو) جوړ ، له پیتلو جوړ ، (پا) برنجي (فلز) ، (ان) brazen, brassy

(ږ)

ږغ zaẓ : -----> غږ .

ږغپوهنه : -----> غږ پوهنه .

ږغیږ : -----> غږ یز .

ږغږیزه الفباء : -----> ږغیزه آبېڅې .

ږلی ځپلی ẓalay-japal-ay : ږلی وهلی ، (پا) ژاله زده .

ږمنځی ẓmanj-ay : د جولا د تنستې ږمنځ ، (ربخ) ، د سر ربځ (برش) ، (پا) شانهٔ جولا (بافنده) .

ږوی ẓáway : لووی ، (پا) گواه ، (عر) شاهد ، (ان) witness

ږې ẓe : د ږې توری (ږ) ، د پښتو آبېڅې (الفبېټ) اوولسم توری ، (پا) ژای زبان پشتو .

ږیرخرېلی zir-xrayál-ay : ږیرگلی ، چچ ، (پا) باریش تراشیده ،

ږیرې ماشین zíre-mášín : د ږیرې خرینې ماشین ، (پا) ماشین ریش (تراشی) ، (ان) (electric) shaver

(س)

سا اخیستنه sa-axist-ána : (پا) دم فرو بردن،
breathing-in, inspiration (ان)

سابنده چوپتیا sa-bánda-čoptyā : سا بندوونکې
چوپتیا (چپتیا)، (پا) خاموشی نفس گیر، خاموشی ضیق
النفس . (ان) suffocating silence

سابنی sab-an-áy : سابه والا، سابه (ساگ) پلورونکی
(خرڅوونکی)، (پا) سبزی فروش، ترکاری فروش .

سابني saba-ní : سابه پلور .

سابنی sa-banáy : د پښ (آهنگر) د پو کولو بنی،
(پا) دم آهنگر .

سابه باب saba-bāb : سوزیانې، ترکودې، (پا)
سبزیجات، (ان) vegetables

سابه پلور saba-plór : سابني، سابه خرڅونه، د
سبو پلورلو دوکان (پا) ترکاری فروشی، سبزی فروشی .

سابه پلوری sába-plór-ay : سابنی.

سابه کار sába-kā́r : سابه کاری، سابه کرونکی، د سبو (ساگو) کروندگر، (پا) سبزیکار.

سابهیر sā-bahír : د ساهوابهیر، (پا) جریان هوا (هنگام تنفس)، (ان) air-stream

ساپوهاند sā-poh-ā́nd : ساپوه، اروا پوهاند، اروا پوه، (پا) روانشناس، (ان) psychologist

ساپوهنه sā-poh-āna : اروا پوهنه، (پا) روانشناسی، (عر) علم الروح، روحیات، (ار) نفسیات، (ان) psychology

ساتم ژبې sā́tam-žabe : دهندو اروپايي کورنۍ هغه ژبې چې د اوستا sātam (سل) په استازی یې «سل» په (س -) پیل کېږي (لکه هندواریاني، بالتو- سلاويك، الباني، ارمني)، په وړاندې یې کېنتوم centum (سل) والا ژبې راځي، (ان) satem languages

ساتنمل sāt-an-mal : د څارندوی (پولیسو) کوچنی ترین افسر (د نظامي د «بریدګي» انډول)، (پا) کوچکترین افسر پولیس (معادل «بریدگی» در نظامی).

ساتنمن sāt-an-man : ترساتنمل پورته د څارندوی

(پوليسو) افسر ، (پا) افسر پوليس بالاتر از ساتنمل (افغانستان) .

ساتنه او څارنه satána-aw-carána : (پا) حفظ و مراقبت ، (ان) protection und control

سادر ملګر sā́-darmal-gár : ---> سادر ملي .

سادرملګري sā́-darmal-gar-í : (پا) روان پزشکی ، (ان) psychiatry

سادرملنه sā-darmal-āna : روحي تداوی ، (پا) تداوی روحی ، روان درمانی ، (ان) psychotherapy

سادرملي sā-darmal-í : رواني درملي (طبيب) ، سادرملګر ، (پا) روان پزشك ، (ان) psychiatrist

سازښت sāz-áṣt : جوړښت ؛ جوړ جاړی ، (پا) سازش ، مدارا ؛ ساخت و باخت ، (ان) agreement; compromise; collusion

سازښتګرانه sāz-aṣt-gar-āná : سازښتي ، (پا) سازشكارانه ، مصلحت آميزانه .

سازښتي sāz-aṣt-ī : (پا) سازشكارانه ، سازشی .

سازمان sāz-mā́n : ټولنه ، (پا) سازمان ، (ار) تنظيم ، (عر) مؤسسه ، (ان) organisation

سازمانول sāz-mān-aw-ál : سازمان ورکول، تنظيمول، منظم کول، (پا) سازمان دان، سازمان بخشيدن، (ان) to organise

سازنونه sāz-mān-aw-ána : سازمانونګ، (پا) سازماندهی.

سازماني sāz-mān-í : د سازمان (ټولنې) اړوند، (پا) سازمانی.

سازي sāz-í : ساز غږوونکی، سازوالا، (پا) سازی، ساز زن، سازنده، (ان) instrumentalist, musician (ج : سازيان).

ساشننه sā-šan-ána : ارواشننه، روان شننه، (پا) روانکاوی، (ار) تحليل نفسی، (ان) psychoanalysis

ساشناند sā-šan-ā́nd : ساشنونکی، (پا) روانکاو، (ار) ماهر تحليل نفس، (ان) psychoanalyst

ساکښ sā-kāṣ : ساوالا، سا اخيستونکی، (پا) جاندار، (عر) ذيروح.

(بيا) ساکښنه (byā-) sā-kṣ-ána : (بيا) سا ايستنه، (پا) باز دم، (ان) expiration, breathing-out

سالنډی sā-lánḍ-ay : هغه چې سالنډي لري، (عر) ضيق

النفس ، (پا) کسیکه نفس تنگی دارد ، (ار) مریض دمه ، (ان) asthmatic

سالنډي saland-í : سالنډی ، (پا) نفس تنگی ، ضیق النفسی ، (ار) دمه ، (ان) asthma

سامېچ sa-meć : د سا او سږو د مېچلواله ، (پا) دم سنج ، (ان) spirometer

ساند بولنې sand-bolane : ساندويي ، ستاينې ، هغه ساندې او ستاينې چې شيعه گان يې په محرم کې بولي ، (پا) نوحه خوانيها ، سوزخوانيهای مذهبی (بويژه در اهل تشيع) ، (ار) منقبتيں ، نوحے ، (ان) mournings

ساندو sand-u : ساندبول ، ساندې ويونکی ، ژړاند ، ويرکوونکی ، (پا) نوحه گر ، مويه گر ، سوزخوان ، (ان) hired mourer

ساوالا sā-wala : ساکښ ، سا اخيستونکی ، (پا) جاندار ، (عر) ذيروح ، ذيحيه ،

ساييز sa-yiz : هغه غږ چې په وينگ کې يې سابيزوالی راځي، لکه په هندي کنسوننتو (kh, bh) کې ، (پا) دميده ، (ان) aspirate, aspirated

ساييز غږي sayíz-ɣaṛi : تنفسي غړي ، (پا) اندامهای

تنفسی ، (ان) resperatory organs

ساییز غونډال sa-yiz-ɣonḍ-al : تنفسي سیستم ، (پا) جهاز تنفسی ، دستګاه تنفس ، (ان) respiratory system

ساییزوالی sa-yiz-wal-ay : تنفسي والی ، (پا) دمش ، (ان) aspiration (ling.)

سباوون saba-wún : سهار ، سبا ، سهار نسبا ، ګهیځ ، وایي ، (پا) سحر ګاه ، سحر ګاهان ، بامداد ، بامدادان ، (ار) پوپهټے ، (ان) dawn

سپاربښتلیك spar-aṣt-lík : (پا) سفارشنامه ، نامهٔ سفارشی ، (ان) recommendation

سپاربښتي spar-aṣt-í : د سپاربښت وړ ، (پا) سفارشی ، توصیوی .

سپرلو بېړۍ sparló-beṛay : سپرلی وړونکې بېړۍ، (پا) کشتی مسافربری ، (ان) launch, passenger boat

سپرلی sparláy : ---> پسرلی .

سپره لار spará-lār : د اربه بابو لار ، سړك ، (پا) راه موتر رو ، (ان) road

سپړنه spaṛ-ana : کېندنه ؛ کېنستنه ؛ شننه ، (پا) کاوش ،

شرح و بیان ، (عر) شرح ، (ان) digging; description

سپړنیزه ژبپوهنه spaṛan-íza-žab-pohána : تشریحی ژبپوهنه ، (پا) زبانشناسی توصیفی (تشریحی) ، (ان) descriptive linguistics

سپما spamā́ : گوټکه ، پاسره ، زېرمه ، (ار) بچت ،(پا) پس انداز ، (ان) saving austerity, economy

سپمايي spamā-yí : د سپما اړوند ، پاسره يي ، (پا) صرفجویانه ، اقتصادی ، مربوط و منسوب پس انداز ، (ان) (saving), economising auster,

سپڼ spáṇ : ساده غږ ، (پا) آوای ساده ، صدای ساده ، صدای حفیف ، (ان) a simplesound, phone, tone, low voice

سپڼسکی spaṇs-ákay : د هډوکو تر منځ مفصلي پله ، (پا) رباط مفاصل (بین دو استخوان) ، پیوند ، و تر ، (ان) ligament, tendon

سپڼسین spaṇs-ín : تارین ، (پا) تاری ، نخی ، (ان) cotton

سپور پوځ spór-pawǯ : سپور لښکر ، (پا) سواره

نظام، (ان) cavalry

سپوږمۍ پښتی spoẓmay-páşt-ay : د سپوږمۍ گرومن (معتقد)، سپوږمۍ گروهی، (پا) ماهپرست، مهپرست، (ار) چاند پرست، (ان) moon worshipper

سپوږمۍ تندره spoẓmay-tándra : سپوږمۍ نیونه، (پا) مهتاب گرفته گی، (عر) خسوف، (ان) lunar eclipse

سپوږمیز spoẓm-íz : د سپوږمۍ اړوند، سپوږمنی، (پا) مهتابی، قمری، (ان) lunar, lunary

سپوږمیز کال spoẓm-íz-kāl : شمسي (هجري) کال (سنه)، (پا) سال یا سنهٔ قمری (هجری)، (ان) Hejira (Moslem era) computed according to a lunar calendar

سپوږمۍ مخې spoẓ-may-máxe : د سپوږمۍ په څېر پیمخې، ښکلې، (پا) مهرو، مهوش، ماه پیکر .

سپوږ وزمه spoẓ-wázma : سپوږمکی، سپوږمۍ ته ورته، د سپوږمۍ غوندې، (پا) ماهواره، قمر مصنوعی، (ان) satellite

سپېڅاند spec-ănd : پاکساز، پاککاری، (پا) پاکساز، (ار) خالص پسند، (ان) refiner, purist

سپېڅلځای specal-jáy : پاك او مقدس ځای ، (پا) جای مقدس ، (سپېڅلځایونه : اماکن مقدسه) . (ان) sacred place

سپېڅلی spec-álay : پاك ؛ سوچه ؛ مقدس ، (پا) متبرك ، (ان) sacred saint, holy

سپېڅلې نا پوهي specále-nā-poh-í : سپېڅلی (مقدس) جهالت ، ساده ناپوهي ، (پا) جهالت مقدس .

سپېڅلی یووالی specalay-yaw-wálay : یوه سیاسي نومونه (اصطلاح) ، مقدس یو والی (اتحاد) ، (پا) اتحاد مقدس ، (ان) holy alliance

سپېڅنه spec-ána : پاککاري ، پاکي ، چاڼونه ، (پا) پاك کاری ، پاکسازی ، (عر) تصفیه ، نظافت ، (ار) صفایی ، (ار) خالص پسندی ، (ان) clearance refinement, purism

سپېدې چاود spede- čáwd : سپیدې ، سپیده داغ ، سباوون ، وایي ، لوایي ، (پا) سپیده داغ ، سپیده دم ، سپیده ها ، (ان) dawn,daybreak

سپي لوبه spi-lóba : سګواني ، سپي جنګونه ، (پا) سګ بازی ، (ان) dog fight

سپي لوبی spi-lób-ay : سګوان ، سپی جنګوونکی ،

(پا) سگ باز ، (ان) dog-fancieer, dog rainer

سپي لوښی spi-lóṣ-ay : سپي مخی ، سپك ورك ، (پا) سگ صفت ، سگ منش ، سگ سرشت .

سپي لوښي spi-loṣ-í : سپيتانه ، سپيتوب ، (پا) سگ صفتی ، سگ منشی .

سپين اندامی spin-andámay : د سپينو اندامو لرونكی ، ښكلی ، (پا) سپيد اندام ، (ان) handsome

سپيناوو spin-āw-ú : پاككاری ؛ پرېكړه كوونكی ، فيصله كوونكی ، ورمندگر ، (پا) فيصله كن داور ؛ تصفيه كننده ، (عر) منصف ، حكم ؛ فاصل ، (ان) arbiter

سپيناوی spin-āw-áy : رڼاوی ، سپينتان ، سپينی ؛ پرېكړه ؛ داوری ، (عر) تصفيه ؛ محاسبه ؛ فيصله ، (ار) احتساب ؛ سچ پركهته ، (ان) settlement, solution

سپين زر spin-zar : په دويمه مانا پومبه ، په افغانستان كې د پومبې د شركت (كمپنی او اړوندو ځانگو او هوټلو نوم ، (پا) نقره ، مجازاً پنبه ، شركت مربوط آن با تمام تاسيسات نيز به همين نام (سپين زر) ناميده ميشود .

سپين زرين spin-zar-ín : له سپينو زرو جوړ ، د سپينو زرو غوندې ، (پا) نقره يي ، نقره فام ، نقره گون ، (ان)

silvery, argentous

سپین سپېڅلی spín-specálay : پاك او پاكيزه، ډېر پاك، (پا) پاك و صفا، پاك و صاف، خیلی پاك ؛ مبارك .

سپین کټ spín-kat : (پا) تباشیر، (ان) chalk

سپینکی spin-káy : پټه دانه، پټه تیکه، (پا) رودهٔ پر کرده سختورودهٔ که از ریزگی گوشت پر کرده شده باشد، ساسج، (تورکی) دولمه، (ان) sausage

سپین لمی spin-lám-ay : (پا) آس، (عر) قاقم، (ان) ermine

سپین نمری spin-nmáray : سپین کالی، سپین جامه، (پا) سفید جامه، سفید پوش، با لباس سفید، (ان) wite collard

سپینه ماڼی spína-maṇáy : سپینه کوټی، (د امریکا) جمهوري ماڼۍ، (پا) قصر سفید، کاخ سفید، (عر) قصر الابیض، (ان) white house

سپین ورږی spin-warẓ-ay : هغه آس چې سپین ورږ (یال) لري، (پا) آسپ سپید یال .

ستانه staná : روحاني شخصیت، د برخې خاوند، زبرګ، (پا) شخصیت روحانی ؛ روحانیون، بزرگ ، ولی، سادات، (ان)

holyl, the clergy

ستایلی stāy-ál-ay : ستایل شوی، د صفت موصوف (گریمر)، (پا) تعریف شده، وصف شده، ستایش شده، (عر) موصوف، متصف، (ان) qualified, a word qualified by an adjective

ستاینلیك stāyan lík : (پا) سپاسنامه، (ان) merit-certificate

ستاینوړ stāy-an-wáṛ : د ستاینې وړ، (پا) درخور ستایش .

ستاینوم stāy-núm : صفت نوم (ژبه)، (پا) نام صفت، اسم صفت، (عر) صفت، لقب، (ان) adjective,predicate, attribute

ستاینومتړنگ stāy-núm- taṛáng : توصیفي تړنگ (ترکیب)، (پا) توصیف ترکیبی، (ان) attributive compound

ستای نومیز stāy-num-íz : د ستاینوم (صفت اسم) اړوند، (پا) مربوط و منسوب به اسم صفت .

ستایوال stāy-wā́l : ستایونکی؛ خطبه ویونکی، (پا) ستایشگر؛ خطابه دهنده، (عر) مداح؛ خطیب .

ستایویی stāy-wāyáy : ستاینوم ، (پا) واژهٔ توصیفی ، (ان) attribute .

سترتوب stār-tób : مشرتوب ، مشري ، اداره ، ریاست ، سروالي ، (پا) بزرگی ، کلانی ، اداره ، ریاست ، (ان) bigness, administration, presidency, directorate

ستر جنرال stār-ǰanrā́l : سپه سالار ، (پا) سپه سالار ، (پا) سپهبد ، (ان) full-general

ستر چاری star-čā́r-ay : لوی چاری ؛ شاخمن (مغرور) ، (پا) بزرگمرد ، کلانکار .

ستر چاري star-čār-í : لوی چاري ؛ شاخمني ، (مغروریت) ، (پا) بزرگمردی ، کلانکاري ، غرور بیجا .

ستر کوکو stár-kokó : خوړچ ، سپنېږ ، (پا) نسترن .

سترگ ارتاو starg-art-ā́w : لیدارتاو ، (پا) چشم انداز ، (ان) outlook

سترگبندي starg-band-í : ګوړې ، کوږګري ، (پا) چشمبندی ، شعبده بازی ، (ان) jugglery, sleight of hand, juggling

سترگرپ starg-ráp : د ستر گورپ ، رپ ، ځمبا ، لنړه شېبه ، (پا) چشم بهم زدن ، (عر) طرفة العین ، ثانیه ، لمحه .

سترګليد starg-líd : سترګلين؛ سترګلينه؛ دستر ګوليد (ديد)، (پا) چشمديد ؛ نګاه؛ نظر بازى؛ ديد چشم .

سترګلين starg-lín : سترګلينه الواك ، ليد (نظر)، (پا) ديد ، نګاه ، (عر) نظر .

سترګلينه starg-lína : بديا شوم نظر ، (پا) نظر بازى .

سترګڼ کوکو starg-an-koko : نرګس ، (پا) نرګس .

سترګو ليدلي stargo-lidal-i : څه چې په سترګو ليدل شوي ، (پا) چشمديد ، (ان) eye-witness

سترګۍ stargáy : چشمکې ، چشمې ، عينکې ، (پا) عينك ، (ان) spectacles, glasses

سترګۍ والا stargáy-wālā́ : سترګۍ (چشمې) خرڅوونکى؛ سترګى اېښوونکى ، (پا) عينك فروش ؛ عينك پوش ، عينکى .

سترګې پرلار starge-par-lár : څارو ، څارونکى ، (پا) چشم براه ، (عر) منتظر .

ستر مېړه stár-mera : ښه ځوان ، زبر وګړه ، (پا) ابر مرد ، بزرګ مرد ، شخصيت بزرګ ، (ار) عظيم انسان ، (ان) superman

ستروی star-wáy : لویي ؛ کبرجنې ، پېس ، برم ، پرتم ؛ (پا) بزرگی ؛ کلانکاری ، تبختر ، شکوهمندی ، (عر) عظمت ؛ تکبر ، تبختر ؛ حشمت .

ستغلېږدی sta-lézd-ay : ستغیونی ، (پا) راه دشوار (صعب المرور) ، (عر) صعب المرور ، صعب العبور ، (ان) arduous(road)

ستغیونی sta-yún-ay : ستغلېږدی ؛ د ستغې لارې لاروی ، (پا) راه صعب المرور ، راهرو راه دشوار .

ستګ stag : ستنکی ، (پا) سنجاق .

ستنبه stan-bá : ستنوهونکی ، رګوهونکی ، (پا) پیچکاری کننده ، خالکوب ، رګزن ، (ان) phlebotomist, bleeder

ستنځی stan-jáy : اړځی ، اړتون ، پولیسي توقیفځی ، (پا) توقیف خانه ، بازداشتګاه ، (ار) حوالات ، (ان) a house of detention

ستنکی stan-káy : ستګ ، (پا) سنجاق ، (ان) pin,brooch, hairpin

ستن وهنه stan-wah-ána : پیچکاري ، (پا) پیچکاری ، خالکوبی ، ابله کوبی ، (عر) تزریق ، (ان) injection tattooing,

ستور بېړۍ stor-beṛáy : تشیال بېړۍ ، فضایي بېړۍ ، سپوږ وږمه ، سپوږمکۍ ، (پا) سفینۀ کیهانی ، مهواره ، قمر مصنوعی ، (ار) مصنوعی سیاره ، (ان) satellite

ستور پوهاند stor-poh-ā́nd : ستور پوه ، (پا) ستاره شناس ، هیئت دان ، اختر شناس ، (عر) منجم ، (ان) astrologist, astronomer

ستور پوهنه stor-poṛhána : دستور و پوهنه ، د نجوم علم ، (پا) ستاره شناسی ، اختر شناسی ، هیئت ، (عر) علم النجوم ، (ان) astrology, astronomy

ستورڅك stor-cák : آسمان څك ، تر ستورو یا اسمانه رسېدونکی ، (پا) آسمانخراش ، (ان) sky-scrapper

ستور گوزاری stor-guzár-ay : ستوري ویشتونکی ، (پا) ستاره زن .

ستورگی stor-gáy : وړوکی ستوری ، یوه اټکلي (فرضي) ستوري بوله (*) لیك نښه ، (پا) ستاره گك ، (ان) asterisk (*)

ستوروڼا stor-uṇā́ : د ستورو ښکاري ، (پا) شکاری ستاره ها .

ستوروین stor-wín : ستوري لیدونکی ، نجومي ، پالي ،

(پا) ستاره بين ، نجومى ، فالبين ، (ان) astrologer

ستوروين پوهه stor-win-póha : نجوم پوهه ، دپال (فال) ليدنې پوهنه ، (پا) نجوم بينى ، طالع بينى ، (ان) astrology

ستوريانى stor-yán-áy : ستورين ، ستوريز ؛ (فېلمي) ستورى ، (پا) ستاره يى ، ستاره مانند ؛ ستارۀ فلمى .

ستورين storín : د ستوري اړوند ، ستوزيز ، ستوريانى ، (پا) ستاره يي ، سياروى .

ستورين وږى stor-ín-waẓay : زومبك ستوري ، پرېونې ، (پا) پروين ، خوشۀ پروين .

ستور يونى stor-yúnay : ستور مزلى ، تشيال يونى ، كيهان يونى ، كيهانگرځى ، (پا) كيهان نورد ، ستاره پيما ، (ان) cosmonaut, astronaut

ستونځ stunj : دغره څوكه ، د غره سر ؛ لوړ ، لوړتيا ، (پا) قله كوه ، سيتغ ، چكاد ؛ بلندا ، (عر) قله ؛ زروه ؛ اوج .

ستونز اوارى stonẓ-awā́r-ay : ستونزهوارى ، د ستونزى (مشكل) او اروونكى ، (پا) حلال مشكل ، حلال مشكلات ، مشكل كشا .

ستونزاوارى stonẓ-awār-áy : د ستونزې (ستونزو)

موارى ، (پا) مشكل كشايى ، حل مشكل .

ستونزمن stonz-mán : ستومانوونكى ، ربړوونكى ، ربړن ، (پا) دشوار ، تكليف ده ، خسته گى آور ،

ستونزه stónza(o=u) : سخته ، گراني ، ستوماني ؛ ربړه ، (پا) دشوارى ، سختى ؛ ستوه ، خسته گى ؛ مسأله ، (عر) مشكل ، مشكله ، مسأله ، معضله ، (ان) difficutty, harassment, problem

ستونز هڅى stonz-hác-ay : ستونز خوښى ، ستونزپېرى ، (پا) مشكل پسند ؛ مشكلتراش .

ستونزي stonz-í : گرانخوښى ، (پا) مشكل پسند ؛ مشكلتراش ، (ان) fastidious

ستون ليكنه setun-lik-ána : كالم ليكنه ، مقاله ليكنه ، (پا) ستون نگارى ، مقاله نويسى ، (ار) كالم نگارى ، (ان) column-writing

ستون ليكونكى setun-lik-únkay : (پا) ستون نگار ، (ار) كالم نگار .

ستوه satáwa : بوغده ، پيش كوزه ، (پا) پيش قبض .

سټ وټ saṭ-wáṭ : پوپناه ، (پا) تباه و برباد ، نيست و نابود .

ستهه saṭa : له ولې او تړګړ څخه (د تړ خپلواك) رغېدلی نوموال یا ګړوال بنسټ ، (پا) ستاك ، تته ، (ان) stem (base)

ستهه تړنګ saṭ-taṛang : مغه تړنګ (ترکیب) چې له یوه خپلواك ویي او یوې ستهې څخه رغېدلی وي ، (پا) ترځیبی از یك واژهٔ مستقل وستاك ، (ان) stem-compound

ستهه خپلواك saṭa-xpal-wak : د ستهې (تتې) واول ، (پا) واکهٔ تته (ستاك) ، (ان) stem-vowel

سخت درملی saxt-darmal-ay : ګران درملی ، په سختی رغېدونکی ، نارغېدونی ، نارغېدونکی ، (عر) صعب العلاج ، (ان) refractory, incurable

سخت دریځی saxt-darīj-ay : د سخت (سیاسی) دریځ (موقف) خاوند ، توندلاری ، (پا) دارای موقف سر سختانه ، تندرو .

سخور sax-a-war : بختور ، نېکمرغه ، ښه مرغی ، (پا) بختیار ، خوشبخت ، (ار) خوشقسمت .

سراسري sar-a-sar-ī : یو مخیز ، (پا) سراسری ، سراسر ، یکسره (ار) همه ګیر ، (ان) all over, throughout

سرانښ sraṣ : سرانښند ، توسند ، توسن ، نغلاند ، اسوېلاند ، وړسولی ، وړسترګی ، وړی ، ارسناك ، (پا) ګرسنه چشم ، آزمند ،

(عر) حریص .

سرامنې sra-máne : سرامنې (سرې) او بنکې ، سروب ، (پا) خوناب .

سرایستلی sar-istálay : وتلی ، پېژندلی ، مخور ، نومور (نوموړی) ، (پا) سر آمد ، برازنده .

سرای وال sráy-wā́l : سرای والا ، (پا) سرایدار ، صاحب سرای .

سربانده sar-bā́nde : سرباري ؛ له عادي حالته پورته ، (پا) بالاتر از حالت عادی ، (عر) فوق العاده ، ماوراء ، (ان) extraordinary, extra

سربانده ژبپوهنه sar-bā́nde-žab-pohána : په نورو څانگو اړونده ژبپوهنه ، (پا) ماورای زبانشناسی ، (ان) metalinguistics, exolinguistics

سربل sar-bál : مخینه ، (پا) پیشینه (ان) pre-position

سربنا sar-benā́ : مخبنا ، (پا) روبنا ، (ان) infra-structure

سرپټی sar-páṭ-ay : سرپټ ، (پا) سر پوشیده .

سر پټې او مخپټې

sar-paṭ-e-aw-maẋ-paṭe : (مغه) بڅه) چپ سر و مخ پټوي ، (پا) سر پت و روی پت (کابلی) .

سرپرانتی لیك sar-pranat-ay-lik : سر پرانیستی لیك ، پرانتی (پرانیستی) لیك ، سر خلاصی لیك ، (پا) نامهٔ گشاده .

سر پښتی sar-paṣtay : سر بپښت ، د سینې سر ، (پا) سر سینه ، (ان) cephalothorax

سرپین srap-in : د سر پو اړوند ، لکه سرپ ، له سر پوجوړ ، (پا) سربی .

سر تر پای sar-tar-pay : سر تر پایه ، یو مخیز ، یو مخ ، له یوې مخې ، (پا) سر تا پا ، از اول تا آخر .

سر تړنی sar-taṛ-an-ay : سر تړونی ، (پا) سر بند .

سر توره sar-tura : بنسټیز دوی (قانون) ، اساسي قانون ، (پا) قانون اساسی ، (ان) constitution

سر تېر خونه sar-ter-xuna : لښکر خونه ، (پا) سر باز خانه ، (ان) barrack

سر تېر نیونه sar-ter-niw-ana : عسکر نیونه ، (پا) سر باز گیری ، (ان) conscription, recruitment

سر تېره sar-ter-a : پر سر تېر شوي ، (پا) سر

گذشت، (ان) adventures, incidents

سر تېرى sar-tér-ay : سر تېر، له سره تېر؛ زمرلاى، عسگر، توركښ، (پا) سر باز، عسكر، (ار) فوجى، (ان) soldier

سر تېري sar-ter-i : بلهاري؛ عسكري، (پا) جانبازى؛ سر بازى، عسكرى (د سر تېرى پازه : خدمت سر بازى)، (ان) soldierliness

سر تېرى او ځانتېرى sar-tér-ay-aw-jān-teray : له سر و ځانه تېر، ځانتيرى او سر تېرى، (پا) از سر و مال گذشته.

سر ټولنه sár-ṭolána : ستره غونډه، لوى كنفرانس (كانفرانس) گرد همآيى بزرگ، كنفرانس عالى.

سرچينه sar- čina : پيلامه، پيليځ، ږومبى چينه؛ (پا) سر چشمه، (عر) منبع، منشاء، مبداء (ان) source, fountainhead, headspring

سر ځوړى sar-jwáṛ-ay : سر ځوړ، ځوړ، ځوړى، (پا) سرا شيبى، نشيب، نشيبى، سرازيرى.

سر څارن sár-cār-án : د څارندوى (پوليس) افسر (د نظامي تورن انډول)، (پا) افسر پوليس افغانى معادل رتبهٔ

تورن (سروان) در نظامی .

سر څپوڼی sár-capoṇay : داوړن ، داڼو ، اوړنی ، ړاونی ، څکالکی ,څېکالی ، (پا) دستمال سر .

سر څېړی sar-cer-áy : د جنګ مخکښ ، (عر) طلایه ، مقدمه الجېش .

سر خازه sar-xāzá : خازه ، ړبره لیك (د مړستون) ، (پا) شناخته ، سنګ ګور .

سر زوری sar-zór-ay : هېنړور ، سر تتبه ؛ سر غاړی ، سر کښ ، (پا) زور ګو ، سر تتبه ، لجوج ؛ سرکش .

سرزوري sar-zor-í : زوروري ؛ سر غاړی ، سر کښي ، (پا) زور ګویی ؛ سر کشی ، سر تتبګی ، (ان) oppression coercion

سر زیان sár-zyān : د سر تاوان ، ځاني تاوان ، (پا) تلفات جانی ، خسارهٔ جانی .

سر سپارلی sar-spār-ál-ay : سر ښندلی ځانسپارلی ، سر پر ورغوي (تلي کې) (پا) سر پرده ، سر بکف ، (عر) فدا .

سر سپارلی ځانسپارلی

sar-spār-ál-ay-jān-spār-ál-ay : په مال و سر ولاړ ، یو څه ته له سرو ځانه تېر ، (پا) سر فدا و جانفدا ، سر سپرده و

جان سپرده .

سر سخت sar-saxt : سر غاړى ؛ زيارکښ ؛ ربړيالى ، (پا) سر سخت ، سرکش ، (ان) refractory, ohstinate

(د) سر سيورى (da) sar-syóray : سر پنا ، جونگړه ، کور ، (پا) سر پناه ، کاشانه ، خانه .

سر شمارنه sar-šmār-ána : سر شمېر ، سر شمېرنه ، وگړ شمېرنه ، (پا) سر شمارى ، شمارش ، آمار گيرى ، مردم شمارى ، (ان) enumeration, statistics

سر شمېراند sár-šmer-ánd : سر شمېرونکى ، سر گڼونکى ، شمېراند ، (پا) سر محاسب .

سر ښاند sar-ṣánd : (ړپر) سر ښندونکى .

سر ښندونکى sar-sand-ún-kay : سر سپارلى ، سر ښاند ، سر تېر ، (پا) سر فروش ، سر سپرده ، (ان) devoted, devotee

سر ښوونکى sar-ṣow-únkay : د ښوونځي (سکول مشر) ، (پا) سر معلم .

سر غاړى sar-ǧắr-ay : سر کښ ، سر غړاندى ، سر غړوونکى ، ياغي ، (پا) سر کش ، گردنکش ، کله شق ، (عر) متمرد ، باغى ، (ان) refractory

سر غبرگون sár-ɣbarg-ŭn : د کړولی (فعلي رېښې) د سر توکي تکرار ، (پا) تکرار عنصر آغازی ریشۀ فعلی ، (ان) redupliction

سر غړاوی sar-ɣaṛāw-áy : سر غړنه ، سر غړونه ، غاړه غړونه ، سر غاړی ، سر غړاندي ، (پا) سر پیچی ، خلاف رفتاری ، سرکشی ، (ار) خلاف ورزی .

سر غږ sar-ɣáz : سر اواز ، پیل غږ ، د کلمې د سر غږ (فونیم) ، (پا) آوای آغازی ، (ان) inital sound

سر غندوی sar-ɣandóy : سر غنه ، ټپرنی (قومي) مشر ؛ مخکښ ، لاربښود ، سر لاری ، (پا) سر غنه ، کلان قوم و قبیله ، سردار قبیله ؛ پیشرو ، پیشتاز ، ؛ رهبر ، رهنما ، پیش آهنگ .

سر غندويي sarɣandoy-í : مشري ، مشرتوب ، مخکښ ، سر لاري ، (پا) بزرگی ، سر کرده گی ، رهبری ، رهنمایی .

سرکار sar-kā̆r : واکمن ، واکمني ، (پا) قوه (نیروی) حاکمه ، مقام رسمی ، (عر) حکومت ، دولت ، رسمیات .

سرکار پلوه sar-kār-paláwa : د سرکار (دولت) پلوي ، (پا) طرفدار دولت و حکومت .

سرکاري sar-kār-í : د سرکار اړوند ، (پا) سرکاری ، رسمي ، حکومتی ، دولتی ، (ار) سرکاری ، (ان) official,

governmental

سرکړی sar-kaṛáy : دسربيت ، (پا+ عر) مطلع ، (ان) opening verse

سر کولپي sar-kolp-í : (پا) سر قفلی ، سر قلفی ، (ان) key-money

سر کونسل sar-konsál : جنرال کونسل ، (پا) سر کنسل ، سر قونصل ، (ان) consul general

سر کونسلي sar-konsal-í : (سر) کونسلگري ، (پا) سر کنسلی ، جنرال قونصلی ، (ان) consulate general

سر گرمي sar-gar-mi : ساتېري ، مشغولا ، (پا) سرگرمی ، ساعتتېری ، (ان) amusement

سرگڼی sar-gáṇ-ay : لومړی درجه ، اول نمره ، د ړومبي پوزېشن والا ، (پا) دررجهٔ اول ، درجه يك ، (ان) first grade, first-class

سرلاری sar-lắr-ay : سر لار ، سر کښ ، مخکښ ، سر غندوی ، مشر ، لاربه ، (پا) سالار ، پيش تاز ، پيش آهنگ ، پيشرو ، رهبر .

سرليك sar-lík : سر خط ، (پا) سر خط ، سر لوحه ، لوحه ، سر نامه ، (عر) عنوان ، (ان) title, heading, topic,

signboard, letterhead

سر لیکاند sar-lik-ā́nd : سر منشي، سر لیکوال، (پا) سر منشی، دبیر کل، (ان) generalsecretary

سر لیکنه sar-lik-ána : (پا) سر مقاله، اداریه، (ان) head article, leading article, editorial ،

سر لیکونکی sar-lik-únkay : (پا) سر کاتب؛ سر منشم، سر دبیر، (ان) (first) secretary

سرلیکه sar-lík-a : سر لوحه، (پا) سر لوحه، (ان) board

سر لیکه وال sar-lika-wā́l : سر لیکه کښونکی، سر لوحه لیکونکی، (پا) سر لوحه نویس،

سر مخ sar-máx : په دو تنې (پشتۍ) پسې د کتاب لومړی (عنواني) مخ، (پا) سر صفحه، (ان) title page

سر مشریزه (غونډه) sar-mašr-íza : سر مشریزه غونډه، د دولتونو یا حکومتونو د مشرانو غونډه، کنفرانس ـ گرد همآیی سران دول و یا حکومات، (ار) اجلاس سر براه،

سروال sar-wā́l : دیوه شرکت یا سازمان (موسسې) مشر، (پا) رئیس شرکت و یا موسسه و سازمان، (ان) head,

president

سر و پای sár-o-pấy : ړومبی او وروستی ، له یوه سره ، تول ټال ، سر تر پای ، (پا) سر تا پا ، یکسره .

سر وزیر sár-wazir : مشر وزیر ، لومړی وزیر ، (ار) وزیر اعظم ، (پا) صدراعظم ، نخست وزیر ، (ان) prime minister, premier

سر وکوټی sár-koṭáy : سر وککره ، (پا) سرو کله .

سرویی sár-wayáy : هغه ویی (لغت) چې په جمله کې د بل ویي یا وییونو له خوا ستایل کېږي ، (پا) واژهٔ توصیف شده ، (ان) head-word

سره زرین sra-zar-ín : له سر و جوړ ، د سر وزرو غوندې ، (پا) طلایی ، (ان) golden

سره لار srá-lār : په دویمه مانا د مبارزې لار ، کمیونېستی لار ، (پا) راه سرخ ، کنایه از راه مبارزه ، راه کمونستی .

سره میاشت srá-myāšt : افغانی هلال احمر یا سور صلیب ، (پا) شیر خورشید سرخ ، هلال احمر ، (ان) red-cross

سره نښتون sara-naṣt-ún : ---> پیوستون .

سره مېنه srá-mena : د کابل ښار له ورو مېنو (کَنونیو) څخه ، (پا) ناحیتی در شهر کابل .

سره ولپښ srawal-paṣ́ : مسگر ، تټهار ، (پا) مسگر ، مسکوب .

سرۍ sar-áy : د چلم سر خانه ؛ سریزه ، (پا) سر خانهٔ چلم ؛ پیشگفتار .

سریزه saríza : سرۍ ، سر خبرې ، مخنۍ خبرې ، (پا) پیشگفتار ، دیباچه ، (ار) پیش لفظ ، (عر) مقدمه ، (ان) preface

سرې ملۍ sré-malay : سرې مولۍ ، (پا) ملی سرخك .

سړوبی saṛ-ob-áy : سړې اوبه ؛ د سړو اوبو زېرمه (کوهی) ، (پا) سر داب ، سر دابه .

سړوپۍ saṛopáy : سړې پۍ ، (پا) شیریخ ، بستنی ، (ان) آیسکریم .

سړوپۍ والا saṛ-o-pay-wālắ : شیریخ فروش ، آیسکریم فروش ، بستنی فروش .

سړوږمی saṛ-ó-ẓmay : سوړبوی لرونکی ، خام بویه ، اوم بویه ، (پا) خام بوی .

سړه جگړه saṛá-ǰagṛa : سوړجنگ ، انگروزه یي

(تبليغي) جنگ ، (پا) جنگ سرد ، کار زار تبليغی ، (ان) cold war

سړه څپه sará-capá : د سړو (يخنۍ) څپه ، يخه څپه ، (پا) جبهۀ سرد ،

سړيخور saṛi-xór : ادمخور ، (پا) آدم خوار ، آدمخور ، (ان) cannibal

سړي سر رايه saṛi-sár-rāyaی : سړي سر ووټ ، (پا) راءی هر کس ، يك نفر يك راءی ،

سړي سر کال ګټه saṛi-sár-kāl-gáṭa : (د) سړي سر کالنی ګټه يا اېر (عايد) ، (پا) عايد سالانۀ فی نفر ، در آمد ساليانۀ فی نفر ، (ان) annual income

سړيواله saṛi-wắla : سړيتوب ، (پا) آدميت ، بشر خواهي ؛ (عر) انسانيت ،

سږيز saẓ-íz : پړپوسيز ، (پا) ششی ، ريوی ، (ان) pulmonary

سست بنسټه sast-bansáṭa : سست بنسټی ، سست بنياده ، (پا) سست بنياده ، سست بنيان ،

سست بولی sast-ból-ay : سست ژمنی ، سست تړونی ، (پا) سست قول ، سست وعده ، سست پيمان ،

سست ترنگ sást-taṛáng : سست ترکیب ، (پا) ترکیب سست لغوی .

سست خپلواك sást-xpal-wák : مغه خپلواك (واول) چې په وینگ (تلفظ) کې یې ژامې سستې پاتې کېږي ، (پا) واکهٔ نرم .

سست کاری sast-kắr-ay : سست چاری ، ځنډکاری ، (پا) سست کار ،

سستلوښی sast-lóṣ-ay : اخلاقی کمزوری ؛ سست کرېکټره ، (پا) سست عنصر ، (عر) ضعیف النفس ، ضعیف الاخلاق .

سستلوښي sast-loṣ-í : اخلاقی کمزوري ؛ سست خصلتي ، (پا) سست عنصری ، ضعف نفس ، ضعف اخلاقی .

سکاره پلوری skāra-plór-ay : سکاره والا ، سکاره خر څوونکی ، (پا) ذغال فروش .

سکالو skāló : خبرې اترې ؛ ویېنه ، (پا) گفتگو ، (عر) مذاکره ، مذاکرات ، مباحثه ؛ موضوع .

سکښت skaṣt : سکښتنه ، سکڼ ؛ شننه ، شنون (تقطیع) ، (پا) برش ، (ان) segmentation

سکښت و جوړښت skáṣt-o-ǰoṛáṣt : (پا) قطع

و صحافت، برش و ساخت (کتاب و مانند آن).

سکڼی ماښام skaṇáy-masám : تېرغونی ماښام، تیاره ماښام، (پا) شام گاو گم.

سکور کاڼی skor-kắṇay : د ړېږي سکاره، د تیږې سکاره، کوله، (پا) ذغال سنگ، (ان) coal

سکویاند skoy-ắnd : گلان گنډونکی، (پا) گلدوز، سوزندوز.

سکوینه skoy-ána : سکوی، سکوینگ، (پا) گلدوزی، سوزندوزی، سوزن زنی، خامك دوزی، (ان) needlework

سکه پېژاند sœka-pež-ắnd : سکه پوه، (پا) سکه شناس، (ان) numismatist

سکه پېژندنه seka-pež-and-ána : سکه پوهنه، (پا) سکه شناسی، (ان) numismatics

سکه لیك seka-lik : د سکې (پیسی) لیك، (پا) نوشتهٔ سکه، شرح روی سکه و مدال، (ان) legend

سکه وهنه seka-wah-ána : د پیسو جوړونه، (پا) ضرب سکه، (ان) coinae

سکیندی skínd-ay : سکینده (جبیره) کوونکی؛ جبرانېدونکی، (پا) جبران (فلاقی) کننده، جبران پذیر.

سګروړ sagroṛ : سپرخی شوې شګه، (پا) سنګ ریګی، ریګ متحجر، (ان) sandstone

سلاغونډه sala-ǵonḍa : مشورتي غونډه یا جرګه، سلاکاره غونډه، (پا) مجلس یا شورای مشورتی.

سلاکوټ sala-koṭ : وسله کوټ، وسلتون، (پا) سلاح خانه.

سلامي کېدل salami-kedal : پرګونډو کېدل، تسلمېدل، (پا) تسلیم شدن، (ان) to capitulate (سلامي کول : تسلیم کردن، to surrender)

سلپاڼی sal-pāṇ-ay : سلپاڼی ګل، هزر پاڼی (ګل)، (پا) ګل صد برګ، (ان) hundred-leaved rose

سل پۀ سل کې sal-pa-sal-ke : سل په سلو کې، (پا) صد در صد (ان) هنډرېډ پرسېنټ.

سلکلیزه sal-kal-íza : پېړی، سلیزه، سدی، (پا) سده، صد ساله ګی.

سلګونی sal-gun-ay : سلګون، سلګیز، سلیز، سلی، (پا) صدی (بانکنوت).

سلواغه sal-waǵá : بوکه؛ د سلواغې (د لوې) میاشت، (پا) دولچه، دلو؛ بهمن(ماه)، (ان) the eleventh

month of Afghan kalendar

سلواله sal-wā́la : په سل کې، (پا) فیصدي، (ان) percentage

سله پخونه sala-pax-aw-ána : خښتې پخونه، (پا) خشت پژی، آجرپزی.

سله پخوونکی sala-pax-aw-únkay : خښتې پخوونکی، (پا) خشت پز، آجر پز.

سله رېژ sala-réž : سله رېژی، خښتې اچوونکی، خښتې جوړوونکی، سله مار، (پا) خشت مال، خشت زن، (ان) brick mader, brick layer

سله رېژي sala-rež-í : خښتې اچونه، سله ماري، (پا) خشت مالی.

سلیزه sal-íza : سلکلیزه، سلمه کالیزه، سلم کال، پېړی، سلی، (پا) صدمین سالگرد، صدمین سال، سده، (عر) قرن، (ان) century

سماوی sam-ā-wáy : سماو، سما، سمی، سمیا، نیاو، (پا) درستي، برابری؛ داد، (عر) عدل، انصاف.

سمتوری sam-túr-ay : سمه توره، کرچ، (پا) کرچ، کریچ.

سمڅنډ sam-cánd : سمڅنډی، (پا) راست پهلو، (عر) متساوی الاضلاع، (ان) equilateral

سمڅ مزدك smac-mazdák : عیسوی (عیسایي) عبادت ځای په غره کې، (پا) رهبانگاه، دیر، (عر) صومعه، (ان) cloister, monk's cell

سمسلا sám-salá : پرېکړه؛ منون، شکلنه، (پا) پذیرش، صحه گذاری، (ار) مصوبه؛ قرار داد، (عر) فیصله؛ تصویب، تائید، (ان) result; ratification, approval

سمتکړ samát-kaṛ : هغه کړ چې ټولې گرداني بڼې لري، په وړاندې یې نا سمت کړ (ناقص فعل) ټیکاو لري، (پا) فعل تام، (ان) complete verb

سمدودی sam-dod-ay : په با قاعده ډول گردانېدونکی، (پا) با قاعده، (ان) regular

سمدودي sam-dod-í : با قاعده والی، (پا) با قاعده گی، (ان) regularity

سم سهي sám-sahí : سم و ټیك، (پا) درست و صیحح، رك و راست.

سم سیده sám-sidá : سم و سیده، سیخ و سیده، مخامخ، (پا) راست و مستقیم، راست و رو برو.

سم ښکاری sam-ṣkấr-ay : هغه څه چې په ښکاره سم او سهي مثل شوی وي خو له آره (اصله) سم نه وي او د چا خبره غلط مشهور وي ، (پا) غلط مشهور ، (ان) hyperform

سمغړی sam-ǵáẓ-ay : همغږی ، هغه بیا خلي یا تکراري ترکیب چې د دواړو غږیو وییونو د سر غږ سره یو راز وي ، (پا) همآوا (در ترکیب تکراری) ، (سانسکریټ) sanskyit ، (ان) a partial reduplicative word

سمکړ شوی sam-kaṛ-šáw-ay : اصلاح شوی ، (پا) اصلاح شده ، (ان) reformed

سملاسي sam-lāsí : ژر تر ژره ، سمدلاسي ، سمدلاسه ، (پا) سمدستی ؛ فوری (عر) عاجل ، (ار) هنگامی ، (ان) urgent, immediately

سملاسیوالی sam-lās-i-wấl-ay : بېړندويي ، (پا) فوریت ، عجلت .

سمگوټ sam-gwáṭ : سمگوټی ، (پا) راست گوشه ، (عر) قایمته الزاویه ، (ان) right angle, perpendicular

سملاسي اړتیا sam-lās-í-aṛ-tyấ : بېړندی ارتیا ، عاجله یا فوري اړتیا (ضرورت) ، (پا) نیاز عاجل ، (ان) urgent need

سملاسي مرسته sam-lās-í-mrasta : بېړندې مرسته، عاجله مرسته، (پا) عاجل، (ان) urgent aid

سمه ليکه sáma-líka : مستقيم خط، (پا) خط مستقيم (هندسه)، (ان) direct line

سمندر پورې samandar-pòre : د سمندر آغاړه، (پا) ماوراى اقيانوس (ها)، آنسوى دريا ها، (عر) ماوراء البحار، (ان) overseas, ultramarine

سمندر پوه samandar-póh : سمندر پوهاند، (پا) دريا شناس .

سمندر پوهه samandar-póha : سمندر پوهنه، (پا) دريا شناسى، اقيانوسشناسى، (ان) oceanography

سمندر کڅ samandar-kác : سمندري غاړه، ، (پا) ساحل بحر .

سمندر گی samandar-gáy : وړوکی سمندر، (پا) درياچه، (عر) بحيره، (ان) sea

سمندروال samandar-wā́l : سمندر يونى، (پا) دريا نورد .

سمندر والي samandar-wāl-í : سمندرى چلند، (پا) دريا نوردى .

سمندر وزمه samandar-wázma : لکه سمندر ، سمندر ورته ، (پوهان) ، (پا) (عالم) متبحر .

سمندري samandar-í : د سمندر اړوند ، (پا) دریایی ، بحری ، (ان) marine, oceanic

سمندري بېړی samandar-ĭ-beṛay : بحري بېړۍ ، (پا) کشتی اقیانوس پیما ، (ان) oceanship

سمندري ځواك samandarí-jwāk : بحري قوه ، (پا) نیروی دریایي ، بحریه ، (ان) navy

سمندري سپی samandar-ĭ-spay : یو ډول چیچونکی (داړونکی) کب ؛ کوسه ماهی ، (پا) سگ دریایی ؛ ماهی کوسه (ان) dogfish, shark; man-eating shark

سمندري غله samndar-í-γla : بحري غله ، (پا) دزدان دریایی ، (ان) pirates

سمون sam-ún : برابری ، برابروالی ؛ ښېگڼه ؛ سمونه ، برابرونه ، (پا) برابری ، درستی ، تساوی ، تعادل ؛ مطابقت ، اصلاح ؛ تصحیح ، (ان) equality, symmetry; correction; reform

سمونکار sam-un-kắr : سموونکی ، د چاپ لپاره سموونکی او تیارونکی ، (پا) کسیکه مواد کتابی را تنظیم و

امادهٔ چاپ میکند ، (ان) eolitor

سمونليك sam-un-lík : (پا) درستنامه ، غلطنامه ، (ار) اغلاطنامه ، (ان) erratum, errata

سمونوال sam-un-wā́l : د سمون (اصلاح) غوښتونکی ، (پا) اصلاح طلب ، (ان) reformist

سمونواله sam-un-wā́la : سمون غوښتنه ، (پا) اصلاح طلبی ، (ان) reformism

سمونه sam-aw-ána : سمون ، تېيكونه ، چاپسمون ، (پا) تنقیح و تنظیم و آمادهٔ چاپ کردن ، (ان) edit

سمه سميا sáma-sam-yā́ : برابری ، (پا) درستی و برابری ، عدل و برابری .

سمی sam-áy : رجه ، (پا) رجه ، بند ، (ان) clothesline

سند اخيستنه sand-axist-ána : رای اخیستنه ، ووټ اخیستنه ، (پا) رای گیری ، (ان) vote taking

سندر بول sandar-ból : بدلبول ، سندرغاړی ، (پا) آواز خوان ، خواننده ، (ار) گلو کار ، (ان) singer

سندر بوله sandar-bóla : (عر) مشاعره .

سندر غاړی sandar-ǵā́ṛay : سندری ، سندرچي ، سندر

بول، مجلسي، (ار) گلو کار، (پا) آواز خوان، (عر) مغنی.

سندریز sandar-íz : د سندرې اړوند، میوزیکال، (پا) موسیقایی، خوش آهنگ، (ان) musical

سندریزه زېر وبمي sandar-íza-zer-o-bam-í : (په جمله کې) میوزیکاله (موسیقي) زیر و بمي، (پا) زېر و بمی موسیقایی (میوزیکال)، (ان) musical pitch

سندور کړه sand-wárkṛa : رای ورکړه، (پا) راءی دادن، راءی دهی، (ان) to vote

سنگرمل sangar-mál : همسنگر، د مورچل ملگری، (پا) همسنگر، همرزم.

سنگروال sangar-wā́l : د سنگر (د سیمې) اوسیدونکی؛ جنگیال، سنگرمل، (پا) همسنگر، همرزم.

سوانکار swán-kā́r : سوهانکار، سوهانگر، (ان) filerl, filecutter

سوانکاري swán-kár-í : سوهانکاري، (پا) سوهانکاری، سوهانگری، (ان) filing, rasping

سوب swab : تیار، چمتو (عر) حاضر، آماده، (ان) present, ready

سوبتيا swab-tyā́ : (پا) حاضري ، (عر) حضور ، (ان) presence

سوبمن sob-mán : سوبگر ، بريمن ، (پا) پيروز ، پيروزمند ، (عر) فاتح ، (ان) victor, conqueror

سوبمنانه sob-man-āná : په سوبه ، په بري (سره) ، (پا) فاتحانه ، پيروزمندانه .

سوبمنی sob-man-í : سوبه ، بری ، بريمني ، (پا) پيروزمندی ، پيروزی ، (عر) فتح .

سوچه ژبه sočá-žába : نږه ژبه ، سپېڅلې ژبه ، بوبه ژبه ، (پا) زبان خالص ، (ان) pure language

سوځند swáj-and : سوزند ، سوځونکی ، سوځېدونکی ، (پا) سوزنده .

سودا گري وزارت sawdā-gar-í-wezārát : د سوداگری وزارت ، د تجارت وزارت ، (پا) وزارت تجارت ، وزارت بازارگانی .

سود و زيان súd-o-zyán : گټه تاوان ، گټه وټه ، (پا) سود و زيان ، نفع و ضرر .

سور څراغ súr-ceráj : ټريفيکي سور څراغ ، دويمه مانا يې «بندېښت» او «منع» ، يا «منفی څواب» ، (پا) چراغ سرخ

ترافیکی ، مجازاً «امتناع» و یا «جواب منفی» .

سورکی sur-káy : د سهار یا ماښام شفق ، (پا) شفق ، (پا) شفق شام یا سحر ، (ان) aurora, evening twilight

سور لاسی sur-lā́s-ay : وژونکی ، خونړی ، (پا) کشنده ، أدم کش ، (عر) قاتل ، سفاك .

سورلښکر súr-laṣkár : سور پوځ ، (پا) ارتش سرخ ، قشون سُرخ (شوروی سابقه) .

سورلن sur-lán : سیورن ، مخ پر سیوري ، (پا) سایه گی ، سایه دار ، سایه رخ ، (ان) shaded, shady

سوري مېنه suri-mena : د کابل ښار له دولس گونو مېنو (کارتو ، کالونیو) څخه ، (پا) سوری مینه (کابل) .

سوړ مېچ soṛ-meč : د سړو یا یخنی د مېچلو آله ، (پا) سرما سنج ، (ان) cryometer

سوړ نوړی soṛ-nóẓ-ay : کم شهوتی ، (پا) کم شهوت .

سوړويني soṛ- win-ay : د سړې سینې (زغم) خاوند ، (پا) خونسرد ، برده بار .

سوزونه او سازونه soz-úna-aw-sāz-úna : د یوه شعري غونډ (مجموعي) نوم ، (پا) «سوزها و ساز ها» نام مجموعهٔ شعری .

سو کالي sokāl-í : هوسايي ، ارامي ، هوساکلوي ، هوساينه ، (پا) آسايش ، آرامی ، (عر) رفاه ،

سوکلی sokal-áy : آرام خوښی ، اسانخوښی ، لټ ، لټهپور ، (پا) راحت طلب ، استراحت طلب ، تنبل .

سوکمار suk-mắr : سوك وهونکی ، (پا) مشت زن ، مشت باز ، (ان) pugilist, boxer

سوکماري suk-mār-í : سوك وهنه ، (پا) مشت زنی ، (ان) pugilism, boxing

سولپوهاند sol-poh-ắnd : سولپوه ، د منطق عالم يا ماهر ، منطق پوه ، (پا) عالم منطق ، منطقی ، (ان) logician

سولپوهنه sol-poh-ána : د منطق علم ، (پا) علم منطق ، (ان) logic

سوگندليك sawgand-lík : لوړليك ، (پا) سوگند نامه ، قسم نامه ، (ان) text of an oath, swearing formula

سولمن sol-mán : سوليز ، ويښيار (هوښيار) ، عقلمند ، پوه ، (پا) خرد مند ؛ منطقی ، با منطق ، هوشيار ، دانا ،

سولوال sol-wắl : سولپال ، (پا) خرد گرا ، معتقد به اصالت خرد (عقل) ، (ان) rationalist

سولواله sol-wắl-a : (پا) خرد (عقل) گرايی ، اصالت

خرد ، مسلك عقليون ، (ان) rationalism

سول و بول sól-o-ból : سد و بول ، عقل و قول ، (پا) قول و خرد .

سوله بوله sóla-bóla : روغه جوړه ، (پا) صلح و صفا ، صلح و سلم ، روغه سوله ، سوله ستاړه ، سوله سټاره ،

سوله ستاړه sóla-satáṛa : سوله سټاره ، سوله بوله ، روغه جوړه ، (پا) صلح وسلم ، صلح و صفا .

سوله من sola-mán : سوله ييز ، روغه من ، روغه ييز ، روغه وال ، (پا) صلح آميز ، مسالمت آميز ، صلح خواه .

سوله ييز sola-yiz : سوله من ، روغه ييز ، په روغه سوله ، (پا) صلح خواهانه ، صلح آميز ، مسالمت آميز .

سوله ييز ګډ ژوند sola-yiz-gáḍ-žwand : ګډ سوله ييز ژوند ، (پا) زيست با همی مسالمت آميز ، همزيستی مسالمت آميز ، (ان) peaceful coexistence

سوليز sol-íz : د سول (عقل) اړوند ، عقلی ، (پا) عقلی ، عقلانی ، منطقی .

سولې واټ sóle-waṭ : د سولې جاده (کابل) ، (پا) جاده (خيابان) صلح (در شهر کابل) .

سونبوټي swan-búṭi : د سون (سونګ) بوټي ، خس ،

(پا) هېزم .

سونتوکي swan-tóki : د سون مواد ، (پا) مواد سوخت ، (عر) مخروقات .

سونلرگي swan-largí : د سون (سونگ) لرگی ، (پا) چوب سوخت .

سونوړ swan-waṛ : د سون (سونگ) وړ ، (پا) قابل سوخت ، قابل احتراق .

سویل - ختیځ sawel-xat-íj : جنوب ختیځ ، (پا) جنوب شرق ، جنوب خاور ، (ان) south-east

سویل ختیز sawel-xat-íz : جنوب ختیز ، (پا) جنوب شرقی ، (ان) south-eastern

سویل لویدیځ sawel-loyd-íj : جنوب لویدیځ ، (پا) جنوب غرب ، (ان) south-west

سویل لویدیز sawel-loyd-íz : جنوب لویدیز ، (پا) جنوب غربی ، (ان) south-western

سویلي sawel-í : د سویل اړوند ، (پا) جنوبی ، (ان) southern

سهار دې نېکمرغه! sahấr-de-nekmáӷa : سهار دې ښه ! (جمع : سهار مو

شه!). (عر) صباح الخير ، (ان) gooct morning (پا) صبح بخير!

سهار سبا sahắr-sabắ : سپین سبا ، روڼ سبا ، شین سهار ، (پا) گل صبح ، صبح روشن.

سهارنی sahar-anáy : سبانی ، د سهار (سحر) اړوند ، (پا) سحری ، بامدادی.

سهارنی sahar-anáy : سبا ناری ، (پا) صبحانه ، ناشته ، (ان) breakfast

سهار ویښی sahar-wiṣ́-ay : سهار پاڅېدونکی ، (پا) سحر خیز ، (ان) early riser

سهار ویښي sahar-wis-í : سهار ویښتیا ، سهار پاڅون ، (پا) سحر خیزي ، (ان) carly rising

سهاند sah-ắnd : پېڅاند ، زغمند ، زغمن ، زغمناك ؛ (ډېر) سهونکی یا سهي (هضموونکی) ، (پا) برده بار ، (بسیار) هضم کننده ، (عر) صبار ، هضام.

سهنه sah-ána : سهار ، سهانه ؛ زغمنه ، (پا) هضم ؛ بردباری ، تحمل (سهل : هضمول ؛ زغمل).

سهه اوتهه sáha-aw-táha : زغم و حوصله ، زغم و پېڅ ، (پا) صبر و حوصله ، تحمل و بردباری.

سې se : سین ، دس نوم ، (پا) سین (س) .

سیاستپوه syasát-póh : ټولواګپوه : سیاست پوهاند ، (پا) سیاست دان ؛ سیاستمدار ، (ان) politician

سیاست پوهنه syasat-pohana : ټولواګپوهنه ، (پا) علم سیاسی ، سیاست شناسی ، (ان) political stience

سیاسي اړیکي ټینګول syas-í-aṛikí-ṭing-aw-al : (پا) بر قرار ساختن روابط سیاسي .

سیاسي اړیکي شلول syas-í-aṛikí-šl-aw-ál : سیاسي اړیکي پر ېکول ، (پا) قطع روابط سیاسی .

سیاسي استازی syaśí-astázay : سیاسی نماینده ، (پا) نمایندهٔ سیاسی ، سفیر .

سیاسي استازي syas-í-astaz-í : سیاسي نماینده ګي ، (پا) نماینده ګی سیاسی .

سیاسي پنا غوښتنه syas-í-pana-ǥoṣtana : (پا) در خواست پناه سیاسی .

سیاسي ټیکاو syas-í-ṭik-ấw : سیاسي ټینګتیا ، (پا) ثبات سیاسی ، (ان) political stability

سیاسي خپلواکي syās-í-xpal-wāk-í : سیاسي ازادي ، (پا) آزادی سیاسی ، استقلال سیاسی .

سیاسي کړکېچ syās-í-kaṛkéč : اړدوړ ، سیاسي بحران ، (پا) بحران سیاسی .

سیاسي مرګ syās-í-marg : سیاسي وژله ، (پا) قتل سیاسی ، (ان) political assassination

سیاسي هاندوهڅې
syās-í-hānd-o-háce : سیاسي هلې ځلې ، (پا) کوششهای سیاسی ، تب و تلاش های سیاسی .

سیاسي هواری syās-í-hawār-áy : سیاسي حل ، (پا) سیاسی حل .

سیال syāl : ساری ، سار ، بډ ، ګور gwar ، جوګه ، مخی (عر) رقیب ، (پا) همتا ، (ان) rival

سیال سیالي syāl-syāl-í : سیالي او شریکي ، (پا) سیالی و شریکی ، رقابت و همچشمی .

سیاڼه syāṇá : ساډو ، چالاك اولاپو ، (پا) شارلاتان ، گزافه گو ، زرنگ ، چاچول باز ، چاخان ، (ان) charlatan

ښار يو استوګنځای (کالوني) ، (پا) ناحيتی در شهر کابل .

سيلاني sayl-āni : سيلانی ، سيلګری ، نندارچي ، تماشاچي ، ګرځندوی ، (پا) تماشا ګر ؛ جهانګرد ، (عر) سياح ، (ان) viewer, spectator; tourist

سيالي syāl-í : بهوالی ، برابری ، د برابری هڅه ، (پا) همچشمی ، همتايی ، برابری ، (عر) رقابت ؛ مسابقه ، مقابله ، (ان) competition; rivalry

سيپی sipáy : کاشوغه ، کاچوغه ، کاندی ، (پا) قاشق ، صدف ، (ان) spoon; mother-of-pearl

سيخ و سيده síx-o-sidá : سيخ سيده ، نېغ و سيده ، سم سيده ، مخامخ ، (پا) راست و مستقيم ، راست و روبرو .

سيد نور محمد شاه مېنه sayd-nur-mahmad-šā́-ména : د کابل ښار له دولس ګونو مېنو څخه يوه مېنه (کارته ، کالوني) ، سيد نور محمد شاه مينه ، کارتۀ نو (کابل) .

سيده sidá : نېغ ، نېغ پر نېغه ، مخامخ ، رغ پر رغه ، (عر) مستقيماً ، (ار) براه راست .

سېك زړی sek-záṛ-ay : سخت زړی ، کلك زړی ، (پا) سخت دل ، (عر) قسی القلب .

سېگرټ کښ segraṭ-káṣ : څکوونکی، سيگرېټ څکوونکی، (پا) سگرت کش، سيگار کش، (ان) smoker

سېگرېټني segreṭ-anáy : مغه لوښی چې سېگرېټ پکې اېښوول کېږي. (پا) سگرت دانی، سيگار دانی.

سيلاوځپلی selāw-japál-ay : نېزځپلی، سيلاو وهلی، (پا) سيلابزده.

سيلگری sayl-gár-ay : سيلانی، سيلاني، نندارچي، گرځندوی، (پا) تماشاچی، تماشا گر، گشتگر، (ان) sightseer, traveler, tourist

سيل و سپاټه sáyl-o-sapā̆ṭa : سيل و ننداره، سيل و تماشا، (پا) سير و گردش، سير و سياحت، سيل و ساعتيری.

سيمه síma : لته، ډگر، (پا) علاقه، بخش، (عر) محل، منطقه، علاقه، حوزه، ناحيه، حيطه، حومه، ساحه، حطه، (ان) region, area

سيمه پال sima-pā̆l : (پا) سمت پرست، محل پرست.

سيمه وال sima-wā̆l : هم سيمی، ديوې سيمې (علاقی)؛ د سيمی سرکاری مشر (علاقه دار)، (پا) هم منطقه، هم محل؛ علاقه دار (تحصيلدار).

سيمه واله sima-wā̆la : سيمه پالنه، سيمه والي، (پا)

سمت پرستی ، محل پرستی ،

سیمه والي sima-wal-í : سیمه پالنه ، سیمه واله ؛ علاقه داري ، (پا) محل پرستی ؛ علاقه داری (تحصیلداری) .

سیمه ییز sima-yíz : د سیمې اړوند ، علاقه يي ، (پا) محلی ، منطقوی ، حوزوی ، ساحوی ، اطرافی ، (ان) local, regional

سیمه ییز وخت sima-yíz-waxt : سیمه ییز مهال ، محلي وخت ، (پا) وقت محلی ،

سیند کڅ sind-kác : د سیند غاړه ، (پا) ساحل دریا .

سیند sind : ویي لیکی ، (پا) فرهنگ ، (عر) قاموس ، (ان) dictionary

سیندکښنه sind-kṣ-ána : قاموس لیکنه ، ډیکشنري لیکنه ، (پا) فرهنگ نویسی ، قاموس نگاری ، (ان) lexicography

سیند کښونی sind-kṣ-ún-ay : ویي کښاند ، قاموس لیکونکی ، فرهنگ (ډیکشنری) کښونکی ، (پا) فرهنگ نویس ، قاموس نگار ، (ان) lexicographer

سیندگی sind-gáy : وړوکی سیند ، ولاړې اوبه ، لوی ډنډ ؛ فرهنگوټی ، (پا) آب ایستاده ، دریا چه ؛ فرهنگ جیبی ، (عر)

جهيل؛ قاموس، (ان) lake: pocket dictionary

سيندنی sind-an-ay : د سيند اړوند (مربوط)، (پا) دريايی .

سينګار ځی singar-jay : د سينګار دوکان، (پا) آرايشګاه، سالون آرايش .

سينګار هڅی singar-hac-ay : سينګار خوښی، سينګار خوښوونکی، (پا) آرايش پسند، تجمل پسند .

سينګاري singar-i : ږولي، (پا) تجملی، آرايشی .

(ش)

شاتګ ša-tag : پرشاتګ ، (پا) سیر قهقرا ، عقبروی ، قهقرایی ، رجعت ، عقبنشینی ، (عر) ارتجاع . (ان) regression

شاتګپال šatag-pal : شاتګوال ، (پا) عقبګرا ، رجعت پسند ، (ان) reactionary

شاتګواله šatag-wal-a : شاتګپالنه ، پر شاتګواله ، (پا) سیر قهقرایی ، عقبګرایی ، رجعت پسندی ، (ان) reaction

شاځلمی ša-jalmay : شازلمی ، مېړنی ځلمی ؛ ناوس ، (شاه) زوم ، ودګری ، (پا) جوان فتا ؛ شاه داماد ، (ان) bridegroom

شاځمکه ša-jmaka : <--- شالید .

شاخله šax-la : څانګه ، ښرانګه ، (پا) شاخچه .

شاعروزمه šaer-wazma : شاعر ږوله ، (پا) شاعرنما ، (عر) متشاعر .

شالید šālid : شاځمکه، (پا + ار) پس منظر ، زمینه ، (ان) background

شاهزی šāh-zay : پاسوالزی ، (پا) شهزاده ، (ان) prince

شالیکنه šā-lik-ana : شڅ لیکنه ، (پا) ظهر نویسی ، پشت نویسی ، (ار) پشت نوشت .

شاهزی šāh-zay : شهزادګی ، شاه لور ، پاسوالزی ، (پا) شاهدخت ، شاهزاده خانم ، (ان) princess

شاهسړی šāh-saṛay : شهسړی ، لوی سړی ، زبر و ګړه ، شامېړه ، (پا) بزګمرد ، ابر مرد .

شاهکار šāh-kār : غوره اثر ، استادانه کار ، (پا) شاهکار ، شهکار ، کار استادانه ، (ان) feat, masterpiece

شاهکور šāh-kor : ارګ ، شهکور ، شاهي ماڼی : لوی کور یا کوړنی ، مشره خونه ، (پا) ارګ (شاهی) ، قصر یا کاخ شاهی ؛ خانه یا خانوادهٔ بزرګ .

شامېړه šā-meṛa : شاهسړی ، لوی سړی ، زبر وګړه ، (پا) ابر مرد .

شاه مېشتي šāh-mešt-i : ارګ ؛ شاهي هېواد یا سیمه ، د پادشاه مېشتځای یا شاه میشتی ښار ، (پا) شاه نشین ، شاه

نشيني، (ان) dais, alcove,royal seat

شاهی کوټ šāh-i-koṭ : شير شاهي، حصار شاهي (د ننګرهار دروداتو ولسوالي يا ضلع مرکز)، (پا) معادل پښتوی حصار شاهی (مرکز ولسوالی رودات) در آستان ننګرهار (افغانستان).

شاهي نظام šāh-i-nezām : ټولواکي نظام، (پا) نظام شاهی، نظام سلطنتی، (ان) kingdom, kingship, monarchy

شپږ بولې špaẓ-bóle : شپږ پښيز، (پا) شش پا (ان) hexapod, six-footed

شپږ څنډ špaẓ-cánḍ : شپږ څنډې لرونکی شکل، (پا) شش ضلعی، شش گوشه، شش بر، (ان) hexagon, hexangular

شپږ زرکلن špaẓ-zar-kal-án : شپږ زر کليز، (پا) ششهزار ساله.

شپږ ګوتی špaẓ-gwát-ay : په يوه لاس کې د شپږ و ګوتو لرونکی، (پا) شش کلکه، شش انگشته.

شپږ ګوټ špaẓ-gwáṭ : شپږ ګوټه (زاويه) لرونکی شکل، (پا) شش گوش، شش گوشه، (ان) hexagon

شپږ مخيز špaẓ-max-iz : شپږ اړخيز ، (پا) شش وجهی ، (ان) hexahedral

شپږمه špaẓ-áma : شپږم ، پنځمه ، د زيارت ورځ ، (پا) پنجشنبه ، (ان) thursday

شپږمياشتينی špaẓ-myašt-in-áy : نيمكلن ، (پا) شش ماهه ، (ان) biannual

شپږيزه spaẓ-íza : شپږ بيتيزه (شعر) ، (پا) شش بيتی ، (عر) مسدس .

شپه ځای špa-jáy : د شپې مېلمستون ، (پا) شبستان ، خوابگاه ، شبانه روزی ، (عر) ليليه ، (ان) hostel, internat

شپه رونی špa-ruṇ-ay : شپه ويښی (پا) شب زنده دار ، (ان) vigilant during the night

شپه ښه! špa-ṣá : شپه په خير ! (پا) شب بخير ! (ان) good night

شپه كار špa-kấr : شپه كاری ، د شپې كار كوونكی ، د شپې پېر (شېفت) كارگر ، (پا) شب كار (ان) night shift (worker)

شپه كاري špa-kar-ĭ : د شپې كار ، شپنی كار ، (پا) شب كاری .

شپه گرځی špa-garj-ay : شپه یونی . شپې گرځېدونکی ، د شپې لاروی ، (پا) شبگرد ، شبرو .

شپې گرځېدنه špe-garj-ed-ana : د شپې گرځېدنه ، د شپې تګ راتګ ، (پا) شبګردی .

شپه ناستی špa-nast-ay : د شپې ناسته ، شپېنی ناسته ، (مېلمستیا) ، (پا) شب نشینی ، (ان) evening party

شپه ورځ špa-wraj : شپه او ورځ ، ورځ و شپه ، شواروز ، (پا) شبانه روز .

شپه ویښی špa-wiṣ-ay : شپه روڼی ، شوګیر (وهلی) ، (پا) شب زنده دار .

شپه ویښي špa-wiṣ-í : شپه ویښتیا ، شوګیري ، (پا) شب زنده داری ، شبګیری .

شپې پاڼه špe-paṇa : شپه لیك ، (پا) شبنامه ، (ان) leaflet, secret pamphlet

شپې پوهنځی špe-pohan-jay : د شپې پوهنځی ، (پا) پوهنځی شبانه ، دانشکدهٔ شبانه ، (ان) night-faculty, night-college

شپې ښوونځی špe-ṣow-an-jay : شپې لېسه ، (پا)

دبستان (دبیرستان) شبانه ، آموزشگاه شبانه ، (ان) night-school

شپېلك špel-ák : شپېلی ، شپېلکی ؛ د شپېلۍ اله ، (پا) سوت ، اشپلاق ، (ان) whistle

شپېلی غږوونکی špelay-ɣaẓ-aw-únkay : شپېلی وهونکی ، دروی غږوونکی ، بینمار ، (پا) توله نواز ، نی نواز .

شپېنی špenáy : د شپې اړوند ، شپنی ، (پا) شبانه ، (ان) nightly

شتمن - و - نشتمن šta-mán-o-nast-mán : شتمن او نیستمن ، (پا) دارا و نادار .

شتمني šta-man-í : بډايي ، بډاینه ، موړوالی ، (پا) دارایی ، (عر) تمول ، غناء .

شتوالی šta-wā́l-ay : هستوالی ، استوالی ، (پا) بودن ، (عر) وجود ، موجودیت ، (ان) being, existence

شخړه بیز šxara-yíz : شخړن ، نا ندریز ، (پا) نزاع بر آنگیز ، (عر) متنازع فیه ، (ان) disputed, problematic

شخول šxwal : د خولې تشه (غږپوهنه) ، (پا) خالیگاه دهن (آواشناسی) .

شر غوبل šar-ɣobál : اور لګاوی ، اړدوړ ، ګډوډي ، (پا)

آشوبگری ، (ار) افرا تفری ، (ان) chaos, anarchy

شړونتیا šarun-tyă : جلا وطني ، (عر) تبعید ، (ان) exile

شړونی šaṛún-ay : شړل شوی ، (ناکره) شړونکی ، (پا) تبعید شده ، تبعیدی ، (ار) ملك بدر .

شګګړی šag-gaṛáy : دَ شګې ګړۍ (ساعت) ، (پا) ساعت ریگی ، (ان) sandglass

شګموښی šag-móṣ-ay : شګموږی ، (پا) (کاغذ) ریگمال ، کاغذ ریگدار ، سنباده ، (ان) sandpaper

شلغاړی šal-ǧăṛ-ay : شلګر ، شپلګر ، نېزور ، سانګور ، (پا) نیزه باز ، نیزه گر ، (ان) spearman

شلګر šal-gár : شلغاړی ، شل ساز ، سانګه ساز ، (پا) نیزه گر ، نیزه ساز ، نیزه باز .

شلګري šal-gár-í : شلغاړي ؛ شلسازي ، (پا) نیزه گری ؛ نیزه سازی ؛ نیزه بازی .

شلګونی šal-gún-ay : شلګون ، شلګیز ، شلی ، (پا) بیستی (بانکنوت .

شل و شوټ šál-o-šút : شول وشل ؛ بوړی (عر) معیوب .

شمار šmār : شمېره ؛ شمېر ، احصائیه ، (پا) آمار ،

احصائیه، (عر) احصائیه، ارقام، (ان) figures, numbers, statistics

شمار اخیستنه šmār-axist-ána : احصائیه اخیستنه، (پا) آمارگیری، احصائیه گیری، (ار) شمار کاری.

شمار پوهنه šmār-poh-ána : د احصایې علم، (پا) آمار شناسی، (ار) شماریات، (ان) statistics

شماري šmār-i : احصایي، (پا) آماری، احصائی، (ان) statistical

شمالختیځ šamāl-xat-íj : قطبي مشرقي، (پا) شمال شرق، شمال مشرق، (ان) north-east

شمال ختیز šamāl-xat-íz : (پا) شمال شرقی، شمال خاوری، (ان) north-eastern

شمال ـ لویدیځ šamāl-loyd-íj : قطبي مغربي، (پا) شمال غرب، شمال باختر، (ان) north-west

شمال لویدیز šamāl-loyd-íz : قطبي مغربي، (پا) شمال غربی، شمال باختری، (ان) north-western

شمزیوال šamzi-wā́l : شمزی لرونکی، ملاتیرلرونکی، (پا) مهره دار، دارای ستون فقرات، (جانور) فقاری، (عر) ذیفقار، ذو فقار، (ان) vertebrate

شمله وړکتون šamlá-waṛak-tún : شمله وړوکتون، شمله نومی وړکتون(په کابل کې)، (پا) کودکستان شمله .

شمېراند šmer-ănd : گڼونکی، شمېرونکی، (پا) حسابدار؛ حسابگر، شمارشگر، (عر) محاسب، (ان) accountant; computer

شمېرانه šmer-ăna : د محاسبې دنده، گڼون، (پا) حسابداری، (عر) محاسبه، (ان) accounting, reckoning calculationl countins

شمېرپوهاند šmer-pohănd : شمېر پوه، رياضي پوه، (پا) رياض دان، (ان) mathematician

شمېر پوهنه šmer-poh-ána : رياضي پوهنه، حساب پوهنه، (پا) رياضيات، (عر) علم الحساب، رياضيات (ان) mathematics

شمېر تړنگ šmer-taṛ-ang : شمېر نومتړنک، عددي ترکيب، (يوولس، دوه ويشت ...)، (پا) ترکيب عددی، عدد مرکب، (ان) numeral compound

شمېر ښود šmer-šod : (پا) حسابگر عددی، (ان) digital computer

شمېر ماشين šmer-mašin : د حساب ماشين، (پا)

ماشين حساب ، (ان) calculater

شمېرنی šmer-an-áy : ---> شمېرماشين .

شمېر نوم šmer-núm : عدد اسم ، عدد ، (ان) numeral

شمېر نومځری šmér-num-járay : عددي ضمير ، (پا) ضمير عددی ، (ان) numeral pronoun

شمېر وهل šmer-wahál : ژبومل ، ضربول ، (پا) ضرب کردن ، ضرب زدن ، (ان) to multiply

شمېر وهنه šmer-wah-ána : ژپوهنه ، (پا) ضرب (زبانی) ، (ان) multiplication

شمېره šméra : گڼه ، (پا) شماره ، (ان) number

شمېرې او ګڼې šmere-aw-gáne : ګڼې او شمېرې ، (پا) ارقام واعداد ، (ار) اعداد و شمار ، (ان) data, facts and figures

شوبله šola : سر سوبنده ، سوبله ، ځنځه ؛ جنګي ټينك ، (پا) ، هزار پا ؛ تانك جنگی ، (ان) neiris; tank

شوبی šobay : شبو ګل ، د شپې ګل ، (پا) (گل) شبو (شب بو) .

شودو چای šodó-čā́y : د شيديو (پيو) چای

(چایوې) ، (پا) شیر چای ، (ان) milk-tea

شودې شکرې šodé-šakára : شودې (شېدې) او شکره ، (پا) شیر و شکر .

شودې والا šode-wālā́ : شودې (شېدې) خرڅوونکی ، پی پلوری ، پی خرڅوونکی ، پی والا ، (پا) شیر فروش .

شودې وریجې šode-wrīǰe : شودې (پی) او وریجې ، په شودو کې پخکړې وریجې ، (پا) شیر برنج .

شور و زوږ šór-o-zwáẓ : زوږ و زوږ zwáẓ-o-zúẓ ; شور و شر ، شور ماشور ، شور بگت ، زوړا ، (پا) جوش و خروش ، شور و غوغا .

شوروي پلوه šorawi-paláwa : شوروي پلوی ، (پا) طرفدار شوروی (سابق) .

شوریز šor-īz : زوږور ، فریادي ، له شوره ډك ، انگازور ، (پا) پر شور ، پر طنین ، فریادي ، فریاد زن .

شوله غم šwala-ɣám : درد و غم ، ناورین ، (پا) الم و درد شدید ، مصیبت ، فاجعه .

شونډك šunḍ-ák : خلتم ، (پا) خرطوم ، (ان) trunk

شونډیز šunḍ-íz : د شونډو په مرسته ادا کېدونکی غږ (فونیم) ، (پا) لبی ، (ان) labial

شونډیز ـ غاښیز šunḍ-íz-ǵāṣ-íz : د شونډو او غاښو په ملګرتیا ادا کیدونکی غږ (فونیم)، (پا) لبی و دندانی، لب و دندانی، (ان) labiodental

شونډیز ـ نرم تالوییز šunḍ-íz-náram-tālu-yíz : شونډیز پوست تالوییز، وروستی تالوییز، اوسترتالوییز، (پا) لب پسکامی، (ان) labio-velar

شونډیزوالی šunḍ-iz-wā́ɫay : د شونډیز (اواز) اړوند، (پا) لبی بودن، لبی شده گی، (ان) labialization

شهاب الدین میدان Šahāb-ud-dín-Maydā́n : د کابل ښار یوه څلارې، (پا) چهار راهیی در شهر کابل.

شهلیت šah-lít : شاملیت، لوی لیت (مشال)، (پا) مشعل کلان.

شبېه ګړی šebá-gaṛáy : درنګ شبېه، همداشبېه، سملاسي، (پا) درنګ ساعت، فوری، الان.

شېخ مېشتي šex-meští : د (عربی) شیخ تر واك لاندې سیمه یا د اوسېدنې مرکز (ښار)، (پا) شیخ نشین، شیخ نشینی، (ان) the territory of a sheikh

شېر شاه مېنه Šeršā́h-Mena : د کابل ښار یوه کالونې (کارته)، (پا) ناحیتی در شهر کابل.

شین پاڼی šin-pā́ṇ-ay : ړنړګلی ، (پا) نیلوفر (ګل) .

شیند پر شیند šínd-par-šínd : شو پر شو ، خور وور ، تیت و پرك ، (پا) تیت و پاشان ، تیت و پرك ، درهم و برهم ، (عر) متلاشی .

شینډنډ šin-ḍánḍ : د هرات ولایت اړونده لویه ولسوالي (پا): شیندند ، سبزوار سابق ، یکی از نواحی (ولسوالیهای) ولایت هرات .

شینډنډی šin-ḍanḍ-áy : د شینډنډ د سیمې اړوند ، د لنډ نوم په توګه ، (پا) شیندندی (سبزواری) .

شینوبره šin-wábra : شین وزمه ، (پا) نیلګون ، سبزګون ، نیلفام ، کبود رنګ .

شینولی šin-waláy : شین چنار (چینار) ، (پا) نیمه چنار .

(ښ)

ښاخ ṣāc : وياړ ، (عر) غرور ، مبالات ، مباهات ، خود پسندی ، (ان) pride, vanity

ښاخل ṣāc-āĺ : وياړل ، نازېدل ، غرور کول ، مغرورېدل ، (پا) غرور کردن ، فخر کردن ، مغرور شدن .

ښاخمن ṣāc-mán : وياړن ، پېسمن ، (پا) با غرور ، (عر) مغرور ، مفتخر .

ښاد نامه ṣād-nāmá : ښادي ، خوښي : کار نامه ، ياد نامه ، (پا) شادی ، خوشی ، شاد نامه ، کارنامه .

ښاديانه ṣādı-yāná : د ښادۍ جشن ، (پا) شاديانه ، (مراسم) شادی به خاطر تقريبی ويا شادکامی .

ښارکوټ ṣār-koṭ : د ښار جنګي کلا ، (پا) بالاحصار .

ښارګ ṣā-rag : لوی رګ ، (پا) شاه رګ ، شاهرګ ، رګ کلان و ضخيم گردن ، (ار) شه رګ ، (ان) main artery

ښـارمېشتی ṣar-mešt-ay : ښاری ، د ښار اوسېدونکی ، (پا) شهر نشین ، شهری .

ښـار مېشتي ṣar-mešt-í : ښاري استوگنه ، ښاريوالی ، (پا) شهر نشینی ، بودوباش و یا زنده گی شهری .

ښـارمېنه ṣar-ména : ښاري ناحيه ، (پا) ناحيهٔ شهری ، کارته ، (ان) colony, city district (خوشال مېنه ، رحمان مېنه ، جمال مېنه . . .) .

ښـاروال ṣar-wál : د ښار مشر ، د ښاري چارو مشر ، (پا) شهر دار ، رئيس بلديه ، شاروال ، (ان) mayor, city manager, municipal

ښـاروالي ṣar-wal-í : د ښار مشري ، ښاري رياست (اداره) ، (پا) شهر داری ، ادارهٔ شهر داری ، (ان) municipality

ښـاري ṣar-í : ښاری ، ښارميشتی ، د ښاراوسيدونکی ، د ښار استوگن ؛ د ښار اړوند ، (پا) شهری ، باشندهٔ شهر ؛ شهر نشين ، بلدی ، منسوب به شهر .

ښـاري څانگه ṣar-i-canga : د بانك (بينك) څرمه (فرعی) څانگه ، (پا) نماينده گی شهری يك بانك .

ښـاغلو راغلو! ṣaǵálo-ra-ǵálo : ښاغليو راغليو ،

(پا) واردين (حاضرين) محترم !

ښاغلی او منلی ṣaǵál-ay-aw-man-ál-ay : گران او منلی ، (پا) محترم و گرامی ، عزيز و گرامی .

ښايسته ښکلی ṣāysta-ṣkwál-ay : ښايسته او ښکلی ، ډېر ښکلی ، (پا) زيبا و آراسته ، زيبا و قشنگ ، خيلی قشنگ .

ښايسته نمری ṣāysta-nmár-ay : ښايسته نمري (جامې) اغوستونکی ، (پا) شيك پوش .

ښځمنه ṣaj-mána : ښځينه ، مېرمن ، تور سرې ، (پا) زنانه ، سياه سر ، (ار) زنانه ، خاتون ، (عر) اناثيه .

ښځينونګ ṣaj-in-aw-áng : له نرينه (مذكر) نوم څخه د ښځينه نوم جوړونه (ګرايمر) ، (پا) مؤنث سازی ، (ان) feminization

ښځينه ṣaj-iná : ښځمنه ، د ښځې اړوند ، د ښځې غوندې ، تأنيثي ، (پا) زنانه ، مؤنث (دستور) ، (ان) womanly, feminine

ښځينه نوږی ṣaj-iná-nóẓay : ښځينه جنس ، مؤنث جنس ، (پا) جنس مؤنث ، جنس تأنيث ، جنس زنانه ، (ان) feminine (gender)

ښکار غلی ṣkār-ǵálay : ښکارځی ، (پا) شکارگاه ، صید گاه ، (ان) hunting-ground

ښکارندوی ṣkār-andóy : څرگندوی ، استازندوی ، ښوونه ، (پا) نماینده ، نمایانگر ، (عر) ممثل ، مظهر ، وکیل .

ښکارندويي ṣkār-andoy-í : څرگندويي ، استازگري ، (پا) نماینده گی ، نمایانگری ، (عر) تمثیل ، ترسل ، تکفل ، وکالت .

ښکارنده ṣkā́r-and-a : ښکارندویه ، پدیده ، (پا) پدیده (ان) phenomenon

ښکرور دروغ skara-wár-droǵ : څرگند او ښکاره دروغ ، غټ دروغ ، (پا) دروغ شاخدار ، دروغ آشکار ، دروغ کلان .

ښکلنه ṣkwal-ána : سینگارونه ، پسولنه ، (پا) آرایش ، پیرایش ، ویرایش ، (عر) توشیح ، تزنین (مصدر : ښکل) .

ښکلونکی ṣkwal-únkay : سینگاروونکی ، ښکلی کوونکی ، (پا) آراینده ، مشاطه ، آرایشگر ، پیرایشگر ؛ توشیح کننده ، (ښکلونکې : ېمگی ، نایېه) .

ښکلیستان ṣkwali-stán : ښکلیتون (شاعرانه) ، (پا) جمالستان .

ښکېلاك ṣkel-ā́k : (ار) نو ابادیت ، (عر) استعمار ،

(ان) colonialism

ښکېلاکژبه ṣkel-ā́k-źába : ښکېلاکي (نو آبادی) ژبه ، ښکېلاکګره ژبه ، (پا) زبان استعماری ، (ان) language of colonization

ښکېلاکګر ṣkel-ā̄k-gár : استعمارچي ، (پا) استعمارګر ، (ان) colonialist

ښکېلاکګرانه ṣkel-ā̄k-gar-ā̄ná : ښکېلاکي ، (پا) استعمار ګرانه .

ښکېلا کلاندې ṣkel-ā̄k-lā́nde : تر ښکېلاك لاندې ، (پا) زير استعمار ، (عر) مستعمر .

ښکېلا کول ṣkel-ā̄k-aw-ál : ښکېل ، ښکېلول ، ترښکېلاك لاندې راوستل ، (پا) تحت استعمار در آوردن ، استعمار کردن ، در بند کشيدن ، (ان) colonize

ښکېلاکي ṣkel-ā̄k-í : استعماري ، (پا)استعماری ، (ان) colonial

ښکېللی ṣkel-ál-ay : ښکېل ، ښکېل شوی ، ګير شوی ؛ تر ښکېلاك لاندې ، (؟) به دام افتاده ، در ګير شده ، در بند کشيده شده ، ګرفتار شده ، زير استعمار .

ښکېل ميشتي ṣkel-mešt-í : ښکلېله سيمه ، نو آباده

علاقه، (پا) مستعمره نشینی، (عر) مستعمره، (ان) colony

ښمر و ښېگڼه ṣmár-o-ṣegáṇa : خیر و ښیگڼه، (پا) خوبی و نیکویی، خیر و صلاح.

ښند پال ṣand-pā́l : ښندی، (پا) افراط گرا، (ان) extremist

ښندواله ṣand-wā́la : ښند پالنه، افراط پالنه، (پا) افراط گرايي، (ان) extremism

ښنده ṣánda : زياتی، (پا) زياده روی، (عر) مبالغه؛ افراط، (ان) hyperbole; overindulgence

ښندی ṣánd-ay : هغه څوك چې له ښندې (افراط) څخه كار اخلي، (پا) افراطی، (ان) extremist

ښنديز ṣand-íz : له مبالغې يك، له افراط يك، (پا) مبالغه آميز، اغراق آميز، افراطی، افراط گرانه، (ان) puffy, hyperbolic

ښنگلن ṣangl-án : ښوره چن، ښورن، (پا) شوره، شوره يی، شوره زار، (ان) saltish

ښنگلنه ṣangl-án-a : ښوره چنه، ښره مغزه، (پا) شوره زار، (ان) salt marsh, saltish

ښوبه ṣobá : د اوبو نل څوښكه، (پا) شير دهن آب و

امثال آن .

ښوونپښويه ṣowán-paṣóya : ښوونځيواله پښويه (گرامر)، د ښوونځي پښويه، تعليمی پښويه، (پا) دستور دبيرستان، (ان) gramar-school

ښوونپوهاند ṣow-an-poh-ǻnd : ښوونپوه، د ښوونې روزنې (تعليم و تربيې) پوهان (عالم)، (پا) عالم و متخصص آموزش و پرورش، (ان) pedagoguc, educator

ښوونتون ṣow-an-tún : د ښوونکي د روزنې مؤسسه، (پا) موسسهٔ تربيهٔ معلم، (عر) دارالمعلمين. (ان) teacher training college

ښوونځی ṣowan-jáy : د ښوونې يا زده کړې ځای، (پا) دبستان، دبيرستان، (عر) مدرسه، مکتب، (ان) school

ښووند او ښوولی

ṣów-and-aw-ṣow-ál-ay : مانا او جوله، (ژبپوهنه) (پا) دال و مدلول، لفظ و معنی، (ان) significat and significant, word and meaning

ښوونکی ṣow-únkay : ښووند، استاد، (عر) معلم، مدرس، (پا) آموزگار، استاد، (ان) teacher

ښوونه ṣow-ána : ښودنه، ښودانه، ښوون، ښوونک،

ښودن، ښپون؛ زده کړهٔ، (پا) آموزش؛ نمایش، (عر) تعلیم، تحصیل، تعلم؛ تدریس؛ تمثیل، (ان) instruction, training, learning; teaching, educating

ښوی خپلواك ṣway-xpal-wā́k : ښوینده (لیږنده) خپلواك (واول) غږ (غږ پوهنه)، (پا) واکهٔ لغزنده؛ (ان) glide-vowel

ښوونه روزنه ṣowána-rozána : ښوونه او روزنه، (پا) آموزش و پرورش، (عر) تعلیم و تربیه، (ان) education

ښوونیز ṣow-an-íz : د ښوونې (تعلیم) اړوند، (پا) آموزشی، (عر) تعلیمی، تدریسی، (ان) educational

ښوی ښاك ṣway-ṣā́k : ښوی ښالاك، ښوی پی، پاك ساك، (پا) پاك و صفا، پاك و صاف؛ دفعتاً(گم شدن).

ښویه ښاکه کلا ṣwaya-ṣāka-kalā́ : ښویه ښالاکه کلا، لوړه او ښویه کلا، (پا) قلعهٔ صاف و حصین و مرتفع.

ښوین ṣa-wín : د ښه نظر خاوند، (پا) خوشبین، (ان) optimist

ښویندی ṣway-and-ay : ښویندی، ښویندوکی، (پا) یخمالك، لخشك؛ لغزشگاه.

ښه او ښهانه ṣa-aw-ṣa-hăna : ښه او ښېګڼه ، ښمرو ښېګڼه ، (پا) نیکی و خوبی ، خیر و خوبی ، خیر و صلاح .

ښه چلند ṣá-čal-and : نېك چلند ، نېك چلني ، (پا) بر خورد نیك ، رویهٔ خوب ، رفتار نیك .

ښه چلندی ṣa-čal-ánd-ay : ښه چلنی ، (پا) خوش بر خورد ، خوش سلوك .

ښه لوهی ṣa-lóhay : د ښې لوهې (اشتهاء) لرونکی ، (پا) خوش اشتهاء .

ښه مرغ ṣá-marɣ : نېك فال ، ښه فال (پال) (پا) فال نیك ، شګون نیك .

ښه مرغی ṣa-márɣ-ay : نېکمرغه ، نیکبخته ، نیك بخت ، (پا) خوش قسمت ، خوشبخت ، نیکبخت ، خوش نصیب ، خوش چانس ، (ان) lucky, fortunate

ښه مرغي ṣa-marɣ-í : نېکمرغي ، نیکبختي ، (پا) خوش قسمتی ، خوشبختی .

ښې ṣe : د پښتو ابېڅې (الفبې) شلم توری او اواز (ښ) ، (ناکره) ښین ، (پا) حرف و صدای بیستم الفبای پشتو .

ښي اړخی ṣi-ăṛx-ay : ښی اړخی ، ښي لاسی ، (پا) منسوب به جناح راست ، راستګرا .

ښی څرخ! ṣáy-carx : ښی خواته د څرخېدوبولی یا قوماندە، (پا) شی څرخ !، قوماندۀ چرخش به طرف راست (در مارش نظامی).

ښی شاگرځ! ṣáy-šā-gárj : په ولاړ (ارام) حالت کې د پوځي ټولگې بولی (قوماندە)، (پا) شی شاگرځ !، قوماندۀ گشتن به طرف عقب به دست راست.

ښیښه گر ṣiṣa-gár : ښیښه ساز، ښیښه جوړوونکی یا پرېکوونکی او یا پلورونکی، (پا) شیشه گر، شیشه ساز، شیشه فروش.

ښی گرځ! ṣay-gárj : ښی خواته دولاړ پوځي ټولگي د گرځېدو بولی (قوماندە)، (پا) شی گرځ! قوماندۀ گشتن به طرف راست (در حالت توقف).

ښېگڼه بدگڼه ṣegáṇa-bad-gáṇa : ښه اوبد، (پا) زشتی و زیبایی، خوبی و بدی.

ښېگڼیز ṣe-gaṇ-íz : د ښېگڼې (ښېگړې) اړوند، (پا) بهیخواهانه، (عر) خیریه.

ښېگڼیز سازمان ṣe-gaṇ-íz-sāzmấn : د ښېگڼیزو چارو ځانگه، خیریه سازمان، (پا) سازمان (مؤسسۀ) خیریه، (ان) welfare organisation

ښيون şay-ún : (لار) ښوون، ښوونه، (پا) رهنمایی، (عر) هدایت.

ښېوه گر şewa-gár : گرشمه گر، (پا) عشوه گر، کرشمه ساز دلربا، دلفریت، (عر) طناز (ان) coquettish

(غ)

غاټولوزمه ɣāṭol-wázma : غاټول غونی، د غاټول په رنګ، (پا) لاله رنګ.

غارمه او ساړه ɣarmá-aw-saṛá : ګرمي او یخني، تودوخه او سړوخه، (پا) ګرم و سرد، ګرمی و سردی، ګرما و سرما، (مغیره: په غرمو او سړو کې).

غاړاېښونکی ɣaṛ-iṣ-unkay : تابیه دار، غاړه ایښوونکی، تن ورکوونکی، اطاعت کوونکی، (پا) اطاعت کننده، تابعیت دار، تسلیم. (عر) مطیع، تابع، مسلم.

غاړ اېښوونه ɣā́ṛ-iṣow-ana : تن ورکونه، ځانسپارنه، راضي (تابع) کېدنه، (پا) ګردن نهادن، تندهی، (عر) اطاعت، تابعیت، تسلیم، رضایت، (ان) to submit, sabmission

غاړ بندی ɣaṛ-bánd-ay : د چاچې غاړه بنده وي،

گناهگار ، (پا) گردن بسته ، گناهکار ، (عر) عاصی ، مأخوذ .

غاړ بندی ɣāṛ-band-áy : د غاړې بندوالی ، گناهگاري ، (پا) گردن بستگی ، گناهکاری ، (عر) مأخوذیت .

غاړ پټی ɣaṛ-paṭáy : غاړه ځپونی ، پیاغله ، (پا) دستمال گردن ، (ان) collar

غاړه ɣā́ṛa : غړی ، ستونی ، مری ؛ نغمه ؛ گریوان ؛ د جملې لحن ، (پا) گردن ؛ گلو ؛ حلق ؛ یخن ، گریبان ؛ نغمه ، لحن (دستور زبان) .

غاړه ږغ ɣā́ṛa-ẓáɣ : د شپېلۍ نغمه ، د شپېلۍ لاره ، د چونې (بلبل) نغمه ، (پا) نغمهٔ نی ، نغمهٔ مردمی ، صفیر بلبل .

غاړه غړونه ɣā̆ṛa-ɣaṛ-awána : سر غړونه ، سر غړاوی ، غاړه غړول ، ډډه کول ، (پا) خود داری ، سر پیچی ، (عر) اجتناب .

غاړې روغبړ ɣā̆ṛe-roɣ-báṛ : (سره) غاړې وتنه ، د غاړې بر گړندی ، غېږ روغبړ ، (پا) بغل کشی ، دیدو بوس ، (عر) معانقه ، (ان) hugging or embracing (each other)

غاړې غرونه ɣā́ṛe-ɣrúna : غاړې مورگې ، غرونه رغونه ، (پا) کوه و دمن .

غاړې مورگې ɣā́ṛe-morge : غاړې او لمنې ، سمه او غر ، (پا) کوه و دمن .

غاښ ټومبنی ɣāṣ-ṭumb-ánay : غاښ ټومبونی ، د غاښ پاکولو خلی ، غاښ خلی ، (پا) خلال دندان ، (ان) tooth-pick

غاښ چیچن ɣāṣ-čič-án : پر غزې ، پر غزناك ، پر غزژلی ، (پا) غضبناك .

غاښ خلی ɣāṣ-xálay : ---> غاښ ټومبنی .

غاښ خوږ ɣāṣ-xúẓ : غاښ خوږی ، د غاښ خوږ (درد) ، (پا) درد دندان ، (ان) tooth-ache

غاښ دوړه ɣāṣ-dúṛa : غاښ چور ، د غاښو پوډر ، (پا) گرد دندان ، پودر دندان ، (ان) tooth-powder

غاښ ربـځ ɣāṣ-rabáj : غاښ رېبېغ ، د غاښو برش ، (پا) برس دندان ، مسواك ، (ان) tooth-brush

غاښ لېټی ɣāṣ-leṭáy : د غاښو کریم ، (پا) کریم دندان ، خمیر دندان ، (ان) tooth-paste

غاښمنځی ɣāṣ-manj-ay : د غاښو منځ ته د ژبې څوکې له یو ځای کېدو سره پیدا کېدونکی غږ (sound) ، (پا) آوای میان دندانی ، (ان) interdental

غاښ ولی ʃāṣ-waláy : د غاښ ریښه ، (پا) ریشهٔ دندان ، (ان) root or stump of a tooth, radix dentis

غاښیز ʃāṣ-íz : له غاښونو سره د ژبڅوکې په لګیدو سره ادا کېدونکی غږ ، (پا) دندانی (آوا) ، (ان) dental (sound)

غالی پلوری ʃāláy-plór-ay : غالی والا ، غالی (قالین) خرڅوونکی ، (پا) قالین فروش .

غالیچه ǰāli-čá : غالی ګی ، زلوچه ، (پا) قالینچه ، قالیچه ، (ان) rug,small carpet

غاو ʃāw : فریاد ، شور و فریاد ؛ سخت اعتراض (احتجاج) ، (پا) فریاد ، شور و فریاد ، فغان ، وا خواهی ، (عر) احتجاج ، (ان) yell,yelling, protest

غاوچي ʃāw-čí : فریادي ؛ دروازه وان (پا) داد خواه ؛ دربان ، (ان) plaintiff, claimant

غاورسی ʃāw-rás-ay : فریاد رسی ، خوا خوږی ؛ (پا) فریاد رس ، همدرد .

غاولیك ʃāw-lík : احتجاجیه لیك ، اعتراضیه لیك ، (پا) نامهٔ احتجاجیه ، (ان) protest letter

غاوی ʃāw-áy : غاوچي ، دادغوښتونکی ، فریادي ، (پا) داد

خواه؛ احتجاج کننده، وا خواه، (ان) plaintiff, claimant; protester

غبرګبېواک ɣbàrg-be-wǎk : ترښتي بېواك (غږ)، ترکیبی کنسوننټ، همخوان مرکب، (آواشناسی)، (ان) semi-plosive, affricate

غبرګ پښېلی ɣbarg-pṣ́el-ay : غبرګی پښېلي (قافيې) لرونکی (شعر)، (پا) ذوقافيتين، (عر) ذولقافيتين، (ان) double rimed

غبرګتوری ɣbarg-tóray : دوه توری، (پا) حرف دو ګانه، (ان) digraph

غبرګ خپلواکمنځی ɣbárg-xpal-wǎk-mánjay : د دوواولو تر منځ راغلی (کنسوننټ)، (پا) بين دو ويلی، (ان) intervocalic

غبرګخوليز ɣbarg-xol-íz :دوه خوليز ، دوه تېغی، (پا) (تيغ) دولبه، دو تيغه .

غبرګلون barg-lún : ---> غبرګون .

غبرګژبيز barg-žab-íz : غبرګژبی، هغه غږونه چې په ادائينه کې يې ژبه راغبرګېږي (ټ، ډ، ړ، ڼ)، (پا) آوا يا آواهاييکه با وارونه شدن زبان ادا ميګردند، برګشتی، (ان)

retroflex

غبرګژبیزوالی ɣbarg-žab-wál-ay: غبرګژبیز توب، (پا) بر گشتگی زبان، (ان) retroflexion

غبرګژوند ɣbarg-žwand: د اوبو او وچې ګډ ژوند، (پا) زنده گی دو گانه،

غبرګژوندی ɣbarg-žwand-ay: هغه ژوی چې په اوبو او وچه کې ژوند کوي، لکه چونګښه (چینډخه) او چونگاښ (پا) دارای زنده گی دو گانه، دوزیست، (ان) Amphibia, Amphibian

غبرګشونډیز ɣbarg-šond-íz: په دواړو شونډو اداکېدونکی غږ (فونیم)، دولبه، دولبی، بیلبیال (صوتی)، (عر) ذوشفتین، (ان) bilabial, double-edged

غبرګغږ ɣbarg-ɣáz: ترښتي (ترکیبی) غږ لکه ی (ay)، (پا) صدای ترکیبی، (ان) diphthong

غبرګغږېدنګ ɣbarg-ɣaz-ed-áng: بو یوستوی خپلواك (واول) پر غبرګغږ بدلېدل، (پا) حالت به میان آمدن یا تولید صدای ترکیبی، (ان) diphthongization

غبرګغونډله ɣbarg-ɣond-la: غبرګه غونډله، دوه غبرګې جملې، سره دوې تړلې غونډلې (جملې)، دوه ملګرې

جملې، (پا) جمله های دوگانه، دو جمله یی (ای).

غبرگولی ğbarg-ólay : غبرگونی؛ د لمریزې کلیزې (شمسي کېلینډر) دریمه میاشت، (عر) دوقلو؛ جوزا، (پا) جوزا، خرداد (ماه).

غبرگون ğbarg-ún : ځواب، انګازه، (پا) پاسخ؛ بازتاب، (عر) جواب؛ انعکاس، (ان) ansawer; reaction

غبرگونکړ ğbarg-ún-kaṛ :انعکاسي فعل، (پا) فعل انعکاسی، (ان) reflexive verb

غبرگون نومځری ğbarg-ún-num-járay : انعکاسي ضمیر، (پا) ضمیر انعکاسی، (ان) reflexive pronoun

غبرگې سندرې ğbárge-sandáre : دوه کسیزې سندرې، (پا) آواز خوانی دوگانه.

غټ مشر ğaṭ-mašar : د کام مشر، سرغنه، لوی ناب، (پا) سر غنهٔ قوم یا قبیله، کلان یا بزرگ قوم، رئیس قبیله؛ نائب سالار، (ان) tribal heed, leader, chieftain

غچ اخیستنه ğac-axist-ána : بدل اخیستنه، کسات اخیستنه، (پا) انتقام جویی، خونخواهی، (ان) revenge, vengeance

غچ اخيستونكې هڅه ɣac-axist-unke-haca : د غچ اخيستنې هڅه (اقدام) ، (پا) اقدام انتقام جويانه .

غدكه ɣadaka : كباړى ، مرنۍ maranáy (پ) ، وند ؛ چپن ، (عر) خرقه ، قبا ، درا ، دلق .

غرپږى ɣar-páẓ-ay : گوسنه ، (پا) كوه پيكر ، غول پيكر ، (ان) huge, gigantic

غرڅپه ɣar-capá : (د اوبو) لويه څپه (چپه) ، (پا) موج عظيم ، موج بزرگ .

غرڅوكه ɣar-cúka : ستونځ ، غرستونځ ، د غره سر ؛ (پا) قله ، چكاد .

غرزى ɣar-záy : د غره زېږېدلى ، په غره كې زېږېدلى ، غرنى ، غرجى ، (پا) كهزاد ، كوهى .

غرستونځ ɣar-stúnj : لوړ ، هسك ؛ ستونځ ، د غره سر ؛ د غره څوكه ، غر څوكه ، (پا) قلۀ كوه ، چكاد ، (عر) قله ؛ اوج ؛ رفيع ، منيع ، (ان) summit, climax, peak, vertex

غرشين ɣar-šin : غرمېشتى ؛ د يوې پښتنې قبيلې او د دغې قبيلې اړوند شاعر ملكيار شعري لنډ نوم (تخلص) ، (پا) كوهى ، كوه نشين ؛ نام طايفه يى از پشتونها و تخلص شاعرى منسوب به آن (ملكيار غرشين) .

غرغره یي ɣar-ɣar-ayí : ناارام، بانگه یي، (پا) ماجراء جو، (ان) adventurous, adventurer

غرگرځی ɣar-garj-ay : غر گرځيدونکی، غرختونکی، (پا) کوهنورد، کوه پیما، (ان) mountain dimber, alpinist

غرگرځېدنه ɣar-garj-ed-ana : د غره گرځېدنه، غرختنه، (پا) کوهنوردی، کوه پیمایی، (ان) mountain climbing

غر لړی ɣar-laṛay : د غرو لړی، (پا) سلسله جبال، (عر) سلسلة الجبال، (ان) mountain range, chain of mountains

غرمېشتی ɣar-mešt-ay : غر شین، د غره اوسېدونکی، غرنی سړی، (پا) کوهی، کوه نشین، باشندهٔ کوهستان.

غرمه ښه! ɣarmá-ṣa : غرمه مو ښه! غرمه مو نېکمرغه! (پا) چاشت تان خوش!

غرمنی ɣarma-náy : د غرمې ډوډی (مېلمستيا)، (پا) نان چاشت، ضيافت چاشت.

غروال ɣar-wā́l : غرنی، غريز، غر مېشتی، غر شين (--->)، همداراز د لنډ نوم (کورني نوم) په توگه، (پا) کوه

نشين ، کوهی .

غرو اوښکې ɣárəw-úṣke: د غروې اوښکې ، (پا) اشك تمساح ، (ان) crocodile-tearrs

غر و ځنګل ɣar-o-jangál : (پا) کوه و جنگل ، کوه و بیشه ، (ان) mountain and jungle

غرو کمر ɣár-o-kamár : (پا) کوه وکمر ، (ان) mountain androck

غروی ɣaráway : د اوبو غروه ، د اوبو سیمساره ، (پا) تمساح ، (ان) crocodile

غریز ɣar-íz : غرنی ، د غره اړوند ، (پا) کوهی ، منسوب به کوه .

غړوندی ɣar-wand-áy : د څارویو د غاړې بند ؛ د عربی سکون پښتو نوم ، (پا) گردنبند حیوانات ؛ علامهٔ سکون .

غړی ɣáṛay : اندام ؛ مرغیړی ؛ یو ډول پراټه ، (پا) اندام ؛ ماهیچه ، ماهیگك ؛ نان روغنی چندلا ، (عر) عضو ؛ عضله ، (ان) organ;muscle; member; buttered bread

غړیتوب ɣaṛi-tób : غړیوالی ، غړیواله ، (عر) عضویت ، (ان) membership

(د) غړیتوب وندہ (da)ɣaṛi-tób-wánḍa : (په

يوه ډله ټپله، گوند يا ټولنه کې) د غړيتوب ونډه (بيه)، (پا) حق عضويت .

غزلبڼ ɣazal-báṇ :غزلباغ (شاعرانه)، (پا) باغ غزل، غزلزار .

غزلبول ɣazal-bol : د غزل شاعر ؛ د غزل سندرغاړی، (پا) غزلخوان، شاعر غزل گو .

غزنوي مېنه ɣazn-awí-mena : غزني مېنه، (پا) كارتهٔ سه، يكی از نواحی شهر كابل .

غزنيوال ɣazni-wā́l : غزنيچی، (پا) غزنوی .

غژغويی ɣaž- wayáy :غژغاو، (پا) غژگاو، د غويانو يو توكم (په پامير او نورو ځايو كې) .

غږ ɣaẓ : سپړ، د ژبپوهنې او بيا غږ پوهنې له مخې هر غږ چې د انسان له خولې راوځي كه د مانيز بدلون سبب كېږي يا نه، (پا) صوت، صدا، آوا، (ان) sonnd, phone

غږ آړه ɣaẓ-ā̄ṛa : پر غږيزه (فونيميكه) ابېځې (الفباء) د يوه متن يا وينا را اړونه، (پا) ترانسكريپشن، ترانويس، ثبت اصوات، (پا) (phonetic) transcription

غږ پوه ɣaẓ-póh : د غږ پوهې (phonology) ماهر، (پا) متخصص صوت شناسی، (ان) phonolosist

غږپوهاند ɣaẓ-poh-ănd : د غږپوهنې ماهر ، (پا) آوا شناسی ، (ان) phonetician, phoneticist, phonetist

غږ پوهنه ɣaẓ-pohána : غږپوهه ، رغپوهنه ، (پا) آوا شناسی ، واجشناسی ، (عر) علم الصوت ، (ان) phonology, phonetics

غږ پوهه ɣaẓ-póha : د غږ پوهنې هغه څانگه چې زیاتره له غږیزو بدلونونو سره کار لري ، (پا) آواشناسی تاریخی ، (ان) phonology

غږ پوهیز ɣaẓ-poh-íz : غږپوهنیز ، (پا) آوا شناختی ، واج شناختی ، (ان) phonetical, phonological

غږ پوهیز جوړښت ɣaẓ-poh-íz-jor-áṣt : د غږپوهی اړوند جوړښت یا رغاونه ، (پا) ساخت واجی (ان) phonological structure

غږ پوهیزه بڼه ɣaẓ-poh-íza-báṇa : د غږپوهی بڼه ، (پا) مختصهٔ واجی ، (ان) phonological feature

غږ جگی ɣaẓ-jăg-ay : غږجگوونکې آله ، غږلوړی ، (پا) بلندگو ، (ان) loud speaker

غږ چاودون ɣaẓ-cāwd-ún : تمغږیزوالی ، کله چې د یوه بېواك (کنسوننټ) د زبېږ پر وخت د خولې هوا په راوتو کې

شي او تمغړ (انسدادي صوت) جوړشي، (پا) انفجار صوتی هنگام تولید آوای انسدادی ، (ان) explosaion

غږ ځېلونه ɣaẕ-jel-úna : د غږ ډولونه ، (پا) نوع صدا ، گونهٔ آوا ، (ان) sound types

غږ خوندورتیا ɣaẕ-xwand-a-war-tyấ : غږ خوږوالی ، د غږ یا اواز خوندورتیا ، ترنگتیا ، ترنگ خوږوالی ، (پا) خوشآیندی صوتی ، (ان) euphemism

غږ رغاو ɣaẕ-raɣ-ấw : غږ رغاونه ، (پا) ساختار فونیتیکی ، ساختار آوایی ، (ان) phonetic

غږ زېږځی ɣáẕ-zeẓ-jáy : ---> زېږدځی .

غږ زېږډول ɣaẕ-zeẓ-ḍáwal : ---> زېږډول .

غږ زېږ غړي ɣaẕ-zéẓ-ɣáṛi : (<--)غږ زېږي غړي ، غږيز غړي ، زېږ غړي ، ژبني غړي ، ویند یا وینا غړي ، (پا) اندامهای تولید ، اندامهای گفتار ، (ان) Phonatory organs, organs of articulation, organs of speech

غږ لیکون ɣaẕ-lik-ún : (<--) غږ آره : تولیز لیك سیستم چې د اند لیك (<--) په توپیر له توریو سره کار لري ، (ان) phonetic writing, analphabetic notation

غږ مېچ ɣaẕ-meč : یوه اله چې په ازمېښتي (لیبارتړي)

غږ پوهنه کې پرې د غږ بېلابېل ډولونه اندازه کېږي، (پا) آوا سنج، صدا سنج، (ان) phonometer, sound spectrograph

غږن ǧaẓ-án : هغه بېواك چې د زېږ پر وخت یې غږیز تارونه رېږدي، و اکبر، صدا دار (آواشناسی)، (ان) voiced

غږن تمغږ ǧaẓ-án-tam-ǧáz : غږن انسدادی فونیم، (پا) بستواج واکبر، مدیائه، (ان) voiced plosive, explosive (sound)

غږنتیا ǧaẓ-an-tyắ : غږنوالی د هغه غږ (فونیم) ځانګړتیا (خصوصیت) چې غږن وي، (پا) صدا دار بودن، واکدار یا واکبر بودن (آواشناسی).

غږنزېږ غړي ǧaẓ-an-zéẓ-ǧári : غږنتیا زېږ غړي، هغه ژبني غړي چې غږونه یا آوازونه (فونیمونه) غږنوي. (پا) اندامهای واك ساز، (ان) phonatory organs

غږنوالي زېږ ǧaẓaⁿwal-í-zeẓ : د غږ نېدنک پیدایښت یا جوړښت، تولید واك (آواشناسی).

غږنېدنګ ǧaẓ-an-edang : له نا غږنی څخه د یوه خپلواك (کنسوننټ) غږ نېدنه، (پا) صدا دار شدن یك همخوان بیصدا . بېواك)، (ان) sonorization, voicing

غږ نیوی ɣaẓ-nĭw-ay : غږ نیوونی، د غږ ثبتوني آله، (پا) آلهٔ ضبط صوت، دستگاه ضبط صوت، (ان) tape-recorder

غږ و غوږ ɣáẓ-o-ɣúẓ : زوږو زوږ، (پا) شارت و شورت، هارت و هورت سر و صدا، (ان) fuss, bluster, hubbub, agitation

غږ ونج ɣaẓ-wánǰ : د غږ (فونیم) بدلون، (پا) تغییر صوت، ابدال فونیم، تغییر آوا، (ان) sound change, phonetic change

غږ ویلنګ ɣaẓ-wil-áng : یوه ژبنی نومونه (اصطلاح)، لحیم صوتی، جوش دادن اصوات، (ان) fusion

غږیز ɣaẓ-íz : ږغیز، د غږ اړوند، (پا) آوایی، صوتی، (ان) phonetic

غږیزاوب ɣaẓ-íz-ob : غږیزه او بدنه، غږیزه قرینه، (پا) بافت آوایی، قرینه یا زمینهٔ صوتی، (ان) phonetic context

غږیز بشپړاند ɣaẓ-íz-bašpaṛ-ā̃nd : غږیز (فونیتیکي) متمم، (پا) متمم آوایی، (ان) phonetic complement (indicator)

غږیز تارونه ɣaẓ-íz-tār-úna : صوتي تارونه، مغه نري نري (تار ډوله) مرغيړي چې په چنغړك كې د غږ په زير و بم كې برخه اخلي، (پا) تار آواها، تار های صوتی، تار های آوایی (آواشناسی)، (ان) vocal cords

غږیزدوی ɣaẓ-íz-doy : غږیز قانون، (پا) قانون آوایی، (ان) phonetic law

غږیزونګ ɣaẓ-iz-a-wáng : د فونیټیکولو کړن او بهیر (غږ پوهنه)، (پا) عملیه و روند فونتیك سازی، (ان) phoneticization

غږیزه آبېڅې ɣaẓ-íza-ābecé : غږیزه (فونېمیکی) الفبې، (پا) الفبای صوتی (فونیمیکی)، (ان) phonemic alphalet, phonetic alphalet

غږیزه بڼه ɣaẓ-iza-baṇá : ---> غږپوهنیزه بڼه.

غښتلی ɣaṣtál-ay : غلیچ، ځواکمن، پیاوړی، غړیالی، مړوچ، (پا) قوی، نیرومند، استوار، پر توان، توانا، (ار) طاقتور، (ان) strong, powerful, firm

غښتلی نومځری ɣaṣtál-ay-num-járay : زور نومځری، منفصل ضمیر، (پا) ضمیر قوی، ضمیر منفصل، (ان) (strong) pronoun

غلاگر ɣla-gár : غل ، لوټمار ، شوکمار ، (پا) دزد .

غله پلوری ɣala-plor-ay : غله والا ، غله پلورونکی (خرڅوونکی) ، (پا) غله فروش ، بقال ،

غله گی ɣala-gí : مغه خوراکتوکي (غذايي مواد) چې په دوديز ډول يوه سر تېر (پوځي) ته هره مياشت ورکول کېږي . (پا) خوارو بار سرباز .

غلياك ɣai-yák : پټه او ناڅاپي نيوکه (حمله) ، شپينی يرغل ، (پا) شبيخون ، (ان) surprise attack by night

غلياكگر ɣalyak-gar : شپينی يا نا څاپي يرغلگر ، غلياك (علچکی يرغل) کوونکی ، (پا) شبيخون کننده .

غلی سمندر ɣálay-samandár : ارام سمندر ، لوی سمندر ، (پا) اقيانوس آرام ، (عر) بحرالکاهل ، (ان) پېسيفيك pacific ocean

غميزه ɣam-íza : ناتار ، ناورين ، غملړلې پېښه ، (پا) بدبختی ، واقعهٔ ناگوار ، (عر) فاجعه ، (ان) calamity, tragic event, catastrophe

غند لغاړې ɣandal-ɣáṛ-e : د نری او تنکی غاړې لرونکې ، (پا) گردن باريك (زن) .

غندنه وندنه ɣand-ána-wand-ána : کنځل و ترټل ،

(پا) فحش و دشنام، سر زنش و ناسزا .

غنم پلوری ɣanam-plór-ay : غنم والا ، غنم پلورونکی (خرڅوونکی)، (پا) گندم فروش .

غنمين ɣanam-ín : غنمرنگ ، د غنمو اړوند ، (پا) گندمی ، گندمين ، گندم چهره .

غوټ پرانيستنه ɣuṭ-pranist-ána : غوټه پرانيستنه ، هواری ، (پا) گره گشايی ، مشکل گشايی ، (ان) resolving

غوټ پرانيستونکی

ɣuṭ-pranist-únkay : هواروونکی ، (پا) گره کشا ، مشکل گشا ، کارگشا ، (ان) resolver of difficulties

غوټن ɣuṭ-án : غوټه شوی ، غوټه (گنډه) لرونکی ؛ گرومجن ؛ نه اوارېدونکی ، پيچلی ، (پا) گرهدار ؛ عقده يی ؛ غير قابل حل ، لاينحل ، بغرنج ، (ان) knotted, knotty; suffering from a complex

غوټه والا ɣuṭa-wal-á : گنډې والا ، هغه څوك چې له ځان سره غوټه (گنډه) گرځوي او يا گنډې (پرچون تجارت) کوي ، (پا) صاحب بسته ، پرچون فروش (طواف) .

غوټۍ څاند ɣoṭay-cánd : غوټۍ څاڼ ، غوټۍ ټولوونکی ، (پا) غنچه چين .

غوټۍ وزمه /oṭay-wázma/ : لکه غوټۍ، د غوټۍ په شان، (پا) غنچه وار، غنچه مانند ؛ غنچه فام.

غوڅاوو /wac-āw-ú/ : ډېر غوڅنده، پرېکنده، يو مخيز، (پا) بران، قاطع، خيلی بران و قاطع.

غوڅ ځواب /wác-jwāb/ : پرېکونی يا قاطع ځواب، (پا) جواب قاطع، جواب قطعی.

غوڅ ځوابی /wác-jwāb-ay/ :ژرځوابی، لنډ ځوابی، ---> حاضر ځوابی.

غوڅ ډېرښت /wác-ḍer-ạṣt/ : قاطع اکثريت، غوڅ اکثريت، (پا) اکثريت قاطع.

غوڅ ملاتړ /wác-mlā-táṛ/ : ټينګ ملاتړ، يو مخيز ملاتړ، (پا) پشتيبانی قاطع.

غورا ډپې /urā-ḍápe/ : ساټې باټې، لاپې شاپې، اوتې بوتې، (پا) لاف و ګزاف.

غورچاڼ /war-čā́n/ : غورچوڼ، غوره چوڼ، امرنه، (عر) منتخب (پا) ګزيده، ګزينش، ګلچين (ادبی)، (ان) selection, anthology

غورځانګڼ /orj-āng-án/ :غورځاوڼ، غورځنګن، (پا) جنبنده، جهنده.

غورځانګول ɣorj(-)āng-aw-ál :پر غورځنګ (جنبش) راوستل. (پا) به جنبش (جهش) آوردن.

غورځاوڼ ɣorj-āwáṇ : غورځنګن، يرغلګر، (پا) حمله آور، (ان) aggressive, aggressor

غورځنګ ɣorjáng : خوځون، خوځښت، (پا) جنبش، جهش، (عر) نهضت، تحريك، (ان) movement

غورځېدن ɣorj-ed-án : غورځېدا، غورځونه، (پا) قلم اندازی، (عر) حذف، (ان) omission

غورغوشت ɣor- ɣušt : سرګرمي، ساتېري، هوساينه، مېله او ساتېري، چړچه، (پا) سرګرمی، ساعتتيری، ميله، آسايش، (عر) تفريح، مباشرت.

غورغوشتو ɣor-ɣušt-ú : سرګرم، هوسا، بنډاري، چړچه مار، (پا) سرګرم، سر خوش، ساعت تېر، خوش ګذران، آرام، آسوده.

غوره والی ğwara- wāl- ay : غوره توب، ښه والی، لوړوالی، (پا) برګزيده ګی ؛ (غر) انتخاب، ترجيح، رجحان.

غوريز ğwar- íz : غوره (کړی)، امرلی (انتخابی)، (پا) برګزيده، (عر) منتخب، (ان) selected, elected, chosen

غوري مینه /orí-mena/ : د کابل ښار له ښار مېنو (کارتو) څخه ، (پا) غوری مینه،یکی از نواحی شهر کابل .

غوړاوو /w-aṛawú/ : غوړه مال ، لېږمی ، چاپړوس ، خوشامندگر ، (پا) چاپلوس ، چاخان ، کاسه لیس ، (عر) متملق ، (ان) flatterer

غوړاوی /waṛ-aw-áy/ : غوړه مالي ، چاپړوسي ، لېږمي ، (پا) چاپلوسی ، کاسه لیسی ، چرب زبانی ، (عر) تملق ، مداهنه ، (ان) flattery

غوړژبی /waṛ- záb-ay/ : هغه څوك چې غوړه او پسته ژبه لري ، (پا) چرب زبان .

غوړېڅی /waṛecáy/ : گرگوټی ، کاړگوټی ، چنگ چنگ یا تاو راتاو وېښته ، (پا) موی برغوله (مجعد) .

غوړېدا /waṛ- ed- ấ/ : غوړېدنه ، ښېرازي ، سمسورتیا ، (پا) شگوفایی ، شگوفانی ، شگفته گی .

غوړي والا /waṛi- walấ/ : غوړ پلوری ، د غوړيو خرڅوونکی او کار و بار والا ، (پا) روغن فروش .

غوږتاوی /waẓ- taw- áy/ : غوږتاو ، غوږ تاوونه ، (پا) گوشمالی ، سزا ، سرزنش .

غوږټومبنی /waẓ- ṭumb- anay/ : د غوږ پاکولو خلی

یا پلته، (پا) خلال گوش ، (ان) carpick

غوږ خوږ /waẓ- xúẓ/ : د غوږ خوږ (دړد)، (پا) درد گوش .

غوږ خوږی /waẓ- xúẓ- ay/ : په غوږ خوږ اخته ، (پا) گوش درد .

غوږی /waẓ- ay/ : غوږکی؛ ښکارڅېره؛ د ټيلفون گوشي ، (پا) سرگوشی؛ چهرهٔ شکار؛ گوشی تیلفون (تلفن)، (ان) receiver (of a telephone)

غوږیز /waẓ- íz/ : د غوږ اړوند؛ اوریز (<--)، (پا) گوشی؛ شنوایی (سمعی) .

غوښپلور /waṣ- plór/ : غوښه پلورنه ، غوښه خوڅونه ، قصابی ، د غوښې پلورنځی ، (پا) گوشت فروشی ، قصابی .

غلې دیپلوماتیکي لار /ále-diplmātik-í-lār/ : دچوپې خولې ډیپلوماتیکي لاره ، (پا) راه خاموشانهٔ دیپلوماتیکی .

غوښپلوری /waṣ- plór-ay/ : غوښه خرڅوونکی ، غوښه پلوروونکی ، ونډیمار (قصاب)، (پا) گوشت فروش ، (عر) قصاب .

غوښتنپانه /oṣt- an- pắṇa/ : غوښتنلیك ، (پا) ورقهٔ

عرض ، درخواستی ، (عر) معروضه ، عریضه ، (ان) application, application form

غوښتنليك ɣost- an- lík : غوښتنپاڼه ، (پا) درخواستی ، تقاضا نامه ، درخواست ، (ان) application

غوښتنې او پوښتنې ɣost-ane- aw post-ane : (پا) خواستها و پرسشها ، (ان) demands and questions

غوښتني غونډله ɣost-an-í-ɣond- la : تمنايي غونډله (جمله) ، (پا) جملهٔ تمنايی ، (ان) petitionary sentence

غوښتني کړ ɣost-an-í-kaṛ : هغه کړ چې يوه غوښتنه (تمنا دعائيه) څرگندوی ، (پا) فعل تمنائی يا دعائيه .

غوښخور ɣwaṣ-xór : غوښه خوړونکی ، غوښور ، (پا) گوشتخور ، (ان) carnivore, carnivorous; (غوښخواره) carnivora

غوښن ɣwaṣ-án : څورب ، چاغ ؛ دغوښې په رنگ (غوښين) ، (پا) فربه ، چاق ؛ گوشتی (رنگ) .

غوښور ɣwaṣ-ór : --> غوښخور .

غوښې او پوستکي ɣwaṣe-aw-post- aki :

پوست و غوښې، (پا) پوست و گوشت .

غونډ ɣonḍ, ɣwanḍ : ټول، واړه؛ گرد؛ زرکسيزه پوځي ډله؛ ټولگه (شعري ياداستاني مجموعه)؛ د جملې يوه برخه (فقره)، (پا) همه؛ گرد؛ گروه هزار نفری نظامی (غند)؛ گروه (فقره)؛ مجموعهٔ شعری يا داستانی وغيره .

غونډال gonḍ-ā́l : سيستم، (پا) سيستم، دستگاه، (عر) جهاز، (ان) system

غونډپوهه ɣwanḍ-póha : هغه پوهه چې غونډونه (فقرې) څېړي، (پا) فقره شناسی، (ان) phrascology

غونډترنگ ɣwanḍ-taṛ-áng : د غونډو (فقرو) ترکيب، ويي غونډ ترنگ، (پا) ترکيب فقره ای، (ان) phrasal compound

غونډله ɣónḍ-la : هغه وينابيز يا ژبنی يوون (unit)چې يوه بشپړه څرگندونه کوي يا په بله وينا،وينا يا گړهار (خبرې اترې) د غونډلو په وسيله تر سره کېږي،(پا) جمله، (ان) sentence

غونډله پوه ɣonḍ-la-poh : د غونډله پوهې (جمله پوهې) ماهر، د جمله پوهې (نحوې) ماهر، (پا) جمله شناس، عالم و متخصص نحو، (عر) نحوی، (ان) an expert on

syntax

غونډله پوهه ɣonḍ-la-pòha : جمله پوهه، نحوه، (پا) جمله شناسی، نحو، (ان) syntax

غونډله خج ɣonḍ-la-xáǰ : (پا) تکیه یا فشار جمله، sentence stress (ان)

غونډله غږپوهه ɣónḍ-la-ɣaẓ-poha : په یوه غونډله (جمله) کې د غږ پوهیز بدلون څېړنه، (پا) مطالعهٔ دیگر گونی های آوا شناختی در جمله، (ان) sentence phonetics

غونډله پوهیز ɣonḍla- poh- íz : د غونډله پوهې یا جمله پوهې (نحوي) اړوند، (پا) مربوط نحو، نحوی، (ان) syntactic, syntactical

غونډله پوهیز اوډون ɣonḍ- la- poh- íz- oḍ- ún : نحوي اوډون (ترتیب)، (پا) ترتیب نحوی، (ان) syntactic order

غونډله پوهیز ترڼګ ɣond- la- poh- íz- taṛáng : نحوي ترڼګ (ترکیب)، (پا) ترکیب نحوی، (ان) syntactic compound

غونډله پوهیزه ټولۍ ɣonḍ- la- poh- íza- tolə́y : نحوي ټولۍ (کېټګوري)، (پا) کتګوری یا مقولهٔ

نحوی، (ان) syntactic category

غوندله پوهیزه رغاونه ɣonḍ- la- poh- íza- raɣ- aw- ána **: نحوي رغاونه (جوړښت)، نحوي رغښت، (پا) ساختار نحوی، (ان)** syntactic construction

غوندله پوهیزه ژبه ɣonḍ-la-poh- íza- žaba **:** نحوي ژبه، (پا) زبان نحوی، (ان) syntactic language

غوندله غبرونج ɣónḍla- ɣaẓ- wanǰ **:** په غوندله (جمله) کې د ننه د گاونډیو وییونو غبرونج (صوتي بدلون)، (پا) دیگر گونی صوتی در واژه های همسایه در یك جمله، (ان) sandhi

غوندله گی ɣonḍla- gay **:** مله غوندله، ملتیایي جمله، (پا) جملهٔ فرعی، (ان) clause

غوندله ویی ɣonḍ- la- wayay **:** هغه ویی (کلمه) چې د جملې غوندې یوه څرگندونه کوي، (پا) جمله واژه، (پا) sentence- word

غوندله ییز ɣonḍ- la- yíz **:** د غوندلې (جملې) اړوند، (پا) جمله یی، (عر) جملوی.

غونډمشر ɣonḍ- mašar **:** دړگرمن پخوانی نوم، دیوه

(زرکسیز) غونډ پوځی افسر ، زرمشر ، (پا) غند مشر ، اصطلاح سابق برای دگرمن ، سرهنگ دوم (ایران) ، (ان) lieutenant colonel (old)

غونډ نوم /ond- núm : جمع اسم ، (پا) اسم جمع ، (ان) collective noun

غونډه /wánda, /ónda : ناسته ، ناستی ، ټولنه ، جرگه ، گډېره ، کټېره ، (پا) نشست ، (عر) جلسه ، مجلس ، محفل ، (ان) session, meeting, sitting, conference

غونډه وال /wanda- wā́l : دغونډې (جلسې) گډونوال یا برخوال ، (پا) اشتراك کنندهٔ نشست (جلسه) ، مشترك گردهمآیی .

غونېښی /uneṣáy : ورین ، ورین تندی ، خوښ اروا ، (پا) خوش خلق (خلیق) ، خوش ارواح .

غې e : د پښتو آبېڅې یوویشتم توری او اواز (غ) ، غین ، (پا) حرف و صدای بیستَ و یکم پشتو ، غین (غ) .

غېږ باس /eẓ-bā́s : غېږ باز ، غېږنیوونکی ، (پا) کشتی گیر ، (ان) wrestler, rassler

غېږباسي /eẓ- bās-í : غېږبازي ، غېږنیونه ، پلندی ، کپړی ، (پا) کشتی ، کشتی گیری ، (ان) wrestling,

rassling

غېږپرانیستی ɣez- pranist- ay **:** له پرانیستې غېږې سره، هر کلی کوونکی، سترګې پرلار، (پا) با آغوش باز، پذیرایی کننده، چشم براه.

غېږ روغبر ɣaz- roɣbaṛ **:** غاړې روغبړ، غاړې وتنه، غاړه غجي، غاړه غړه، غاړه غټه (سره ورتلل یا کېدل)، (پا) بغل کشی، بغل گیری، دیدو بوس، بوس و کنار، (عر) معانقه، (ان) embracement, hugging

فرهنګ پوهنه farhang- poh- ána **:** مځوبپوهنه، کولتور پوهنه (پا) فرهنګشناسی، کلتور شناسی، (ان) culturology

فرهنګیالی farhang-yal- áy **:** دودیالی، فرهنګیال، فرهنګی، (پا) فرهنګی، با فرهنګ، ایجاد ګر، (ان) cultured, creator, educated, accomplished

قهر ژلی qahar- žál- ay **:** قهر ناك، پر غزناك، (پا) قهر آلود، غضب آلود.

(ك)

کابل برېښنا kābál-breṣ-nā́ : د کابل ښار بجلي، (پا) برق کابل، اداره شبکهٔ برق شهر کابل.

کابل پوهنتون kābál-pohan-tún : د کابل پوهنتون، (یونیورسټي)، (پا) دانشگاه کابل، (ان) Kabul University

کابل ښاروال kābál-ṣār-wā́l : د کابل ښار مشر (رئیس)، د کابل ښاروالۍ مشر، (پا) شهر دار کابل، رئیس بلدیهٔ کابل، رئیس شاروالی کابل، کابل شاروال، (ان) mayor or municipal of the kabul city

کابل ښاروالي kābál-ṣār-wāl-í : د کابل ښار مشر توب (ریاست)، (پا) کابل شاروالی، شهر داری شهر کابل، ریاست شاروالی (بلدیهٔ) کابل، شهر داری شهر کابل.

کابلوال kābal-wā́l : کابل وال، کابلی، د کابل استوګن، (پا) کابلی، اهل کابل.

کابو kābú : نژدې؛ وخت (فرصت)، (پا) نزدیك؛ فرصت، موقع، مهلت، (ان) opportunity, chance

کاټیاله kāṭ-yā́la : کانال، او بلاره، لویه ویاله، (پا) جوی کلان، آبراه، (عر) نهر، ترعه، (ان) canal, water way

کار ازمایلی kār-azmāyál-ay : کار ازمایلی، ازمېښتکار، وتلی، (پا) کار آزموده، ورزیده، تجربه کار، آزمایشکار.

کار اوزار kār-awzā́r : کار لوښي، د کار سامان، (پا) کار افزار (ابزار)، ابزار کار، وسائل کار.

کار باړه kār-bāṛá : کار مزد، لاسباړه، (پا) کار مزد، مزد، پایمزد، (عر) حق العمل، حق الزحمه، حق القدم، (ار) اجرت محنت، معاوضه کار، (ان) commission, wage, honorarium

کاربشپړ kār-báṣpaṛ : کار پای، ترپایه بشپړ، کار تمامی، (پا) کار تمام.

کار بندی kār-band-áy : کار بندي، د کار نه کولو اعتصاب، (پا) اعتصاب کار، کارشکنی، خود داری ازکار، (ار) هړتال، (ان) strike, walk out

کار پوه kar-poh : کارپوهان، کار پېژاند، (پا) کار دان، کار شناس، (عر) متخصص، ماهر، (ان) experienced, expert, specialist

کار پېر kar-per : (په کار خونه کې) د کار شېفټ، (پا) شفت کار (در کار خانه).

کارتوگه kar-toga : کار دود، کار ډول، د کار طرز، (پا) طرز کار، شیوهٔ کار، سبك کار، (ار) طریقهٔ کار.

کار جوړی kar-jor-ay : چار سازی، کار سازی، (پا) کار ساز، چاره ساز.

کار ځای kar-jay : د کار یا دندې (وظیفې) ځای، (پا) محل کار، محل وظیفه، کارځی --> کار خونه.

کار خونه kar-xuna : کار ځی، فابریکه، چرلاو، (پا) کار خانه، فابریکه، کار گاه، (ان) factory, works, mill, workshop, fabric

کاردود kar-dod : کار توگه، کار ډول، (پا) طرز کار، (ار) طریقهٔ کار.

کار ډگر kar-dagar : د کار ساحه، (پا) ساحهٔ کار، (ان) work field

کارسیالي kar-syal-i : د کار مسابقه، (پا) مسابقهٔ

کار ، (ان) work competition

کاربښت kār-áṣt : کار خونه ، کار ځی ، د کور او بو ایستنې آله ، (پا) کار خانه ، کارگاه ؛ آلهٔ شیره کشی انگور .

کار کړن kār-kṛ-án : کړنچار ، کار کړنه ، کړن ، کړنه ، (پا) کار کرد ، عمل کرد ، کردار .

کارگټه kār-gáṭa : د کارگټه ، (پا) کار مزد ، کار بهره .

کارگر kār-gár : کاریگر ، زیار کښ ، (پا) کارگر ، رنجبر ، (ار) مزدور کسان ، (ان) worker, proletar

کارگر پاړکی kār-gár-pā̆ṛkay : د کارگر وطبقه ، (پا) طبقهٔ کارگر ، طبقهٔ مزدور و کارگر ، طبقهٔ پرولتاریا ، (ان) toiler, proletariat, working class

کارگره نړیواله kār-gára-naṛay-wā̆la : کار گري (پرولتاریایي) انتر نیشنلېزم ، (پا) انتر ناسیو نالیزم پرولتری ، (ان) proletarian internationalism

کار لوښي kār-lóṣi : د کار سامان ، کار او زار ، (پا) کار افزار (ابزار) ، وسائل کار ، (ار) اوزار کار .

کارمل kār-mál : د کار ملگری ، پر کار مین (لنډ نوم) ، (پا) کار دوست (تخلص) .

کارمند kār-mánd : کارمن ، کاروال ، (پا) کارمند ، کار

دار ، (ار) ملازم ، کارکن ، (عر) مامور ، مستخدم ، (ان) member of staff, employee

کارمندي kār-mand-í : کارمني ، کاروالي ، (پا) کارمندی ، کار داری ، (ار) عهده ، ملازمت .

کارموندنه kār-mond-ána : کار پیدا کونه ، (پا) کار یابی ، (ار) تلاش روزگار ، (ان) search for emplayment

کارندوی kār-and-óy : چار وال ، (پا) کارا ، (عر) فعال ، (ار) سرگرم ، (ان) activist (کارندویان : فعالین) .

کارندويي kār-and-oy-í : چاروالي ، (پا) کارآیی ، (عر) فعالیت ، (ار) سرگرمی ، (ان) activity

کارنده kǎr-anda : چاروال ، تکړه ، (پا) کاری ، کارا ، (عر) فعال ، (ار) چست ، (ان) active

کاروال kār-wǎl : کاروالا ، کارمند ، د کار یا دندې (وظیفی) خاوند ، (پا) کارمند ، کار دار ، (ار) ملازم ، نوکر ، (ان) employee

کار و بار kǎr-o-bǎr : کار روزگار ، کارو دنده ؛ راکړه ورکړه ، (پا) داد و ستد ، کار و بار ، کارو کسب ، شغل و پیشه ، معامله و تجارت ، (ان) business

کار وباري kār-o-bār-í : کار و بار والا ، (پا) دارای کاروبار ، صاحب پیشه و تجارت ، تجارت پیشه ، معامله دار ، (ان) business man

کارو دنده kā́r-o-dandá : کار و کسب ، کارو زمنه ، کارو روزگار ، (پا) کارو کسب ، کار و وظیفه ، شغل و پیشه ، کسب و کار .

کارورځ kā́r-wraj : رسمي ورځ ، (پا) روزگار ، روز رسمی ، (ان) working-day, workday

کار وړ kār-wáṛ : د کار وړ ، د ګټې اخېستنې (استفادې) وړ ، (پا) کار آمد .

کار و زیار kā́r-o-zyā́r : کار و زحمت ، کار و محنت ، (پا) کار و پیکار ، کار و زحمت ، رنج و زحمت ، کارو کوشش .

کار وزمنه kā́r-o-zmána : کسب و کار ، کار و دنده ، (پا) کار و وظیفه ، شغل و پیشه ، کسب و کار .

کار ونځی kār-a-wan-jáy : د کارونې (استعمال) ځای ، (پا) مورد استعمال .

کار و نوړ kār-a-wan-wáṛ : د کارونې (استعمال) وړ ، (پا) قابل استعمال .

کارونه kār-awána : په کارونه ، استعمالونه ، (پا) کار برد ، (عر) استعمال ، تطبیق ، تعمیل .

کارونې kār-a-wan-ī : د کارونې یا تطبیق وړ، تطبیقي، (پا) تطبیقی، قابل تطبیق.

کارونې ژبپوهنه kār-aw-un-í-žeb-pohána : تطبیقي ژبپوهنه، (پا) زبانشناسی تطبیقی، (تان) employed linuistics

کاروېش kār-wéš : د کاروېش (تقسیم)، (پا) تقسیم کار.

کارېزکڼ kārez-kán : کارېز ایستونکی، (پا) کاریزکن.

کازمن kāz-mán : لیوال، څوبمن، مینه وال؛ ارسناك، (پا)، علاقمند؛ آزمند.

کازمني kāz-man-í : لیوالتیا؛ څوبمني، ارسناکي، (پا) علاقمندی؛ آزمندی، (عر) اشتیاق، حرص.

کاسه او کاندی kāsá-aw-kandáy : کونډی او کاندی، کاسه او کونډی، د ډوډی لوښي، (پا) کاسه و قاشق، ظروف نانخوری.

کاسه پاکی kāsa-pǎk-ay : کاسه څټیونکی، تالي څټی، گوډاگی، (پا) کاسه لیس.

کاغذ بادي kaǵáz-bād-í : میرزایواله، بیروکراسي، (پا) کاغذ پرانی، د یوانسالاری، رعایت تشریفات اداری بحد

افراط ، (ان) bureaucracy

کالباړه kal-bara : د کال تنخوا ، کالنۍ تنخوا ، (پا) معاش سالانه .

کالخوای kal-xway : د کاله مشر ، د کور یا کورنۍ سرپرست ، واکیالی ، (پا) سرپرست فامیل ، ولی ، اختیار دار .

کالخوايي kal-xwa-yi : (د کورنۍ ، ماشومانو ، شتمنۍ ...) واکمنی ، واك و اختیار ، مشری او سرپرستي ، (پا) سرپرستی ، اختیار داری (خانواده ، اطفال ، دارایي ...) .

کالښود kal-sod : کلیز ، کال ښنداره ، جنتري ، (پا) سالنما ، تقویم ، (ان) calendar

کال ګټه kal-gata : د کال ګټه ، دیوه کال ګټه ، (پا) مفاد سالانه ، عاید سالانه .

کالنی kal-an-ay : کلنی (نامعیاری) ، د کال اړوند ، (پا) سالانه ، سالیانه .

کالنۍ kal-an-ay : کالنۍ خپرونه ، یو کلنۍ خپرونه (کتاب ، مجله ، رساله ، (پا) سالنامه ، نشریهٔ سالانه .

کالنۍ سړي سرګټه

kalanay-sari-sar-gata : په کال کې د هر سړي ګټه (عاید) ، (پا) عاید سالانهٔ فی نفر .

کالورځ kal-wraj : کالیزه، تلین، (پا) سالروز، سالگره، سالگرد.

کال وسر kăl-o-săr : کالوس، (پا) سالتمام، همه ساله.

کالهینداره kal-hendăra : کلیز(ه)، کالښود، (پا) جنتری، سالنما، (عر) تقویم، (ان) calender

کالیزه kal-íza : کلیزه (ناکره)، (پا) سالگره، سالگرد، سالروز.

کانپوهنه kan-pohána : درنگپوهنه، کان پېژندنه، (پا) کان شناسی، معدن شناسی، (ان) mineralogy

کان پېژاند kan-pež-ănd : کانپوه، (پا) کان شناس، معدن شناس، (ان) mineralogist

کانکن kan-kan : کان ایستونکی، (پا) کان کن، معدنچی، (ان) miner

کانکني kan-kan-í : کان ایستنه، (پا) کان کنی، استخراج معدن، (ان) mining

کاڼي ټك kaṇi-ṭak : توږاند، ډبرتراشی، ډبرتوږی، (پا) سنگتراش.

کاواکي kawāk-í :ناټینگاري، (پا) بی ثباتی.

کب نیونه kab-niw-ána : کب نیوی، (پا) ماهیگیری، (ان) fishing, fishery

کب نیوی kab-níw-ay : کب نیوونی، کب نیوونکی، (پا) ماهیگیر، (ان) fisher

کتابپوهه kitāb-poha :لیکي پوهه .

کتابتون kitāb-tún : کتابخونه، لیکیتون، لویه کتابخونه، (پا) کتابخانه، (ار) کتب خانه، (ان) library bibliotheca

کتاببښود kitáb-ṣód : ---> لیکي ښود ، لیکي پوهه .

کتابخونه kitáb-xúna : کتابتون، کوچنی کتابتون، (پا) کتابخانه، کتابخانۀ کوچك .

کتاب کچه kitāb-kača : د کتاب سکښت (قطع) اندازه، (پا) قطع کتاب .

کتنځی kat-an-jáy : د کتنې (معاینې) ځای، (پا) معاینه خانه، درمانگاه درمانکده، (ان) clinic, polyclinic

کتوځ kat-ój : کتلځای، کتوځی، د ننداري ځای، (پا) جای تماشایی، (عر) منظره، (ان) view, sight, landscape, spectacle

کټ پوخ kaṭ-pos :کټ ځادر ، (پا) روی جایی .

کټوړ kaṭ-waṛ : کټ وټ، له کتلاګ او فرمایش سره سم، (پا) چیزی مطابق کتلاگ و فرمایش ، (ار) به مطابق فهرست .

کچګر kač-gár : مېچګر؛ نقشه کښونکی، (پا) پیمایشگر؛ نقشه کش ، (عر) طراح .

کچ و مېچ káč-o-méč : اندازه او مقدار ، (پا) مقدار و اندازه؛ (اندازۀ) قدو قامت .

کچه káča : کچ ، اندازه ، ګچه ، (پا) اندازه ، اند (عر) سطح ، سویه ؛ مقدار ؛ قطع (کتاب) .

کڅ kac : د سیند غاړه ، د سمندر غاړه ، ګودر غاړه ، (پا) کرانه رود و دریا ، (عر) ساحل ، (ان) shore, bank, coast

کڅوال kac-wā́l : د کڅ استوګن ، د کڅ اړوند ، (پا) ساحلی ، (ان) riparian, coastal (کڅیز یا کڅوال هېواد : کشور ساحلی) .

کڅیز kac-íz : د کڅ (ساحل) اړوند ، (پا) ساحلی ، (ان) coastal, littoral

کډوال kaḍ-wā́l : کډېه ، کډوالا ، (پا) خانه بدوش ، آواره ، (عر) مهاجر .

کراسګر kras-gár : نیمڅی جوړوونکی ، لمسی جوړوونکی ، (پا) نمد مال ، نمد ساز .

كرايي krā-yí : كور يا نورڅه چې په كرا اخيستل كېږي ، (پا) كرايى ، اجاره يى .

كرتخم kar-tóxam : د كرتخم ، زرعي تخم ، (پا) تخم بذرى ، تخم زرعى .

كرځمكه kar-jmáka : د كښت ځمكه ، د كرځمكه ، (پا) زمين كشتى ، زمين مزروعى . (ار) زېر كاشت زمين .

كرښراكښنه karṣ-ṛā-kṣ-ána : التيميټم ، وروستى ټاپى (مهلت) ، (پا) ضرب اجل ، اتمام حجت ، (عر) ضرب الاجل ، التياتوم ، (ان) moratorium, deadline, ultimatum

كرښپل karṣ-pál : پل ، د پښې خاپ ، څرك ، كنپل ، (پا) نقش پا ، سراغ .

كرښندى kars-and-áy : نښه (نخښه) ، اېانه ، انځور ، پلان ، (پا) نگاره ، پلان ، (عر) تصوير ، طرح .

كرښى karṣ-áy : د كرښې كښلواله ، خط كش ، (پا) خط كش ، (عر) مسطر .

كركټر كښنه karakṭar-kṣ-ána : كركټر سازي ، (پا) شخصيت پردازى (ار) كردارنگارى ، (ان) characterization

کرکروونده kar-kar-wanda : --> کرکیله .

کرکیله kar-kila : کرکیل ، د کرنې (زراعت) اړوند ، کرني (زراعتي) چارې ، کښت و کار ، کر کرونده ، (پا) کشت و کار ، کشت و زراعت ، کشت و زرع ، امور کشاورزی ، (ان) farming, agriculture

کرگر kar-gar : کروندگر ، کښتګر ، بزګر ، کرندوی ، (عر) زارع ، (ان) farmer

کرګروکارګر kar-gar-o-kar-gar : کروندګرو کاریګر ، (پا) دهقان و کارګر ، زارع و کارګر .

کرګري kar-gar-i : کروندګري ، بزګري ، (پا) دهقانی ، کشاورزی .

کرنپوهنه kar-an-pohana : د کرنې (زراعت) علم ، (پا) زراعت شناسی .

کرنمل kar-an-mal : د کرنې (زراعت) مینه وال (لنډ نوم) ، (پا) زراعت پیشه ، علاقمند کشاورزی (تخلص) .

کرنی kar-a-nay : د کر (کښت) اړوند ، کرنيز ، (پا) کشاورزی ، زرعی ، زراعتی ، فلاحتی ، (ار) زرعی ، (ان) agricultural

کروړ kar-waṛ : د کر یا کرنې (کښت) وړ ، کښت وړ ،

(پا) قابل کشت ، قابل زرع .

کروکروندہ kár-o-karwandá : کرکیله ، کښت وکر ، کښت و کار ، کرنی چارې ، (پا) کشت و کار ، امور کشاورزی .

کروندگر kar-wand-gár : کښتګر ، کروندګر ، کرګر ، کرندوی ، (پا) دهقان ، کشتمند ، کشتکار ، کشاورز .

کروندہ kar-wandá : (ازمایښتي) زراعتي فارم ؛ کښت وکار ، (پا) مزرعه (ازمایشی) ، کشتزار ، فارم زراعتی ؛ کشت و کار .

کره kará : معیاري ؛ غوره ، (پا) معیاری ؛ بر گزیده ، (ان) standard, normative

کره پښویه Kará-paṣóya : کره (معیاری) گرایمر ، هغه پښویه چې دکره (معیاري) ژبې ښکارندویي کوي ، (پا) دستور معیاری ، (ان) normative or prescriptive grammar

کره ژبه kará-žaba : دیوه هېواد یا ټولنې له ببلابېلو ژبو څخه امرلې (منتخبه) لیکنی ، ادبي ، کولتوري یا رسمي ژبه (لکه پارسي په ایران کې) ، (پا) زبان معیاری ، (ان) normative or standard language

کره کاڼی kara-káṇay : کرکاڼی ، کروونی ، (پا)

سنګ محك

کره کتونکی kara-kat-úń-k-ay : ارزوونکی، نقد (تنقید) کوونکی، (پا) سخن سنج، نقد کننده، (عر) ناقد، نقاد، (ان) critic, caviller, reviewer

کره کتنه kará-kat-ána : ارزونه، کره کړنه، (پا) (فن) نقد، انتقاد، سخن سنجی، نقادی، (ار) تنقید، (ان) criticism, critique

کره کړنه kara-kṛána : ارزونه؛ کره کونګ، معیاري کول، عیارول، (پا) ارزیابی؛ معیاری ساختن، عیار ساختن، (ان) evaluation, standardization

کره کړی kara-káṛ-ay : معیاری کړی، عیار کړی (شوی)، (پا) سره کرده شده، عیار کرده (شده)، (ان) standardized

کره ګړدود kará-gaṛ-dód : د یوې ژبې له بېلابېلو ګړدود و څخه امرلی (منتخب) لیکنی یا ادبي ګړدود (لهجه)، د یوې ژبې کره لیکنی بڼه، کره ژبه هم بلل کېږي. (پا) ګویش معیاری، (ار) معیاری لهجه؟ (ان) standard language, standard dialect

کره والی kara-wǻlay : کره توب، معیار یوالی،

معیاریتوب، (پا) معیاری بودن، (ان) norm, standard

کره وونی kara-wúnay : کره کانی، (پا) سنگ محك، (عر) معیار، (ار) سنگ پارس، (ان) touchstone, lydius

کرېکښ kre-káṣ : کرا والا، هغه چې یو څه په کرایه لېږدوی، (پا) کرایه کش.

کړ kaṛ : فعل یا مهالویی، هغه ویی (کلمه) چې مهال (زمان) ورپورې تړلی دی او بې له مهاله د پوهېدنې وړ نه دی (گرایمر)، (پا) فعل یا واژهٔ زمانی، (عر) فعل.

کړاړخ kaṛ-áṛx : د کړ (فعل) گرداني اړخ (وجه)، فعلي اړخ، (پا) وجهٔ تصریفی فعل، (ار) فعلی پهلو، (ان) verbal aspect

کړاو kṛ-āw : تکړښت (ناکره)، بدني روزنه، (پا) ورزش؛ مشق، تمرین، ورزش بدنی، (ان) sport, exercise

کړاوړون kar-awṛ-ún : فعلي گردان، (پا) گردان (تصریف) فعلی، (ان) conjugation

کړپېر kaṛ-pér : فعلي حالت، (پا) حالت فعلی.

کړتړ kaṛ-táṛ : په یوه گردان شوي کړ (فعل) کې د مونږ (یاولی) او نورو گرداني توکو تر منځ پیوندي توك (واول)،

(پا) عنصر ارتباطى بين ريشه و يا تنۀ فعل و ديگر وند هاى تصريفى ذر يك فعل ، (ان) thematic morpheme

كړځېل kaṛ-jél : د فعل هغه گرداني اړخ چې دچاروال او بېچار (معلوم او مجهول) توپير سره كوي ، (پا) نوع فعل ، (ان) voice

كړدود kaṛ-dód : د كړ (فعل) هغه گرداني اړخ چې د خبري او نا خبري (انشائيه) فعل توپير سره كوي ، (پا) وجۀ خبرى و انشائى فعل ، (ان) mood

كړژبه káṛ-žaba : هغه ژبه چې له كړوالو غونډلو (فعلي جملو) سره كار لري ، يا يې ډېري كاروي ، (پا) زبان فعلى ، زبان داراى جمله هاى فعلى ، (ان) verb language

كړستاينوم káṛ-stāy-núm : فعلي صفت ، هغه ستاينوم (صفت) چې له فعل څخه رغېدلي وي ، لكه خوړلى ، خورنده . . . (پا) صفت فعلى ، (ان) verb-adjective, verbal adjective

كړښت kaṛ-áṣt : كړ ، كړاو ، كړاك ، كړېدنه ، كړنگ ، (پا) رنج ، درد و رنج ،

كړغ kraj : بېسده ، بې حس ، بې احساس ، (پا) بيهوش ، بى حس ، بى احساس ،

کړغونډ kaṛ-ǵwánḍ : فعلي گروپ یا فقره، د جملې خبري برخه، ایښونی (مسند) (پا) گروه فعلی، فقرهٔ فعل، خبر، مسند، گزاره (جمله)، (ان) predicate

کړغېچ kaṛ-ǵéč : ارورترور، وارختا، اوتر، (پا) دست و پاچه، حواس باخته.

کړکېچ kaṛ-kéč : اړېپېچ، لانجه؛ اخ و ډب، (پا) کشیده گی؛ بحران، تشنج، (ان) conflict, crises

کړکېچن اکر kaṛkeč-án-akár : اړېپېچن حالت، لانجه یي حالت، (پا) حالت کشیده گی، حالت بحرانی. (ار) بحرانی کیفیت، (ان) state of crisis

کړکېچ کمښت kaṛkeč-kam-ásṭ : د لانجو کمښت، (پا) تشنج زدایی.

کړکېچو kaṛkečó :نیمکله یا نیمگړې ژبه، چې د چا ښه زده نه وي، ناکره ژبه، (پا) زبان ناقص یا غیر معیاری.

کړمهال kaṛ-mahā́l : د کړ (فعل) زمانه، (پا) زمانهٔ فعل، (ان) tense

کړن kṛ-an : کړنه، کړون، کړه، چار، (پا) کرداد، (عر) عمل.

کړنچار kṛan-čā́r : کارکړنه، کار کړن، (پا) کار کرد،

عمل كرد ، كردار ،

كړند kṛ-and : كوونكى، چارند (فاعل)، (عر) فاعل، (ان) subject

كړند پېر kṛánd-per : فاعلي حالت، (پا) حالت فاعلى، (ان) present participle, nominative

كړند و كړى kṛánd-o-kṛay : فاعل او مفعول، (پا) فاعل و مفعول، (ان) subject and object

كړنلار kṛan-lắr : د كولو طريقه؛ مراملیك ، اجېنډا ، (پا) طريقهٔ كار ؛ مرامنامه، برنامه ، اجندا ، (عر) دستورالعمل ، طرزالعمل ،

كړنوږ (ى) kaṛ-nóẓá(y) : دكړ (فعل) جنس ، (پا) جنس فعلى ، تأنيث و تذكير فعلى ، (ان) gender of verb

كړنوم kaṛ-núm : فعلي نوم، له كړ (فعل) څخه منځته راغلى نوم، (پا) اسم فعلى ، مشتق فعلى ، (ان) verb-noun, verbal noun

كړنومى kaṛ-núm-ay :كړنوموونكى ، ناپاى ، (ع) مصدر ، (ان) infinitive

كړنه kṛána : كړن ، كړون ، كړه ، كنست (پا) كار ، كردار ، كار كرد ، (عر) عمل ، فعل .

کړوال kaṛ-wā́l : د کړ (فعل) اړوند ، کړيز (فعلي) ، (پا) فعلی مربوط و منسوب به فعل ، (ان) verbal

کړوال غونډ kaṛ-wā́l-ǵwand : د غونډلې (جملې) دويمه يا فعلي برخه ، خبر ، ايښونی (مسند) ، (پا) گروه فعلی (جمله) ، گزاره ، (ان) predicate

کړواله غونډله kaṛ-wā́la-ǵwánḍla : فعلي غونډله (جمله) (د نوموالې يا اسمي جملې په وړاندې ، (پا) جملهٔ فعلی ، (ان) verb sentence

کړوړ kaṛ-wáṛ : د کړن وړ ، د کولو وړ (قابل) ، د اجراء وړ ، (پا) قابل اجراء ، قابل کار کرد ، (عر) مرعی الاجرأ .

کړول kaṛ-wál : (د فعل) قيد ، (پا) قيد (فعل) ، (ان) adverb

کړولي kaṛ-wal-í : د کړول (قيد) اړوند ، قيدي ، (پا) مربوط و منسوب به قيد فعلی ، (ان) adverbial

کړولی kaṛ-waláy : د کړ (فعل) ريښه ، (پا) ريشهٔ فعل ، (ان) verb-root

کړهاند و لالهاند kṛahā́nd-o-lālahā́nd : کړند و لالهاند ، ستړی او لالهاند ، سرگردان و لالهاند ، (پا) پريشان و سرگردان ، زار و پريشان .

کړی kṛay : مفعول ، (پا) مفعول ، (عر) مفعول ، (ان) object

کړی پېر kṛáy-per : مفعولی حالت ، (پا) حالت مفعولی ، (ان) past participle, objective

کږلیکه kaẓ-líka : کږه لیکه ، منحني خط ، کږه کرښه ، (پا) خط منحنی .

کږنې او انگېرنې kaẓ-áne-aw-anger-áne : (پا) بدانگاری ها ، خرافات و موهومات .

کښاند kṣ-ánd : کښونکی ، د ښکلي خط کښونکی ، کښی ، (پا) خوشنویس ، خوشخط ، (ار) کاتب ، (عر) خطاط ، (ان) penman, calligraphist

کښتگر kaṣt-gár : کرگر ، بزگر ، کروندوی ، کروندگر ، کښندی ، (پا) کشاورز ، دهقان کشتکار .

کښلی kṣal-ay : ښکلی ، لیك ، کښوی (ښکوی) ، (پا) نامه ، نوشته ، (عر) مکتوب ، (ان) letter, epistle

کښنده kṣandá : (پا) نقشه ، (ان) map

کښېنولی kṣe-na-wál-ay : لاس کښېنولی ، گوډاگی ، (پا) دست نشانده ، (ان) satellite, protege

کښېوتی kṣe-wát-ay : کښېوتلی ، ديوالي ، پاګل شوی ، (پا) ورشکسته .

کک kak : وړنګه ، (عر) ذره ، (ان) atom

کک زړی kak-záṛay : ايټمي زړی ، (پا) هستهٔ اتمی ، (ار) مرکزه ، (ان) nucleus

ککوبی kako-báy : کوکوبی ، د ګلو عطر ، (پا) (عطر) ګلاب ، عرق ګلاب .

ککوړی kak-óṛay : چکۍ ، د ډوډۍ کوچنی ټيکلی ، کولچه ، (پا) قرص خورد نان ، کلچه ، کلوچه ، (ان) cookie

ککوين kak-wín : کك ليدونی ، (پا) ذره بين ، رېزبين ، اندك بين ، (ار) خورد بين ، (ان) microscope, lens

ککيز kak-íz : اېټمي ، وړنګيز ، (پا) اتمی ، ذروی ، (ان) atomic

کلابند kalā-bánd : کلابند شوی ، (پا) قلعه بند ، (عر) محصور ، محاصره .

کلابندي kalā-band-ī : (پا) قلعه بندی ، محصور سازی ، (عر) محاصره ، (ان) siege, blockade

کلك بېواك klák-be-wǎk : بېغږ يا ناغږن بېواك ، (پا) همخوان ، بيواك ، (ان) a voiceless consonant

کلك تالو klák-tālú : سخت تالو ، زیږتالو ، (پا) سخت کام ، (ان) hard palate

ککیزه خولۍ kak-īza-xwaláy : ذروي کوپړۍ ، ککیزه سرگولۍ ، زړییزه گولۍ ، (پا) کلاهګك ذروی ، سر گلولهٔ هستوی .

کلك دریځی klak-darij-ay : سخت دریځی ، (دسیاسي دریځ په اړه) ، (پا) با موقف سخت ، دارای موقف سخت .

کلك زړی kiak-zaṛ-ay : سخت زړی ، (پا) سخت دل سنگدل ، (عر) قسی القلب ، ظالم ، (ان) hardhearted, cruel

کلك زړي klak-zaṛ-í : سخت زړي ، گرگري ، زور ظلم ، (پا) سنگدلي ، سخت دلی ، زبردستی ، (عر) قساوت ، ظلم .

کلك کړاوړون klák-kaṛ-awr-ún : ببدوده کړاوړون یا کوړاوړون ، بېقاعدې فعلي گردان ، (پا) تصریف بیقاعدهٔ فعلی ، (ان) strong conjugation

کلك نوم اوړون klák-num-awṛ-ún : ببدوده (بېقاعدې) اسمي گردان ، (پا) تصریف (گردان) بېقاعدهٔ اسمی ، (ان) strong declination

کلی بانډه kȧlay-bāṇḍá : کلی کلوېغی، (پا) ده و قریه .

کلیز kal-íz : کالښود ، جنتري، (پا) سالنما ، تقویم ، (ان) calendar .

کلیمشر kali-máš̌ar : د کلي مشر ، (پا) کلان ده و قریه ، قریه دار (ملك) .

کلیوال kali-wā́l : دیوه کلي اوسېدونکی؛ کلي والا ، بانډه وال، بانیچي، بانډیځي، (پا) هم قلعه ؛ همقریه ؛ دهنشین ، دهاتی ؛ اطرافی (علاقه یی) .

کلیوالي ښوونځی kali-wāli-sowan-jā́y : کلیوال ښوونځی ، د کلي ښوونځی (سکول)، (پا) مکتب یا دبستان دهاتی . •

کم ارزښته kam-arz-áṣt-a : کم ارزی کم ارزښتی ، کم بیه ، (پا) کم ارزش ، کم بها ، (ار) کم قیمت ، کم طلب .

کم ارزی kam-ȧrzay : کم ارزښته ، کم بیه ، (پا) کم ارزش ، کم بها .

کم ارزي kam-arz-í : کم ارزښتي ، (پا) کم ارزشی ، کم بهایی ، (ار) کم طلبی .

کم اوړونی kam-awṛ-ún-ay : کم گردانی ، (پا) کم

تصریف (فعل).

کم پانگی kam-pãng-ay : لږ پانگې ، د لږې پانگی څښتن ، (پا) کم سرمایه ، کم مایه .

کمپایښتی kam-pay-áşt-ay : کمپایښته ، کمپایه ، کم دوامه ، (پا) کم دوام ، کم پایا .

کم پوړیز kam-poṛ-íz : کمپوړه ، کمپوړی ، کم چتیز ، (پا) کم طبقه یی ، کم منزل .

کم پیدا kam-paydá : کم پیدایښتی ، (پا) کمیاب ، (عر) نادر ، شاذ .

کم پېښی kam-peṣ-ay : لږ پېښی ، لږ پېښېدونکی ، (پا) کم بسامد ، کم وقوع ، کم پیدا ، نادر ؛ (ان) low-frequency

کم ځانی kam-jãn-ay : کمزوری ، کمزورپړی ، نیمزاله ، (پا) دارای بنیهٔ ضعیف ، کم جان ، (عر) ضعیف البنیه ، ضعیف الجثه ، (ان) weakbodied, ailing

کمځمکی kam-jmák-ay : لږ ځمکې ، د لږې ځمکې څښتن ، (پا) کم زمین ، دارای زمین کم .

کم ځواکی kam-jwãk-ay : کم ځانی ، کم توانه ، نیمزاله ، (پا) کم قوه .

کمځواکي kam-jwak-í : کمزوري، (پا) کمزوري، کم توانی .

کم خبری kam-xabar-ay : لږخبری، پټخولی، لږ غږېدونکی، غلی، (پا) کم حرف، کم سخن، (ان) taciturn, closemouthed

کم خرڅی kam-xarc-ay : سپماگر، (پا) کم خرج، کم مصرف، صرفه جو .

کم خوبی kam-xob-ay : لږخوبی، چې ډېر خوب نه ورځي، (پا) کم خواب، (ان) insomniac

کمخوبي kam-xob-í : لږخوبي، (پا) کم خوابی، (ان) insomnia

کم خوراکي kam-xwar-ak-í : کم خوري، (پا) سوء تغذی، (ان) undernutrition, malnutrition,

کمخوری kam-xor-ay : لږخوری، (پا) کم خور، کم خوراك، (ان) abstemious, frugal

کمخوري kam-xor-í : کمخوراکي، (پا) کمخوری، کم خوراکی، (ان) hypoalimentation

کمرسې گولی kam-ras-e-golay : لنډواټنې گولی، (پا) مرمی کم رس (کم منزل)، (ار) کم فاصله گولی، (ان)

short range bullet

کمزړی kam-zaṛ-ay : بې زړه، کم جرئته، (پا) کم دل، کم جرئت، (ان) timid, cowardly

کمزغمی kam-zǵam-ay : د کم یا لږ زغم لرونکی، کم حوصله، (پا) کم حوصله، (ان) short-tempered, irritable

کمزور تولنومځری

kam-zor-tul-num-jaray : متصل ملکي (اضافي) ضمیر، (پا) ضمیر ملکی (اضافی) متصل، (ان) weak pronoun (as personal euding)

کمزورټکی kam-zor-ṭakay : کمزوری ټکی، (پا) نقطهٔ ضعیف، (ان) weak point, weak side

کمزور لوښی kam-zor-loṣ-ay : ډارن، بې زړه، (پا) دارای نفس ضعیف، (عر) ضعیف النفس، جبون.

کمزورلیدی kam-zor-lid-ay : کمزور وین، کم لیدی، (پا) دارای دید ضعیف، (عر) ضعیف البصر، (ان) weak-sighted (-eyed)

کمزور نوړی kam-zor-noẓ-ay : مغه (نارینه) چې جنسي کمزوري لري، (پا) کم قوتی جنسی (مردانه).

کمزور نوړي kam-zor-noẓ-í : نوړيزه (جنسي) ، کمزوري ، (پا) ضعیف جنسی ، بی میلی جنسی ، ضعف قوهٔ باه .

کمزور نومځری kam-zor-num-jaŕay : متصل ضمیر ، (پا) متصل ، (ان) weak pronoun, (as personal ending)

کمساری kam-sǎr-ay : کم بیې ، کم گوری ، کم بېلگی ، (پا) کم مانند ، کم مثال ، نادر ، کمیافت .

کم سولی kam-sol-ay : کم سدی ، کم عقله ، نا پوه ، بوله ، شوده ، (پا) کم خرد ، کم عقل ، نادان ، (ان) foolish

کمسولي kam-sol-í : ناپوهي ، کمسدي ، کم عقلي ، (پا) کم خردی ، سبك مغزی ، نادانی .

کم غوښی kam-ʃwáṣ-ay : ډنگر ، خوار ، (پا) کم گوشت ، لاغري ، لاغر ، (ان) having littlemeat, lean, thin

کم گټی kam-gaṭ-ay : لږگټی ، کم ایری ، د لږې گټې یا عاید خاوند ، (پا) کم دخل ، کم عاید ، کم سود .

کم لوهی kam-loh-ay : کم اشتهاء ، (پا) کم اشتهاء .

کم لوهي kam-loh-í : کم اشتهايي ، (پا) کم اشتهايی .

کم منگی kam-mang-ay : کم عمری ، کم عمره ، کمکی ،

کشر، (پا) کم سن ، کم سن و سال، کم عمر، خورد سال، (ان)
ephemeral, underage, young

کم منګي kam-mang-í : کم عمري ، کمکینه ، وړوکتوب ،
(پا) کم سنی ، کمسالی ، خورد سالي .

کم موندی kam-múnd-ay : کم پېښی ، (پا) کمیاب ،
نادر ، (ان) rare, scarce, uncommon

کم موندي kam-mund-í : کم موندنه ، کم پېښي (پا)
کمیابی ، (عر) ندرت ، (ان) scarcity, dearth,rarity

کم مېړانی kam-meṛā́n-ay : کم همته ، بې همته ، کم
شهامته ، (پا) کم همت ، کم مروت ، کم شهامت ، بی همت ، (ان)
of a little ambition, mean-spirite

کم مېشتی kam-méṣt-ay : کم وګړی (ښار ، سیمه ،
کلی ، هېواد . . .) ، (پا) کم نفوس ، کم جمعیت .

کموینی kam-wín-ay : د چا چې وینه کمه (لږه) وي ،
(پا) کم خون ، (ان) anemic

کمویني kam-win-í : د کمې (لږې) وینې درلودنه ،
(پا) کم خونی ، (ان) anemia, oligemia

کم یادی kam-yā́d-ay : لږ یاری ، چې ښه یاد
(حافظه) نه لري؛ هېر زړی ، هېرجن ، (پا) کم حافظه ،

فراموشکار ، (ان) of a poor memory, forgetful

کم يادي kam-yad-í : د ياد (حافظې) کمزورې ، هېرجني ، (پا) کم حافظه گی ، فراموشکاری ،

کم ييبرى kam-yébr-ay : کم باره ، کم حاصله ، (پا) کم حاصل ، کم بار ، کم ثمر ،

کنج و مکېز kánǰ-o-makéz : کنج مکېز ، ناز و مکېز ، ناز و ادا ، (پا) ناز و کرشمه ، ناز و ادا ، عشوه و ناز ، طنازی ،

کنجي لاس kanǰi-lâs : يو لاس ، لاس پر لاس ، هملاس ، (پا) همدست ، همبازو ، (ار) متفق ، متحد ،

کندهار ښار kandahar-sar : د کندهار ښار ، د کندهار مرکزي ښار ، (پا) شهر کندهار ،

کندهار ښاروال kandahấr-ṣār-wấl : د کندهار ښار ښاروال ، (پا) کندهار شاروال ، شهردار کندهار ، رئیس بلديهٔ کندهار ،

کندهار ښاروالي kandahấr-ṣār-wāl-í : د کندهار بلديه ، (پا) شاروالی کندهار ، شهر داری کندهار ،

کنډک kanḍák : د وزو (بزو) رمه ؛ تو‌ته ؛ د پوځ درې سوه کسيزه ډله ، (پا) برخ ، بخش ؛ رمهٔ بز ؛ کندك ، گروه سه

صد نفری در نظامی که در رأس آن جگړن (ارشد) قرار دارد .

کندکمشر kanḍák-mášar : د جگړن پخوانی (۱۸۸۰ ـ ۱۹٦۰) نوم ، (پا) نام قدیم جگرن (ارشد) ، (ان) major

کنگلځی kangál-jáy : کنگلیزه ، کنگلنی ، کنگلغالی ، (پا) یخدان ، یخچال (طبیعی) ، (ار) یخ گودام ، فریزر ، (ان) cold storage, icehouse, icebox, freezer

کنگلخونه kangál-xúna : کنگلنی ، کنگلغالی ، هغه کوټه چې غوښه ، مړي ... پکې کنگل ساتل کېږي ، (پا) سردخانه ، (ان) cold storage, refrigeriting room

کنگلغالی kangál-ǧā́lay : کنگلځی ، کنگلخونه ، (پا) سرد خانه ، یخزار ، یخدان .

کنگل ماتی gangál-mā́t-ay : کنگل ویلی ، (پا) یخ شکن ، (ار) برف توړ ، (ان) Ice-breaker

کنگلنی kangal-ánay : کنگلنی ، د یخ یا کنگل ساتنې لوښی ؛ فریج ، (پا) یخدان ، برفدان ؛ قسمت یا طبقهٔ یخزدهٔ یخچال (خانه) ؛ سرد خانه ،

کنگل ویلی kangal-wílay : کنگل ماتی ، (پا) یخ شکن ، ذوب کنندهٔ یخ .

کنگلیز kangal-íz : کنګلین، کنګل شوی، (پا) یخزده، یخ گرفته، یخ بسته، (عر) منجمد.

کنیوال kaṇi-wā́l : کڼي والا، ټغر اوبدونکی، پېښور، (پا) گلیم باف، (ار) چټائی ساز.

کوبۍ وزمه kobay-wázma : د کوبۍ (حباب) غوندې، (پا) حباب مانند.

کوتلځی kotal-jáy : کوتنځی؛ ونېځی، د کوتنې (حلالې) ځای، کوتلتون، (پا) کشتارگاه، قصابخانه، مسلخ، سلاخ خانه، (ان) butchery, slaughterhouse

کوتند kót-and : کوتونکی، حلالوونکی، (پا) ذبح کننده، (عر) قصاب، (ار) قصائی.

کوټلتیا koṭal-tyā́ : کېښکلتیا، کوټلیتوب، (پا) فشرده گی، فشرده، (ان) compress, concise, condensation

کوټماتی koṭ-mā́t-ay : کوټ ماتوونکی، (پا) دژشکن، (ار) قلعه شکن.

کوټوال koṭ-wā́l : کوټوالي، ښارندوی، امنیه پولیس، (پا) کوتوال، کوتوالی، ښارندوی، شهربان، (ان) police man

کوټوالي koṭ-wal-í : ښارندوی، د ښارندوی (پولیسو)

ځانگه، (پا) شهربانی، مرکز (ادارهٔ) امنیت (شهری)، (ان) police

کوټه کولپي koṭa-kwlapí : د زندان هغه ځانگړې کوټې چې يو يوبندي پکې د کولپ کړيو ورو تر شا پروت وی او هم د هم هغه بندي صفت، (پا) کوته قلفی، (ار) قید تنهائی؛ تنها قیدی.

کوڅه گی kuca-gáy : وړه کوڅه، څرمه کوڅه، (پا) پس کوچه، کوچهٔ فرعی.

کوچنی ترینه جوړه kučnay-tarína-ǰoṛá : يوه غږ پوهيزه نومونه، (پا) کوچکترین جور یا جفت، (ان) minimal pair

کودړ پوهنه kawdáṛ-poháná : د خاورينو لوښيو پوهنه (علم)، (پا) سفالگری، سفالشناسی، (ان) ceramics

کوډ لوبی koḍ-lób-ay : کوډ گر، سحر گر، مداري، (پا) شعبده باز، حقه باز، جادوگر.

کوربه هېواد korbá-hewā́d : مېلمه پال هېواد، (پا) کشور مېزبان، (ار) مېزبان ملك، (ان) home country

کور څنډنه kor-canḍ-ána : د کور بنسټيزه پاك

کاري ، (پا) خانه تکانی .

کور غاری kor-ǧār-ay : کور پټېدونکی ، بی غیرته ، (پا) مخفی در خانه ؛ بی حمیت ، بی همت .

کور کار kor-kār : د کور کار ؛ کورنی کار ، په کور کې د ښوونځي کار ، کورنی دنده ، (پا) کار خانه ، کار در خانه و منزل ؛ کار و وظیفه درسی در خانه ، کار خانه گی (مکتب وغیره) .

کورکالي kor-kāli : د کور جامې ، (پا) لباس خانه .

کور ـ کالي ـ ډوډی kor-kāli-ḍoḍay : کالي او کور ، (پا) نان ـ لباس ـ خانه ، (ار) روټي کپړه مکان .

کور کنځول kor-kanjul : په کور کې د اغوستنې کوټ یا چپن ، (پا) پالتوی خانه یا خواب ، (ار) چوغه .

کور کوډله kor-kuḍala : ډېر ړنګه ، کور اور ، (پا) خانه و کاشانه .

کور کهول kor-kahul : کور کورنۍ ، (پا) خانمان ، خانه و خانواده .

کور مزدور kor-mazdur : د کور نوکر ، (پا) ملازم خانه ، نوکر خانه .

کور مشر kor-mašar : د کورنۍ مشر ، کورنی مشر ،

کالخوای، (پا) رئیس خانواده.

کورمېرمن kór-merman : د کور مېرمن، کور واکې؛ هغه مېرمن (ښځه) چې بهرکارنه کوي او پر کور وي، (پا) خانم خانه.

کور ناست kor-nást : کور ناستی (- nắstay)، تقاعدي، (پا) باز نشسته، تقاعدی، (عر) متقاعد، (ان) retired

کور ناستی kor-nást-áy : کور ناسته، (پا) باز نشسته گی، تقاعد، خانه نیشنی، (ان) retirement

کورنی ژوند koran-áy-žwand : د رېډیو افغانستان د یوه پروګرام نوم، (پا) کورنی ژوند (زنده گی خانواده)، (ار) گهریلو زندگی، (ان) family life

کورنی جنګ kor-a-náy-ǰang : کورنۍ جګړه، د اخلي جنګ، (پا) جنګ داخلی، خانه جنګی، (ان) civil war

کورواکی Kor-wắk-ay : هغه چې په کورنیو چارو کې ازاد وي، (پا) خود ګردان، (ان) autonomous

کور واکي kor-wák-í : ځانواکي، په کورنیو چارو کې خپلواکي، (پا) خود ګردانی، خود اختیاری، خود مختاری (در امور داخلی)، استقلال داخلی، (ان) autonomy

کوره کی kor-ak-áy : کورگی، (پا) حجره، سلول، (ان) cell

کوره کیز kor-ak-íz : د کوره کي (حجرې) اړوند، (پا) سلولی، (عر) حجروی، (ان) cellular

کوژدن څله koždán-cála :د کوژدنې گوته، (پا) چلهٔ نامزادی، (ان) engagement ring

کوږ اندی kóẓ-ánd-ay :بد اندی، (پا) بد اندیش : کج اندیش، (ان) devious

کوږ اوړون kóẓ-awṛ-ún :بېدوده گردان، (پا) گردان بیقاعده.

کوږ ورېب kóẓ-o-réb : کوږ ووږ، (پا) کج و مایل، کج وج.

کوغالی ku-ǧā́l-ay : کوږ غالی، کوړخل (مرغانچه)؛ کوړله، جونگړه، (پا) مرغانچه؛ خانهٔ محقر.

کوکنی kok-an-áy : کونړاله، گلادانۍ، (پا) گلدان.

کوکیالی kok-yál-áy : گلالی، گلرنگی، گلوزمه، ښیالی، ړولي، (پا) گلفام، گلگون، گلرنگ، قشنگ.

کولپ و کونجي kólp-o-konǯí : کولپ و کیلي، جندره او چاپي، (پا) قفل و کلید.

کولتوري ژبه koltur-í-žába : ---> کره ژبه .

کومکي komak-í : مرستندوي ، تعاون کوونکی ، (پا) کمکی ، (عر) معاون ، (ان) helping, auxiliary, assisting

کومکي و توځی komak-í-wat-ózay : مغه وتوځی (مخرج) چې په څرمه او ضمني توگه د غړونو په زېږد یا جوړښت کې برخه اخلي لکه خوله او پزه چې «خوله ییز» او «پزیز» بېواك ورپورې اړه لري ، (پا) مخرج کمکی .

کوندوز ښاروال kondóz-ṣar-wál : د کوندوز کندز) ، کندوز) ښاروال ، (پا) کندوز شاروال ، شهر دار شهر کندز (قندز) .

کونگ وزمه kwang-wázma : کونگ (گونگي) ورته ، لکه کونگ (گونگی) ، (پا) جغد مانند .

کېڅ ډبره kec-ḍabára : ښاځه ، شناخته ، (پا) شناخته ، سنگ گور ، سنگ مزار ، (ان) gravestone, tombstone

کېڅکن kec-kán : کېڅ (قبر) کښونکی ، (پا) قبر کن ، (ار) گور کن ، (ان) gravedigger

کېڅکني kec-kan-í : کېڅ کښنه ، قبرایستنه ، (پا) قبر کنی ، گور کنی ، (ان) grave-digging

کېڅلیك kec-lík : د کېڅ (قبر) ډبر لیك ، (پا) سنگ نبشتهٔ مزار ،

کېدون ked-ún : شونتیا (ناکره) ، (پا) امکان (پذیری) ، (عر) امکان ، (ان) possiblity

کېدونی ked-ún-ay : شونی ، (پا) امکان پزیر ، شونده ، شدنی ، (ان) possible

کېکوړی ke-kúṛay : چاکلیټ ، (پا) چاکلیت ، شکلات ، (ان) choclate

کېندنې kend-áne : کننې ، (پا) کاوشگریها ، (عر) حفریات ، (ان) diggings, excavations

کیڼ اړخی kiṇ-áṛx-ay : کیڼ لاسی ، چپی ، (پا) دارای جناح چپ ، دست چپی ،

کیڼ ځرخ! kin-cárx : عسکري ټولگي ته د تګ (مارش) پر وخت کیڼې (گڅې) خوا ته د ځرخېدو بولی (کمان) ، (پا) قوماندهٔ گشتن (چرخ خوردن) به طرف چپ (در حالت رفتار قطعهٔ نظامی) . (ان) left turn!

کیڼ گرځ! kin-garj : کیڼ گرځ ، کین گرځ ، قوماندهٔ گشتن به طرف چپ (در حالت توقف) ، (ان) left furn!

کيڼ لاسی kiṇ-lā̃s-ay : کيڼ اړخی، چپی، (پا) چپی، دارای جناح چپ، دست چپ، (ان) leftist

کېوتون kewat-ún : ورشکسته گی، کښېوتون، لاندېوالی، غورځېدنه، (پا) سير نزولی، برگشت، (عر) تنزل، نزول، رکود، انحطاط، (ان) decline, retrosrdation

کيهانګرځی kayhān-gárj-ay : ستوريونی، (پا) کيهان نورد، (ار) خلا نورد، (ان) cosmonaut, astronaut

کيهاني kayhān-í : تشيالي، (پا) کيهانی، فضايی، (ار) کائناتی، (ان) cosmic, universal

کيهاني بېړی kayhān-í-beṛáy :تشيال بېړی، تشيالي بېړی، فضايي بېړی، (پا) سفينهٔ فضايی يا کيهانی، (ان) spaceship, spacecraft

(گ)

گاډی gā̊ḍay : گاړی ، (پا) موټر ، ماشین ، گادی ، واګن اړابه ، (ان) auto, car, waggon

گاډی gāḍáy : بګی ، ټانګه ، (پا) گادی ، بگی ، کالسکه ، درشکه ، (ان) coach, chariot

گاډي اډه gā̆ḍi-aḍá : د گاډواډه ، دگاډو لوی تمځی ، (پا) ایستگاه (عرادهٔ جات) ، (ان) (bud) station

گاډي پلور gā̆ḍi-plor : گاډي پلورنه ، گاډي پلورنځی ، (پا) موټر فروشی ، اتومبیل فروشی .

گاډي پلوری gā̆ḍi-plor-ay : گاډي پلوروونکی یا خرڅوونکی ، (پا) موټر فروش ، اتومبیل فروش ، ماشین فروش .

گاډی چلوونکی gā̆ḍay-čal-aw-únkay : موټروان ، (پا) راننده ، گاریچی ، (ان) driver

ګاډیوان gāḍi-wấn : بګیوان، ګاډۍ چلوونکی، ټانګه والا، کوچوان، (پا) ګادی ران، ګادیوان، کالسکه چی، (ان) coachman

ګاڼه وال gāṇa-wấl : د ګاڼې (ګروۍ) خاوند، ګرویدار، (پا) ګروګیر، (عر) مرتهن، (ان) mortgagee

ګام پر ګام gấm-par-gấm :پرله پسې؛ پله پر پله، قدم پر قدم، (پا) ګام به ګام، پیهم، (ان) step by step

ګاڼه ورۍ gāṇa-wáṛ-ay : ګاڼه (ګروي) ورکوونکی، (پا) ګروګزار، (عر) راهن، (ان) mortgagor

ګاڼه ییزه gāṇa-yíza : ګاڼه (شوې) ځمکه یا بله هره شتمني، (پا) چیزی ګرو شده و مرهون، درګرو، (ان) obliged, pledged

ګاوز gāwáz : غرنی غویی، غرڅه، ښکروره هوسۍ، (پا) ګوزن، آهو (ان) elk, caribou, deer

ګبین ژاوله gabin-žấwla : د ګبینو (شاتو) پاتې شوني، موم، (پا) موم و یا دُرد انګبین (شهد).

ګچ بټۍ gač-baṭáy :د ګچو جوړولو یا پخولو بټۍ، (پا) کورهٔ ګچ پزی.

ګدۍ ناستی gaday-nāst-ay : پرګدۍ (مسند)

ناست ، (پا) مسند نشین ، بالا نشین .

گډامی gaḍāmáy : د نرو او ښځو یوراز ګډ اتڼ یا ګډه نڅا ، (پا) رقص مشترك زنان و مردان . (ان) dance

گډ اندی gaḍ-ánd-ay : هماندی ، یو اندی ، همسوچی ، مجاجه ، همخیاله ، (پا) هم اندیشه ، همفکر .

گډ اندي gaḍ-and-í : همفکري ، همسوچي ، همخيالي ، (پا) همفکری ، هم اندیشه گی .

گډ اندیز gaḍ-and-íz : همفکرانه ، (پا) هم اندیشانه .

گډسوله ییز ژوند gáḍ-sola-yíz-žwand : یو له بله گډ سوله ییز ژوند ، (پا) زیست باهمی مسالمت آمیز .

گډلی ایښونی gaḍ-ăl-ay-iṣ-ún-ay : مرکب مسند (خبر) ، تړښتي کړ لرونکی خبر ، (پا) مسند مرکب ، گزاره ، (ان) compound predicate

گډلې غونډله gaḍ-ále-ɣónḍ-la : مختلطه جمله ، (پا) جملۀ مختلط .

گډوډواله gaḍ-waḍ-wăla :اړ دوړ ، (پا) هرج و مرج گرایی ، (ان) anarchism

گډون بیه gaḍ-un-báya : د گډون (اشتراك یا شمولیت) قیمت ، (عر) حقالاشتراك ، حق الشمول ، (پا) حق

اشتراك ، حق شمول ، (ان) subscription

گډوی gaḍ-wáy : اوږد غاړې کوزه (گډوه) ، (پا) صراحی .

گډه غونډله gáḍa-ʃónḍ-ła : گډه غونډله ، مرکبه جمله ، (پا) جملهٔ مرکب ، (ان) compound sentence

گډې gaday : گډی ، بنډار ، (پا) بزم .

گډېره gaḍéra : غونډه ، ټولنه ، غونډېدنه ، ټولېدنه ، (پا) گردهمآیی ، نشست ، (عر) جلسه ، اجلاس ، (ان) meeting, session

گران او منلی grā́n-aw-man-ál-ay : ښاغلی او منلی ، (پا) عزیز و گرامی .

گرانبیه grān-báya : گران قیمته ، ارزښتمن ، (پا) گرانبها ؛ بیش قیمت ، پر ارزش ، قیمتی ، (ان) precious, valuable, costly

گرانپلوری grān-plór-ay : گران خرڅوونکی ، گرانپلوروونکی ، (پا) گرانفروش .

گرانپلوري grān-plor-í : گرانپلورنه ، گران خرڅونه ، (پا) گرانفروشی .

گراندرملی grān-darmál-ay : سخت درملی ، (عر)

صعب العلاج ، (ان) refrectory, incurable

گزانبښت و منبښت gran-ast-o-man-ast : منبښت و گرانښت ، (پا) محبوبيت و مقبوليت .

گراني gran-i : گرانپلوري ، گران قيمتي ، (پا) گرانی ، گرانفروشی .

گرجمن graǰ-man : رخور ، کينه ور ، کينه ناك ، (پا) کينه توز ، کينه جو ، کينه خواه ، (عر) حاسد ، حسود .

گرځبند garj-band : گرځبندی ، د گرځېدنې بنديز ، د گرځېدنې قيود ، (پا) قيود برگشت و گزار ، قدغن عبور و مرور ، (ان) curfew

گرځپلی gar-japal-ay : ظلم ځپلی ، (پا) ستمديده ، (عر) مظلوم ، (ان) oppressed

گرځندوی garjandoy : سيلانی ، سيلگری ، ټوريسټ ، (پا) جهانگرد ، گشتگر ، (عر) سياح (ان) traveler, tourist

گرځندوی او لېږندوی garj-andoy-aw-lez-andoy : گرځندوی (سياحت) او انتقالات (حمل و نقل) ، (پا) سياحت و حمل و نقل ، توريزم و ترانسپورت ، (ان) tourism and transport, (د گرځندوی

او لږندوی وزارت) .

گرځندويي garjando-yí : سيلاني توب، (پا) جهانگردی، سير و سياحت، (عر) سياحت، سير، (ان) tourism, excursion

گرځنده تيليفون

(تيليفون) gárj-anda-telefún : گرځنده لرغږون، (پا) تيلفون (تلفن) سيار .

گرځنده سينما gărj-anda-senamă : سياره سينما، گرځنده سينمايي شووني، (پا) سينمای سيار، دستگاه سيار سينمايی .

گرځېدونی garj-ed-ún-ay : گرځېدونکی، ستنېدونکی، (پا) بر گردانده، برگشت کننده .

گردمېز gárd-mez : گردی مېز، (پا) مېز گرد، مېز مدور، (ان) round table

گرگر gar-gár : دگر (ظلم) خاوند، تېرغمال، (پا) ستمکار، ستمگر، (عر) ظالم، مستبد، (ان) cruel

گرگري gar-gar-ĭ : ظلم و تېری، زور و زياتی، (پا) ستمگری، (ان) cruelty, tyranny

گرمانه gram-āná : گناهگاره، توغم، (پا) جرمانه،

(عر) جریمه ؛ کفاره .

گرمانې gram-ané : گناهگارې ، سزاوې ، جزاوې ، (پا) جریمه ها ، جرمانه ها ، (عر) مجازات .

گروم grum : خپگان ؛ د زړه غوټه ، (پا) دق (مرض) ؛ عقدهٔ دل ، (ان) depression, complex

گرومجن grum-ǰán : په خپگان ناروغی، اخته ، ویرژلی ؛ گرومن ، (پا) مبتلا به مریضی دق ؛ اندوهگین ؛ عقده دار ؛ عقده یی ، عقده ای ، (ان) depressed, frustrated, suffering from a complex

گرومن grum-án : --> گرومجن .

گروه پلټون groh-plaṭ-ún : د گروهې (عقیدې) تفتیش ، گروه لټون ، (پا) تفتیش عقیده ، تفتیش عقاید .

گروه پلټونکی groh-plaṭ-únkay : گروه لټونکی ، د گروهې (عقیدې) مفتش ، (پا) مفتش عقیده یا محتسب .

گروه توپیر gróh-tawpír : (پا) اختلاف عقاید ، (ان) belief or persuation difference

گروهن groh-án : گروهمن ، عقیده من ، باوری ، (پا) عقیده من ، با عقیده ، با اعتقاد ، باورمند ، (عر) معتقد ، مؤمن ، (ان) believer

ګروهه groha : ګروه، امنا، باور، (پا) باور (عر) عقیده، ایمان، یقیین، ایقان، اعتقاد، (ان) view, faith, persuation, belief

ګروهه او پوهه groha-aw-poha : عقېده او پوهنه (د یوه شعري غونډ نوم)، (پا) عقیده و علم، علم و عقیده .

ګروهیز groh-iz : دګروهې (عقېدې) اړوند، عقیده یي، (پا) اعتقادی، عقیدوی، ایمانی .

ګرویلیك grawi-lik : ګاڼه لیك، (پا) ګرو نامه، (ان) mortgage deed

ګره بره gara-bara : ناڼوله، سرسري، بابز ؛ لنډ ګنډ، لنډ تنګ، (پا) سرسری، سطحی، جسته و ګریخته ؛ نا تراش و نا خراش .

ګرېوان څیرې grewan-cire : ګرېوان شلېدلی، شلېدلی ګرېوان، شلېدلې تنی ؛ غاوچي، (پا) ګریبان چاك، ګریبان پاره ؛ فریادی، فریادزن .

ګړ gaṛ : سپڼ ؛ مورفیم، د ژبې کوچنیترین مانیزیوون (واحد)، (پا) واج، مورفیم، (ان) morpheme

ګړ اواز gaṛ-awāz : مورفو ـ فونیم، هغه اواز چې د یوه ګړ د بېلابېلو څېلونو (--> بلګړونو) په لړ کې راځي، (پا)

رابطهٔ صوتی، مرز تك واژه، تك واژهٔ واجی، (ان)
morpho-phoneme

گړاواز پوهه gaṛ-awāz-pòha : مغه پوهه (دڼبپوهنې څانگه) چې گړاوازونه (<--) څېړي، (پا) مرکز تك واژه ها، (ان) morpho-phonemics

گړاوازي بدلون gaṛ-awāz-i-bad-lún : گړاوازونج، مورفو- فنالوجیکي بدلون، (پا) دیگر گونی تك واژه یی، (ان)
morpho-phonemic change

گړپوهنیز gaṛ-poh-an-íz : گړپوهیز، مارفالوجیکي، (پا) واجشناختی، (ان) morphological

گړپوهنیزه ارتیا gaṛ-poh-an-íza-art-yá : گړپوهنیزه پراختیا، گړپوهیزه ارتیا، (پا) توسعهٔ واجشناختی، (ان) morphological
extension

گړپوهنیزه همرنگي gar-poh-an-íza-ham-rang-i : گړپوهیزه همرنگي یا یو رنگي، (ورتوالی)، (پا) همگونی واجشناختی، (ان)
morphological assimiiation

ګړپوهه garṛ-poha : ګړپوهنه، مورفيم پوهنه، (پا) واجشناسي، واژ شناسي، (عر) صرف، (ان) morphology

ګړدود gaṛ-dod : وينا دود، (پا) ګويش، (عر) لهجه، (ان) dialect

ګړدود اتلس (اېټلس)

gaṛ-dod-atlas : ګړدودي اتلس (اېټلس)، (پا) اطلس ګويشي، (ان) dialect atlas

ګړدود پوهنه gaṛ-dod-poh-ana : د ګړود اړوند علم، ګړ دود پوهه، (پا) ګويششناسي، لهجه شناسي، (ان) dialectology

ګړدودي gaṛ-dod-í : دګړ دود (لهجې) اړوند، (پا) ګويشي، (عر) لحجوی، (ان) dialectal

ګړدودي ځمکپوهنه

gaṛ-dod-í-jmak-poh-ana : لهجوي جغرافيا، (پا) جغرافياى ګويشي، (ان) dialect geography

ګړنپوهه gaṛ-an-poha : غونډ پوهه، هغه څانګه چې له ګړنو (محاورو) څخه ګړېږي، (پا) اصطلاح شناسي، فقره شناسي، (ان) phraseology, idiomatics

ګړنه gaṛ-ana : هغه ويي غونډ (لفوي ګروپ) چې يوه

دريم گړې «اصطلاحي» مانا ښندي ، (پا) اصطلاح ، محاوره ، (ان) idiom

گړنی gar-an-ay : گړهاري يا وينا ييز ، (پا) زبانی ، (عر) شفاهی ، (ان) oral

گړنی ادب gar-anay-adab : گړهاري يا وينابيز ادب ، شفاهي ادب ، (پا) ادب (ادبيات) شفاهی ، ادبيات گفتاری .

گړنيز garan-íz : دگړنې (اصطلاح ، محاورې) اړوند ، (پا) اصطلاحی ، محاوری ، (ان) phrasal

گړهار gar-hâr : وينا ، غږېدا ، خبرې ، سکالو ، (پا) گفتار ، (عر) تکلم ، مکالمه ، محاوره ، (ان) conversation. speech

گړهاري gar-har-í : وينابيز ، گړنی ، (پا) گفتاری ، شفاهی ، محاوروی .

گړی garay : (پا) ساعت ، (ان) (پا) ساعت ، (ان) watch

گړيال garyâl : لويه زنگوهونکې گړی ، (پا) ساعت بزرگ شماطه يی (ان) alarm clock

گړيال برج garyal-braǰ : هغه زنگ برج چې گړيال (-->) يکې ټينګ شوی وي او هره گړۍ (ساعت) زنگ وهي ،

(پا) برج ساعت .

گړی بند garạy-bánd : د گړی (ساعت) بند یا تسمه او یا ځنځیر ، (پا) بند ساعت ، (ان) watch-band, watch chain

گړیز gaṛ-íz : دگړ (مورفیم) اړوند ، (پا) واجی ، (ان) morphenic

گړی ساز garạy-sā́z : گړی والا ، گړی (ساعت) جوړوونکی ، (پا) ساعت ساز ، (ان) watchmaker

گړی سازي garạy-sāz-í : (پا) (کارخانهٔ) ساعت سازی ، (ان) horology

گړی ستن garạy-stán : د گړی (ساعت) ستن ، گړی گر ، (پا) عقربك ، عقرب ساعت ، گژدمه ، ساعت شمار ، (ان) hour-hand, hand (of watch or clock)

گړیستنه gaṛ-ist-ána : ببلنگ ، آرپوهه ، (پا) اشتقاق و تصریف ؛ ریشه یابی (ریشه شناسی) ، (عر) اشتقاق ؛ فقه اللغته ، (ان) derivafion; etymology

گړی گر garạy-gár : گړی ساز ؛ دگړی ستن ، (پا) ساعت ساز ، عقربه ساعت .

گلباران gwal-barā́n : گلوروونه ، گل شیندنه ، (پا) گل

افشانی ، گل افشان ، گلباران .

گلبارخو gwal-bārxū : گل اننگی ، (پا) گلعزار ، گلرخسار .

گلباغچه gwal-bāɣ-čá : گلباغیچه ، گلبنکی ، (پا) باغچهٔ گل .

گلبانگ gol-bā́ng : خوږ اواز ، د بلبل اواز ، (پا) گلبانگ ، نوای بلبل .

گلبڼ gwal-báṇ : گلباغ ، دگلو بڼ ، (پا) گلباغ ، گلستان ، گلزار ، گلشن ، (ان) rose garden, flower garden

گلبوټی gwal-búṭay : د گل بوټی ، (پا) گل بته ، گلبن ، (ان) rosebush

گلپاڼه gwal-pā́ṇa : د گلو پاڼه ، د گل پاڼه ، (پا) گلبرگ ، برگ گل ، (ان) petal, rose leaf

گلپاڼی gwal-pā́ṇ-ay : هغه بوټی چې گل ته ورته پاڼې لري او په کابلی پارسی یې «گلبرگ» بولي .

گل پرخه gwal-párxa : پر گل یا گل پاڼه پرته پرخه (شبنم) ، (پا) شبنم (بر روی) گل .

گل پرهر gwal-parhā́r : د پرهر (هار) گل

(شاعرانه) ، (پا) پرهر گل .

گلپلور gwal-plor : گل پلورنه ، گل خرڅونه ، (پا) گلفروشی .

گلټاند gwal-ćánd : گل ټانی ، گل ټاندی ، (پا) گلچین ، (ان) gather of roses or flowers

گل ټاندي gwal-ćand-í : گل اونښه ، گل او نیون ، (پا) گلچینی ، (ان) picking flowers

گلپلوری gwal-plor-ay : گل پلورونکی ، گل خرڅوونکی ، (پا) گلفروش .

گل ټانگه gwal-ćánga : د گلو ټانگه ، (پا) شاخ گل ، شاخچهٔ گل .

گل ټانی gwal-ćáṇ-ay : گلټاندی ، گلټاند ، (پا) گلچین .

گلڅېره gwal-cera : گل مخی ، (پا) گلچهره ، گلرو ، گلرخ .

گلخونه gwal-xuna : د گل خونه ، (پا) گلخانه ، (ان) greenhouse, hothouse

گل ډاگ gwal-ḍā́g : گل دښت ، گلمېره ، د گلو بیابان ؛ په مومندره (ننگرهار) کې د یوه ځای نوم ، (پا) بیابان

(پراز) گل ؛ نام جایی در مومندره (ننگرهار) .

گلساز gwal-sā́z : خپلاسي (مصنوعی) گل جوړوونکی ، (پا) گلساز ، (ان) maker of nosegays, florist

گلسیمه gwal-síma : د گلو سیمه ، (پا) ساحهٔ گل ، منطقهٔ گل .

گلغوټی gwal-ɣoṭay : گل مونگره ، د گل غوټی ، نا غوړېدلی گل ، خوغاړه ، منجره ، بنجره ، (پا) گلغنچه ، شگوفهٔ گل ، (ان) rose bud, flower bud

گل غونچه gwal-ɣwančá : گلموښته ، د گلو غونچه ، د گلو گېډۍ ، گل گېډۍ ، د گلونو کوده ، (پا) گلدسته ، دستهٔ گل ، (ان) bouquet, nosegay

گلکڅ gwal-kác : گل ورشو ، گل لرونکی کڅ (ساحل) ، (پا) بیشهٔ گل ساحلی ، (ان) river side garden

گلکار gwal-kā́r : گل کرونکی ، د گلو کرونکی ، (پا) گلکار ، (ان) gardener, floriculturist

گلکڅونه gwal-kac-úna : د یوه شعري غونډ (مجموعې) نوم ، (پا) «بیشه های گل ساحلی» ، نام مجموعهٔ شعری .

گل کر gwal-kár : د گلو کر ، د گلو کرنه ، گلکاري ،

(پا) گلکاری ، کشت گل ، زرع گل ، (ان) floriculture

گل کنگړ gwal-kangáṛ : د گل کنگړ (ړندر) ، گل ړنړر ، (پا) نبدك يا چوبك گل (ار) پگډنډی .

گلگنډ gwal-ganḍ : گل گنډنه ، سکوینه ، (پا) گلدوزی ، (ان) embroidery (of floral designs)

گل گنډنه gwal- ganḍ-ána : گل گنډ ، سکوینه ، (پا) گلدوزی .

گل گېډی gwal-geḍáy : گلموښته ، د گلو گېډی ، (پا) گلدسته ، دسته گل ، (ان) bouquet, nosegay, bunch of flowers

گل لار gwal-lár : په گلونو کې یا د گلو پر لورې لار ، (پا) راه به سوی گلها .

گل لښته gwal-lásta : د گلو لښته ، (پا) شاخچهٔ گل ، خمچهٔ گل .

گلمخې gwal-máx-e : د گل غوندې مخ لرونکی ، (پا) گلرو ، گلرخ (مؤنث) .

گل مو ښته gwal-mósta : گل گېډی.

گل مونگره gwal-mungrá : گلغوټی ، نا غوړېدلی گل ، خوغاړه ، (پا) گلغنچه ، شگوفهٔ گل ، (ان) rosebud,

flower bud

ګل مينه gwal-mína : د ګل مينه (ښځينه نوم)، (پا) عشق ګل، ګل دوستی.

ګل ورشو gwal-waršŏ : د ګلو ورشو، (پا) دامن (دامان) ګل، دشت و دامان پر از ګل، بيشهٔ ګل.

ګلورين gwal-warín : ګل ورووںکی، ګل نولونکی، ګلباران، (پا) ګلريز، ګل آفشان، ګلباران، (ان) strewn with flowers

ګلوزمه gwal-waz ma : ګلرنګه، ګل ورته، ګل غوندې، (پا) ګلرنګ، ګلفام.

ګلوږم gwal-waẓam : د ګل بوی، (پا) بوی ګل.

ګل وله gwal-wala : ګلوله، هغه وله چې سره ګلونه لري، (پا) ګل بيد، (ان) bottle brush

ګلولې gwal-wale : ديوه شعري غونډ (مجموعې) نوم، (پا) «ګل بيدها» نام مجموعهٔ شعری.

ګل ونه gwal-wana : د ګلو ونه، ګلونه، لوی ګلبوټی، (پا) درخت ګل، ګلبن، درخت ګلدار.

ګلوينه gwal-wína :د ګل وينه (شاعرانه)، (پا) خون ګل (شاعرانه).

گلويی gwal-wayay : گل لفظ ، (پا) گل واژه (شاعرانه) ، (ج : گلوييونه) .

گلوييونه gwal-way-una : گلويی ،

گليون gwal-yun : په گلونو کې گرځېدنه ، د گلو سيال د گلو ننداره ، (پا) گلگشت ، (ان) pleasure ground .

گنډونکی gand-un-kay : درزي ، (پا) دوزنده ، درزيگر ، (عر) خياط ، (ان) tailor.seamster (گنډونکې درزی : dressmaker)

گنډی ganday : کورتی ، کوپيچه ، جمپر ، (پا) کرتی ، کت نيم تنه ، رولباسی کارگران ، ژاکت ، (ان) coat.jumper

گنگستيا gangs-tyā̆ : گنگستوب ، گنگسی ، بېسدتيا ، (پا) گيجی ، سرگيجه ، پريشانی يا پرت حواس ، (ان) giddiness

گنگسوونکی gangs-a-wunkay : بېسدوونکی ، بېسده کوونکی ، بيهوښوونکی ، (پا) گيج کننده ، (ان) astounding

گنهگاره gunāh-gā̆ra : گناهگاره ، گرمانه ، توغم ، (پا) جرمانه ، جريمه ، کفاره .

گڼ شمېر gáṇ-šmer :گڼ ، ډېر (شمېر) ، (پا) تعداد

زیاد ، بسیار ، هنگفت .

گڼ کوریز gaṇ-kor-íz : هغه کلی ، سیمه . . چې کڼ کورونه لري . (پا) با خانه های متراکم .

گڼ گوندي gaṇ-gwand-í : گڼ گوندیز ، ډېرگوندي ، ډېرگوندیز ، ډېر حزبي ، څوگوندیز ، (پا) چند حزبی ، چند حزبه ، (گڼ گوندي حکومت : حکومت چند حزبی)

گڼ مېشتی gaṇ-mést-ay : گڼ استوگن ، (پا) پر نفوس ، (گڼ مېشتی ښار : شهر پر نفوس) .

گڼ مېشتي gaṇ-mest-í : گڼ استوگني ، (پا) پر نفوسي ، تراکم نفوس ، کثرت باشنده گان (در یك محل) .

گڼنی gaṇánay : زیلانغ ، زیلان ، (پا) زهدان ، زهدانچه ، (عر) رحم ، (ان) utriculus, utricle, uterus

گڼ ولسي gaṇ-walas-í : گڼ ملتي ، څوملتي ، (پا) چند ملتی ، چند میلتی ، (ان) molty nationality

گڼه gaṇa : شمېر ، شمېره ، گرایمري عدد ، چې د مفرد او جمع ښوونه کوي ، (پا) شماره ، عدد دستوری ، (عر) رقم ، عدد (جمع و افراد) ، (ان) number (gram.)

گڼه وهل gaṇa-wah-al : شماره وهل ، (پا) شماره یا نمره زدن .

گڼ هېواديز gaṇ-hewād-íz : گڼ هيوادي ، څوهېوادي ، (پا) چند کشوری .

گواښ gwāṣ : تور برېښ ، دړکه ، ديکه ، (پا) خبرداری ، هوشدار ، (عر) اخطار ، (ان) warning

گواښليك gwāṣ-lík : اخطار ليك ، (پا) اخطار نامه ، اخطاريه ، (ان) notice, notification

گوتځنډنه gwat-cand-ána : گواښ ، گواښنه ، توربرېښ ، غاښ چيچی ، (پا) آگاهانی ، آگاهانيدن ، اخطاريه (تهديد آمېز) ، هشدار ، (ان) warning

گوتلکی gwat-lák-áy : رسوا ، (پا) انگشت نما ، رسوای عام و خاص .

گوتنيونه gwat-niwána : گوتنيوی ، غندنه ، نيوکه ، ټك (ټکونه کول) ، (عر) انتقاد ، اعتراض ، احتجاج ، (پا) انگشت گذزاری ، خرده گيری ، (ار) تنقيد ، (ان) protest, critique

گوتنيوی gwat-niw-áy : گوتنيونه ، گوتځنډنه ، (پا) انگشت گذاری ، خرده گيری ، (عر) انتقاد ، اعتراض ، احتجاج ، (ان) protest, critique

گوټخونه gwat-xúna : کوټۍ ، کوټگۍ ، (پا) پسخانه .

گوټ مېچ gwat-méč : د گوټ (زاويې) د مېچ اله ،

(پا) زاویه سنج ، زاویه پیما ، (ان) goniometer

گوټن gwaṭ-án : گوټین ، گوټیز ، زاویه لرونکی ، (پا) زاویه دار ، گوشه دار ، گوشه یی ، (ان) cornered, angular

گوټناسته gwaṭ-nǎ́st-a : گوټناستی ، گوښواله ، (پا) گوشه نشینی ، گوشه گیری ، خلوت نشینی ، کناره گیری ، (ان) seclusion, isolation, sequestration

گوټناستی gwaṭ-nǎ́st-ay : گوټناست ، گوښه یې ، (پا) گوشه نشین ، (ان) recluse, secluded, hermit, isolated

گوجرو guǰro : گجراتي ژبه (پا) زبان گجراتی ، (ان) gujarati

گوډاگی guḍa-gáy : (لاس) کښېنولی ، برېخی ، نانځکه ، تالي څټی ، (پا) دست نشانده ، کاسه لېس ، (عر) عمال ، (ان) satellite, protege

گوډیاری guḍ-yar-áy : مشکوله ، (پا) مشکوله .

گوربتگوټی gorbat-góṭay : د گوربت بچی ، وړوکی گوربت (دوبیر) ، (پا) چوچهٔ عقاب ، عقاب خورد ،

گوربتوزمه gorbat-wázma : د گوربت (عقاب ، شاهین) غوندې ، (پا) عقاب مانند ، عقاب وار ،

گوروأور gór-o-ór : (پا) گور و آتش کنایه از محلی

پر درد و رنج .

ګوړاخر goṛa-xar : اوښغویی ، (پا) ګور اسب ، ګورخر . (ان) zebra

ګوړمار gwaṛ-mar : ګوړه پخوونکی ، (پا) ګرپز ، کسیکه ګر (قند سیاه) را از شیرهٔ نیشکر میسازد .

ګوزاریز gozār-īz : یو واریز (ګوزار یا ضربه) ، (پا) ضربتی ، یك ضربه یی .

ګوښواله goṣa-wāla : ګوښوالی ، خانلواله ، (پا) انزوا ګرایی ، انزوا طلبی ، (عر) انزوا ، تجرید ، (ان) isolationism

ګوګړ سازي gogaṛ-saz-í : د ګوګړو کار خونه ، د اورلګیدو فابریکه ، (پا) کبریت سازی ، کار خانهٔ کبریت سازی ، (ان) match factory

ګومارل gomar-ál : ګومارول ، مامورول ، پازوالول ، مؤظفول ؛ مقررول ، (پا) ګماشتن ، ګماردن ، مامور ساختن ، مؤظف ساختن ؛ مقرر کردن ، تعیین کردن ، (عر) توظیف ؛ تعیین ، (ان) to commission; to assign, to appoint

ګومارلی gomar-al-ay : پازوال (شوی) ؛ مقرر (شوی) ، (پا) ګماشته ؛ مقرر (شده) ، (ان) commissioned; appointed

ګومارنه gomār-ana : ګومارونه ، پازوالونه ، موظفونه ، توظیفونه ، مامورونه ؛ مقرري ، (پا) مامور ساختن ، ماموریت دادن ، مقرر یا نصب کردن ، (عر) تقرر ، توظیف ، انتصاب ، (ان) commission; appointment

ګوماني goman-ī : شکي ، شکمن ، اړنګمن ، (ګوماني تېر مهال : شکیه ماضی) ، (پا) شکی ، شکیه ، احتمالی ، (ماضی) شکیه .

ګوماني کړ gomanī-kaṛ : ګوماني (شکیه) فعل ، (پا) فعل احتمالی .

ګومبی gumbāy : (د ګومبزې) قبه ؛ د بکیانۍ دانې ، (پا) قبه ؛ دانه های درخت رنګان .

ګوند gwand : ګوندری ، ګوندي ، (سیاسي) ډله ، ډله ټپله ، سازمان ، (عر) حزب ، جمعیت ، (پا) دسته ، پارتی ، ګروه سیاسی ، حزب .

ګوندي gwand-ī : ګوندیز ، د ګوند اړوند ، د ګوند غړی ، (پا) حزبی ؛ عضو حزب ، (ګوندي چارې : امور حزبی) .

ګونګړي gungṛī : چولي ، (پا) شورنخود ، لوبیا جوش داده شده .

ګونګوالی gung-wāl-ay : مغه پېچلتیا چې په مانا او

تعبير كې پېښېږي، (پا) ابهام (در معنى).

گونگوسی gung-gusáy : گونگوسه، پسپسی (غږ پوهنه)، (پا) نجوا، پس پس، (ان) whisper

گهیځ ښه! gahíj-ṣa : سهار ښه، گهیځ دې ښه! سهار دې ښه! (پا) صبح بخير، (عر) صباح الخير! (ان) goodmorning!

گهیځ مهال gahíj-mahā́l : سهار مهال، د گهیځ وخت، (پا) صبحگاهان، بامدادان، صبحدم، سحر گاهان.

گهیځنۍ gahij-an-áy : سهارنۍ، سباناری، بریځری، (پا) صبحانه، صبحگاهی، ناشتا، (ان) breakfast

گې ge : د پښتو ابېځې (الفبې) درویشتم توری، (پا) حرف بیست و سوم الفبای پشتو، گاف.

گیاخور gayā-xór : وښور، واښه خور، گیا خوړوونکی، (پا) گیاه خوار، (ان) herbivorous, vegetarian; herbivora (گیاه خواره).

گیا خوري gayā-xor-í : گیا خوړنه، واښه خوړنه، (پا) گیاه خواری، (ان) vegetarianism, herbivority

گیلې او مانې gilé-aw-māṇé : گیلې گوسې، (پا) گله ها و رنجش ها.

گېڼ .لوبه geṇ-lóba : پڼډوسلوبه، (پا) توپ بازی، (ان) ball game

(ل)

لاټول lāṭ-wál : پاړکیوال ، چندی ، (پا) شعر گو ، (عر) شاعر ؛ (ان) versifier, poet

لاډېرگړی lā̆-ḍer-gaṛ-ay : د ډېرگړي ' ډېرگړی ، (جمع الجمع) ، (عر) جمع الجمع .

لار اواری lar-awar-ay : لارهواری ، لار اوارونه ، لار برابرونه ، (پا) زمینه سازی .

لاربني lar-ban-í : لارښوونه ، بومیا گلوي ، سرغندویي ، مشري ، (پا) راهنمایی ، رهنمایی ، رهنمونی سر کرده کی ، رهبری .

لاربه lār-bá : لارښود ، محکښ ، سرکښ ، سرغندوی ؛ سرلاری ، سرغندوی ، سرغنه ، ډینغه ، سپرځی ، لار ښوونکی ، (پا) رهنما ، راهنما ، رهبر ، پیشرو ، سالار ، رهنمون ، پیشوا .

لارپالی lar-pāl-ay : --> لاروی .

لار ساتی lār-sắt- ay : د لارې ساتونکی، (پا) راهبان، (ان) road-guard, highway patrol

لار ښود lār-ṣód : لاربه، لار ښووان، لار ښوونکی؛ مشر، (پا) رهنما؛ رهبر، رهنمون؛ رهنمود، دستور، (ان) guide, leader; directive

لار ښوده جرګه lár-ṣóda-ǰargá : لارښوده شورا، (پا) شورای رهبری.

لار ښووان lár-ṣow-ắn : --> لار ښود (د لار ښود مفرد او جمع).

لارغه lārγá : (لنډه) شېبه یا وقفه، لانډو، درنګ، (پا) درنګ، ایست، (عر) مکث، وقفه، لحظه، لمحه، آن، (ان) moment; pause

لارغه يي lārγa-yí : شېبه يي، شېبه ييز، (پا) آنی، لحظه یی، وقفه یی؛ (عر) وقفوی، لحظوی لمحوی.

لارليك lār-lík : عبور ليك، لېږد ليك، (پا) گذر نامه، عبور نامه.

لارورکی lār-wrák-ay : ورکلاری؛ بې لارې، لارپرېښی (پا) راه گم کرده؛ گمراه.

لارو روده lắr-o-róda : لاره روده، ليارو لېله،طرز و

توگه، (پا) راه و روش، روال وروش، شیوه و قانون، طرز و شیوه، طریقه و شیوه، (ان) way and road, method,

لاروړی lār-a-waṛ-ay : د لارې ډالی، (پا) ره آورد، (ان) souvenir, gift or present brought from a journey

لار وهونی lár-wah-ún-ay : لار شکوونی، شوکمار، لار وهونکی، ډاکمار، (پا) رهزن، راهزن، (ان) قطاع الطریق، (ان) bandit, highway robber, highwayman

لاروی lāraway : لار تلونکی، په چاپېر تلونکی، لارپالی، لارپال، (پا) راهرو، رهرو، رونده؛ پیرو .

لاروي láraw-í : (وروسته) تلنه، په چاپسې تلنه (پا) پیروی، رهروی، (ان) following, pursuing

لاره روده lāra-róda : روده لار، لېله لار، (پا) راه و روش، راه و روال، راه و شیوه .

لارې چارې lāre-čāre : لارې وسیلې، (پا) راه ها ووسیله ها، (عر) امکانات، (ان) possibilities

لاریز lār-íz : لارې لارې، لیکې لیکې، (پا) راهدار، خط کش شده، خط دار، خط کشیده شده، راه راه، رگه رگه، (ان) stript, lined

لاريون lār-yún : ځاو ، (پا) مارش ، راه پيمايي ، (ار) جلوس ، (ان) march

لاړيس laṛ-is : لاړيز ، دوه څرخه ، يوه کی ، سايکل ، (پا) دو چرخه ، (ان) bicycle

لاس اخيستنه lās-axist-ána : (پا) دست بر داری ، صرف نظر ، استعفاء ، کناره گيری ، (ان) abhandonment; resignation

لاس اخيستی lās-axíst-ay : لاس پر سر ، کار پرېښی ، استعفاء کوونکی ، (پا) کناره گير ، استعفاء داده ، (عر) مستعفی ، (ان) resigned, resigning

لاس اړی lās- áṛay : اړ ، تشلاسی ، تنگلاسی ، (پا) تهيدست ، نيازمند ، (عر) مفلس ، محتاج .

لا سباړه lās-báṛa : لاسمزد ، لاس سره ، (پا) دستمزد ، (عر) حق الزحمه ، اجرت ، (ان) fee, wage, earning

لاسبری lās-baray : لاسباندي ، لاسبر ، (پا) بالا دست ، چيره دست ، کامياب ، (عر) مسلط ، مستولی ، غالب ، فايق ، موفق .

لاسبری lās-baray : لاسباندی ، برلاسی ، (پا) بالا دستی ، چيره دستی ، دستيابی ، کاميابی ، دسترسی ، (عر) تسلط ، استيلاء ، غلبه ،

لاسپاکی lās-pākay : (پا) کسیکه گناهی را بر دوسشش میأندازند (زرغون د تورپالی لاسپاکی دی : تورپالی خپل لاس پر زرغون پا کوي ، خپله گناه پرده اچوي) .

لاسپاکی lās-pāk-áy : پر بل لاس پاکونه ، خپله پړه یا گرمه پر بل چا اچونه .

لاسپړکا lās-pṛakā́ : لاس پړك ، لاس پړکونه ، چکچکې ، چکچك ، (پا) چکچك ، کف زدن ، (ان) to clap (the hands), to applaud

لاسپورته lās-pórta : لاس جگ کړی ، سلامي شوی (تسلیم) ، ځانسپارلی ؛ دعا کوونکی ، (پا) تسلیم شده ؛ دعاگوی .

لاستېره lās-tér-a : لاس تېرونه ، مښنه ، مسح (کول) ، لمس (کول) ، (پا) دست کشیدن ، مالش ، (عر) مسح ، لمس ، (ان) anointing, rubbing

لاستېری lās-teráy : بلوسنه ، تېری ، (پا) دست درازی ، (عر) تجاوز .

لاس څپوڼی lā́s-capóṇ-ay : لاسپاك ، (پا) دستپاك ؛ دستمال دست ، دستمال ، (ان) napkin; kerchief, handkerchief

لاسرغاوگر las-raγ-āw-gar : لاسکاری ، (پا)

صنعتکار دستی .

لاسرغاوه lās-rağ-āwá : لاسي رغاوه (صنعت) ، لاسي کار ، (پا) کار دستی ، صنعت دستی ، (ان) crat, handicraft, handiwork

لاسرغاويز lās-rağāw-íz : د لاسي کار اړوند ، (پا) مربوط کار دستی (صنائع دستی) ، (ان) craft..., handicraft..., handiwork...

لاس روغبړ lās-roğbāṛ : دلاس ورکونې ستړي مشي ، لاس ورکړه ، (پا) دست دادن ، رو بوسی ، (عر) مصافحه ، (ان) shaking

لاس شخولی lās-šxwálay : لاسکڅوړه ، (پا) دستکول ، بکس دستی ، کیف ، کیسه ، بستهٔ دستی ، (ان) bag, handbag

لاسکاری lās-kā́r-ay : ورمنگر ، لاسرغاوگر ، کسبگر ، (پا) کسبکار ، پیشه ور ، (عر) کاسب .

لاسکاري lās-kār-í : ورمنه ، ورمنگري ، (پا) کسبکاری ، کسب کار ، پیشه وری .

لاسکتوی lās-kat-áw-ay : لاسلاندې ، (پا) زېر دست ، (عر) مادون ، ماتحت .

لاسکښلی lās-kṣ-āl-ay : قلمي، خطي، (پا) دستنویس، رونویس، (ان) manuscript, trancript

لاسکښنپوه lās-kṣan-póh : لاسکښنپوهاند، (پا) نسخه شناس، متخصص نسخه شناسی، پالیوگراف، (ان) polygraph

لاسکښنپوهه lās-kṣan-póha : نسخه پوهنه، (پا) نسخه شناسی، پالیوگرافی.

لاسکښنپوهیز lās-kṣan-poh-íz : د لاسکښنپوهې (نسخه پوهې) اړوند، (پا) نسخه شناختی، پالیوگرافیکی.

لاسکښنه lās-kṣana : لاسلیکنه، (پا) رونویسی، دستنویسی، دستنویس، نسخهٔ خطی، دستخطی، نسخهٔ قلمی، (عر) استنساخ، نسخه، (ان) copying, transcription. manuscript

لاسکښونکی lās-kṣunkay : نقلوونکی، (پا) استنساخ کننده، نسخه بردار، رونوشت بردار، (عر) مستنسخ، (ان) scribe, copyist, transcriber

لاسکښېنولی lās-kṣe-na-wāl-ay : گوډاگی، (پا) دست نشانده، (ان) satellite, protepe

لاس گاډی lās-gā́ḍay : لاسي کراچۍ، (پا) کراچی

دستی .

لاسګټه lās-gāṭa : لاسمزد ، لاس سره ، لاسباړه ، (پا) دستمزد ، (عر) حق الزحمه ، اجرت ، (ان) fee

لاسګری lās-gār-ay : مرستی ، (پا) دستیار ، مددگار .

لاس ګړی lās-garáy : د لاس ګړه ، (ساعت) ، (پا) ساعت بند دست ، ساعت مچی ، (ان) wristwatch

لاس ګنډنه lās-ganḍ-ána : لاس سکوینه ، (پا) دست دوزی ، (ان) hand-sewing

لاسلاندې lās-lā̃nde : لاسکتوی ، (پا) زیر دست ، (عر) ماتحت ، مادون ، (ان) underling

لاسلاندیوالی las-lande-wā̃l-ay : (پا) زیر دستی ، مادونیت .

لاس لګی lās-lagáy : لاس لګونه ، دسوك ځپېړې جنګ ، (پا) دست اندازی ، زد و خورد ، دست بگریبان ،

لاس لېټی lās-leṭáy : د لاس غوړولو کریم . (پا) کریم دست ، (ان) cream for face

لاسلیك lās-lík : دسخط ، (پا) دستخط ، امضاء ، امضایی ، دستینه ، (ان) signature, autogram

لاسلیکنه lās-lik-āna : (پا) دستنویس ، مسوده ،

دستخط ، رونویس ، دستنوشته ، (ان) handwritten-manuscript

لاسليکول lās-lik-aw-ál : لاسليك کول ، امضاء کول ، دستخطول ، (پا) امضاء کردن ؛ تصويب کردن ، (ان) to sign; sanction, approval

لاسليکی lās-lik-áy : لاسي کتاب ، (پا) کتاب دستی ، (ان) manual (book)

لاسنيوه lās-niwá : پاتا (فاتحه) اخيستنه ، (پا) فاتحه خوانی ، فاتحه گيري .

لاسنيوی lās-niw-áy : لاسنيونه ، لاسنيوه ، (پا) دستگيری ، پير گرفتن ، پيروی طريقت .

لاس و پښې lā́s-o-pṣé : لاسومځه ، (پا) دست و پا ؛ سعی و تلاش ، (ان) hand and foot; effort, shift

لاسولونې lās-wl-ún-e : د لاس مينځلو ځای يا لوښی ، (پا) دستشويه ، دستشويی ، (ان) washbasin, washstand, lavatory

لاسوند lās-wánd : (پا) دستاويز ، (عر) سند ، دليل ، مدرك ، (ان) reason, document

لاسوهاند lās-wah-ā́nd : لاس وهونکی ، لاسمنډی ،

(پا) مداخله گر ، (ان) interferer

لاسوهنه lās-wah-āna : لاسمنډون ، لاسمنډی ، (پا) مداخله (گیری) ، (ان) interference

لاسیوی lās-yaw-āy : یو لاسی ، پیوستون ، یو موټی والی ، (پا) پیوستگی ، یگانگی ، همبستگی ، همآهنگی ، (به) همفشرده گی ، (ان) union, unity, coalition

لالرنغوتنومځری lā-lar-nɣot-num-jāray : لالرې اشاري ضمير ، (موغه) ، (پا) ضمير اشاری بعيدتر (مثلا در پشتو) ،

لالوزمه lāl-wāzma : د لال (لعل) غوندې ، (پا) لعل گون ، لعل فام ، (ان) rosy, ruby-colo(u) red

لاله رنگ lāla-rāng : لاله وزمه ، غاټول وزمه ، غاټول غونی ، (پا) لاله گون ، لاله رنگ .

لامبوگر lāmbo-gār : لامبونکی ، لامبوزن ، لامبووهونکی ، (پا) شناگر ، آبباز ، (ان) swimmer

لامبونکی lāmb-ūnkay : لامبوزن ، لامبووهونکی ، (پا) شناور ، شناگر ، آبباز ، (ان) swimmer

لامل lāmāl : کبل ، توسن ، دك ، لاسوند ، (پا) دستاویز ، انگیزه ، بنیاد ، (عر) سبب ، علت ، دلیل ، وسیله ، عامل ، موجب ،

وسیله ، (ان) cause, reason, occasion, factor

لاملپېر lāmál-per : توسنپېر ، علتیه پېر (حالت) ، (پا) حالت علتیه ، (ان) causative

لانجمار lānǰa-mā́r : لانجه يي ، داوه گر ، دنګله يي ، غوريال ، ربړه مار ، (پا) پرخاشګر ، دعوا جلب ، (عر) منازع .

لانجمن lānǰa-mán : لانجه يي ، لانجه ييز ، شخړه ييز ، شخړن ، ناندريز ، (پا) دعوایی ، مورد نزاع ، (عر) متنازع فيه ، (ان) disputed, problematic

لټند láṭ-and : لټونکی ، (پا) جستجوګر ، (عر) متجسس .

لڅاوو lac-āw-ú : لوڅاوو ، برسپراند ، رابرسپرونکی ، (عر) کشاف ، کاشف ، (ان) discoverer, revealer

لټونکی - موندونکی

: laṭ-ún-kay-mund-ún-uay : لټونکی موندونکی دی ، (پا) جوینده یابنده است ، (عر) من طلب فقد و جد .

لرتېرمهال lár-ter-mahā̃l : تېره (فعلی) زمانه ، (پا) (زمان) گذشتهٔ بعید ، ماضی بعید ، (ان) past perfect, past participle

لرختيځ lár-xat-ī́j : لرې ختيځ (مشرق) (پا) خاور دور ، شرق دور .

لرستاينوم lár-stāy-num : هغه ستاينوم (صفت) چې تر خپل ستايلي (موصوف) وروسته په خبري برخه کې راځي ، (پا) (اسم) صفت که بعد از موصوفش در قسمت و يا فقرهٔ خبري ميايد ، (ان) predicative adjective

لرغړون lar-ɣaẓ-ún : لرغږی ، ټېلېفون ، (پا) تيلفون ، تلفن ، (ان) telephone (جر) fernsprecher

لرغونپلور larɣun-plór : د لرغونو څېزونو (اثارو) دوکان ، (پا) عتيقه فروشی ، (ان) antique shop .

لرغونپلوری larɣun-plór-ay : د لرغونو څېزونو پلورونکی ، (پا) انتيك فروش ، فروشندهٔ اثار عتيقه ، عتيقه فروش ، (ان) antique seller

لرغونپوه larɣun-póh : لرغونپوهان ، لرغونپوهاند ، (ناکره) لرغونپېژندونکی ، (پا) باستان شناس (ان) archaeologist

لرغونپوهاند larɣun-pohā́nd : (لوی) لرغونپوه ، (پا) باستانشناس ، (ان) archaeologist

لرغونپوهنه larɣun-poh-ána : هغه پوهنه (علم) چې لرغوني اثار څېړي ، (ناکره) لرغونپېژندنه ، (پا) باستانشناسی ، (ان) archaeology

لرغونپوهنيز larɡun-poh-an-íz : د لرغونپوهنې (ارکيالوجي) اړوند ، (پا) ارکيولوژيکی ، باستانشناختی ، (ان) archaeological

لرغونخوښونه larɡun-xwaṣ-aw-ána : لرغونپالنه ، لرغونواله ، (پا) قدامت پسندی .

لرغونی larɡúnay : لرغون ، پخوانی ، (پا) باستانی ، قديمی ، پيشينه .

لرکړی lár-kṛay : بالواسطه مفعول ، (پا) مفعول با واسطه ، (ان) indirect object, dative

لرکړی پير lár-kṛay-pér : د باواسطه مفعول حالت ، (پا) حالت مفعول با واسطه ، (ان) dative

لرگبه larg-bá : لرگي والا ، لرگي خرڅوونکی ، (پا) چوب فروش .

لرگتوږاند larg-toẓ-ắnd : په لرگيو کې د انځور جوړونې ماهر ، (پا) کنده کار (چوب) ، (ان) wood engraver

لرگماتی larg-mắt-ay : لرگي ماتوونکی ، لرگبه ، (پا) چوب شکن ، هېزم شکن ، (ان) wood man, wood-cutter

لرگين larg-ín : له لرگي جوړ يا لرگي ته ورته ، (پا)

چوبی ، چوبین .

لرليد lar-líd : ستر گليد ، (پا) دور نما ، چشم انداز ، (ان) landscape, panorama, perspective

لرليدوال lar-lid-wǎl : لرليدپال ، (پا) دور نما گرا ، (ان) landscapist

لرليدواله lar-lid-wǎ́l-a : لرليدپالنه ، (پا) دور نما گرايی ، (ان) landscapism

لر ليدی lar-líd-ay : لرې ليدونکی ، لروين ، لروينی ، لرې ليدونکی سړی يا سترگې (عينك) ، (پا) دور بين (انسان ، عينك) .

لرليديز lar-lid-íz : لرليدي ، د لرليد (دورنما) اړوند ، (پا) دور نمايی ، دارای دور نما ، (ان) panoramic

لرليکنی lar-lik-án-ay : مغه ليك ماشين (ټايپرايټر) چې مخابراتې ليك ټايپوي ، (پا) تيلی تايپرايتر ، ماشين تحرير تلگرافی ، (ان) teleprinter, tele- typwriter

لرليکون lar-lik-ún : تېلگرام او د تېلگراف ماشين ، (پا) تلگرام (تلگراف) والهٔ فرستندهٔ تلگرام ، (ان) telegraph, lelegram

لرليکونپوهه lar-lik-ún-póha : د تېلگراف پوهه

(علم)، (پا) علم تلگراف، (ان) telegraphy

لرليكونوال łar-lik-ún-wăl : تيلگرافچي، (پا) تلگرافچی، (ان) telegrapher, lelegraphist

لرليكوني lar-lik-un-í : تېلگرافي، (پا) تلگرافی، (ان) telegraphic (-ally)

لرنغوتنومځرى lár-nǥot-num-járay : لرې اشاري ضمير (هغه)، (پا) ضمير اشارى بعيد .

لرواټنى lar-wáṭan-ay : د لرى واټن (فاصلې) اړوند (توغندى، وسله ...)، (پا) دوربرد، دور منزل .

لروين lar-wín : لر ځرك، لرلېدونكى، لروينى، لرليدى؛ دوربين، (پا) دور بين، (ان) telescope, field glass, opera glasses

لروينون lar-win-ún : تېلوېژن، (پا) تلويزيون، (ان) television (t.v.)

لرې همرنگي láre-ham-rang-í : ناگاونېې همرنگي، (پا) همگونى دور، (ان) distant assimilation

لړم laṛám : لړم، د لړم مياشت (د لمريزې كليزې اتمه مياشت، (پا) گژدم؛ عقرب، آبان ماه، (ان) eighth Afghan solar month

لړی laṛay : لړ (سلسله) ، (عر) سلسله ، ردیف ، قطار ، (پا) رشته ، زنجیر ، (ان) chain, series

لږتر لږه láẓ-tar-láẓa : کم تر کمه ، (پا) کم از کم دست کم ، (عر) لااقل ، اقلا ، (ان) a least, at least

لږنی laẓ-an-áy : لږه کی ، (پا) کمترین ، کهترین اقلیتی ، (عر) اقلیت ، (ان) smaller group, minority

لږوډېر láẓ-o-ḍér : کم و زیات ، څه نا څه ، (پا) کما بیش ، کم و بیش ، تقریبی (ان) more or less, almost

لږه کی laẓakáy : لږنی ، لږی ، لږواله (پا) کمترین (عر) اقلیت ، (ان) minority

لږه کی گوند laẓ-ak-áy-gwand : بېل (مخالف) گوند ، (پا) حزب اقلیت ، حزب مخالف ، (ار) حزب اختلاف ، (ان) monage, opposition party .

لس غمیز las-jam-íz : لس غمي لرونکی (پسول گړه ...) ، (پا) ده نگینه .

لس زری las-zar-áy : لس زریز ، د لس زرو (افغانیو) بېنکنوټ ، (پا) ده هزاری (بانکنوت) .

لسگونی las-gún-ay : لسگون ، لسگیز ، لسی (پا) ده (بانکنوت) .

لسيزه las-íza : لس كليزه، لس كلني، لسګلن پېر ؛ لس بيتيزه (شعر)، (پا) دهه؛ ده بيتی، (عر) معشر، (ان) decade

لښتيليك laṣti-lík : (پا+ عر) جدول، ګراف، (ان) chart, diagram

لښكرتون laṣkar-tún : لښكرځی، لښكركوټ، (پا) لشكرګاه، اردو ګاه، پنډغالی، (ان) camp

لښكر كوټ laṣkar-kóṭ : پوځي مېشتځای، پوځي كلا، (پا) قرار ګاه نظامی، اردو ګاه، مقرارتش، لشكر ګاه، ګارنيزيون، پادګان، (ان) garrison

لښكر لېږد laṣkar-léẓd : (د جنګ لپاره) پوځي لېږد (انتقال)، (پا) لشكر كشی، سفر بری، (جنګ)، (ان) military expedition, compaign

لښكر لېږدي laṣkar-leẓd-í : د لښكر لېږد (سوق الجيشی) اړوند، (پا) مربوط لشكر كشی يا سفر بری، (ان) strategic, about military expedition

لښكر ماتی laṣkar-mắt-ay : لښكر ماتوونكی، (پا) لشكر شكن، فوج شكن.

لښكر ننداری laṣkár-nandaré : په كابل (عسكري

کلوپ) کې د ځلوېښتمو کلونو له پيل سره جوړ شوی تياتر (تهيتر) (پا) لښکر ننداری، يکی از تياتر های سابق مربوط اردو در کابل.

لښکروال laṣkar-wā̆l : لښکر پال، پوځيوال، (پا) نظاميگر، نظاميگرا، (ان) militarist

لښکرواله laskar-wȧla : پوځيواله، (پا) نظاميگرايی، نظاميگری، (ان) militarism

لښکري laṣkar-í : پوځي، (پا) لشکری، نظامی، (ار) فوجی.

لگښت lag-ȧṣt : خرڅ، لگون، (پا) خرج و مصرف، (عر) مصرف، استهلاك، تمويل.

لگښتتوکي lag-aṣt-tóki : د لگښت (مصرف) توکي، (پا) مواد استهلاکی، مواد مصرفی.

لگښتوال lag-aṣt-wā̆l : لگښت والا، مصرفوونکی، استهلا کوونکی، (پا) استهلاکگر، مصرف کننده، (عر) مصرف، مستهلك، (ان) consumer

لگښتي lag-aṣt-í : د لگښت وړتوکي، (پا) (مواد) مصرفی و استهلاکی.

للونگر lalun-gár : للونوونکی، گوړگر، (پا) خيشاوه

گر ، وجین گر ، وجین کن (آدم یا ماشین) ، (ان) weeder

لمباځی lamb$\bar{a}$-jáy : د لمبا ړنې یا کوټه (تشناب) ، (پا) شنا گاه ، حوض آببازی ، محل شستشو ، تشناب ، (ار) غسلخانه ، (ان) bathrom, swimmingpool, swimming-bath

لمبی lamb-áy : څراغ ، لمپه (پا) چراغ ، لمپه ، لامپ ، لامبا ، (ان) lamp

لمر پېښتی lmar-pást-ay : لمر پېښت ، لمر گروهی ، (پا) آفتاب پرست ، معتقد به آفتاب ، (ان) sun worchipper

لمر پېښتي lmar-paṣt-í : لمر گروهي ، لمر گروهه ، (پا) آفتاب پرستی ، (ان) sun worship

(د) لمر تله (da) lmar-tála : (پا) استرلاب ، اسطرلاب ، (ان) astrolabe

لمر تندره lmar-tandra : لمرنیونه ، د لمر تندرنیونه ، (پا) آفتاب گرفتگی ، (عر) کسوف ، (ان) sun-eclipse

لمر څرك lmar-crák : لمر ځیره ، لمر څریکه ، لمر څړیکه ، لمر ځیره ، لمر خاته ، (پا) آفتاب بر آمد ، نوك آفتاب ، (عر) طلوع ، (ان) rising of the sun

لمر څرکی lmar-crák-ay : پیتاوی ، (پا) پیتاو ،

آفتاب رخ ، آفتابی .

لمرڅيره lmar-círa : --> لمر ځرك .

لمرختن lmar-xat-án : لمرخاته، لمر ځرك (ځريكه)، (پا) آفتاب بر آمد ، (ان) rising, rising of the sun

لمر غونډال lmar-ɣwanḍ-ā̆l : شمسی نظام، (پا) نظام شمسی ، منظومهٔ شمسی ، (ان) solar system

لمر ګلی lmar-gwál-ay : کاپر ګل، نور (نمر) پرست (پا) ګل آفتاب پرست ، آفتاب ګردان ، (ان) sunflower

لمرلوېدن lmar-lwed-án : لمر لوېده، لمر پرېواته ، (پا) آفتاب نشست ، (عر) غروب ، (ان) sun set

لمر مخې lmar-máx̌-e : د لمر په څېر سپينه او ښکلې ، (پا) آفتاب رو (مؤنث) .

لمر نښان lmar-neṣ̌ā́n : د آزادی لمر نښان لنډون ، (پا) نشان خورشيد (آزادي)، عاليترين نشان افتخاری دولتی افغانستان .

لمر وړانګې lmar-wṛā́nge : د لمر وړانګې ، د لمر پلوشې ، (پا) اشعهٔ آفتاب .

لمريز lmar-íz : لمرين ، (پا) خورشيدی ، آفتابی ، (عر)

شمسی ، (ان) solar

لمريز ليږدي lmar-íz-leẓd-í : لمريز هجري (كال ، كليز) ، لمريز (هجري) ، (پا) هجری شمسی ، هجری خورشیدی ، (ان) Hejira (Moslem era) computed according to a solar calendar

لمريز و سپوږميز lmar-íz-o-spoẓm-íz : د لمر او سپوږمی اړوند ، (نظام ، تقويم . . .) ، (پا) شمسي و قمری ، (ان) lunisolar

لمسوني lams-un-í : لمسونی ، ټومبونکی ، (پا) تحریك آميز .

لمن انځور lamán-anjór : (پا) حاشيه آرايی ، تزئين حاشيه يی .

لمنليك laman-lík : پايليك ، پايڅوړ ، (پا) پاورقی ، حاشيه (نويسی) ، (ان) margin, marginal note

لمنليكونكی laman-lik-únkay : حاشيه ليكونكی ، (پا) حاشيه نويس ، (عر) محشی ،

لمنلیکنه laman-lik-ána : حاشیه لیکنه ، (پا) حاشیه نگاری ، حاشیه گزاری ، (ان) margination

لمنلیکونه laman-lik-úna : حاشیه یي یادښتونه ، پایڅوړونه ، (پا) یادداشتهای حاشیه ، (ان) marginalia

لمنور laman-wár : لمنیز ، (پا) دامن دار ، دامنه دار ، پر دامنه ؛ حاشیه دار ، (عر) محشی .

لمنیز laman-íz : لمنور .

لمونځغاړی lmunj-ǵā́ṛ-ay : لمونځ کړونی ، لمونځ کوونکی ، لمونځي (مونځي) ، (پا) نماز خوان ، نماز گزار .

لمونځ کړونی : lmunj-kṛ-ún-ay

--> لمونځغاړی .

لمېساند lmes-ā́nd : کښونکی ، لیکونکی ، مسوده کښونکی ، (پا) سواد نویس ، چرك نویس ، رونویس .

لمېسنه lmes-ána : لیکنه ، آره لیکنه ، (پا) اصل نوشته ، رو نوشت ، پیش نوشت ، (عر) مسوده ، تسوید ، (ان) rough copy, draft, origin

لمېسه lmés-a : لمېسنه ، لیکنه ، (پا) نگارش ؛ رو نوشت ، چرك نویس ، پیش نویس ، (عر) تسوید ، مسوده ، (ان) rough copy, draft, script

لنړا لواکی land-alwā́k-ay : لنړ لیدی ، لنډوینی ، لنړ وین ، لنړ نظری ، (پا) کوته نظر ، کوتاه نظر ، (ان) narrow-minded, shortsighted

لنړ الواکي land-alwāk-í : لنړ لیدي ، لنډويني ، لنړ نظري ، (پا) کوته نظری ، کوتاه بینی ، (ان) shortsightedness, improvidence

لنړ اندی land-ánd-ay : لنړاك ، پوهلنړی ، (پا) کوته فکر ، کوتاه اندیش ، (ان) feeble - minded, improvident, foresight

لنړ اندي land-and-í : لنړاکي ، لنړ فکري ، (پا) کوتاه اندیشی ، (ان) feeble-mindedness, lack of foresight

لنړ باوری land-bāwár-ay : ژر باوری ، ساده ، (پا) زود باور ، ساده ، (ان) credulous, naive

لنړ باوري land-bāwar-í : ژر باوري ، (پا) زود باوری ، (ان) credulity, naivety

لنړ پوهی land-póh-ay : پوهلنړی ، ساده باده ، (پا) ساده دل ، ساده لوح ،

لنړ تنگ lánd-táng : لنړ گنړ ، (پا) محدود ، (ان) limited

لنډ تېر مهال lánd-ter-mahā́l : قريبه ماضي، (پا) ماضی قریب، ماضی نقلی، (ان) present perfect or participle

لنډ ځوابی land-jwā́b-ay : ژرځوابی، غوځ ځوابی، (پا) با جواب قاطع، حاضر جواب،

لنډ ختیځ lánd-xat-ī́j : نژدې ختیځ، (پا) شرق نزدیك، خاور نزدیك،

لنډ ستاينوم lánd- stāy-núm : هغه ستاينوم (صفت) چې تر خپل ستايلي (موصوف) دمخه پيوست راځي (لکه سپين کور)، (پا) صفت که بلا فاصله بعد از موصوف ميايد (مانند خانهٔ سفيد)، (ان) attributive adjective

لنډ غر landa-ǰár : ناڕام، بړواك، غرغره يي، ړانگه يي، (پا) اوباش؛ ماجراء جو، (ان) roguish; adventurous

لنډ کړی lánd-kṛay : بې واسطه معفول، (پا) مفعول بی واسطه، (ان) direct object

لنډ کړی پېر lánd-kṛay-per : د بېواسطه مفعول حالت، (پا) حالت مفعول بيواسطه (صريح)، (ان) accusative

لنډکی landa-káy : لنډۍ ورته وگړنی شعر، (پا) نوعی

شعر فلكلوريك پشتو .

لنډ گروهی land̩-gróh-ay : تنگ نظری ، تنگ وینی ، لنډ لیدی ، تنگالواکی ، (پا) تنگ نظر ، (عر) متعصب ، (ان) bigot, fanatic

لنډ گروهي land-groh-í : تنگ نظري ، تنگ ويني ، تنگ ليدي ، (پا) تنگ نظری ، (عر) تعصب ، (ان) fanaticism bigotry

لنډ گروهیز land̩-groh-íz : تنگ نظرانه (پا) تنگ نظرانه ، تعصبی ، متعصبانه ، (ان) fanatical, fanatically

لنډلیدی land̩-líd-ay : لنډوینی ، هغه څوك یا نرگس (چشمې) چې لرې نه شي لیدای یا لرې پرې نه لیدل کېږي اند اندی ، (پا) شخص و یا عینك نزدیك بین ، کوتاه بین .

لنډ لیك land̩-lík : توندلیك ، ژرلیکنه ، (پا) تند نویسی (ان) short-hand

لنډ مهالی land̩-mahā̆l-ay : د لنډ مهال (وخت) لپاره ، (پا) کوتاه مدت ، (عر) قصيرالمدة ، (ان) short term (بډ : اوږد مهالی) .

لنډ منگی land̩-máng-ay : لنډ عمری ، لنډ ژوندی ، لنډ مانی ، کم پایښتی ، (پا) کوتاه عمر ، بېدوام ، فانی ، (ان)

short-lived

لنډواټنی lanḍ-waṭán-ay : د لنډ واټن (توغندی، وسله...) ، (پا) کوتاه برد ، کوتاه منزل (سلاح ، راکت).

لنډ (واو) lánḍ-wāw : معروف واو ، (پا) واو معروف، (فونیمیك) u

لنډون نښه lanḍún-náṣa : مغه غږوندي وزمه [ٚ] نښه چې پر واول باندې د لنډوالي لپاره سر باري کېږي (ȁ) ، (پا) علامت سکون مانند که بالای واکه برای کوتاه بودن آن علاوه میگردد (ă,ŏ) .

لنډ وین lánḍ-wín : لنډ وینی ، لنډ لیدی ، (پا) نزدیك بین (انسان ، عینك) .

لنډه (ي) lánḍa-yí : معروفه ي ، (پا) یای معروف ، (فونیمیك) i

لنډیز lanḍ-íz : لنډون ، نڅوړ ، نچوړ ، (پا) فشرده ، (عر) اختصار ، خلاصه ، (ان) summary, abbreviation

لنډیزه lanḍ-íz-a : ---> څلوریزه .

لنګر ځی langar-jáy : ډکه (سوات) ، (پا) لنګر ګاه (ان) anchorage, harbo(u)r

لوبڅی lob-cáy : لوبوونی ، نانڅکه ؛ د لاس اله (پا)

بازيچه ؛ آله دست ، (ان) plaything, toy; portege

لوبډله lob-ḍála : د لوبې (ورزش) ډله يا ټيم ، ورزشي ډله ، (پا) گروه ورزشی ، تيم ورزشی ، (ان) sport team

لوبغاړی lob-ǵā̆ṛay : ورزشكار ؛ ننداری لوبی ، دننداري لوبوونكی ، (پا) ورزشكار ؛ بازيگر ، (عر) ممثل ، (ان) actor; sportmam

لوبغالی lob-ǵā̆lay : ورزشځای ، (پا) ورزشگاه ، محل نمايشهای ورزشي ، (ان) stadium

لوبوبه lob-obá : نری مني (مذی) ، (عر) مزی .

لوبيځ lob-íz : ننډريځ ، د ننداري (تمثيل) ځای ، (پا) بازيگاه ، صحنه ، سن ، جای تمثيل ، (ان) scene, stage

لوټ تالا lúṭ-tālā̆ : تالا والا ، (پا) غارت شده ، چپاول شده .

لوټ تالان lúṭ-tālā̆n : چور چپاو ، چور و تالا ، چور تالان ، (پا) چور چپاول ، دزدی و غارت ، غارت و چپاول ، دستبرد ، و غارت .

لوټمار luṭumā̆r : شوكمار ، تالانگر ؛ د لوټيودما تولواله ، (پا) رهزن ، غارت كننده ؛ كلوخ (كلخ) شكن ، چوب كلوله يی كه به آن كلوخ شديار را ميده ميكنند .

لودلنه ludl-ána : ساده گي ، لوده گې ، شوده گي ، (پا) کند ذهنی ، کودنی ، (عر) غباوت .

لودیانا lodi-ān-ắ : لودیانه ، د لودیانو ټاټوبی(په هند کې) ، (پا) منطقه یی در هند منسوب به عشایر و شاهان لودی .

لور اند lawr-ắnd : ډېر زړه سواند ، (پا) بسیار مهربان ، (عر) رحیم ، رحمن .

لور سیخی lor-síx-ay : لور ښود ؛ لوری سیخوونکی ، (سموونکی) ، (پا) سمتده ، سمت دهنده .

لور ښود lor-ṣ́od : لوری ښوونکی ، (پا) جهت نما ، (ان) directive

لورنه او پېرزوینه

lawr-ána-aw-perzo-ȳána : لورینه او پېرزوینه ، لورېینه او پېرزوینه (پېرزونه) ، (پا) لطف و روا داری .

لورنی lur-an-áy : دلور (دختر) اړوند ، د لور متعلق ، (پا) دخترانه .

لور ورکی lur-wrák-ay : لار ورکی ، ورکلاری ، (پا) جهت گم کرده ، راه گم کرده .

لوری ورکول lúray-war-kaw-ál : لور ښوول ، لور ښوونه ، (پا) سمت دادن ، سمت دهی .

لورين lawr-ín : زړه سواند ، (پا) مهربان ، روا دار ، (عر) مشفق ، شفيق ، رحيم .

لوړاوی lwaṛ-āw-áy : لوړونه ، لوړونګ ، نمانځنه ، درناوی ، غټاوی ، (پا) بزرگداشت ، گرامیداشت ، ارجگذاری ، (عر) اعزاز ، اکرام .

لوړ پوړيز lwaṛ-poṛ-íz : جګ پوړيز ، لوړچتی ، (پا) بلند منزله ، چندين منزله .

لوړتيا پال lwaṛ-tyā-pāl : برلاسيوال ، لوړ هڅی ، لويي هڅی ، لوړتيا پال ، لوړتيا يا برلاسی غوښتونکی ، (پا) برتری خواه ، تفوق طلب ، (ان) hegemonist

لوړتيا پالنه lwaṛ-tyā-pāl-ána : لوړتيا واله ، لوړتيا غوښتنه ، لوړ هڅي ، لويي هڅي ، برلاسيواله ، (پا) برتری خواهی ، تفوق طلبی ، (ان) hegemony, hegemonism

لوړتيايي lwaṛ-tyā-yī́ : د لوړتيا (ارتقاء) اړوند ، (پا) ارتقائی .

لوړ ښوونځی lwáṛ-ṣowānjáy : (پا) مکتب عالی ، ليسه ، دبيرستان ، (ان) high school, secondary school

لوړليك loṛ-lík : سوگند ليك ، (پا) سوگند نامه ، (عر) حلف ، تحليف ، (ان) swearing formula

لوړ نومی lwaṛ-núm-ay: نومور ، نوموړ (ی)، (پا) نامور ، بلند نام ، علمبردار .

لوړواله lwaṛ-wā́la : لوړ پاله ، لوړتیا پالنه ، لویي هڅي ، برلاسیواله ، لوړ هڅي ، لوړتیا غوښتنه ، (پا) برتری خواهی ، تفوق طلبی ، (ان) hegemont, hegemonism

لوړه المانی lwáṛa-almān-í : پورتنی یا لوړه جرمني (ژبه) ، (پا) المانی بالا ، (ان) high German

لوړ هڅی lwaṛ-hác-ay : لویي هڅی ، لوړتیا غوښتونکی ، (پا) برتری (تفوق) طلب .

لوستلیکی lwast-lik-áy : د لوست کتاب ، درسي کتاب ، (ان) textbook

لوستوال lwast-wā́l : د لوست (د مطالعې خاوند) لوستونکی ، (پا) اهل مطالعه ، خواننده .

لوښنپېر loṣ-án-per : لوښین پېر ، لوښیز پېر (حالت) ، ظرفی حالت ، آلي حالت ، (پا) حالت ظرفی ، (ان) instrumentative

لوښه ییز loṣa-yíz : لوښني ، عادتي ، (پا) سرشتی ، خصلتی .

لوښیز loṣ-íz : لوښني ، لوښنیز ، لوښین ، (پا) آله یی ،

آلی، (ان) instrumental

لوښينکړ los-ĭn-kar : ظرفي فعل، (پا) فعل ظرفی، (ان) instrumentative verb

لوښيننوم los-ín-num : لوښيز نوم، (پا) اسم اله، (ان) instrumental noun

لوښي ولنه losi-wlána : لوښي پرېولنه، لوښې مينځنه، (پا) ظرف شویی.

لولاند lwal-ā́nd : (ښځ -) لوستونکی، (ښځ -) لولوونکی، (پا) لکچر دهنده، (ان) lecturer

لولانه lwal-ána : ښووانه، لوست ورکونه، تدريسونه، (پا) لکچر، تدریس، (ان)lecture

لوگي او لمبې lugí-aw-lambé : په پېښورکې د يوه فيلم نوم، (پا) «دود و شعله ها» نام فیلمی پشتو در پشاور.

لوگيز log-íz : دودجن، لوگن، لوغړن، د لوگي په رنگ، (پا) دودی.

لولنگر láw-langár : در پر در، پور ژنی، (پا) در بدر، آواره.

لولنگري law-langar-í : در پر دري، پورژني، (پا) در به دری، آواره گی.

لوولیکی lwal-lik-áy : لېکچر نوټ، (پا) لکچر نوت، (ان) lecture note

لو ماشین láw-mašín : دلو او رېبنې ماشین، (پا) ماشین درو، (ان) harvester، (جر) drescher

لومړیتوب lumṛi-tób : مخکښوال، وړاندېوالی، (ع) اولیت، اولویت، قدامت.

لومړی کړستاینوم lumṛáy-káṛ-stay-num : وسمهال کړستاینوم، (پا) صفت فاعلی، (ان) first participle, present participle

لوند مېچ lund-méč : لنده بل مېځ، د لنده بل (نم) مېچونکې آله، (پا) نم سنج، (ان) hygrometer

لونگ گل lawang-gwál : میخك گل، (پا) (گل) میخك، (ان) clove

لو وچه lo-wáča : لویه وچه، (پا) براعظم، (ان) continent

لو ورځ ló-wraj : ورځلوی، (پا) روز رستاخیز، روز حشر (قیامت)، (عر) یوم الحشر، محشر، قیامت، (ان) doomsday

لووی lóway : لیدونی، (پا) گواه، (عر) شاهد، (ان)

wetness, testimony

لوهه ښه! lòha-ṣá : اشتهاً مو ښه! ښه لوهه درته غواړم! ښه اشتهاء درته غواړم! (پا) اشتهای خوب! اشتهاء خوش! (ان) good appetite!

لوی اروا loy-arwā́ : لویه اروا، لوی زړی، لویه گرگه، لویه سټه، درنه سټه، زبروگره (پا) بزرگمنش، بزرگوار، شخصیت بزرگ، ابرمرد.

لوی پوړیز loy-pawṛ-íz : لوی رتبه، ستر واکمن، (پا) بلند رتبه، عالیرتبه، بلند پایه، بالا رتبه، (ان) senior, high-ranking

لوی چاری loy-čắr-ay : ستر چاری؛ ځانخوښی، (پا) بزرگمنش؛ کلانکار، خود خواه،

لوی چاري loy-čár-ī : ستر چاري؛ ځانخوښي، (پا) بزرگمنشی؛ کلانکاری، خود خواهی.

لوی څارنوال lòy-car-an-wā́l : (پا) دادستان، (عر) مدعی العموم، (ان) attorney general, public prosecutor

لوی درستیز lòy-drast-íz : سربولندوی، (پا) سرفرمانده، فرمانده کل، قوماندان اعلی، رئیس ارکان حرب

عمومی ، (ان) commander-in-chief, chief of general staff (۲) سربولندويي ، (پا) سر فرماندهی ، ریاست گاه حرب عمومی ، استاد ارتش ، (ان) the general staff, army general staff, army headquarters

لوېديځ lwed-íj : لمر لوېديځ ، (پا) باختر ، آفتاب نشست ، (عر) غرب ، مغرب ، (ان) west

لويديځواله lwed-íj-wā́la : لويديځوالی ، لويديځ (غرب) پالنه ، (پا) غرب پرستی ، غرب گرایی ، غربیت .

لوېديز lwed-íz : لمر لوېديز ، قبله ييز ، (پا) باختری ، غربی ، (عر) مغربی ، (ان) western

لوی زړی loy-záṛ-ay : لویه گرگه ، لوی اروا ، د لوی زړه خاوند ، (پا) بزرگمنش ، بزرگوار .

لوېږند lwéẓ-and : تيار خور ، (پا) مفتخور ، طفيلی ، انگل ؛ انگل وار ، (ان) parasite, parasitic(al)

لوېږند پوهه lwéẓ-and-póha : د لوېږند (پرازيت) پوهنه (علم) ، (پا) طفيلی شناسی ، (ان) parasitology

لوی لاسی loy-lā́s-ay : پراخ لاسی ، لاسپراخی ، (پا) سخی ، سخاوتمند .

لويناب loy-nā́b : داماني دورې د نائب الحكومه (والی)

انډول، (عر) نائب الحکومه، والی، استاندار، (ان) governor (old)

لويه lóy-a : لويي، مهرباني، (پا) بزرگواری، بزرگمنشی.

لويه جرگه lóya-ǰargá : افغاني دوديزه (عنعني) جرگه چې تر دولت او حکومته لوړه ده، (پا) لويه جرگه، مجلس کبير افغانها که طور عنعنی برای رفع بحران حاد سياسی در کشور بر پا شده، چگونگی دولت و حکومت را با تصويب قانون اساسی تعيين ميکند.

لويه سلامي lóya-salām-í : په افغانستان کې په پاچا پورې تړلې بولۍ (کمان) چې په ځواب کې يې د پوځي ټولگي له خوا داسې ناره جگېده : « عمر دې ډېر شه پاچا ! »

لويه لار lóya-lār : شالار، (پا) شاهراه، بزرگ راه، جادهٔ پهن، (ان) high way, autobahn

لويه ولسوالي lóya-walas-wāl-í : افغاني اداري واحد، لويه ضلع، ډوبڅن، (پا) واحد اداری افغانيکه قبلا «حکمرانی» نام داشت.

لويې ليندۍ lóye-lindáy : (لويې) ليندۍ، نېغې ليندۍ، (پا) قوس های کلان، هلالين کلان، (ان) parentheses, brackets

لويي هڅی loy-í-hác-ay : لوی هڅی ، (پا) عظمت طلب ، برتری خواه ، (ان) hegemonist

له آره la-ā́ra : په آره توگه ، په اربول ، د آر له مخې ، په اصل کې ، (پا) در اصل ، از روی اصل ، در پرنسیپ ، (عر) اصلا ، اصولا .

له بده مرغه la-báda-marγa : له بدې برخې ، له بده قسمه ، (پا) از قضای بد ، بدبختانه ، (ان) unfortunately

له پامه لويدلی la-pā́ma-lwed-ăl-ay : کر غېږن (مبتذل) ، (پا) پیش پا افتاده ، فالتو ، (ان) trite, platitudinous

له توغه وتل la-twáğa- wat-ál : د يوه کار له توانه وتل ، د يوه کار کړنې جوگه کېدل ، (پا) از عهده (کاری) بر آمدن .

له دې لامله la-dé-lamála : له دې کبله ، له دې توسنه ، له دې سويه ، (تاکره) له دې امله ، (پا) ازين رو ، ازين سبب ، ازين جهت ، (ان) therefore

له روغتيايي پلوه la-roγ-tyā-yí-palawa : د روغتيا (صحت) له مخې ، له صحی پلوه ، (پا) از لحاظ صحی .

له . . . سره سره la... sara-sara : که څه هم ، سره له

... ، د ... با وجود ، (پا) با وجود (آنكه) ، اگر چه ، ولوكه ، (ان) though, although

له ښه مرغه la-ṣá-marǥa : له نېكه مرغه ، له ښه قسمته ، (پا) خوشبختانه ، (ان) fortunately

له ... كبله la ... kabála : له ... لامله ، (پا) از سبب ... ، به مناسبت ... ، به تقريب (ستا د كاليزې له كبله : به مناسبت سالگرد يا سالگرهٔ تو) .

له لامله la-lāmál-a : له كبله ، له سببه ، له مخې ، (ناكره) له امله ، (پا) از سبب ، به سبب ، به علت ، به نسبت ، (ان) therefore

له مخې la-máxe : له يوه مخه ، يو مخيز ، يو مخ ، له يوه سر ، له يوه سره ، (پا) از يكسر ، يكسره ، بكلى (د كار له مخې : از روى كار ، به اساس كار) .

له نېكه مرغه la-néka-marǥa : (<) له ښه مرغه .

له واره la-wāra : سمدلاسه ، سملاسي ، وار له واره ، سم له سمونې ، (پا) دستى ، سمدستى ، به زودى ، (عر) دفعتاً ، بلافاصله ، فوراً .

لې le : د «ل» پښتو نوم ، د پښتو آبېڅې (الفبې) څليرويشتم تورى ، (پا) لام «ل» ، حرف بيست و چهارم الفباى پشتو .

ليار lyār : لار ، لياره ، لاره ، روده ، توګه ، دود ، (پا) راه ، روش ، شيوه ، قانون ، روال ، (عر) طريق ، طريقه ، طرز ، نحوه ، (ان) way, road, path; method, course, style

ليار ولېله lyā́r-o-léla : لار و روده ، لاره او طريقه ، (پا) راه و روش ، سبك و شېوه ، روال ، شيوه و شگرد .

ليپخور lip-xór : پښېمان ، (پا) پشيمان ، (عر) نادم .

ليتکی lit-káy : (وړه) شونتې ، (پا) چراغ چوب (خورد) .

لېټی leṭáy : کريم ، (پا) خمير ، کريم ، (ان) past, cream

ليد lid : ليدنه ، ليدون ، ليدا ، ليده ، ليدنګ ، ليدانه ؛ ستر ګليد ، الواك (پا) بينايی ، ديد ، بينش ، نگاه ، (عر) بصيرت ، نظر ؛ نظريه ، (ان) sight, vision, insight; view point

ليد توګه lid-tóga : ليد دود ، (پا) طرز ديد ، ديد گاه طرز نگرش ، طرز نگاه ، طرز بينش ، شيوهٔ ديد .

ليد ګوټ lid-gwáṭ : ليد لوری ، د ليد زاويه ، (پا) زاويهٔ ديد .

ليدمېچ lid-meč : د ليد (بينايی) د مېچلو آله ، (پا) بينايی سنج ، (ان) opsiometr

لیدنه کتنه lidána-katána : لیده کاته، (پا) دیدو وادید ، دیدار ، (عر) ملاقات .

لیدونی lid-ún-ay : لیدونکی؛ لووی ، (پا) بیننده؛ شاهد .

لیده کاته lidá-kāta : لیدنه کتنه ، (پا) دیدوادید ، دیدار ، (عر) ملاقات . (ان) observation, visit, meeting

لېږی leṛáy : خړه لرې ، نری لار ، غله لار ، (پا) راه باریك ، (پیاده روی) .

لېږ پاك leṛ-pǎk : د کوچني د لېږو (لاړو) د پاکولو څپونی ، (پا) لبرگیرك .

لېږد انځور lezd-anjór : فوتوکاپي ، فوټو ستېټ ، د لیکنې انځور ، (پا) فوتو کاپی ، (ان) photo-copy, photo-state

لېږد پېر lezd-pér : لېږند پېر ، عبوري یا انتقالي دور ، منځمهال ، منځمهالپېر ، (پا) دورهٔ عبوری یا انتقالی ، دورهٔ گذار ، (لېږد پېری حکومت ، منځمهالی حکومت : حکومت انتقالی) .

لېږد چاري lezd-čāre : ترانسپورتي یا لېږندویي چاري ، (پا) امور ترانسپورتی (حمل و نقل) ، ترابری ، (ان) conveyance, transportation

لېږد ليك lezd-lík : نقل يا کاپي، (پا) نقل يا کاپی (نوشته)، (ان) copy (ing)

لېږدنه lézd-na : (عر) نقل، روايت، (ان) narrative, tradition

لېږد وړ lezd-wár : د لېږدولو (انتقالولو) وړ، د کوچ وړ، (پا) قابل انتقال، قابل رحلت.

لېږدي lezd-í : د لېږد (کوچ) اړوند، د هجرت اړوند؛ کاپي، (پا) رحلتی، نقلی، انتقالی؛ کاپی، (عر) هجری.

لېږدي کال lezd-í-kal : هجري کال، (پا) سال يا سن (سنهٔ) هجری، (ان) hejira (Moslem era)

لېږدي کليز lezdí-kal-íz : هجري کا لښود (کيلنډر)، (پا) سالنما (تقويم) هجری، (ان) Hejira (Moslem kalendar)

لېږند léz-and : لېږدېدونکی، کوچېدونکی؛ متعدي (فعل)؛ ترانزيتي؛ ترانسپورتي، (پا) انتقالی، عبوری؛ متعدی (فعل)، (عر) رحيل؛ متعدی (فعل) (ان) transit, transitional; transitive (verb)

لېږند پېر lez-and-per : لېږد پېر، لېږدېدونکې دوره، عبوري يا انتقالي دور، (پا) دور يا دورهٔ انتقالی (عبوری).

لېږند چار lez̤-and-čă̄r : کوزاتیف، هغه چې علت و فاعلیت ځرگندوي، (پا) کوزاتیف، صناعتی، (ان) causative

لېږند چار اړخ lez̤-and-čă̄r-aṛx : د فعل کوزاتیف (صناعتي) وجه یا دود، (پا) وجه صناعتی فعلی، (ان) causative aspect (or form), causative mood

لېږند چار تاړی lez̤-and-čă̄r-tāṛay : د کوزاتیف ځرگندوونکی تاړی (مختاړی، منځتاړی یا روستاړی)، (پا) وند (تصریفی) فعل صناعتی (کوزاتیف)، (ان) causative affix suffix, infix, prfix

لېږند چار کړ lez̤-and-čă̄r-kaṛ : کوزاتیف کړ (فعل)، هغه فعل چې دوه فاعله او دوه مفعوله لري (لکه : زمري پر رېدي ډوډی وخوروله یا وخوړله)، (پا) فعل کوزاتیف یا صناعتی (خوراندن، نوشاندن . . .)، (ان) causative verb

لېږند کړ léz̤-and-kaṛ : متعدي کړ (فعل)، (پا) فعل متعدی، (ان) transitive

لېږندوی lez̤-and-óy : لېږد، ټرانسپورټ، ټرېنزيټ (پا) حمل و نقل، ترانسپورت؛ ترانزیت، (ان) ransport; transit

لېږندويي lez̤-and-oy-í : لېږدي، انتقالاتي

ترانسپورټی، ترانزیتی، د لېږندوی (ټرانسپورټ) اړوند، (پا) انتقالاتی، ترانسپورتی، ترانزیتی.

لیك اوزار lik-awzā́r : کاغذ باب، لیك سامان، (پا) نوشت ابزار، قرطاسیه (باب)، (ان) stationary

لیکپوهه lik-póha : لیکپوهنه، (پا) خط شناسی، (ان) graphemics, graphonomy, graphology

لیکتوری lik-tóray : لیکنی (تحریري) توری (حرف)، (پا) حرف نوشتاری، (ان) letter, grapheme

لیکچه lik-čá : خاته؛ ورځلیکچه، (پا) کتابچه؛ روز نامچه، (ان) notebook; diary

لیکلار lik-lár : د لیك او لیکنې دول یا سبك، (پا) طرز نگارش، (ان) style of writing

لیکانی lik-ānáy : لیکنی (ناکره)، (پا) قلم، (ان) pen

لیکلاره lik-lā́ra : لیکنی دود (نه لیکدود)، (پا) طرز نگارش، (ان) style of writing

لیکلړ lik-lár̥ : لېسټ، (پا) لست، فهرست، (ان) list

لیك لوست lik-lwást : لیك او لوست، (پا) سواد، با سوادی، (ان) literacy

ليك لوستی lik-lwást-ay : د ليك و لوست خاوند ، (پا) با سواد ، (ان) literate, learned

ليك لوستي lik-lwast-í : (پا) با سوادي ، (ان) literacy

ليك ليكاني lík-lik-ání : ليك ونج ، (پا) خط و کتابت ، ارسال و مرسول ، خط و خط روی ، (عر) مکاتبه .

ليك ماشين lík-mašin : د ټاپوني (تايپوني) ماشين ، (پا) ماشين تحرير ، (ان) typewriter

لېكمن lek-mán : لېکه (سهم لرونکی) ، ونډه وال ، برخمن ، ګډونوال ، (پا) سهم دار ، اشتراك کننده ، انباز ، (عر) سهيم ، مشترك ، شريك ، (ان) shiring in, partner, participant

ليكمېز lik-méz : د ليك (تحرير) مېز ، ليكونج ، (پا) مېز تحرير ، (ان) desk

ليكنښه lik-náṣa : --> ليكنښې .

ليكنښې lik-naṣe : ليك نخښې ، (پا) علامات نقط گذاری ، (ان) punctuation

ليكنه lik-ána : لمېسنه ، کښنه ؛ ليك (مقاله) ، (پا نگارش ، دستنويس ، مقاله ، (ان) writing, article, essay,

manuscript

ليکنی lik-an-ay : د ليك اړوند ، ليکلی ، ليکل کېدونکی يا ليکل شوی ، (پا) نوشتاری ، مکتوبی ، (عر) تحريری ، کتبی ، (ان) in writing, used in writing, writen

ليکوال lik-wắl : ليکونکی ، قلمکار ، د قلم خاوند ، (پا) نويسنده ، نگارنده ، قلم به دست ، اهل قلم ، (ان) writer, author

ليکوالي : lik-wal-í (پا) نويسنده گی ، نگارش (ان) writing, authorship

ليکوالي چارې lik-wal-í-čár-e : ليکوالي چارې ، ليکوالي کارونه ، (پا) امور نويسنده گی ، فعاليتهای نويسنده گی ،

ليك و شمېر lik-o-šmér : (پا) کتابت و محاسبه ، حساب و کتاب ،

ليکونکی lik-unkay : ليکوال ، کښونکی ؛ ليکونی ، (پا) نويسنده ؛ دبير ، کاتب ، کارمند دفتر ، (ان) writer; clerk

ليکه líka : کرښه (ليکښه) ، (پا) خط (علامه گذاری) ، (ان) dash [-]

ليکی lik-áy : کتاب ، (پا) کتاب ، (ان) book

ليکي پلور líki-plór : کتاب پلورنه (خرڅونه) ، کتاب

پلورنځی، (پا) کتاب فروشی، (ان) bookshop, bibliopolism

ليکي پلوری líki-plór-ay : کتاب پلورونکی، کتاب خرڅوونکی، (پا) کتابفروش، (ان) bookseller, bibiopole

ليکي پوهه líki-póha : کتابښود، ليکی ښود، اخځليکپوهه، اخځپوهه، (پا) کتابشناسی، مآخذ شناسی، کتابنامه، (ان) bibliography

ليکي رغاند líki-raǰ-ā̃nd : کتاب جوړوونکی، دوتنيار، (پا) کتاب ساز، (عر) صحاف، (ان) bookbinder, bookmaker

ليکي رغاو líki-raǰā̃w : کتاب جوړونه، دوتنياري، (پا) کتاب سازی، صحافی، (ان) bookmaking

ليکيښود líki-ṣód : کتابښود، اخځليکپوهه، اخځپوهه، (پا) کتابشناسی، کتابنامه، (ان) bibliography

ليکي لړ líki-láṛ : د کتابونو فهرست يا کتلاګ، (پا) فهرست کتاب، فهرستنامه،

ليکي وال líki-wā̃l : کتابوال، (پا) کتابدار، (ان) librarian

ليکي والي líki-wāl-í : کتابوالي، (پا) کتابداری،

library science, librarianship (ان)

لېله lḗla : ليار ، روده ، نول nol ، (پا) روش ، سبك ، شيوه ، شگرد ، روال ، منوال ، (ان) method, style

لينده کی linda-káy : ماشه ، (پا) ماشه (تفنگ و امثال آن) ، (ان) trigger

لينده يي linda-yí : لينده بيز ، (پا) کمانی ، قوسی ، (ان) bow-shaped, arciform

ليندۍ lindáy : وړه لينده ؛ د ليندۍ (قوس) مياشت ، (پا) کمان ؛ ماه قوس ، برج قوس ، آذر ماه ، (ان) ninth month of afghan calendar

ليندۍ lindáy : ليکنښه ، (عر) قوس ، هلال ، قوسين و هلالين ، (ان) brackets, parentheses

ليندیو دننه lindáyo-danána : د ليندیو (قوسونو) دننه (ويی ، عبارت . . .) ، (پا) بين الهلالين ، (واژه ، عبارت . . .) داخل قوس ها ، (ان) parenthetical expression, parenthesis

لېوال lewā́l : مينه وال ، څوبمن ، کازمن ، شوقمن ، (پا) علاقمند ، (عر) ذينفع ، ذيعلاقه ، مشتاق ، مايل ، (ان) interested

لېوالتیا lewāl-tyấ : مینه ، څوبمني ، کازمني ، مینه والتیا ، (پا) علاقمندی ، دلچسپی ، (ان) interest

لېو بچی lew-bačáy : لېو کټی ، (پا) چوچه گرگ .

لېونتون lewan-tún : د لیونو روغتون ، (پا) تیمارستان ، (ان) mad house

لېوه خویه lewa-xúy-a : لېوه لوښی ، (پا) گرگ صفت ، گرگ منش .

لېینه ley-ána : شاهدي (ورگول) ، (پا) گواهی ، (ع) شهادت(لېیل : گواهی دادن) .

* ** *

(م)

ماتنی nat-an-ay : تاوان ، گرمانه ، (عر) جريمه ، غرامت ، جبران خساره (د جنګ ماتني : غرامات جنګ) .

ماتومی mat-um-ay : کمېشن ، کار باړه ، (پا) کمېشن ، کار مزد ، (ان) commission

مارپوهنه mar-poh-ana : (پا) مارشناسی ، (ان) ophiology

مارجړی mar-ǰaṛay : مارموره ، (پا) مار مهره ، ترياق ، (ان) anti- poison

مارخور mar-xor : مار خوړونکی ؛ مارخوړلی ، مار چيچلی ، (پا) مارگزيده ، (ان) snake bitten

ماردنگی mar-dangay : شمه دان ، شمه داني ، (پا) شمعدان ، شمعدانی ، (ان) candlestick, chandlelier

مار ډوله mar-ḍawla : دمار غوندې ، مار وزمه ، (پا) مار مانند .

مارولې mar-wale : (پا) مار چوبه، (ان) sparrowgrass

ماشینخونه mašin-xuna : چرلاو، کار خونه، (پا) ماشینخانه، کار خانه، (ان) engine house

ماشین ساز mašin-sāz : ماشینکار، ماشین جوړوونکی، (پا) ماشین ساز.

ماشینکار mašin-kār : ماشین چلوونکی، (پا) ماشینکار، ماشینچی، (ان) operator, engineman, machinist, machino, perator

ماشیني mašin-í : د ماشین اړوند (مربوط)، په ماشین جوړ شوی، (پا) ماشینی، ساخت ماشین، (ان) machin-made, engine-driven

ماښامنی maṣam-an-áy : ماښامنی ډوډی یا مېلمستیا، (پا) غذا و یا ضیافت شام.

ماښامی maṣam-áy : د ماښام اړوند محفل یا ناسته (پا) شام.

مالګه وال malga-wāl : مالګه والا، مالګې والا، مالګه پلوری، مالګه پلورونکی (خرخوونکی)، (پا) نمك فروش.

مانا manā : مانه (معنا)، (پا) آرش، معنا، (عر)

معنی؛ غیرت، همت، (ان) meaning (جر) meinung (فکر)، (اوستا) -mena

مانا بلون mana-bal-un : مانا بلنه، بلون، (پا) تداعی (معانی)، (ان) association (of ideas)

مانا بلونی mana-bal-an-ay : تداعی کوونکی، (پا) تداعی کننده.

مانا پراخی mana-prax-ay : د مانا پراختیا، (پا) توسعهٔ معنی، (ان) extension of meaning

مانا پوهنه mana-poh-ana : د مانا (معنا) علم، (پا) معنی شناسی، (عر) علم المعانی (په اوسنی مانا)، (ان) semantics

ماناتوکی mana-tokay : ترټولوکوچنی مانیز گرایمري توك (عنصر)، (پا) کوچکترین عنصر با معنای گرایمری، (ان) episememe. the meaning of tagmeme

مانائخانگړون mana-jangr-un : یوراز ماناونج (پا) ویژه گی معنی، ویژه سازی معنی، (ان) specialization of meaning

مانا کړن mana-kr-an : مانا کړنه، شننه، سپړنه، (عر) تعبیر، تفسیر، شرح، (ان) interpretion.

explanation

ماناکښون mana-ks-un : د مانا کښنې سیستم ، هغه لیك یا لیکنی سیستم چې په ټولیزه‌ول (انځوریز ، اندیز یا وییز) درې واړه سیستمونه را اخلي ، (پا) سستم نوشتاری که به طور عموم همه سیستم های غیر الفبایی را در بر میگیرد ، (ان) meaning writing, semsiography

ماناګی mana-gay : مانګړ ، کوچنی ترین مانیزیوون (واحد) ، (پا) کوچکترین واحد معنی دار ، (ان)sememe semanteme sememe

مانا نوم manā-num : مانیز نوم ، (پا) اسم معنی ، abstruct noun (ان)

ماناونج mana-wanǰ : مانیز بدلون ، (پا) دیګرګونی معنی ، (ان) semantic change

مانګړ man-gaṛ : ګړ ، کوچنی ترین ګرامري مانیز یوون (واحد) ، (پا) کوچکترین واحد معنا دار ګرامری ، واژه ، (ان) tagmeme, morpheme, moneme

مانیز mān-íz : ماناییز ، (پا) معنوی ، (ان) semantic (-al)

مانو manu : ببړی چلوونکی ، ببړیوال ، مهن ، جاله وان ،

(پا) کشتی بان ، ناخدا ، ناوی ، ملاح ، ملوان ، دریانورد ، (ان) captain, sailor, seaman, mariner

مانوتوب mānu-tōb : چالواني ، بېړۍ چلونه ، (پا) دریا نوردي ، (ان) boating, sailing, seamanship

مانووالي mānu-wāl-í : بېړیوالي ، د بېړۍ چلونې اداره ، (پا) کشتیبانی ، دریا نوردی ، (ان) marine, the office of navigation (seamanship)

ماین ایښوونی māyn-iṣ-ūn-ay : ماین ایښونکی ، (پا) ماین گذار .

ماین پاك māyn-pā́k : ماین پاکوونکی (سړی ، ماشین) ، (پا) ماین پاك (شخص ، ماشین) .

ماین پاکي māyn-pāk-í : ماین پاکونه ، (پا) ماین پاکی .

ماین شنډونه māyn-šanḍ-aw-āna : (پا) خنثی سازی ماین .

ماین شنډوونکی māyn-šand-aw-ūn-kay : ماین خنثی کوونکی ، (پا) خنثی کنندهٔ ماین .

(da amrikā) motahéd (دامریکا) متحدایالتونه ayālatuna : (دامریکا) ملګرې سیمې ، (ار) ریاست های

متحده امريکه ، (ان) United States (USA)

متيازاړی matyāz-āṛ-ay : د متيازولار ، (پا) پيشاب راه ، مجرای پيشاب ، ميز راه ، (ان) urethra

متياز پوهه matyāz-pòha : د متيازو (ميتيازو) پوهنه ، (پا) ميز شناسی ، پيشاب شناسی ، بول شناسی ، (ان) urinology

متيازمېچ matyāz-meč : (پا) پيشاب سنج ، بول سنج ، (ان) urinometer

متيازن درمل matyāz-án-darmál : متيازې راوړونکي يا بهرروونکي درمل (دوايي) ، (پا) داروی پيشاب آور ، (عر) مدر ، (ان) diuretic

متيازنۍ matyāz-an-áy : د متيازو د کولو لوښی ؛ پوکنۍ (متانه) ، (پا) پيشاب دان ، ظرف پيشاب ، شاشدانی ، شاشدان ؛ مثانه .

متېز څك matez-cak : د متيازنۍ ناروغي ، متيازني (پا) مرض سلس البول (عر) سلسلة البول ، (ان) polyuria. incontinence

متکاوی maṭ-kāwáy : مشود ، زيار ، (پا) زحمت ، محنت .

متور maṭ-a-wár : د ټینګو یا پیاوړو متو لرونکی، متیال؛ متې لرونکی، (پا) بابازوان قوی، بازودار .

مچرۍ mač-ráy : د میاشو او مچانو د مخنیوي جالي، (پا) پشه خانه، پشه بند، (ان) mosquito-net

متیال maṭ-yā́l : متور، زیارکښ، (پا) (مرد) بازو؛ رنجبر، زحمتکش .

مچوژونی mač-wažúnay : مچوژلی؛ مچشړ، (پا) مگس کش؛ مگسران، (ان) fly bane, fly swat, fly killer loafer, fly flap

مخداینه max-adā-yána : مخنۍ اداینه، (پا) پیش پرداخت، پرداخت پیشکی، پیشکی (معاش)، (ان) advance (money)

مخارتی max-ártay : مخارتونی، پراجبکټر (پا) پرتوافگن، نور افگن، (ان) projector

مخامختیا max-ā-max-tyā́ : مخاوی، (پا) رویا رویی، (ان) confrontation

مخامخی max-ā-max-áy : مخامختیا، بهوالی، (پا) رویا رویی، تقابل، (ان) confrontation, contrast, opposition

مخبنا max-benā́ : (پا) روبنا ، روسازی ، ساختمان رو ، (ان) superstructure

مخبېلگه max-belgá : مخنی ببلگه ، (پا) الگو ، نمونهٔ قبلی ، رهنمود ، (ان) pettern, model, example

مخپټی max-pát-ay : مخپټ ، (پا) روی پت ، روی گیر ، روی پوشیده ، چادر پوش ، پوشیده رو ، ان) veiled

مخپټی max-pat-áy : مخپټي ، (پا) روپوشی ، روپتی ، روپوشانی ، پوشیده رویی ، ستر ، پرده ، حجاب ، (ان) veiling oneself, abscondence, veil, curtain

مخ پرورړاندې max-par-wṛā́nde : مختلونکی ، مخکښ ، (پا) پیشاپیش ، پیشرو ، به پیش ! (ان) progressive, before hand, in advance

مختاړ خپلواك max-tā́ṛ-xpal-wák : د یوه ویي (لغت) مختاړی (پیشوند) برله واول یا څپه ، (پا) واکه یا هجای پیشوند یك واژه ، (ان) prothesis

مختاړی max-tā́ṛay : مخوندی ، (پا) پیشوند ، (عر) لاحقه ، (ان) preffix

مختالوییز max-talu-íz : په مخنیو اوورېو ادا کېدونکی اواز ، (پا) پیش کامی ، (ان) prepalatal

مخځمکه max-jmáka : مخليد ، (پا) پيش منظر ،
(ان) foreground

مختلونکی max-tl-únkay : مختلونی ، پرمختلونکی ،
پرمختيايي ، (پا) پيشرو ، پيشرونده ، رو به پيشرفت ، رو به
ترقی ، روبه انکشاف ، (ان) harbinger, forerunner,
underdevelopement

مختياری max-tayār-áy : مختی (مخکينی) تياری ،
(پا) آماده گی قبلی ، پيشيابی ،

مخڅپونی max-capóṇay : مخ وچونی ، مخپاك ، د مخ
دستمال (رومال) ، (پا) روی پاك .

مخ خپلواك máx-xpal-wǎk : تالوييز خپلواك چې تالو
ته د ژبڅوکې له ورنېغېدو سره ادا کېږي ، (پا) والۀ پيشين ،
(ان) front vowel, palatal vowel

مخخوری max-xór-ay : مخکې له مخکې خوړونکی ،
(پا) پيش خور ، (ان) received or used up in
advance

مخخوري max-xor-í : مخکې خوړنه ، (پا) پيشخوری

مخخونه max-xúna : <-- مخ کوټه ،

مخزېږد max-zezd : (د مسيح) تر زېږد (ميلاد) د

مخه، (پا) پيش از ميلاد (مسيح)، (عر) قبل الميلاد، (ان) befooe the birth of Christ (B.C.)

مخزېږدي max-zezd-ī : تر (مسيحي) زېږد (ميلاد) د مخکې (م.ز.) مهال اړوند، (قبل ميلادي)، (پا) قبل ميلادی (ق.م.)، (ان) before the birth of Christ (B.C.)

مخسور max-sur : مخسوری، سرلوړی، مخروښی، ښاځمن، (پا) سرخرو (ـ ی)، سرفراز، سر آفراز، (ان) proud; gratified

مخسوری max-sur-ay : سرلوړي، ښاځمني، مخروښي، (پا) سرخرويی، سرافرازی.

مخکتنه max-katana : مخروښی، د چا پر کتاب باندې کتنه يا کره کتنه چې د کتاب د ليکوال په وړاندې په يوه غونډه کې تر سره کيږي، (پا) رونمايی (کتاب)، نقد کتاب (فی المجلس)، (ان) book- interview

مخژبيز max-žab-īz : د ژبې مخنۍ برخه؛ د ژبې پر مخنۍ برخه ادا کېدونکی اواز (فونيم)، (پا) پيش زبان؛ پيش زبانی، (ان) front of tongue

مخغاښيز max-ǵas-īz : مغه اواز چې له پاسينو غاښو

سره د ژبې د څوکې له ورنژدې کېدو سره ادا کېږي، مخژبیز یا سرغاښیز هم بلل کېږي، (پا) پیش یا جلو دندانی، (ان) Pre-dental

مخکړ max-kaṛ : کړوال مختاړی، (پا) پېشوند فعلی، (ان) preverb

مخکښ max-kaṣ : سرلاری، سرغندوی، سرکښ، لاربنود، ړینغه، (پا) پیشرو، سالار، پیشتاز، رهبر، پیشوا، پیش آهنگ، پیشقدم، (ان) pioneer

مخکښي max-kaṣ-ī : مخکېوالی، سرغندويي، مخیوني، مخیون، سرلاري، (پا) پیش آهنگی، پیشروی، پیشقدمی، پیشرفت، پیشی، رهبری، (ان) progress, advance, leadership

مخکوټه max-koṭa : مخنۍ کوټه، مخخونه، (پا) پیشخانه، پیش اطاقی.

مخګڼه max-gaṇa : د مخ (صفحې) شمېر یا شمېره، (پا) شمارهٔ صفحه (ان) page number

مخګواښ max-gwaṣ : مخنی یا مخکینی ګواښ (اخطار)، (پا) پیش‌اخطا ر.

مخلید max-līd : (پا) پیش منظر، منظرهٔ جلو، (ان)

foreground

مخنیان max-an-yā̆n : مخکینیان ، مخینیان ، (و-) ړومبنیان ، مخکښان ، (پا) پیشروان ، پیشتازان ، پیش آهنگان ، پیشینیان ، (عر) اسلاف ، (ان) predecessors, pincers

مخنی خبرې max-an-áy-xabáre : سریزه ، سری ، (پا) پیشگفتار ، پیشدرآمد ، (ان) overture, preface, prolgue

مخنی خپلواك max-an-áy-xpal-wā̆k : هغه واو چې شونډو ته نژدې وي او روڼ خپلواك هم بلل کیږي (i.e) ، واکۀ قدمی که نزدیك به لبها ادا میگردد ، (ان) initial vowel

مخنیو max-nĭw : مخه نیوونکی ، مخنیوی کوونکی ، (پا) پیش پاس ، جلوگیری کننده ، (ان) preventive

مخنیوی max-niw-áy : مخنیونه ، (پا) جلوگیری ، باز داشت ، (ان) prevention

مخنیوي وړ max-niw-i-waṛ : د مخنیونې وړ ، (پا) قابل جلوگیری ، باز داشتنی ، (ان) preventable

مخواکي max-wāk-í : برواکي ، (پا) استیلاگری باداری ، بالا دستی ، برتری ، (ان) domination, mastery, supremacy

مخوتنه max-wat-ana : مخ راوتنه ، بوکوالی (پا) پیش برآمده گی ، (عر) تحدب ، (ان) convesity, being

مخوتی max-wat-ay : مخ راوتی ، (پا) پیش بر آمده ، برجسته ، کوژ ، (ان) convex

مخورمندون max-warmand-un : مخنی قضاوت ، (پا) پیشداوری ، قضاوت قبلی .

مخوین max-wín : مخکې لیدونکی ، (پا) پیش بین ، مال اندیش ، (ان) provident, foresighted

مخویند max-way-and : مخوینه (-->) کوونکی ، غیب ویونکی ، (پا) پیشگو ، غیب گو ، (ان) foreteller, predictor .

مخوینه max-way-ana : مخوینگ ، وړاندې وینه ، مخوینا ، (پا) پیشگویی ، غیب گویی ، (ان) forecasting

مخویني max-win-ī : مخکې لیدنه ، (پا) پیش بینی ، مآل اندیشی ، (ان) foresight, forecast

مخه بند maxa-band : مخبند ، (پا) پیش بند ، پیشگیر ، پیش دامن ، (ان) apron, pinafore, bib

مخه ښه maxa-ṣa : خدای پاماني ، خدای سپارلی ، (پا) پدرود ، بدرود ، خدا حافظی ، بامان خدایی ، خدا نگهدار ، (عر)

وداع ، توديع ، (پر مخه دې ښه! خدا يارت) ، (ان) gooby(e), adieu, farewell

مخې max-áy : موخې ، کيسې؛ بدلګرې؛ سياله ، (پا) چيستان ، معمّی؛ زنيکه در بدل زنی به نکاح شعار داده شده باشد ؛ هم چشم ، مقابل (زن) .

مخېښود max-iṣ-ód : وړانديز ، (پا) پيشنهاد ، (ار) تجويز ، (ان) proposal, offer, suggestion

مخينه max-iná : (پا) پيشينه ، (عر) سابقه ، (ان) past record, antecedent background, precedent

مخينه وال maxina-wā́l : مخينه (سابقه) لرونکی ، (پا) سابقه دار ، با پيشينه ، (ان) precedented, having a past record

مخيونی max-yún-ay : پرمختلونی ، (پا) پيشرو ، پيشگام ، پيشتاز ، پيشقدم ، مترقی ، (ار) ترقی پسند ، (ان) pioneer, progressive

مرجوڼا marǰuṇā́ : غوټه وهونکی؛ دمرغلرو پلټونکی ، (پا) صياد مروارېد ؛ شناور ، (ان) diver: pearl fisher

مرستاوړون mrast-awṛ-ún : هغه کړاوړون (فعلي صرف) چې د مرستيالکړ (معاون فعل) په مرسته تر سره کېږي ،

پا) تصریف فعلی با کمك فعل معاون ، (ان) periphrastic conjugat

مرستلیکی mrast-lik-áy : مرستیال کتاب ، درسي مرستیال ، (پا) کتاب ممد درسی ،

مرستمهال mrást-mahál : د یوه مرستیال توك (کومکي عنصر) په مرسته منځته راغلې فعلي زمانه ، (پا) زمان فعلی که توسط عنصر کمکی یی افاده میگردد ، (ان) periphrastic tense

مرستندوی mrast-an-dóy : مرستی ، مرستیال ، مرسته کوونکی ، (پا) دستیار ، مدد گار .

مرستون mrast-ún : پالنځی ، (پا) مرستون ، دارالمساکین ، دارالیتام ، گدا خانه ، مسکین خانه ، (ان) poorhouse

مرسته ـ ملگرتیا mrásta-malgartyắ : لاس وس ، مرسته ملاتړ ، (پا) کمك و دستگیری ، تعاون و تساند .

مرستی mrast-áy : مرستیال ، مرستندوی ، (پا) دستیار ، کمکی ، پایدو ، یار ، یاور .

مرستیال mrast-yắl : همکار ، مرستندوی ، (پا) دستیار ، (عر) معاون ، وکیل ، (ان) assistant manager.

vice-, deputy manager

مرستیالسیند mrast-yā̃l sind : د سیند مرستیال، (پا) معاون دریا ، دریای معاون .

مرستیالکړ mrast-yâl-kaṛ : مرستیال (کومکي) فعل، (پا) فعل معاون (ان) auxiliary verb

مرستین mrast-ín : (د وزیر) مرستیال، (پا) معین (وزیر)، (ان) deputy (minister)

مرغلین marǵal-ín : د مرغلرې اړوند، لکه مرغلره؛ دهارلړ، (پا) منسوب به دُر (مروارید)؛ بند مروارید،

مرغومی marǵumay : ورغومی، سېرلی؛ لسمه لمریزه میاشت (جدی)، (پا) دی، دیماه، (عر) جدی، (ان) (22 Dec- 21 Jan)

مرکاوو marak-āw-ú : جرګاوو، مرکه چي، جرګتو، (پا) مصاحبه کننده؛ مصالحه کننده، جرګه کننده، (ان) adviser, counseller; compromiser; interviewer

مرګخپانی marg-capā̃ṇ-ay : مرګخپنی، مرګخپن، مرګونی، مرګ راوړونکی، (پا) مرګبار، (ان) deathful, deathly, deadly, deathy, mortal

مرګ و ژوند marg-o-žwánd : مرګ و ژواك، (پا)

مرگ و زنده گی .

مرمرپړی marmar-pażay : مرمرین بدن ، سپین مخی ، ښکلی ، (پا) مرمرین بدن ، زیبا .

مرمرتوړاند marmar-toẓ-ănd : مرمرتوږونکی ، (پا) مرمرتراش ، (ان) marble grinder, marble cutter

مرمروزمه marmar-wázma : لکه مرمر ، د مرمر وغوندي ، (پا) مرمرنما ، (ان) marbled, marble-veined

مرمرین marmar-ĭn : له مرمر وجوړ ، لکه مرمر ، مرمري ، (پا) مرمرین ، مرمری ، (ان) marmoreal, marbly

مرنۍ maraṇáy : کباړی ، غدکه ، (پا+ عر) ردا ، دلق ، (ان) robe, gown, wadded, cloak

مرۍ خوږ maray-xúẓ : ستوني خوږ ، د مرۍ (ستوني) درد ، (پا) گلون دردی ، گلو درد ، (ان) sore throat, angina

مرۍ خوږی maray-xúẓ-ay : د مرۍ په خوږ (درد) اخته ، (پا) گلون درد ، مبتلا به درد گلون .

(د) مریيتوب پېر (da) mrayi-tób-per : د غلامۍ دور ، (پا) دورهٔ غلامی ، دورهٔ برده گی ، (ان) slavery period

مرییوال mrayi-wā̆l : د مريي يا مرييانو ساتونكى ، (پا) برده دار ، صاحب غلام .

مړپالنه maṛ-pāl-ána : د مړي پالنه (پرستش) ، (پا) مرده پرستی ، (ان) necrolatary

مړخوږى mar-xúẓ-ay : په نري رنځ (سل) اخته ، مړهكى ، (پا) مبتلا به مرض سل ، (عر) مسلول ، (ان) tuberculous, tubercular

مړزړى maṛ-záṛ-ay : مړغونجا ، (پا) مرده دل ، مردنى ، (ان) deadhearted

مړزگه خور mṛazga-xór : كجير ، درنگه خور ، (پا) لاشخور ، كرگس ، (ان) carrion buzzard, vulture

مړستون maṛ-a-stún : مړيستون ، مړستخونه ، مړستان ، هديره (پا) گورستان ، قبرستان ، (عر) حضيره ، (ان) cemetery, graveyard

مړنښه maṛ-náṣa : هغه بيرغ ډول ليكنښه (-->) چې د يوه مړ شوي په نامه پسې د ليندیو دننه (P) كښل كېږي او عيسوى نړى يى د صليب په ډول (†) كاږي .

مړولاند maṛ-wlā̆nd : مړولونى ، مړى پر ېوونكى ، مړى مينځونكى ، (پا) مرده شوى ، مرده شور ، (عر) غاسل ، (ان)

washer of the dead

مړولن maṛ-wlán : مړي پرېونه (مينځنه)، (پا) مرده شويی، (ان) washing of the dead

مړولنځ mar-wlánj : د مړي ولنځی، د مړي د مينځلو ځای، (پا) مرده شوی خانه، غسالخانه، (ان) mortuary, place for washing the dead

مړه ژبه mṛá-žába : هغه ژبه چې له پېړې راهيسې له گړهاره (تکلمه) لوېدلې وي، مړ ژواندې ژبه، (پا) زبان مرده، (ان) dead language

مړيځی maṛi-jáy : د مړي اېښوولو ځای، مړيخونه، (پا) مرده خانه، محل امانت مرده، (ان) deadhouse

مړي دود maṛi-dód : د مړي دود او پړاسم، (پا) مراسم مرده داری.

مړي لېږد maṛi-lézd : د جنازی لېږدونه، درنگه لېږد، (پا) مرده کشی، انتقال جنازه، (ان) conveyance of the dead to the cemetery

مړينشمېر mṛin-šmér : د مړو شمار، (پا) احصائيه (آمار) وفيات، شمارش مرگ و مير، (ان) statistics of deads

مزدك mazdák : نمنځخونه، جومات، (پا) مزگت، پرستشگاه، عبادتگاه، (عر) مسجد؛ معبد، (ان) temple, place of worship; mosque

مزدکماڼۍ mazdak-mạṇáy : د مزدك (معبد) ماڼۍ، (پا) قصر معبد، کاخ عبادتگاه، (ان) temple palace

مږکمار maẓ-ak-mắr : (پا) موش خرما، سمور، (ان) squirrel

مسلمان مېشتی masalmān-mést-ay : چېرې چې مسلمانان اوسېږي، (پا) مسلمان نشین.

مشراستازی mášar-astā́zay : د مشرانو جرگې (سنا) غړی، (پا) عضو یا وکیل سنا، سناتور، (ان) senator

مشرانو جرگه mašrā́no-ǰargá : د سنا جرگه، (پا) مشرانو جرگه، مجلس سنا، مجلس اعیان، (ان) senate

مشرتابه پله mášar-tābá-ḍála : --> مشره پله.

مشره پله másra-ḍala : (د) مشرتابه پله، مشریزه پله، سرغندویه پله، (پا) هیئت رهبری، هیئت رئیسه، (ان) presidium

مشلیکی maš-lik-áy : جیبي کتاب، (پا) کتاب جیبی،

کیف یا دفتر بغلی ، (ان) pocket-book

مښلی maṣ-ál-ay : موښلی (اواز) ، (پا) سایشی (آواز) ، سایواچ ، (ان) continuant, spirant, fricative (sound)

مښود maṣód : --> مهکاوی .

مښودی maṣ-ód-ay : (نیم) کارېدلی ، دویم لاس ، (پا) (نیم) مستعمل ، دست دوم ، دستخورده .

مغازه وال maɣáza-wǎl : مهوال ، دلوی پلورنځي څښتن ، پلورنځیوال ، (پا) مغازه دار ، دکاندار .

مښی maṣ-áy : مښنه ، چاپي ، (پا) ماش ، ماساژ ، مشت و مال (کردن) . (ان) massage

ملاتړی mla-táṛ-ay : ملاتړ (کوونکی) ، پلوي ، (پا) پشتیبان ، طرفدار ، حامی ، (ان) supporter, buttress, back

(د) ملاتیر (da) mta-tír : شمزۍ ، (پا) ستون فقرات ، (ان) spinal column

ملالۍ زیږنتون malaláy-zeẓ-an-tún : د دویم انګلو- افغان جنګ د اتلې ملالۍ په نامه د کابل یو زیږنتون (پا) ملالی زیژنتون ، زایشگاهی به نام ملالی ، قهرمان زن معرکهٔ میوند (در کابل) .

مل پاسوال mál-pās-wā́l : څارندويي (پوليسي) برید جنرال (-->) ، (پا) سر لشکر ، معادل برید جنرال نظامی در څارندوی (پولیس) ، (- ان) major general (police)

ملتوك mal-tók : مله بڼه ، مغه اواز ، څپه یا څپیز غونډ چې ځانته يې جلا کومه مانا يا ګرايمري چار نه څرګندېږي ، بلکې له نورو توکو سره يې چارو مانا جوتېږي ، (ان) formative

ملګري ملتونه mal-gári-melatúna : ملګري ولسونه ، (پا) ملل متحد ، سازمان ملل متحد ، (ار) اقوام متحده ، (ان) United Nations (U.N.)

مله غونډله mlá-ɣwanḍla : څرمه غونډله ، ملګرتيايي غونډله ، فرعي جمله ، (پا) جملهٔ فرعی ، بند فرعی ، (ان) (subordinate) clause

ملي پخلاينه milí-poxlā-yána : ملي روغه جوړه ، ملي پخلاتوب ، (پا) آشتی ملی ، مصالحهٔ ملی ، (ان) national reconciliation

ملي روغه جوړه milí-róɣa-ǰóṛa : ملي روغه سوله ، ملي پخلاينه ، (پا) مصالحهٔ ملی ، واگذاری ملی ، سازش ملی ، آشتی ملی ، (ان) national compromise, national

reconciliation

منځاوړون manj-awṛ-ún : هغه نوم اوړون (اسمي گردان) چې داړوند نوم د منځني واول په بدلون سره تر سره کېږی ، (پا) تصریف اسمی که در نتیجهٔ دیگر گونی واکهٔ وسطی صورت میگیرد ، (ان) internal flexion (inflexion)

منځبېواکوږی mánj-be-wāk-wáẓay : منځنی بېواکغونډ ، (پا) خوشهٔ همخوان میانی ، (ان) middle cluster

منځپانگه manj-pănga : (پا) درونمایه ، گنجایش ، (عر) محتوی ، ظریقیت ، (ان) containing, content

منځپانگیز –anj-pang-íz : د منځپانگې (محتوا) اړوند ، (پا) محتوایی ، درونمایه یی .

منځپیرې امرنې : manj-pėr-e-amr-áne منځدوره یي انتخابات ، (پا) انتخابات میان دوره یی .

منځپیښې (غونډله) : manj-peṣe (ɣwánḍla) (پا) (بند) معترضه ، (جملهٔ) معترضه ، (ان) paranthetical (clause)L parenthesis

منځتاړی manj-tăṛay : هغه تاړی یا وند چې دوه خپلواك ژبني توکه سره تړي (کوراکور) ، (پا) میانوند ، (ان)

infix

منځتالوييز manj-tālu-íz : مغه اواز چې د تالو منځ ته د ژبې په ورجگېدو ادا کېږي، (پا) میان کامی، (ان) mediopalatal

منځتشی manj-tas̆-ay : پر، گوگ، پوچ (پا) میان خالی، میان تهی، پوك، پوچ (ان) empty, hollow, devoid, prolix

منځتوك manj-tók : منځنی توك (توکی)، (پا) عنصر مابینی، اخشیج میانی، (ان) middle elemeut

منځتولی manj-tól-ay : د منځني تول (وزن) لرونکی، (پا) میان وزن، (ان) middleweight

منځټکی manj-ṭákay : منځنی ټکی، (پا) نقطهٔ مرکزی، (ان) middle point

منځدریځی manj-daríj-ay : نرمدریځی، منځلاری، (پا) دارای موقف معتدل، میانه رو، معتدل (شخص)، (ان) temperate, moderate (person)

منځدریځي manj-darij-í : نوم دریځي، منځلاري، (پا) اعتدال، موقف (سیاسی) معتدل، میانه روی، (ان) moderation

منځزړی manj-zaṛay : مرکزي هسته، (پا) هستهٔ مرکزی، (ان) nucleus

منځشونديز manj-šund-īz : غبرگشونديز اواز (لکه م، ب)، (پا) میان لبی، (ان) bi-labial

منځغاښيز manj-ǵāṣ-īz : د غاښو پر منځ ادا کېدونکی اواز (صوت)، (پا) میاندندانی، (ان) interdental

منځغکي manj-aǵák-i : مغزباب، (پا) مغزیانه، مغزیات.

منځلاری manj-lā́r-ay : منځدریځی، (پا) میانه رو، معتدل، (ان) moderate

منځلاري manj-lār-í : منځدریځي، منځنی دریځ، (پا) میانه روی، اعتدال، (ان) moderation

منځمنگی manj-máng-ay : منځ عمری، د منځني عمر خاوند، (پا) میان سال، (ان) middle-aged

منځمهالی manj-mahā̆l-ay : لېږدپېږی (حکومت ...)، عبوری یا انتقالی.

منځنی ختيځ manjanáy-xatīj : (پا) خاور میانه، (ان) Middle east

منځنی خج manj-an-áy-xaǰ : مغه خج (فشار) چې

دويي په منځ کې راځي، (پا) تکيه يا فشار ميانی، (ان)
middle accent

منځنی الماني manj-an-ay-alman-í : منځنی جرمني (ژبه)، (پا) المانی میانه، (ان) Middle German

منځنی انګرېزي manj-an-ay-angrezí : (پا) انگلیسی میانه، (ان) Middle English

منځنی پارسي manj-an-ay-parsí : **پهلوي،** (پا) پارسی (فارسی) میانه، (ان) MIddle Persian

منځنی پرانسي manj-an-ay-prans-i : (پا) فرانسوی (فرانسهٔ) میانه، (ان) Middle French

منځنی ټيټه الماني
manj-an-ay-ṭíṭa-alman-í : (پا) المانی (جرمنی پایینی میانه، (ان) Middle Low German

منځنی ساکي manj-an-ay-sak-í : منځنی خوتني يا ختني، (پا) ختنی (ساکی)، میانه(ان) Middle Sakian, Khotanese

منځنی سمندرګی
manj-an-ay-samandar-gay : (پا) بحیره مدیترانه، دریای مدیترانه، (ان) Mediterranean Sea

منځواټنی manj-waṭán-ay : (. پا) میان منزل، میان برد، (منځواټنی توغندی : راکت و یا موشك میان برد) .

منځنی ښوونځی : manj-an-áy-ṣow-an-jáy (پا) مکتب متوسطه، دبیرستان، (ان) middle school

منځوال manj-wā́l : --> منځیز .

منځوال خپلواك : manj-wā́l-xpal-wā́k : مغه خپلواك (واول) چې د ژبې د دریغ له مخې د پورتني او کښیني په منځ کې ادا کېږي (o,e,a) ، (پا) واول میانی به اساس موقف بالایی و پایینی زبان، (ان) mid-vowel

منځوالکړ manj-wā́l-kaṛ : انعکاسي کړ (فعل)، غبرگونکړ، (پا) فعل انعکاسی، (ان) reflexive verb

منځواله تودوخي manj-wāla-tawd-uxí : منځیزه یا منځواله تودوخه، (پا) مرکز گرمی، (دستگاه) حرارت مرکزی، (ان) central heating (system) (جر) zentralheizung

منځومانه mánj-o-maná : مینځ ومانه، منځکوره، منځگوړی، منځوال، منځنی، (عر) بین البین، اوسط، (پا) میانه، میان، وسطی، میانی، (ان) middle, center, median

منځونی manj-wán-ay : منځقدی ، (پا) میانه قد ، میان قد ، (ان) middle-sized

منځی manjáy : هغه ځای چې په منځ کې وي (مرکز) ، (پا) مرکز ، میان ، (ان) centre, center, middle

منځیز manj-íz : منځوال ، (پا) میانه ، میانی ، مابینی ، (ان) central

منځیزول manj-iz-awál : منځوالول ، (پا) تمرکز دادن ، حواس خود را جمع کردن ، (ان) centralize, concentrate

منځیزونګ manj-iz-aw-áng : منځیزونه ، تمرکزونه ، (پا) تمرکزدهی ، متمرکز ساری ، (ان) contralization, concentration

منځینه manj-iná : مستوی صیغه ، مخنثه صیغه ، منځینه نوری ، (پا) صیغه یا جنس مخنث ، (ان) neuter

منښت manáṣt : منل کېدنه (د چاپه حضور) ، (پا) پذیرش ؛ تصویب ، منظوری ، قبولي ، (ان) acceptance; reception; admission, o.k. (okay)

منښت اړیکوییکی man-áṣt-aṛík-wayí-kay : هغه اړیکوییکی چې د جملې مانا مثبتوي (که څه هم) ، (ان)

concessive conjunction

منښته man-áṣt-a : (نذر) مننه ،(پا) قبولی (نذر) .

منگنی man-ga-náy : دمني اړوند (مربوط)، (پا) خزانی ، تېرماهی ، پاییزی ، (ان) autumnal

منگولور mangwal-wár : د غټومنگلو څښتن ، (پا) با چنگالهای کلان ، چنگالی ، (ان) forked, with big clutches

مننه manána : کور ودانی ، (پا) سپاس ، قدرداني ، (عر) تشکر ، شکریه ، (ان) thanking

موټنیوی muṭ-niw-áy : څارنه ، په موټي کې نیونه ، کنټرول ، (پا) جلوگیری ، نظارت ، (ان) control

موټنیو muṭ-níw : مخنیو ، څارونکی ، څارند ، کنټرولر ، (پا) نظارت کننده ، جلوگیری کننده ، (ان) controller

موخن mox-án : هدفمن ، مقصدي ، مطلبي ، (پا) هدفمند ، صاحب مقصد ، مطلبی .

موخنتیا mox-an-tyá : هدفمني ، (پا) هدفمندی ، (ان) aiming

موخنیوی mox-niw-áy : موخه نیونه ، مقصد ټاکنه ، (پا) هدف گیری ، (ان) aiming, sighting

موخه مار moxa-mâr : (پا) نشانزن .

مورچه بند morča-band : سنگر نیولی ، مورچه ټینگی ، د تیارسئ په حال کې ، (پا) سنگر گرفته ، سنگر گیر ، به حالت آماده باش ، (ان) in a state of readiness

مورنی ژبه mor-an-áy-žaba : هغه ژبه چې له خپلې مور یا بل چا څخه ړومبی ځل زده کړ شوې وي ، (پا) زبان مادری ، (ان) mother tongue

مورنیوه mor-níw-a : دیني مور ، (پا) مادر خوانده ، (ان) adopted mother, godmother

موروا کي mor-wák-í : (پا) مادر سالاری ، (ان) matriachy, matriachal

موره وهنه mora-wah-ána : ستتومنه ، خالوهنه ، (پا) خالکوبی ، واکسیناسیون ، (عر) تلقیح ، (ان) vaccination

مورینه ژبه mor-ína-žaba : هغه زړه او مړه ژبه چې نورې ژبې ترې رازېږېدلې وي ، (پا) زبان منشاء ، زبان اصلی ، زبان مادر ، (ان) mother tongue

مول mol : دېگړی ول چې له غوړونو او زنې څخه راچاپېرېږي ؛ د خبرې ببخ ، (پا) شف دستار که گوشهاو زنخ به

آن می بندند ؛ راز و کنه سخن ، حقیقت سخن .

موم وزمه mum-wázma : لکه موم ، د مومو غوندې ، (پا) موم مانند .

موندغالی mund-ǰā́lay : موند ځای ، موندنځی ، د موندنې (میندنې) ځای ، (پا) محل کشف (آثار عتیقه) .

مهال mahā́l : وخت ؛ د کړ (فعل) زماني اړخ ، (پا) زمان ؛ وجهٔ زمانی فعل ، (ان) *time*; tense

مهالپېر mahāl-pér : زماني پېر (دور) ، (پا) مقطع زمانی ، دور زمانی ، برش زمانی .

مهالڅاری mahāl-cār-ay : د کار وخت څارونکی ، (پا) متصدی اوقات کار ، (ان) time-keeper

مهالکښود mahāl-ks-ód : د مهال اندازه لیکنه ، (پا) زمان نگار ، (ان) chronograph

مهالمېچ mahal-meč : د مهال (وخت) دمېچنې (اندازه کونې) اله ، (پا) زمان سنج ، (ان) chronometer

مهالنی mahāl-an-áy : مهالیز ، د مهال (وخت) اړوند ، (عر) موقوت ، موقت .

مهالنۍ mahāl-anáy : خپرونه ، (پا) جریده ، نشریهٔ موقوته ، (ان) periodical, journal

مهالوېش mahāl-wēš̌ : (پا) تقسیم اوقات، برنامهٔ ساعات، (ان) time-table, program(me)

مهالویی mahā́l-wayáy : زماني ویی (کلمه) یا کړ (فعل) (پا) واژهٔ زمانی (فعل)، (جر) zeitwort

مهالیز mahāl-íz : مهالنی، د څه وخت لپاره، (پا) موقتی (عر) موقوت، موقوته، (ان) temporal, provisional

مهمل ترړنگ mohmál-taṛ-áng : مغه ترړنگ (ترکیب) چې له دوو رغندو توکو (وییونو) يې يو يا دواړه مهمل (بې مانا) وي (لکه څوکی موکی یا کلك پلك)، (پا) ترکیب مهمل (کتاب متاب).

میانچې myān-čé : میاچې، ماچې یوراز مکروني، (پا) آش (بریده)، اسپگتی، قسمی ماکرونی (مکرونی)، (ان) spaghetti

میاشتنی máyāšt-an-áy : میاشتینی، میاشتیزه (خپرونه)، (پا) ماهنامه، (مجلهٔ) ماهیانه (ماهانه)، (ان) monthly (magazine)

مې me : دپښتو آبېڅې (الفبې) پنځویشتم توری «ل»، (پا) حرف بیست و پنجم الفبای پشتو «ل».

می پلو may-paláw : له میو سره پوخ شوی پلو (پولاو)، له میو سره پخشوې وريجې، (پا) ماش پلو .

مېچپوهنه meč-poháná : د شکلونو د مېچ علم، (عر + پا) هندسه، (ان) geometry

ميربچه کوټ mirbača-cóṭ : د کابل شمال ته د يوې ولسوالی نوم، (پا) نام ولسواليی (حکومتی محلی) در شمال کابل .

ميرزاييوال mirzā-yí-wā́l : بيروکرېټ، بيروکرېټسټ، (پا)ديوانسالار، مرزا قلم، (ان) bureaucratist

ميرزاييواله mirzā-yí-wā́la : ميرزاييتوب، بيرو کرېټېزم، (پا) ديوانسالاری، مرزا قلمی، (ان) bureaucratism

ميرويس ميدان mirwáys-Maydā́n : د کابل ښار يوه څلارزي (څلورلاري)، (پا) چهار راهيی در شهر کابل .

مېشتځی meśt-jáy : استوګنځی، مېشتځای، (پا) محل اقامت و سکونت، قرار گاه، مقر، (ان) residence, dwelling place; domicile, residence, seat

مېشتن meśt-án : استوګن، اوسند، اوسېدونکی، (پا) باشنده، ساکن (ان) resident, dweller

مېشتوړ meš̌-waṛ : د مېشتېدنې يا مېشتونې وړ، (پا) قابل اسکان، قابل سکونت و بود و باش، قابل جايگزينی و اقامت، (ان) habitable, fit to live in

مېله ځی mela-jáy : هوساينځی، د سيال ځای، د مېلې ځای، پارك (پا) جای مېله، تفرجگاه، استراحتگاه، آسايشگاه، (ان) park, picnic place; rest house, sanatorium

مېلمځی melma-jáy : (کوچنی) مېلمستون، اوجره، ديره، بېټك، (پا) مهمانخانه، مهمانکده، مهمانسرا، (ان) hostel, hotel, motel, guesthouse

مېلمه پال melma-pā́l : مېلمه پالونکی، مېلمه دوست؛ کوربه، مېزبان، (پا) مهماندار؛ مهمان نواز، مهماندوست، (ان) host; hospitable

مېلمه پالنه melma-pāl-ána : مېلمه دوستي؛ کوربني، (پا) مهمانداری؛ مهمان نوازی، مهماندوستی، (ان) hosting; hospitality

(ښار) مېنه ṣār-ména : د ښار ناحيه، د ښار کندی، (پا) ناحيهٔ شهری، (ان) (city) district

مینه وال mina-wā́l : لېوال، کازمن، (پا) علاقمند، هوا خواه، (ان) interested

مینه والتیا mina-wal-tyā́ : لېوالتیا، مینه، مینه ناکي (پا) علاقمندی، علاقمندی، هواه خواهی، (ان) interest, attachment

مینه وړتیا mina-waṛ-tyā́ : گرانوالی، گرانښت، مینه ناکي، (پا) عشق ورزی، مهرورزی، مهروری، عاشقی، (عر) محبوبیت، مرغوبیت.

مینه وړی mina-wáṛ-ay : مین، دمینې وړ، (پا) مهرور، مهرورز، دلداده، (عر) عاشق؛ معشوق، محبوب.

میوند څلی maywánd-cálay : په میوندواټ (کابل) او میوند ولسوالۍ کې د میوند جنگ یادگار، (پا) آبدهٔ میوند (در شهر کابل و ولسوالی میوند).

میوند روغتون maywánd-roγ-tún : په کابل کې د یوه روغتون نوم، (پا) میوند روغتون، شفاخانهٔ میوند (کابل).

میوندواټ maywánd-wā́ṭ : په کابل ښار کې د یوه سړك نوم، (پا) میوند وات، جادهٔ میوند (کابل).

مېوه يي mewa-yí : د مېوې اړوند، مېوه لرونکی، (پا) میوه دار، (عر) مثمر.

(د) مېوې سمون شرکت (da)

mewe-samún-šerkát : په کابل کې دمېوه پاکۍ یو شرکت؛
(پا) یکی از شرکت های میوه پاکی در کابل .

* * *

(ن)

نـا اړ nā-áṛ : بې اړې، بې اړتيا، (پا) بې نياز، غير محتاج، (ان) free from want,

نـا اړين nā-aṛín : ناړين، بې اړتيا، (پا) غير ضروری، غير لازم، بی لزوم، unnecessary, undisirable, non-essential

نـا ازمايلی nā-azmāy-ál-ay : بې ازمېښته، بې تجربه، نازمويلی، (پا) بی تجربه، نا آزموده، خامدست، (ان) untried, inexperienced

نـا استوګن (سفير) : nā-stog-án (safír) نامېشت، نامېشتی (سفير)، (ار) ګشتی (سفير)، (پا) (سفير) غير مقيم، (ان) non-residencial. roving (embassador)

نـا باندې nā-bánde : (پا) ناموافق، ناسازګار،

مخالف، ضد، ناهمآهنگ، (ان) disagreeting, adverb, opposed, against, contrarious

نابانډی nā-bānḍáy : نابانډی، نابانډېوالی، (پا) ناسازگاری، عدم موافقت، (ع) اختلاف، مخالفت، (ان) discordance, opposition, antagonism

نباوری nā-bāwár-ay : ناویسا، خامباوری، بې باوره، شکمن، (پا) نا معتقد، غیر معتقد، بی باور، بی اعتماد، (ان) incredulous

نباوري nā-bāwar-í : ناویسایي، خامباوري، (پا) عدم باور، ناباوری، عدم اعتقاد، بی اعتمادی، عدم اعتماد، غیر موثق، غیر قابل قبول، (ان) distrust, irreliable

نابرابری nā-bar-ā-bar-áy : نابرابري، بې نیاوي، (پا) نابرابری، عدم مساوات، بیعدالتی، (ان) unequality, injustice

نابرخمن nā-barx-mán : بې برخې، بې بخرې، (پا) نا بهره مند، نا بهرور، نا برخوردار، (عر) محروم، (ان) bereaved, dispossessed, divested

نابری nā-bár-ay : نابریالی، نابریال، (پا) ناکامیاب، ناکام، ناموفق، (ان) Failed, unsuccessful

نابری nā-bar-áy : نابریالیتوب ، نه بری ، (پا) ناکامی ، (ان) Failure,failing, unsuccess

نابسیا nā-bas-yá : نابسنده ، بې قناعته ، نامکفی ، (پا) غیر قانع ، بی قناعت ، نامکفی ، (ان) insufficiency

نابسیاینه nā-bas-ayāná : نا بسیاوالی ، نه بسیاینه ، نه قناعت ، نه کفایت ، (پا) عدم قناعت ، عدم اکتفاء ، عدم اکفاء ، (ان) insatiation

نابشپړ تېر مهال : nā-báš-paṛ-ter-mahál همپشنی یا روږد تېر مهال ، استمراري یا اعتیادي ماضی ، (پا) ماضی یا زمان گذشتهٔ ناقص ، ماضی استمراری و یا اعتیادی ، (ان) imperfect tense (continuous, habitual)

نا بشپړ کړ nā-báš-paṛ-káṛ : نا مطلق یا استمراري کړ ، (پا) فعل استمراری ، (ان) imperfect (verbal)tense

نابشپړ کړ ستاینوم

nā-báš-paṛ-káṛ-stāy-núm : وسمهال کړ ستاینوم (لکه خوځند) ، (پا) صفت فعلی حال ، (ان) imperfect participle, present, participle

نابشپړه همرنگي : nā-bašpaṛa-hamrang-i نیمګړې همرنګي (غږپوهنه) ، (پا) همگونی ناقص ،

نابوخت nā-bóxt : وزګار ، (پا) نامصروف ، بېکار ، (ان) unbusy, workless

نابوختیا nā-boxt-yā́ : وزګاري ، (پا) عدم اشتغال ، عدم مشغولیت ، بېکاری ، (ان) joblessness, being unoccupied

ناپازی nā-pā́z-ay : بې پازې ، نامسئوول ، (پا) نا مسئوول ، غیر مسئوول ، (ار) غیر ذمه دار (ذمه وار) (ان) irresponsible, unacountable

ناپاسی nā-pā́s-ay : بې پاسه ، بې سترګو ، بې لیازوپاس ، (پا) ناسپاس ، ناممنون ، بی لحاظ و بی پاس ، (ان) ungrateful, unthankful

ناپاسي nā-pās-í : بې پاسي ، ناشکرۍ ، بې لحاظې ، بې لوزي ، ناسپاسی ، (ان) ingratitude, thanklessness

ناپاللی nā-pal-al-ay : --> ناروزلی .

ناپام nā-pā́m : بې پامه ، (پا) بی احتیاط ، بی دقت ، (ان) carcless, incautios

نا پامور nā-pām-wár : د نه پام یا نه پاملرنې وړ ، له پامه لویدلی ، (پا) پیش پا افتاده ، غیر قابل توجه ، (ان trite, platitudinous

ناپامي nā-pam-ī : بې احتياطي، بې پامي، (پا) بى احتياطى، عدم دقت، (ان) improvidence, carelessness

ناپانګوالي ودې لار nā-pāng-wāl-í-wáde-lā́r : د ترقۍ غير سرمايه دارانه لار، (پا) راه رشد غير سرمايه دارى، (ان) non-capitalist road of devellopment

ناپاى nā-pā́y : ناپايه، بې بريده؛ کړنومى (مصدر)، کړنوموونکى، (پا) بى پايان، نا متناهى؛ مصدر، (ان) endless; infinitive

ناپاى بريدى nā-pāy-bríd-ay : بې حده، بې انتها، نامحدود، ناپايه، (پا) بى پايان، بى سرحد، بيحد، بيکران، ناپديد، نا متناهى، نا محدود، (ان) limitless, boundless, endless, indefinit, infinit

ناپاى تېر مهال nā-pā́y-ter-mahā́l : ناټيك يا ناجوت تېر مهال، (پا) ماضى غير معين، (ان) aorist

ناپايښته nā-pāy-áșta : <—— ناپايند .

نا پايند nā-pā́y-and : ناپايښته، ناپايېدونکى، کم پايښته، نه پاتېدونکى، (پا) ناپايدار، کم دوام، بيدوام، زود

گذر ، (ان) not durable, ephemeral

ناپایه بڼه nā-pā́ya-báṇa : ناڅاکلې بڼه (شکل) ، (پا) صورت یا شکل غیر معین یا غیر مشخص ، (ان) infinite form, finite form

ناپتمن nā-pat-mán : بې پته ، سپك ، سپك ورك ، (پا) بی شرف ، بی آب ، بی آبرو ، نا آبرومند ، بیحیا ، بیشرم ، (ان) disgraced, dishonored

ناپخلاینه nā-poxlā́-yána : نه پخلاینه ، نه پخلاتوب ، (ان) irreconcilability

ناپل nā-pál : ناپلی ، ناروا ؛ نابښلې ، (پا) غیر مشروع ، حرام ، غیر مجاز ، ناروا ؛ نابخشوده ، (ان) prohibited, inadmissable, illitimate; unforgivable

ناپلوی nā-paláw-ay : بې پلوه ، ببطرفه ، (پا) بیطرف ، غیر جانبدار ، (ان) impartial, neutral

ناپلوي nā-palaw-í : ببطرفي ، بې پلوي ، (پا) بیطرفی ، غیر جانبداری ، (ان) impartiality, neutrality

ناپنځیز nā-panj-íz : ناطبیعي ، (پا) غیرطبیعی ، (ان) unnatural

ناپوځي nā-pawz-ī́ : غیر فوجي ، (پا) غیر تظامی ،

non military, civilian (ان)

ناپوهنيز nā-pohan-íz : ناپوهنيز ، نا علمي ، (ان) un-scientific

ناپېژندگلو nā-pežand-galó : ناپېژندوی ، ناپېژندويه ، نابلذ ، ناولد ، (پا) ناشناس ، ناآشنا ، ناشناخته ، (ان) disguised, unknown

ناپېژندوی nā-pež-and-óy : ناپېژندويه ، ناپېژندگلو ، نا مشهور ، (پا) ناشناس ، ناشناخته ، نا شناخت ، (ان) unknown, disguised

ناپېيلتوب nā-peyal-tób : --> ناپېيلتيا .

ناپېيلتيا nā-peyal-tyā́ : ناترلتيا ، ناپېيلتوب ، (پا) بيطرفی ، عدم انسلاك ، (ان) non alinment

ناپېيلی nā-peyálay : ناترلی ، بې پلوه (په بهرني سياست کې) ، (پا) بېطرفه ، غير منسلك (در سياست خارجی) ، (ان) unaligned, neutral

ناپېيلی او ناترلی

nā-peyálay-aw-nā-taṛálay : بېخي ناپېيلی ، (پا) بکلی غير منسلك .

ناتار nā-tā́r : تالان ، لوټ ؛ تېری او ظلم ؛ ناورين ، (پا)

تاراج؛ جبر و ستم؛ زحمت و مشقت؛ فاجعه، (ان) plunder; cruelty; catastrophe

ناتار ځپلی nātā́r-japál-ay : ناتار وهلی، غمځپلی، (پا) مصیبت زده، فاجعه زده، (ان) tragic, afflicted, clamity

ناتارگر nātār-gár : تالانگر، گرگر؛ ناورینگر، (پا) تاراجگر؛ ستمگر؛ فاجعه آور، (ان) plunderer, cruel

ناتړاوړون nā-táṛ-awṛ-ún : (د ایرلینډی ژبې) د ساده افعالو گردان، (ان) non-compound Flexion

ناتړوالی nā-taṛ-wā́l-ay : ناړوندي، (پا) ناهمبستگی، (ان) disjunction

ناتکی nā-ták-ay : ایکي یو، بې جوړې، بېساری، بې بړه، (پا) یکتا، بی جوره، بی مانند، بی مثال، بی همتا، بی عدیل، (ان) unparalleled, unexampled, peerless, unmatched

نا تېر مهال nā-ter-mahā́l : اوسنی او راتلونکی زمانه، (پا) زمان حال و آینده، (ع) مضارع، (ان) tense common to the present and the future

ناټیک na- ṭík : ناسم؛ ناجوټه، ناڅرگند، (عر) مبهم ،

مجهول، غیر معین، (ان) indefinit

ناټیك پېژند nā-ţík-pež-ánd : ناټیك پېژندوییکی، (پا) حرف تعریف (نکرهٔ) مبهم یا غیر معین، (ان) indefinite article

ناټیك کړاوړون nā-ţík-awr-ún : ناجوت (بېدوده) فعلي گردان، (پا) گردان فعلی نا منظم، (ان) indefinit conjugation

ناټیك نوماوړون nā-ţík-num-awr-ún : ناجوت نوم گردان (تصریف)، (پا) گردان رسمی غیر معین (بیقاعده)، (ان) indefinite declension

ناټیکنومځری nā-ţík-num-járay : مبهم ضمیر، ناجوت ضمیر، (پا) ضمیر مبهم، (ان) indefinite pronoun

ناجوتمهالی nā-ǰawat-mahā́l-ay : ناهممهالی، دناټاکلي مهال اړوند، ناټیك مهالی، (پا) در زمانی، (ان) diachronic

ناجوتمهالې اواز پوهه

nā-ǰawat-mahā́le-awāz-póh-a : ناهممهالې اواز پوهه، (پا) واجشناسی در زمانی، (ان) diachronic phonemics

ناجوتمهالې پښویه

نامهمالې پښويه (گرايمر) : nā-ǰawat-mahā̆le-pasóya ،
(پا) دستور در زمانی ، (ان) diachronic grammar

ناجوتمهالې ژبپوهنه

nā-ǰawat-mahā̆le-žab-poh-ána : نامم مهالې ژبپوهنه ،
(پا) زبانشناسی ، در زمانی ، (ان) diachronic lingulstics

ناجوتمهالې غږ پوهنه

na-ǰawt-mahā̆le-ʃaẓ-poh-ána : ناممهالې غږ پوهنه ،
(پا) آوا شناسی در زمانی ، (ان) diachronic phonetics

ناچاپ nā-čā̆p : ناچاپ شوی ، ناچاپي ، (پا) غير مطبوع ،
(ان) unpublished, urprinted

ناچل nā-čál : ناچلی ، ناچلېدونکی ، کوټه ، درغلي ، (پا)
کاسد ، جعل شده ، جعلی ، تقلبی ، ساختگی ، (ان)
counterfeit, false

ناځوان nā-jwā̆n : ناځوانه ، نامېړه ، بې مېړانې ، (پا)
ناجوانمرد ، نامرد ، بی شهامت ، (ان) unmanly,
ungenerous

ناځواني nā-jwān-í : نه مېړانه ، (پا) عدم شهامت ،
نامردی ، ناجوانمردی ، (ان) dastardliness, foul play

ناځنځيري nā-janjir-í : برځنځيري (فونيم) ، (پا)

زبر زنجیری ، (ان) suprasegmental

ناڅپيز nā-cap-íz : ناهجايي ، (پا) ناهجایی ، غیر مجایی ، (ان) non-syllabic

ناڅرگند nā-cargánd : ناجوت ، ناښکاره ؛ نامشهور ، (پا) غیر صریح ، غیر مرئی ، غیر واضح ، غیر مشهور ، کم شهرت ، (ان) inexplicit, unclear; infamous, unknown

ناڅښتنی nā-caṣtán-ay : بېدين ، بېدينه ، بېگروهې ، ناگروهن ، توکيزوال ، (پا) بی دین ، دهری ، بی مذهب ، بی عقیده ، (ان) atheist, worldly, materialist

ناڅښتني nā-caṣtan-í : آړه ، بېديني ، (پا) بیدینی ، (عر) الحاد ، دهریت ، (ان) atheism, heresy, unbelief, apostasy

ناڅيز nā́-cíz : بې ارزښته ، (پا) ناچيز ، اندك ، بی ارزش ، بې اهمیت ، (ان) nugatory, worthless, petty

ناخجن nā-xaǰ-án : بې خجه ، بې فشاره ، (پا) بی فشار ، بی تکیه ، (ان) enclitic

ناخجنتيا nā-xaǰ-an-tyā̆ : بې خجي ، ناخجوالی ، ناخجنوالی ، بې فشاري ، (پا) بی فشاری ، (ان) enclisis

ناخړوبېدونکی nā-xaṛob-ed-únk-ay : نه

خڕوبپدونکی، (پا) سیراب نشدنی، (ار) ناقابل سیر، (ان) insatiable

ناخوال (۱) nā-xwắl : زارزهیر، ژوبل، زخمي، اندېښمن، (پا) پریشان، دل افگار، دل آزرده، (ان) offended, afflicted, wounded

ناخوال (۲) nā-xwắl : نه سړی، ناسیال، نا اهله؛ تیټ، (پا) نا اهل، نالایق، بی کفایت؛ فرومایه، پست، ناحق شناس، ناسپاس، (ان) incontinent, ungrateful, unworthy, incompetent, aberrant, mean

ناخوښی nā-xwáṣ-ay : ناخوښمن، ناراضي، مرور، زړه بدی، (پا) ناراضی، ناخرسند، ناخشنود، رنجیده، (ان) displeased, dissatisfied

ناخوښي nā-xwaṣ-í : نارضايي، زړه بدی، خوابدي، (پا) نارضائیت، ناخشنودی، رنجیده گی، (ان) dissatifaction, displeasure

ناخوندي nā-xwandí : نامصئون، بې یمنه، (پا) نامصئون، نا محفوظ، بی ایمن، (ان) non-immune, unsafe

ناخوندیینه nā-xwandi-yána : نامصئونیت، (پا)

عدم مصئونیت ، (ار) عدم تحفظ ، (ان) non-immunity

نادرپښتون واټ nādar-paṣtūn-wāṭ : (پا) یکی از جاده های شهر کابل ، نادر پښتون وات ، جادهٔ نادر پښتون .

نادرملی nā-darmál-ay : نه درملیدونکی ، نه رغېدونکی ، (پا) علاج ناپذیر ، (ان) incurable, irremediable, terminal .

نادوده nā-dóda : بې دوده ، بې رواجه ، بې نرخه ، (پا) نامروج ، غیر مروج ، غیر سنتی ، (ان) uncostumary, not in vogue

نارسی nā-rás-ay : نارسېدلی ، نه رسېدونکی ، نیمگړی ، وروسته پاتې ، نالاسرسی ، لنډ ، نابالغ ، (پا) نارس ، نرسیده ، نارسیده ، نارسا ، کوتاه ، منزل ، پس مانده ، غیر قابل دسترس ، نابالغ .

نارسي nā-ras-ī : وروستوالی ، وروسته پاتېوالی ، نیمگړتیا ، خامي ، لنډوالی ، (پا) عدم رسیده گی ، عدم دسترسی ، نارسی ، نارسایی ، پس مانده گی ، خامی ، کوتاهی ، ناقص ، (ان) unapproach

نارسېدلی nā-ras-ed-ál-ay : نارسی ، (پا) نارس ، نارسیده ، (ان) unarrived, unreceived

نـاربشتینی na-raşt-ín-ay : نارشتینی ، ناسم ، ناواقعي ، (پا) غیر راستین ، غیر واقعی ، غلط ، نادرست ، دروغین ، (ان) wrong, erroneous, incorrect, irreal, irrealistic

نـاروا na-rawā : نامشروع ، ناقانوني ، نادوده ، (پا) نامشروع ، غیر قانونی ، (ان) illegal, illicit, illegitimate, improper

ناروزلی na-roz-ál-ay : ناروزل شوی ، (پا) تربیت نشده ، (ان) untrained, unnurtured

نـاروږدی na-rúẓd-ay : بې عمله ، نامعتاد ؛ نااېل (ژوی) ، نابومه ، (پا) غیر معتاد ، بی عمل ، بې اعتیاد ؛ غیر اهلی (حیوانات) ؛ غیر عادی ، (ان) unhabituated; unaddicted

نـاروږدي na-ruẓd-í : بې عملي ، نا معتادي ، نااېلي ، نابومي ، (پا) بې اعتیادی ، عدم اعتیاد ؛ غیر اهلی بودن ، (ان) unhabituation; unaddiction

ناروږدی خپلواك na-rúẓday-xpal-wák : غیر عادی واول ، (پا) واکهٔ غیر عادی ، (ان) abnormal vowel

نـاروغتیایي na-roɣ-tya-yí : ناصحي ، (پا) غیر صحی ، غیر بهداشتی ، (ان) unsanitary, unhygienic

ناروغ والا nā-roɫ-wālā́ : ناروغوال، ناروغ لرونکی، (پا) مریضدار، (پا) visitant, visitor

ناړام nā-ṛā́m : غرغره يي، لنډغر، ړانگه يي، خپلسر، (پا) لجوج، جسور، ماجراء جو، سرکش، خود سر، لجام گسیخته، بې بندو بار، (ان) pertinacious, obstinate, mulish, unyielding, adventurer

ناړوند nā-ṛ-wánd : ناړوند، بې اړيکي، (پا) نامربوط، بیربط، بی ارتباط، گسسته، جسته و گریخته، (ان) unconnected, irrelevant, incherent

ناړوند اړیکوییکی nā-ṛwánd-aṛík-wayí-kay : بې اړیکوییکی، (پا) حرف (ادات) ربط نا همبسته، (ان) disjunctive conjuction, adversative conjuction

ناړوند مخامخی : nā-ṛwánd-max-ā-max-áy ناړوند بهوالی (تقابل)، (پا) تقابل ناهم بسته (بی ارتباط)، (ان) disjunctive opposition

ناړوند نومځری nā-ṛwánd-num-járay : ناتړی نومځری (ضمیر)، (پا) ضمیر ناهم بسته، (ان) disjunctive pronoun

ناړيك na-ṛík : ناړيکی، بې اړيکي، ناړوند، (پا) بی ارتباط، بی ربط، (ان) irrelevant

ناړيکي na-ṛik-í : ناړوندي، (پا) بی ربطی، بی ارتباطی، نامربوطی، (ان) Irrelevance

ناز غموړ na-zɣam-waṛ : د نه زغم وړ، نازغمېدونکی، (پا) غیر قابل تحمل، تحمل ناپذیر، (ان) untolerable, unendorable

نازکي na-zak-í : نازکتیا؛ حساسوالی، (پا) نزاکت، نازکی، باریکی، (ان) decorum, courtesy; narrowness, exiguity

نازلوبولی naz-lob-aw-al-ay : نازولی، (پا) نلز پرورده، نازنین، (ان) delicate, pampered, lovely

نازو وړکتون nazo-waṛ-ak-tun : (په کابل کې نازو نومی وړکتون (ووړتون)، (پا) نازو وړکتون، کودکستان نازو (کابل).

نازېږند روستاړی : na-zeẓ-and-rust-ãṛay (پا) پسوند غیر مولد، (ان) non-productive suffix

ناسپاسه na-sepãsa : بې پاسه، ناشکره، (پا) ناسپاس، حق ناشناس، نمك ناشناس، (ان) ungrateful,

unthankful

ناسپاسي na-sepas-í : بې پاسي ، ناشکري ، سپين سترگي ، (پا) ناسپاسی ، (ان) ingratitude, ungratefulness

ناسپړلی na-spaṛ-al-ay : ناسپړل شوی ، ناکيندلی ؛ ناغوړېدلی ، (پا) ناحفر شده ، نا کاويده ؛ نا شگفته ، (ان) undug, unexcavated; unblown, unblossomed

ناسپېڅلی na-spec-al-ay : (پا) نا مقدس ، غير مقدس ؛ ناپاك ، (ان) dirty, unclean; non sacred, sanctimonious

ناستاينوړ na-stay-an-waṛ : (پا) غير قابل ستايش .

ناستځی nast-jáy : د ناستې ځای ، د غونډې ځای ، مېشتځی (پا) نشستگاه ، جای نشست ، نشمينگاه ، جای گرد همأيی ، مقر ، (ان) seat, place of sitting

ناستخونه nast-xúna : د ناستې کوټه ، (پا) اطاق (اتاق) نشيمن ، (ان) sittingroom, livingroom

ناستوگنه nast-ógna : ناسته پاسته ، ناسته ولاړه ، ناستی کېناستی ، راشه درشه ، راکړه ورکړه ، (پا) نشست و برخاست ، رفت و آمد ، آمد و رفت ، داد وستد ، همبستگی ، (عر)

مراوده، معامله، تعلق، (ان) traffic, travers, social intercourse

ناسته nást-a : ناستی، غونډه، گډېره، (پا) نشست، گرد همایی، (عر) جلسه، (ان) session

ناسکیندی na-skínd-ay : نه جبرانېدونکی، (پا) جبران نا پذیر، (ان) irreparable, irretrievable

ناسم na-sám : ناټیك، (پا) نادرست، ناصحیح، (عر) غلط، (ان) wrong, incorrect, untrue

ناسمبال na-sambál : نامجهز، (پا) نامجهز، غیر مجهز، بی ساز و برگ، (ان) unequipped, ill- equipped

ناسوب na-swáb : ناحاضر، پشي شا، (پا) غیر حاضر، (ان) absent

ناسوبانه na-swab-ána : پشي شا، په ناسوبی کې، په ناسوبتیا کې، (پا) غیابانه، غیابی، پس پشت، (عر) غیابانه، (ان) absentedly, in absention

ناسوبتیا na-swab-tyá : (پا) غیابت، غیر حاضری، عدم حضور، (ان) absence, absention

ناسولي na-sol-í : بی سولي، ناسولیزوالی، بې عقلي، کم عقلي، (پا) بی عقلی، کم عقلی.

ناسولیز nā-sol-íz : نامعقول، نامنطقی، (پا) غیر منطقی، ناخردمندانه، (ان) non-logical

ناسهلی nā-sahál-ay : ناسهند، نه هضمېدونکی، (پا) هضم نا شده، (ان) indigested

ناسهند nā-sáh-and : نه سهل کېدونکی، نه هضمېدونکی، نا سهلی، (پا) غیر قابل هضم، ناگوارا، هضم نشدنی، (ان) indigestible, irritable

ناسهنه nā-sah-ána : بې هضمي، نسخوړی؛ بې صبري، بې زغمي، (پا) سوء هاضمه؛ بی صبری، (ان) indigestion; irritability

ناسیال nā-syā́l : نه سیال، بې سیالی، سپك ورك، بی غیرت، (پا) ناسیال، غیر کفو، نابرابر، بی حیثیت، بی غیرت، (ان) inequal, abjectcont, emptible

ناسیده nā-sidá : نامستقیم، (پا) راست، سراست (مستقیماً)، (ان) indirect, indirectly

ناسیده پوښتنه nā-sidá-poṣt-ána : (پا) پرسش غیر مستقیم، (ان) indirect question, indirect discourse, obliqur question

ناشاګرځی nā-šā-gárj-ay : نه راستنېدونکی، (پا)

برگشت ناپذیر، بی برگشت، (ان) not refundable, irrevocable

ناشنونی na-san-un-ay : نه شنل کېدونکی، نه تحلیلېدونکی، نه تجزیه کېدونکی؛ تجزیه ناپذیر، غیر قابل تحلیل و تفسیر، لاینفك، (ار) اتل، (ان) non-discript; integral; inexplicable unanalyseble

ناشونتیا na-šun-tyā́ : نه کېدون، نه امکان، (پا) عدم امکان، (ان) impossibility

ناشونډیزوالی : na-šunḍ-iz-wā́l-ay ناشونډیزېدنگ، (پا) نالبی شدن، (ان) delabialization

نابنیز naṣ-íz : د نابن (مخنی غابن یا غابنو) اړوند، --> مخغابنیز ؛ --> پیلنابنیز (عاجی).

نابناخوړ na-sac-waṛ : ناویاړوړ، (پا) غیر قابل افتخار، (ان) insignificant, undignified

نابنمری na-ṣmár-ay : بې گټې؛ نابنمری، بې ښېگڼې، (پا) بی نفع؛ بی فضیلت.

نابنوونیز na-sow-an-íz : نابنووند، (پا) غیر آموزنده، (ان) unteaching, unguiding

ناغږن na-ɣaẓ-an : بې غږه (غږپوهنه)، (پا) بیواك،

(ان) voiceless

ناغڕنتیا nā-γaẓ-an-tyā́ : بېغږوالی ، ناغږنوالی ، (پا) بیواکی ، (ان) unvoicing

ناغږی nā-γáẓ-ay : بېغږه شوی ، (پا) واکرفته ، (ان) devoiced

ناغږي nā-γaẓ-í : بېغږي (غږ پوهنه) ، ناغږنتیا ، (پا) واکرفتگی ، (آواشناسی) ، (ان) devoicing

ناغورتیا nā-γwar-tyā́ : ناښهانه ، ناښمر ، بدوالی ، (پا) ناپسندی ، ناپسندیده گی ، زشتی ، نادرستی ، (ان) badness, wickedness, undesirability

ناغوره nā-γwára : ناښه ، بیکاره ، ناکوکه ، بد ، ناوړ ، ناوړند ، (پا) ناپسند ، ناپسندیده ، ناشایسته ، نامناسب ، زشت ، (ان) unbecoming, indecorous, indecent, unfavourable

ناغوړېدلی nā-γwaṛ-ed-ál-ay : ناسپړلی ، (پا) ناشگفته ، (ان) unblown

ناغوښن nā-γwaṣ-án : بې غوښې ، ډنگر ، (پا) کم گوشت ، لاغر ، (ان) thin, having little meat or flesh

ناغونډلیز تړنگ nā-γunḍl-íz-taṛáng : ناجمله

يي ترنگ (ترکيب)، (پا) ترتيب غير جملوی، (ان) asyntactic compound

ناغېړی na-ǵéṛ-ay : لټ، لټپور، (پا) سهل انگار، (ان) careless, nonchalant

ناغېړي na-ǵer-í : سستي، ورځ تېرى؛ (پا) سهل انگارى، اهمال، عدم احساس مسووليت روز گذرانى، (ان) nonchalance, carelessness, negligence,

نافرماني na-farman-í : سرغړاوی، سرغاړی، (پا) عدم اطاعت، سرکشی، (عر) بغاوت، تمرد، (ان) insurgence, disobedience rebellion

ناکارېدلی na-kared-al-ay : ناکارول شوی، نوی (پا) نابسود، نا مستعمل، نو، (ان) unused, new

ناکره na-kara : نامعياري، (پا) نامعيارى، (ان) substandard, non-standard

ناکړوال توک na-kaṛ-wāl-tok : (پا) عنصر غير فعلى (صرف)، (ان) non-verbalelement

ناگاري na-gar-í : ځان نا گار اچونه، (پا) تجاهل (عارفانه)، نديده انگارى، نادان شمارى خود، (ان) ignorance

ناګټور na-gaṭ-a-war : ناسودمن ، ناشمری ، ناېپبری ، بې ګټې ، (پا) غیر مفید ، بیفایده ، بی نفع ، غیر انتفاعی ، (ان) useless, unprofitable, futile, non profit

ناګروهن na-groh-an : بې ګروهې ، (پا) بی عقیده ، غیر معتقد .

ناګڼلی na-gaṇ-al-ay : نامنلی ، (پا) ناپسندیده ، ناخواسته ، نامطلوب ، (ان) undesirable, undesired

نالاسی na-lās-ay : نالاسوهلی ، (پا) نادستخورده ، دست نا خورده ، دست نخورده ، (ان) virgin, intact, primitive

نالوستوړ na-lwast-waṛ : د نه لوستلو وړ ، (پا) ناخوانا ، غیر قابل خواندن ، ناخواندنی ، (ان) non-readable

نالوستی na-lwast-ay : بې لیك لوسته ، نالیك لوستی ، (پا) بېسواد ، ناخوان ، (عر) امی ، (ان) unlettered, illiterate

نالېږند na-lẓand : نالېږدوړ ؛ لازمي (فعل) ، (پا) غیر معقول ؛ (ان) intransitive; immovable

نالېږند کړ na-lez-and-kaṛ : لازمي کړ (فعل) ، (پا) فعل لازمی ، (ان) ntransitive verb

نـاليك لوستي na-lik-lwast-í : نالوستي ، بې ليك لوستي ، (پا) بېسوادی ، (ان) illiteracy

نـاليكلى na-lik-ál-ay : ناليك ، ناليكنى ، (پا) ننوشته ، نامكتوب ، غير كتبى ، (ان) blank, unwritten

نـامړ na-máṛ : ناځوان ، نه مېړه ، بې مېړانې ، (پا) نامرد ، ناجوانمرد ، بى شهامت ، (ان) unmanly, ungenerous, dastard

نـامړتوب na-maṛ-tób : نه مېړانه ، نامېړانتوب ، ناځواني ، (پا) نا مردی ، ناجوانمردی ، بى شهامتى ، (ان) dastardliness, cowardice, faul play

نـامنلى na-manál-ay : ناګڼلى ، رد (شوى) ، ناقبول ، (پا) غير قبول ، ناپذېرفته ، نا پذيرفتنې ، رد (شده) ، (ان) unaccepted, unacceptable

نـامننه na-man-ána : نافرماني ، سر غاړي ، سر غړاوى ، (پا) نافرمانى ، عدم اطاعت ، (ان) disobcdiance

نـام و نـاموس nấm-o-namós : نوم و پت ، نام وننګ ، (پا) نام و ناموس ، نام و عزت ، (ان) name and chastity

نـاموندى na-múnd-ay : ناموندونى ، (پا) ناياب ،

کمیاب، نادر، غیر قابل حصول، (ان) unobtainable, rare, extinct

نامندي na-mund-í : (پا) نایابی، کمیابی، (عر) ندرت، (ان) rareness

نامهالی na-mahā́l-ay : بې وخته، (پا) نابهنگام، بېموقع، (ان) adventive, untimely, inopportune, adventitious

نامبنځلی na-minj-al- ay : ناوللی، ناولی، ناپرېوللی، ناپاك، (پا) ناشسته، ناپاك .

ناندریز nandr-íz : شخړیز، لانجه يي، (پا) مورد نزاع، (عر) متنازع فیه، (ان) in dispute, contentious, litigious

نانډول na-nḍwal : ناانډول، نانډوله، بې معادله، (پا) بی معادل، بی تعادل، بی توازن، بې موازنه، نا متوازن، ناموزون، ناهمآهنگ، (ان) inconstant, unstable, disorder, disharmonious

نانډوله na-nḍwal-a : ناسازه، ناپېریته، (پا) ناسزا، نامناسب، زشت، زشتی، ناسزاوار، ناشایسته، (ان) unfair, unworthy, unsuitable

نانغوړی nān-n/óz-ay : نانغتان، تور غوړی، (پا) (حرف) ناشنو، بازیگوش، (ان) playful, wanton, careless

نانغوړي nā-n/oz-í : تور غوړي، (پا) بازیگوشی، (ان) wontonness, pranking, gamboling, carelessness

نانوموړی nā-num-wāṛ-ay : ناپېژندوی، ناپېژندویه، بېنوم، بېنومه، ورکنومی، (پا) بېنام، گمنام، بی هویت، مجهول الهویه، (ان) famless, anonymous, of unknown ldentity

نانیسا nā-nisā : بې زړه، ډارن، (پا) بی جرئت، کم جرئت، جبون، بزدل، ترسو، (ان) timid, timorous, chicken- hearted

نانیسایي nā-nisā-yí : بې زړه توب، (پا) بی جرئتی، کم جرئتی، جبن، بزدلی، (ان) timidity, cowardice, timorousness

ناوډلی nā-oḍ-ál-ay : نااوډلی، بې اوډونه، گډوډ، (پا) بی ترتیب، درهم ریخته، (ان) disorderly

ناوډوني nā-oḍ-un-í : بې اوډوني، گډوډي، (پا) بی

ترتیبی، (ان) disorder

ناورین ځپلی nāwrin-japal-ay : ناورین وهلی، غمځپلی، (پا) مصیبت زده، مصیبت بار، فاجعه زده، (ان) tragic, disastrous, afflicted

ناوړونی nā-wṛ-ún-ay : نا اوړېدونی، نه گردانېدونکی، (پا) غیر متصرفه، غیر تصریفی، جامد، (ان) indeclinable

ناوړوني (وييكي) nā-wṛun-í-(-wayí-ki) : مغه وييكي (كوچني لغات) چې نه گردانيږي، (پا) واژك ها يا واژه های كوچك كه معمولا غير متصرفه ميباشند، (ان) particles, indeclinables

ناوړوني ژبه nā-wṛ-ún-e-žába : ناوړېدونې ژبه، بې گردانه (تصريفه) ژبه، (پا) زبان غير تصريفی، (ان) formless language, nonflexional language, isolating language

ناوگړيزكړ nā-wagaṛ-íz-kaṛ : مغه كړ (فعل) چې بې كړندو كړي (فاعل و مفعول) گردانيږي، (پا) فعل بې فاعل و مفعول، (ان) impersonal verb

ناولسي nā-walas-í : ناملي، (پا) غير ملی؛ غير عام

پسند ، (ار) غیر قامی ، غیر هردل عزیز ، (ان) unpopular, un-national

ناوللی nā-wl-ál-ay : ناولی ، نامینځلی ، نا پرېولی ، (پا) ناشسته ، (ان) unwashed, unclean

ناوې او زوم nấwe-aw-zúm : ناوې او ژنی ، ناوې او ودگری ، ناوې او نوس ، (پا) عروس و شاه ، شاه و عروس ، عروس و داماد ، (ان) bride and bridegroom

ناویسا nā-wisā́ : <-- ناباوری .

ناویسایي nā-wisā-yí : ناباوري ، (پا) بی اعتمادی ، سلب اعتماد ، (ان) mistrust, distrust

ناوېشلی nā-weš-ál-ay : ناوېشل شوی ، نابېل شوی ، (پا) تقسیم نشده ، جدا نشده ، (ان) inseparated, undivided

ناوېشوړ nā-weš-waṛ : نه وېشل کېدونکی ، نه تقسیمېدونکی ، (پا) غیر قابل تقسیم ، جدا نشدنی ، (ان) non-dividable, inseparable

ناوې نږور nấwe-nẓor : ناوې او نږور ، (پا) عروس و نو عروس ، (ان) bride and doughter-in-law

ناهڅی nā-hác-ay : بې هڅې ، بې ځوبه ، بې مینې ،

وېزار ، بې میل ؛ بې زیاره ، لټ ، (پا) بی میل ، بېزار ، بی رغبت ؛ غیر کوششی ، غیر زحمتکش .

ناهڅي na-hac-í : بي هڅي ، بې مینې والی ، بی ځوبي ؛ بی کوښښي ، (پا) بی میلی ، بې علاقه گی ، عدم تمایل ، عدم کوشش ، (ان) disinclination

ناهممهالی na-ham-mahălay : <-- ناجوتمهالی .

ناهممهالې ژبپوهنه na-ham-mahắle-žab-pohána : <-- ناجوتمهالې ژبپوهنه .

ناهوسا na-hosắ : نارام ، لرغن ، ناټکه ، ناکلار (ناکرار) ، (پا) نا آرام ، بیقرار ، بی آرام ، (ان) fedgety, restless, uneasy

ناهوسايي na-hosa-yí : نارامي ، ناکلاري ، (ناکراري) ، (پا) ناآرامی ، بیقراری ، (ان) restlessness, uneasiness

نايېبری na- yébr-ay : بې يېبرې ، بې حاصله ، بې ثمره ، ناگټور ، ناثمری ، (پا) بی بار ، بی بروبار ، بی برگ و بار ، بی حاصل ، بی ثمر ، بی فایده .

نثر násar : ناپېيلې وينا يا ليك ، (پا+ عر) نثر ، (پا) prose

نڅا گر naca-gár : نڅاند ، گډېدونکی ، ځرخبانی ، ډم ،

يامگر ، (پا) بازيگر ، رامشگر ، (عر) رقاص ، (ان) (Professional) dancer

نڅاگري naca-gar-í : گډا ، نڅا ، څرخباني ، يا مگري ، (پا) رامشگری ، رقاصی ، پایکوبی ، (ان) dancing, choreography

نخوړ nacór : نچوړ ، (پا) فشرده ، (ان) concise

نرم بېواك náram-be-wā́k : نرم يا اوبلن کنسونېنټ (ل ، ر ، ړ) ، (پا) همخوان مائع ، (ان) liquid (consonant)

نرم تالو náram-talú : پوست تالو ، ژبی ، (پا) نرمکام ، (ان) velum, soft palate

نرم تالوييز náram-talu-yíz : ژبی ييز ، پوست تالوييز ، وروستی تالوييز ، (پا) نرمکامی ، (ان) guttural, velar

نرم تالوييزوالی naram-talu-yiz-wā́l-ay : نرم تالوييز پدنگ ، (پا) نرمکامی شده گی ، (ان) velarization

نرم خپلواك náram-xpal-wā́k : تياره خپلواك ، وروستی يا وروستنۍ خپلواك (فونيم) ، (پا) واکهٔ پسين ، (ان) back vowel, velar vowel

نرم زړی naram-zár̤-ay : --> نری زړی .

نرم زړي náram-zaṛ-í : زړه سواندي ، (پا) نرمدلی ، مهربانی عطوفت ، (ان) soft-heartedness, kindness

نرم ژبی náram-žab-ay : پوستژبی ، (پا) نرم زبان ، خوش زبان ، (ان) smooth-tongued

نرم ژبي náram-žab-í : پوستژبي ، نرم غږي ، (پا) نرم زبانی ، خوش زبانی ، (ان) smooth-tonguedness

نری او ډډ naráy-aw-ḍáḍ : زیر او بم ، (پا) زیر و بم ، باریك و غور ، (ان) shrill and bass voice

نری رنځ naráy-ranj : مرهکه ، مړبکه ، مرخوږي ، (پا) بیماری سل ، تب لازم ، ، (عر) سل ، (ان) tuberculosis, t.b.

نری زړی naráy-záṛ-ay : زړه سواند ، نرم زړی ، (پا) زود رنج ، نرمدل ، مهربان ، (ان) tender-hearted

نرینه nar-iná : نرینه توږی (جنس) ، (پا) جنس مذکر ، (ان) masculine

نړی پنځی naṛáy-pánj-ay : نړی پیدا کوونکی ، نړۍ مستوونکی ، (پا) جهان آفرین ، خالق ، (ان) creator of the world

نړیخور naṛay-xór : نړی خوړونکی ، جهانخور ، (پا) جهانخوار ، (ان) world-eater

نړۍ سراسر naṛáy-sar-a-sar : نړۍ سراسري ، ټول نړۍ ییز ، (پا) جهانشمول ، (ان) worldwide

نړۍ سوز naṛáy-sóz : نړۍ سوزوونکی ، (پا) جهانسوز ، نابود کننده ، (ان) great incendiary

نړۍ ښود naṛáy-ṣód : جهانښود ، نړۍ وین ، (پا) جهان نما ، (ان) cosmorama, stereoscope, planisphere

نړۍ ګرځی naṛáy-gáj-ay : نړۍ ګرځېدونکی ، ګرځندوی ، سیلانی ، (پا) جهانګرد ، جهان پیما ، (عر) سیاح ، (ان) tourist, world traveller

نړۍ لید naṛáy-líd : (پا) جهانبینی ، (ان) world outlook

نړۍ لیدلی naṛáy-lid-ál-ay : ازمایښتکار ، هغه چې نړۍ لیدلې ده ، (پا) جهاندیده ، آزموده ، (ان) experienced, who has travelled very much

نړۍ لیدیز naṛay-lid-íz : د نړۍ لید اړوند ، (پا) مربوط جهانبینی ، relating to world outlook

نړۍ نیوی naṛay-níw-ay : نړۍ نیوونکی ، د نړۍ سوبمن (فاتح) ، (پا) جهانګیر ، جهانکشا ، (ان) world

conqueror

نړۍ نیوی naṛay-niw-áy : نړۍ نیونه، (پا) جهانگیری، جهانکشایی، (ان) world conquest

نړیواك naṛay-wǎk : دنړۍ واکمن، (پا) جهاندار، جهانبان، (ان) possessor (or ruler) of the world.

نړیواکي naṛay-wāk-ī : جهان واکمني، (پا) جهانداری، جهانبانی، (ان) statesmanship, world sovereignty

نړیوال naṛay-wā́l : هم نړۍ؛ جهاني، (پا) جهانی، همجهانی، (عر) بین المللی، بین الملل، (ان) international, global

نړیوال پولي صندق naṛay-wā́l-pol-í-sandáq : (پا) صندق بین المللی وجهی، (ار) عالمی بینك، (ان) world Bank

نړیوالتوب naṛay-wal-tób : نړیوالي، نړیواله، (پا) جهانشمولیت، (ان) universality, internationalism, globalism

نړیوال صندوق naṛay-wā́l-sandák : بین المللی (وجهی) صندوق، نړیوال (پولي) صندوق، (پا) صندوق بین

International (ان) المللی، صندوق وجهی بین المللی، Monetary

نړیواله naṛay-wā́la : جهانواله، (پا) اصالت جهانی، (عر) بین الملیت، (ان) internationalism

نړیواله بښنه naṛay-wā́la- baṣ-ána : د نړیوالې بښنې سازمان، (پا) سازمان عضو بین المللی، (ان) Amnesty International

نړیواله ټولنه naṛay-wā́la-ṭolána : جهاني ټولنه، (پا) جامعهٔ ملل، (ان) world community

نړیواله ژبه naṛay-wā́la-žaba : بین المللي ژبه، (پا) زبان بین المللی، (ان) inter (-national) language

نړیواله غږیزه ابېڅې naṛay-wā́la-ǧaẓ-íza-abecé : نړیواله فونیټیکي الفبې، (پا) الفبای آوانگار بین المللی، (ان) international phonetic alphabet

نړیوېزونه naṛay-wəz-úna : هغه وییونه (لغتونه) چې په یوه‌مانا د نړۍ په ژبو کې د نړیوالو پور وییونو په توګه کارول کېږي، (پا) واژه هاییکه در زبان های جهان به عنوان کلمات بین المللی با عین مفهوم مستعمل اند، (ان)

internationalisms

نژاد پال nežād-pā́l : توكمپال ، (پا) نژاد پرست ، (ار) نسل پرست ، (ان) racist

نژاد پالنه nežād-pāl-ána : نژادواله ، توكمواله ، توكمپالنه ، (پا) نژاد پرستى ، تبعيض نژادى ، (ان) racism

نژاد پوهنه nežād-poh-ána : توكمپوهنه ، (پا) نژاد شناسى ، (ان) ethnology

نژدې پر نژدې nežde-par-nežde : لنډپرلنډه ، ژرترژره ، (پا) تنگاتنگ ، هر چه زود تر ، بزودى زود ، (ان) shortly, soon, very soon

نژدې ختيځ nežde-xatíj : لنډختيځ ، (پا) شرق نزديك ، خاور نزديك ، (ان) Near East

نس بهى nas-bah-áy : بهى ، نس ناسته ، نس ناستى ، نسخوږى ، (پا) شكم روش ، (عر) اسهال ، هيضه ، وباء ، (ان) diarrhea, diarrhoea, cholera

نسخوږى nas-xúẓ-ay : د نس په درد اخته ؛ په رمي اخته (پا) شكم درد ، دل درد ؛ پيچش شده ، مبتلا به پيچش ، مبتلا به اسهال خونين ، شكم رو (ان) having a stomach-ache: suffering from diarrhea of blood flux

نسخوړی nas-xuẓáy : نسخوړ، د نس درد، د نس خوږ، پېچ، رمی، (پا) درد شکم؛ پیچش، اسهال خونین، شم روش، (ان) stomach- ache: dysentery, blood flux

نشت nast̆ : هېڅ، هېڅنا (صفر)، (پا) هیچ، نابود، صفر، منفی، نفی، نهی، (ان) zero, cipher, naught; negative prohibitive

نشت اړخ nást̆-áṛx : منفي (فعلي) وجهه، (پا) وجه منفی (فعلی)، (ان) negative aspect

نشت اوړون nast̆-awṛ-un : د نفی (فعلی) گردان، (پا) تصریف نفی (فعلی)، (ان) negative conjugation

نشتاند nast̆-ā̃nd : هغه چې هر څه ردوي، (پا) منفی باف، مخالف یا منکر همه چیز، (ان) negationist, negativist, nihilist; (ling.) pṛivative

نشتاندي nast̆-and-í : نشتاندوالی، (پا) منفی بافی، نهیلیزم، (ان) negativism,negation

نشت پېر nast̆-pér : د نفی حالت، (پا) حالت نفی (اسم)، (ان) caritive

نشتمن nas̆t- mán : تشلاس، تشلاسی، نېستمن، بېوزله، (پا) نادار، تهیدست، (عر) مفلس، فقیر، (ان)

have-not, poor

نشتمني nas̆t-man-i̋ : نيستي، نېستمني، نستمني، بېوزلي، تش لاسي، (پا) ناداری، نداری، تهیدستی، (ان) poverty, indigence, pennilessness

نشتوييکی nás̆t-wayí-kay : د نفې يا نهې وييکی (ادات)، (پا) حرف (ادات) نفی يا نهی، (ان) negative particle

نشه باب nes̆a-bā̆b : نشه يي توکي، نشه يي توکونه يا ځيزونه، (ار) منشيات، (پا) مواد مخدر، مواد نشه يی، (ان) narcotics, drugs

نشه يي nes̆a-yí : نشه کوونکی، د نشه يي توکو روږدی (معتاد)؛ دنشې اړوند، نشه راوړونکی، (پا) معتاد به مواد مخدر؛ (مواد) نشه آور، (ان) narcotic; addict, drug-abused

نښپوهنه naṣ-poh-ána : د نښو (علامتونو) پوهنه (علم)، (پا) نماد شناسی، (ان) symbology, semiology

نښتون nṣt-ún : بندوالی، ناوزګارې، بوختوالی، بوختيا، مشغولتيا، (پا) مصروفيت، مشغوليت، (ان) engagement, busyness

نښتيز nașt-íz : خنډ ، آړ ، بنديز ، (پا) سد ، مانع .

نښرغاند naș-raǥ-ãnd : نښه (سمبول) جوړوونکی ، (پا) نماد ساز ، نماد گر ، (ان) symbolist

نښرغاونه naș-raǥ-awana : نښه (سمبول) جوړونه ، (پا) نماد سازی ، رمز سازی ، (ان) symbolization

نښژبه naș-žába : اشاره يي ژبه ، هغه ژبنۍ ړوله اشارې او حرکتونه چې د ژبې پر ځای د پوهونې او راپوهونې نقش پر ځای کوي ، (پا) زبان اشاری ، زبان نمادی ، (ان) sign language

نښه nása : پيلامه ، نښانه ، سمبول ، (پا) نماد ، نشانه ، نشان ، رمز ، (ار) علامت ، (ان) symbol

نښه نښان nása-neșãn : --> نوم و نښان .

نښه ييز nașa-yíz : اشاري ، علامتي ، (پا) رمزی ، نشانی ، نمادی ، (ان) symbolic (-al)

نښه ييزول nása-yiz-aw-ál : علامتي کول ، (پا) نشانه بودن ، يا علائم نشان دادن ، نمادی ساختن ، نماد سازی کردن ، (ان) symbolize

نغد پر نغد naǥd-par-naǥd : نغده پر نغده ، لاس پر لاس ، (پا) نغدی ، نقدينه ، (ان) in cash, for cash,

ready money

نغښتونی n/aṣt-ún-ay : (پا) بوغبند ، چادر شب (برای پیچاندن رخت خواب) ، (ان) wrapper for bed

نغوتستاینوم n/ót-stāy-num : اشاري صفت ، (پا) صفت اشاری ، (ان) demonstrative adjective

نغوړمیچ n/oẓ-meč : د اورېدا د میچ اله ، (پا) شنوایی سنج ، (ان) audiometer, audition- gauge

نغوړ میچنه n/oẓ-meč-ána : د اورېدا اندازه لګونه ، (پا) شنوایی سنجی ، اندازه گیری شنوایی ، (ان) audiometry

نغوړ وړتیا n/oẓ-waṛ-tyá : داورېدا قابلیت ، (پا) قابلیت شنوایی ، (ان) sonority

نقش لوبونه náqš-lob-aw-ána : رول (پاتړ) لوبونه ، (پا) نقش بازی ، نقش آفرینی ، (ار) ادا کاری ، (ان) acting, the playing of the role

نقش زېږند naqš-zéẓ-and : نقش (کېربکتهر) لوبوونکی ، کرداد لوبوونکی ، ادا کار ، نندارغاړی ، (پا) نقش آفرین ، (ان) the creater of a role

نقش زېږونه naqš-zeẓ-aw-ána : نقش جوړونه ،

(پا) نقش آفرینی ، (ان) the creating of a role

نقش لوبول naqš-lob-aw-al : رول (کردار) لوبول ، کېرېکټر لوبول ، پاټ لوبول ، (پا) نقش بازی کردن ، رول (رل) بازی کردن ، (ان) to play a role (part)

نمر گلی nmar-gwál-ay : --> لمر گلی .

نمرودخېل namrud-xél : نمرودان ، نمرود پوله وګړي ، (پا) نمرود تبار .

نمنځ nmanj : نمانځنه ، درناوی ، (پا) پرستش ، نیایش ، بزرگداشت ، (عر) عبادت ؛ تجلیل ، احترام ، (ان) worship, praising

نندار تون nandár-tún : نندار ځی ، (پا) نمایشگاه ، محل نمایش ، (ان) gallery: place of exhibition, show place, showroom

نندارځی nandár-jay : --> نندارې ، نندارتون ، نندارېځ .

نندار غاړی nandár-ǰắṛ-ay : ننداره کار ، د ننداری (تیاټر) لوبغاړی ؛ هنر لوبی ، (پا) نمایشکار ، هنر پیشه ، (ان) actor, performer, acrobat

ننداره کارانه nandár-kāraná : (پا) نمایشکارانه ،

artistically, demonstartively (ان)

ننداركړكی nandā́r-kaṛkáy : نندارېځ ، د ننداري كړكی ، (پا) غرفهٔ نمايش ، (ان) ويترين ، سټال ، (ان) show case

نندارلوبه nandā́r-lóba : تمثيلي ښوونه ، تمثيلي ټوټه ، (پا) نمايش ؛ پارچهٔ تمثيلی ، تمثيل ، بازی ، play, show, drama, representation

ننداراليك nandā́r-lík : ډرامه ، (پا) نمايشنامه ، درامه ، درام ، (ان) play, drama

نندارليكونكی nandar-lik-ún-kay : نندار ليك (ډرامه) ليكونكی ، دننداريزو داستانوليكونكی (پا) نمايشنامه نويس ، درامه نويس ، نويسندهٔ داستانهای نمايشی ، (ان) dramatist, playwright

نندارمی nandár-máy : كابلی روپی ، (پا) روپيهٔ كابلی

ننداري nandāre : د (ننداره) ډېرگړی (جمع) ، ښوونې ؛ د ننداري (تمثيل) ځای ، نندارځی ، (پا) نمايشها ؛ محل و يا صحنهٔ نمايش ، (ان) dramas, plays, shows: scene

نندارېځ nandaríz : نندارځی ، ننداري ، لوبېځ ، نندار

نوږنوم nuz-núm : په مغو ژبو (لکه پارسي، انگریزی) کې چې نوږی (جنس) نه لري ، د دغه راز جنس لرونکی نوم ځرك لگي یا توپیر کېږي ، (ان) gender noun (boy, girl)

نوږیز nuz-iz : د نوږي (جنس) اړوند ، (پا) جنسی ، (ان) sexual

نوښت nawáṣt : نوښتون ، نوون ، نوچار ، (ار) جدت ، (پا) نو آوري ، نو آفریني (عر) ابتکار ، ابداع ، (ان) innovation, initiative

نوښتگر nawaṣt-gár : نوښتوال ، د نوښت (ابتکار) خاوند ، (پا) نو آور ، صاحب ابتکار ، (ان) initiator

نوښتگرانه naw-aṣt-gar-āná : مبتکرانه ، (پا) مبتکرانه ، نو آورانه ، (ان) initiative

نوښتون na-waṣt-ún : --> نوښت .

نوښکاری naw-skăr-ay : نوڅرگندی ، (پا) نو ظهور ، نو پیدا ، (ان) newfangled, novel

نوکتراش nuk-tarâŝ : نوك اخیستونی ، (پا) ناخن گیر ، ناخن بر ، (ان) nail clippers

نوکرنگ nuk-ráng : د نوکونو رنگ ، (پا) رنگ ناخن ، لاك ناخن ، (ان) nail polish

نوك سوان nuk-swan : نوك سوانوونى، (پا) سوهان، (ان) nail file

نول و ډول nól-o-ḍol : روده او لار، (پا) طرز و روش، راه و طريقه، طرز و طريقه، راه و روش، (ان) style and method

نوماندى num-ấnd-ay : ـ نومى، نومړپه ـ، مسماپه ـ (لكه زرغون نوماندى يا زرغون نومى سړى)، (پا) (فلانى) نام، مسمى به ـ .

نومانډول num-anḍwál : مغه وييونه (كلمې) چې د نوم نقش تر سره كوي، (پا) معادل اسم، (ان) noun-equivalent

نوم اوړون num-awṛ-ún : نوموال اوړون، اسمى گردن، (پا) تصريف اسم، (ان) declension

نومپوهه num-póha : نومپوهنه، د نومونو (اسماوو) علم يا څېړنه، (پا) نامشناسى، (عر) علم الاسماء، (ان) onomatology, onomasiology

نومځرى num-járay : د نوم ښكارندوى (ضمير)، (پا+ عر) ضمير، (ان) pronoun

نومانيز naw-man-íz : مغه ويى (لغت) چې مانيز

بدلون پکې راوړ شوی وی، لکه «دریغ» په پخوانی مانا «منبر» واو په اوسنی مانا «موقف» شوی دی، (ان) semantism

نوم اوښتون nom-awaṣt-ún : د نوم (اسم) تغییر، د نوم مغیره حالت، (پا) تغییر حالت اسم، حالت مغیرهٔ اسم، (ان) oblique case

نوم پېر num-pér : د نوم حالت، (پا) حالت اسم، (ان) declensional case

نوم پېژندون num-peẑ-and-ún : د نوم تعریف، (پا) تعریف اسمی، (ان) nominal definition

نومترړنگ num-taṛ-áng : نوموالترړنگ، اسمی ترکیب، (پا) ترکیب (مرکب) اسمی، (ان) nominal compound

نومځریز num-jar-íz : ضمیري، د نومځري (ضمیر) اړوند، (پا) ضمیری، (ان) pronominal

نومژبه num-ẑába : هغه ژبه چې زیاتره نوموالې غونډلې (اسمي جملې) کاروي، (پا) زبان اسمی، (ان) noun-language

نوم شمېر num-šmer : هغه شمېر (عدد) چې د نوم پر ځای راځي، (پا) عدد اسمی، (ان) noun-numeral

نوم گړنه num-gaṛ-ána : اسمي اصطلاح، (پا)

محاورهٔ) اسمی ، (ان) nominal idiom

نوم لاړی num-lā́ṛ-ay : نومور ، نوموړی ، پېژندوی ، نومیالی ، اوښار ، نوم لوړی ، (پا) نامدار ، نامور ، نامی ، بلند آوازه ، (ان) famous

نوم لوړی num-lwáṛ-ay : لوړ نومی ، نوم لاړی ، لوی نومی ، د لوی نامه خاوند ، اوښار ، (پا) بلند آوازه ، بلند نام ، (ان) high pitched, famous

نوملیك num-lík : په یوه کتاب کې د راغلیو نومونو (اعلامو) فهرست ، (پا) فهرست اعلام ، لست اسماء ، فهرست نامه ، (ان) index

نوملیکیز num-lik-íz : فهرستي ، (پا) فهرستی ، (ان) indexical

نوم لیکنه num-likána : نوم کښنه ، (خان) ښېره کونه ، (پا) نامنویسی ، ثبت نام ، (ان) enlistment, enrolling, registration

نومنوړی num-nóẓay : نوموال نوړی (جنس) ، اسمي جنس ، (پا) جنس اسمی ، (ان) nominal gender

نوموالہ غونډله num-wā́la-ɣwánḍla : اسمي غونډله (جمله) ، (پا) جملهٔ اسمیه ، (ان) nominal

sentence

نومورکی num-wrąk-ay : ورکنومی ، بېنوم ، (پا) گمنام ، بی نام ، (ان) anonymous, nameless

نومورکی سپاهي num-wrák-ay-spāhí : هغه سپاهی (سرتېری) چې په جنگ کې مړشوی وي او کوم نوم نښان یې راپاتې نه وي ، (پا) سپاهی گمنام ، (ان) anonymous soldier

نوموړی num-wáṛ-ay : نومړ ، نومور ، نومیال ، نومیالی ، (پا) نامور ، نامدار ،

نوموړی num-a-wáṛ-ay یادشوی ، (پا) نامبرده ، مذکور ، (ان) aforesaid, above-named, above-mentioned

نومولی num-aw-ál-ay : نومول شوی ، مسمی شوی ، کاندید شوی ، کېنوېید ، (پا) نامزد ، کاندید (شده) ، (ار) امیدوار ، (ان) betrothed, hominated, condidate

نومونپوهنه num-aw-án-poh-ána : د (تخنیکي) نومه ونو پوهنه (علم) ، (پا) نامواژه شناسی ، دانشواژه شناسی ، اصطلاحات شناسی ، (ان) terminology

نومونپوهنیز num-aw-an-poh-an-íz : نومونیز ، اصطلاحي ، (پا) ناموازه یی ، اصطلاحی ، (ان)

terminological

نوموړ num-aw-án-waŕ : دنومونې وړ ، (پا) قابل تسمیه یا نامگذاری .

نوم و نښان núm-o-neṣā̃n : نښه نښان ، (پا) نام و نشان ، (ان) name and particulars

نوم و نوملی núm-o-num-aw-ál-ay : اسم او مسما ، (پا) اسم و مسمی ، (ان) signified and signifier, significant and signified (or significate)

نومونه num-aw-ána : نوم ایښوونه ، تخینکي نومونه (اصطلاح) ، (پا) نامواژه ، دانشواژه ، (ان) technical term

نومویی num-wáyay : هر هغه ویی (کلمه) چې د نوم نقش لوبوي ، نومانوول ، (پا) واژهٔ اسمی ، (ان) noun-word

نومهال naw-mahā̆l : نوی مهال ، (پا) عصر جدید ، (ار) جدید دور ، (ان) new age, new epoch

نومهالی naw-mahā̆l-ay : د نوي مهال (وخت یا دور) اړوند ، ماډرن ، (پا) نوین ، مربوط زمان حاضر ، عصری ، معاصر ، (ان) modern, modernist, contemporary

نومیالی num-yāl-áy : نومیال ، نومور ، نامتو ، پېژندوی ، نوموړی ، نومړ ، (پا) نامور ، نامدار ، (عر) شهیر ،

شهور، معروف، (ان) femous, renowned, famed

نومېز nom-íz : نوموال، اسمي، (پا) اسمی، (ان) nominal

نومېرل numer-ál : ټاکل، تشخیصول، جوتول، (پا) تشخیص کردن، مشخص کردن، (ان) to distinguish

نومېرنه numer-ána : ټاکنه، تشخیصونه، جوتونه، (عر) تشخیص، تثبیت، کشف، (ان) distinction, discernment, finding, diagnosis

نونځی nunác-ay : هغه څوك چې نونځه (نقاهت) تېروي، تر بېمارۍ وروسته چې د نقاهت (کمزورۍ) دوره تېروي، (ان) indisposed, (slightly) ill after sickness

نوواله naw-wăl-a : نو پالنه، نوخوښي، (پا) نوین گرایی، نو پرستی، (ان) modernism, modernization, neology

نوون naw-ún : --> نوښت.

نوېز naw-éz : نوویز، نوویی، نوی رغولی ویی (لغت)، (ج: نوېزونه)، (پا) واژهٔ جدید، واژهٔ مصنوعی، (ان) neologism

نوی نړۍ اوډ náway-naṛay-óḍ : نوی نړیوال اوډون (نظم)، (پا) نظم نوین جهانی، (ان) new world-order

نوي ژبپوهان náwi-žab-pohắn : د یو ډول ژبني

ښوونځي (سکول) اړوندان (منسوبین) ، (پا) منسوبین یکی از مکاتب زبانشناسی ، (ان) neolinguists

نوپستنه naw-es-ána : نوپستوني ، نوې را ایستنه ، (پا) نو آوری ؛ نو آورده ، (عر) ابتکار ؛ اختراع ، (ان) innovation; initiative, novation

نوپستونی naw-est-ún-ay : نوی را ایستونکی ، نو سازی ، (پا) نو آورد ؛ نو آور ؛ نو ساز ، (عر) مبتکر ، مخترع ، (ان) innovator; initiator

نوپستوني naw-est-un-í : --> نوپستنه .

نوې ښکارنده náwe-ṣkār-an-da : نوې پدیده ، (پا) پدیدهٔ نو ، (ار) نیا مظهر ، (ان) a new phenomenon

نوې کتنه náwe-kat-ána : نوی نظر ، (پا) تجدید نظر ، (ار) نظر ثانی ، (ان) revision, review

نویونی naw-yún-ay : نو سفری ، (پا) نو سفر ، سفر نکرده ، (ان) traveller for the first time

نه برید ná-brid : نه یرغل --> نه تېری .

نه پخلا کېدونکی ná-poxlā-ked-únk-ay : (پا) آشتی نا پذیر ، (ان) irreconcilable

نه تېرى ná-teray : نه بلوسنه، نه برید (پا) عدم تجاوز، (ان) no-aggression

نه ټینګار ná-ṭing-ā̃r : (پا) عدم مقاومت، عدم ایستاده گی، عدم اصرار، پافشاری، (ان) unresistence; de-emphasis, irresolution

نه ستومانېدونکى ná-stomān-ed-ún-kay : نه ستړېدونکی، نه ستړی کېدونکی، (پا) نستوه، خستگی نا پزیر، (ان) indefatigable, untiring

نه لاسوهنه ná-lās-wah-ána : نه مداخله، (پا) عدم مداخله، (ان) non-intervention

نهيل nahil : ناهیلی، بې هیلې، نامېنده (ناامیده) (پا) نومید، مایوس، (ان) hopeless, desperate

نهيلي nahil-í : ناهیلي، نامېدي (ناامیدي)، (پا) نا امیدی، نومیدی، مایوسی، (ان) hopelessness, despair, dejection

نې ne : د پښتو ابېڅې شپږویشتم توری (ن)، (پا) نون (ن)، حرف بیست و ششم الفبای پشتو.

نياوتون nyāw-tún : نیاوځی، (د عدالت) محکمه، (پا) داد گستری، (ار) محکمهٔ عدالت، عدالت خانه، عدلیه،

کچهری ، (ان) administration of justice, court

نیاوتوني nyā-tun-í : محاکمه يي ، عدالتي ، عدليه ، (پا) محاکماتی ، عدالتی ، داد گستری ، مربوط محکمه و عدالت خانه ، (ان) court-; justly, judicial

نیاومن nyāw-mán : دنیاو (عدل) لرونکی ، نیاوی ، (پا) دادگر ، داد گستر ، با انصاف ، داد آور ، دادار ، (عر) عادل ، مصنف ، (ان) judge, ludicious

نیاومني nyāw-man-í : نیاومنوالی ، نیاومنتیا ، (پا) دادگری ، عدالت (پسندی) ، (ان) justice, equity, fairne

نېټه لیك neta-lík : پېښلیك ، (پا) کتاب تواریخ ایام ، شرح وقائع بترتیب تاریخ ، (ان) chronology; chronologically

نېزي nez-í : د نېز (سیلاب) اړوند ، سېلنی ، (پا) سیلابی ، (ان) torrential, diluvial, diluvian

نېغه لیکه néǯa-líka : نېغه کرښه ، ځکه لیکه ، (پا) خط عمودي ، خط قائم ، (ان) vertical line

نېك الواکی nek-alwăk-ay : د نېك نظر خاوند ، نیك نظری ، (پا) نېك نظر ، نیك بین ، خوشدل ، (ان) good-sighted

نېك اندى nek-ánd-ay : ښه اندى، سم اندى، نيك خياله، (پا) نيك انديش، نيكخواه، خير انديش، (ان) benevolent, well-wisher, well-intending

نېك پاى nek-pā́y : نېك پايلى، (پا) نيك فرجام، نېك انجام، خوش عاقبت، (ان) ending-well, prospectous

نېك چارى nek-čā́r-ay : --> نېك كارى.

نيك چاري nek-čār-í : نيك كاري، ښه كاري، ښهانه، ښېگڼه، ښمر، (ان) goodness, beneficence, righteousness

نېك چلندى nek-čalánd-ay : پوست چلندى، (پا) خوش بر خورد، نېك رفتار، خوش رفتار، (ان) well-behaved

نېك خويه nek-xúy-a : درون خويه، نيك رغبتى، غونيبنى، نېك لوښى، (پا) نيكخو، خوشخو، نيك خصلت، نيكو سرشت، نيك سيرت، (ان) virtuous, endowed, good natured

نېكخويي nek-xuy-í : درون خويي، نېكوښي، (پا) نيكخويى، خوشرفتارى، (ان) good nature, good femper

نېك رغښتى nek-rǎ́ṣt-ay : ښه رغښتى، (پا) نېك

سرشت ، نیکو سرشت ، نیك طینت ، خوش طینت ، خوش قلب ، (ان) well - disposed, good - natured

نېك زړی nek-záṛ-ay : پاك زړی ، سپین زړی ، (پا) خوش قلب ، نیك دل ، (ان) good hearkd

نېككاری nek-kắr-ay : نېكچاری ، (پا) نیكو كار ، (ان) beneficent, righteous

نېكنامي nek-nām-í : نېكنومی ، (پا) نېكنامی ، خوشنامی ، (ان) good name, reputation, fame, respectablity

نېكنومی nek-múm-ay : نېك نامی ، (پا) نیك نام ، نیكو نام ، خوشنام ، (ان) well-known, famous, respectable, renowned, famed

نېكنومي nek-num-í : نېكنامي ، (پا) نیكنامی .

نیلگر nil-gar : نیلكاری ، چاپه گر ، رنگوونكی ، (پا) نیلكار ، نیلگر ، (ان) a manufecturer of indigo

نیم پر نیم ním-par-ním : نیم پر نیمه ، (پا) بطور متساوی ، نصفا نصف ، (ان) half and half, fifty- fifty

نیم پوخ nim-póx : نیم خام ، (پا) نیم پخته نیمرس ، (ان) half-cooked, half- ripe, half- baked

نیم پورته nim-pórta : نیم خیژی، نیم جگی، نیم اوچتی، (پا) نیم خیز، (ان) half- lifted, half-raised

نیم تخت nim-táxt : وړوکی تخت (صوفه)، (پا) نیم تخت، صوفه، (ان) couch, sofa, half- sole

نیم تمغږ ním-tam-ǰáz : نیم انسدادي غږ، (پا) نیم بستواج، (ان) semi- plosive, affricate

نیم ټولیز nim-ṭol-íz : نیم ټولوال، نیم عمومی، (پا) نیم همگانی، نیم عمومی یا عامه، (ان) semipublic

نیمځوړند nim-jwáṛ-and : نیم ځړېدلی، نیم رپند، نیم رپاند، (پا) نیم آفراشته، نیمه آفراشته، (ان) half-mast

نیمڅیگر nimci-gár : نیمڅی (لیمسی) جوړوونکی، کراسگر، (پا) نمد مال، نمد ساز، (ان) Felt maker

نیمڅین nimc-ín : وړین، (پا) نمدی، پشمی، (ان) feet

نیمڅینه nimc-ína-xwaláy : وړینه خولی، (پا) کلاه نمدی، کلاه پشمینه.

نیم خدای nim-xwdā̃y : خدایگوټی، (پا) نیمخدا، نیمه خدا، (عر) رب النوع،آلهه، (ان) demigod

نیم خند nim-xánd : نیمه کړی، نیمه دایره، (پا) نیم

دایره ، (ان) half circle

نیم خنده nim-xánda : نیم خندی ، (پا) نیم دایره یی ، نیم دائروی ، (ان) semicircular

نیمخوبه nim- xób-a : نیم خوب کړی ، نیم ویده نیم خوبولی (خوبېدلی) ، (پا) نیمخواب ؛ نیم خوابیده ، (ان) half-asleep

نیمخوبي nim-xob-í : نیم ویښتیا ، (پا) نیمخوابی ، (ان) half- sleep

نیمخوږ nim-xóẓ : خوږه´ لوړی ، (پا) نیم شیرین ، میان خوش ، (ان) semisweet

نیمرپاند nim-rap-ā̆nd : نیمځوړند ، نیمکښو ، نیم هسك ، نیم ځړېدلی ، (پا) نیمه آفراشته ، (ان) half-mast

نیمروښان nim-rosā̆n : تت ، نیم رڼا (پا) نیمه روشن ، (ان) half-lit, dim

نیمروڼ nim-rúṇ : نیم رڼا ، نیم روښان ، (پا) نیم شفاف ، نیم مکدر ، (ان) semitransparent, translucent

نیم ژواندی nim-žwā̆nd-ay : نیم مړېیه ، ناپړانده ، نیمزال ، نیمزالی ، (پا) نیم جان ، نیم مرده ، (ان) half-dead

نیمسدی nim-sád-ay : نیم ویښیار ، نیم نشه ، (پا) نیم

مشیار ، (ان) semiconscious

نیمسوی nim-sáway : نیم سوځېدلی ، (پا) نیمسوخته ، نیمسوز ، (ان) half-burnt, scorched, smoldering

نیمسیوری ním-syoray : نیم سیوری (نیم یا نری سوری) ، (پا) نیمسایه ، (ان) penumbra

نیم غونډاری nĭm-ɣwanḍ-ăray : نیمه کره ، (پا) نیم کره ، (ان) hemispheroid, hemisphere

نیم کره ním-kará : نیم معیاري (ژبه ، ګډود) ، (پا) زیر استاندرد ، (ان) sub-standard

نیمکښو nim-kaṣ-ó : نیمکښ ، نیمښکاره ، (پا) نیم رخ ، نیمچهره (ان) a profile, vertical

نیمګړې همرنګي : nim-gaṛe-ham-rang-í

برخیزه یانابشپړه همرنګي (یورنګي) ، (پا) همګونی ناقص ، (ان) partial assimilation

نیملاری nim-lăr-ay : نیمواټنی ، (پا) نیمراه ، نیمه راه ، (ان) halfway, midway

نیملاري nim-lar-í : نیم واټني ، (پا) نیمراهی ، نیمه راهی ، (ان) halfway, midway

نیموچ nim-wač : نیملوند ، (پا) نیم خشك ، نیمتر ،

(ان) half-dry, semiarid

نيموچه nim-wáca : نيمه وچه، براعظم گی، (پا) نيم قاره، (ار) بر صغير، (ان) sub-continent

نيمونی nim-wán-ay : نيم قدی، (پا) نيم قد، (ان) half-size

نيمويښ nim-wíṣ : نيمويده، (پا) نيم بيدار، (ان) half-awake

نيم ويښيار nim-wiṣ-yăr : --> نيم سدی.

(نيمه) موسکا (níma-) mosk-ắ : نيمه خندا، (پا) نيم خند، لبخند، (ان) smile, snicker

نيواك niw-ắk : نيوکه، (پا) اشغالگری، (عر) قبضه، اشغال، (ار) قبضه گری (ان) invasion, occupation

نيواکگر niwak-gár : بلوسگر، (پا) اشغالگر، (ار) قابض، (ان) invader, occupier

نيوليك niw-lík : دسرليکونو (عنوانونو) لست يا فهرست، (پا) فهرست مندرجات، (ار) فهرست مضامين، (ان) table of contents

نيمواك nim-wák : نيم واوېل، (پا) نيمواکه، شبه واکه، شبه ويل، (ان) semi-vowel

(و)

واټ مېچ wāṭ-meč : --> واټن مېچ .

واټن مېچ wāṭan-meč : (پا) مسافت نما ، فاصله سنج ، (ان) odometer, taximeter

واده تړ wāda-taṛ : د واده اړه تړه (بندوبست) ، (پا) بندوبست عروسی ، (ان) marrage arrangement

واده څله wāda-calá : د واده څله (گوته) ، (پا) چلهٔ عروسی ، انگشتر عروسی یا ازدواج ، حلقهٔ عروسی ، (ان) wedding ring

واده شپه wāda-špa : دواده شپه ، (پا) شب عروسی ، شب زفاف ، (ان) wedding night

واده والا wāda-wālā : واده کړی نارینه یا واده شوې ښځینه ، (پا) زن دار ، شوهردار ، (عر) متأهل ، متأهله ، (ان married

وارگری wār-gar-ay : دوار (نوبت) خاوند ، (پا)

نوبت چی ، (ان) on the round, in turn

واره من wāra-mán : واره يي ، وړنده ، وړ ، (پا) واره دار ، گوارا ، سودمند ، (ان) favourable, in accord

واره يي wāra-yí : <-- واره من .

واريز wār-íz : په نوبت ، (پا) نوبتی ، (عر) بالنوبه ، متناوب ، (ان) in turns, by turns

واښاوبی wāṣ-ób-ay : (پا) ريسمان باف ، (ان) rope-maker, spinner

واښلوبه wāṣ-lóba : پيشوپړی ، (پا) ريسمان بازی ؛ ريسمان کشی ، (ار) رسه کشی ، (ان) rope-dancer; tug of war

واښه والا wāsa-wālā́ : واښه پلورونکی ، واښه پلوری ، واښه خرڅوونکی ؛ بوس خرڅوونکی ، (پا) علف فروش ؛ کاه فروش .

واك لاندې wāk-lā́nd-e : بېواك ؛ ښكېكلاك لاندې ، لاسكتوی ، (پا) زير اختيار ، بی اختيار ، زېر دست ، زير تسلط ، زير حاكميت ، زېر استعمار ، (عر) محكوم ، مستعمره ، (ان) subordinate, colonised

واك لاندې ويی wāk-lā́nde-wayáy : واكيالی ،

واکتاب ، واکتده ، (ان) governed word

واکمن wāk-mán : واکوال،واکوالا ، دواك څښتن ، د اختيار خاوند ؛ پاچا ، ټولواك ، (پا) صاحب اختيار ، اختيار دار ؛ زمامدار ، صلاحيت دار ، با صلاحيت ؛ پادشاه ، (ان) ruler; authority; king, competent

واکمن مېشتي wāk-man-mĕšt-í : واکمن مېشتی ، پلازمېنه ؛ د واکمن تر واك چلونې لاندې سيمه ، ښار يا هېواد ، (پا) حاکم نشين ، حاکم نشينی ، مرکز حکومت ؛ پايتخت ، (ان) chief town of residence, capital

واکمني wāk-man-ĭ : واکوالی ، واکيالي ؛ پاچايي ، (پا) اختيار داری ؛ زمامداری ؛ بادشاهی ، (ان) authority; kingdom; government

واکناب wák-nắb : --> واکمن .

واکنده ويی wâkandá-wayáy :واك چلوونکی ويی ، (پا) واژهٔ حاکم ، (ان) governing word

واکوال wāk-wắl : واك والا ، واکمن ، واکيالی ، واکتاب ، واکنده ، دواك خاوند ، واکدار ، (پا) صاحب اختيار ، با صلاحيت ، (ان) ruler, soereign

واکيالی wāk-yāl-áy : --> واکمن ، واکوال .

واګي wā́gi : ملوني، متروکه؛ واك، (پا) زمام، عنان، لجام، اختيار، (ان) rein, bridle; rule, power, control, dominion, option

وانديز wānd-ī́z : خيالي، ګوماني، د خيال اړوند، (پا) خيالی، تخيلی، (ان) idial, imaginative

واور پاکوونکی wā́war-pāk : واوره پاکوونکی، (پا) برف پاکن، برف پتطم، برف روب.

واور پاکي wắwar-pāk-ī : واوره پاکي، (پا) برف پاکی، برف روبی، (ان) snow cleaning

واوربوټ wāwar-buṭ : واورګوټ، واور کوښي، (پا) کفش (روی) برف، (ان) snow-shoe

واورپټ wā́war-pāṭ : واورين، په واورو پټ، (پا) برف پوشيده، پوشيده از برف، (ان) snowy, snow-clad

واورپلوری wā́war-plor-ay : --> واوره والا.

واورپوټی wāwar-puṭáy : د واورې پوټی، (پا) دانهٔ برف، تکهٔ برف، (ان) snowflake

واورټوپی wā́war-ṭopáy : د واورو ډېری، (پا) تودهٔ برف، برف انبار، (ان) snow-drift

واور دوړ wā́war-dúṛ : بادوړه، (پا) برف کويه.

واورسپېڅ wấwar spéc : واور پاك ، هېندارسپېڅ ، (پا) برف روب ، برف پاك ، برف پاك كن ، (ان) snow-sweeper, snow-plough, snowplow

واورش wǝ̄wr- ăš : واورږ يارېز ، (پا) برف كوچ ، كولاك برف ، توفان برف ، (ان) snowstorm

واوربښكېل wấwar-ṣkél : په واورو كې ښكېل (گير) ، (پا) د چار برف ، (ان) snow-bound

واورغونډ wấwar-ǥwánd : واورپنډوس ، دواورو غونډارى ، (پا) پاغندهٔ برف ، گلولهٔ برف ، (ان) snowball

واورمېچ wấwar-mèč : د واورې دمېچلو (اندازه كولو اوزار (اله) ، (پا) برف سنج ، (ان) snow-gauge

واوروب wāwr-ób : واوروبه ، واورو بى ، (پا) برفاب ، snow-water, slush (ان)

واوره غرى wấwra-ǥáray : يويو پوتى (اوبلنه وربېدونكې واوره ، (پا) برف برنجك ، (ان) soft ice

واوره ڼى wấwra-ṇáy : كنگلنى ، كنگلځى ، (پا) يخدان ، برف دان ، (ان) ice-cell

واوره والا wấwra-walấ : واور پلورى ، د واورې پلورونكى (خرڅوونكى) ، (پا) برف فروش ، (ان) ice-seller

واورين wawr-ín : واوريز ، له واورو ډك (ناكره) ، (پا) پر از برف ، برفی ، برفين ، (ان) snowy, of snow

واورين سړی waw-rín-saṛáy : له واورو جوړ شوی سړی ، (پا) آدم برفی ، (ان) snow-man

واورې وربښت wắwre-war-áṣt : د واورې ورېدنه ، (پا) بارنده گی رف ، (ان) snowfall

وبښه! wá-baṣa : و بخښه ! (پا) ببخش ! (ار) معاف کرو ! (ان) beg your pardon! excuse pardon me(s.g.)

وبښئ ! wa-baṣ-ay : وبخښئ ! (پا) ببخشيد ! (ار) معاف کرېں ! (ان) excuse pardon!(pl.)

وبله سوله ييز ژوند : wábla-sola-yīz-žwánd : ګډسوله ييز ژوند ، (پا) زيست باهمی مسالمت آميز ، همزيستی مسالمت آميز ، (ان) peaceful coexistence

وتلار wat-lắr : وتوځی ، (پا) راه بيرون رفت ، راه خروج ، راه بدر رفت ، (ان) outlet, egress

وتوځی wat-ó-jay : وتونځی ، د غږ مخرج ، (پا) بيرون رفت ، مخرج (آواشناسی) (جر) artikulationstelle ، (ان) the place of articulation,

وتون wat-ún : وتنه ، (پا) برآمد ، بیرون رفت ، بدرفت ، (عر) خروج ، (ان) exit

وتونپېر wat-ún-per : توني کړول ، مکاني قید ، د مفعول منه حالت ، (پا) حالت مفعول منه ، (ان) ablative case, ablative; local adverb

وتونوت wat-un- wát : د مرغۍ لاره ، نرۍ وتلار یا وتوځی .

وتپوهنه waṭ-poh-ána : اقتصاد پوهنه ، اقتصاد پېژندنه (ناکره) ، (پا) علم اقتصاد ، اقتصاد شناسی ، (ان) economics

وټ کټ wáṭ-káṭ : سکینده ، (پا) تلافی ، (عر) جبران ، جبیره ، (ان) compensation

وټندوی waṭ-and-óy : --> سپماګر ، پاسره ګر .

وټه wáṭa : اقتصاد ، (پا+ عر) اقتصاد ، اقتصادیات ، (ان) economy

وټیز waṭ-íz : وټه ییز ، د وټې (اقتصاد) اړوند ، اقتصادي ، (پا) اقتصادی ، (ان) economic, economical

وچ اودس wač-awdás : شلور غړی (پا) وضوء چهار اندام ، (ان) ablution

وچ زیلانځی waĉ-zilănj-ay : شنډ، چپ زیلانځ (رحم) یې وچ وي، (پا) دارای زهدان خشك، (ان) having a sterile womb

وچ چاپېرهېوادونه : waĉ-ĉaper-hewaduna

په وچه کې پراته هېوادونه، وچ کڅي یا نا کڅیز هېوادونه، وچ غاړي هېوادونه، (پا) کشور های محاط به خشکه. (ان) land-locked countries

وچ ښکېلي هېوادونه--> وچ چاپېر هېوادونه.

وچ غاړی waĉ-ğāṛ-ay : وچ کڅی، وچ چاپېر، (پا) محاط به خشکه، (ان) land-locked

وچکښی waĉ-kaṣ-ay : وچکښ، وچکښی، (پا) مداد، پنسل، (ان) pencil

وچولن waĉ-wlán : وچولنه، وچ مینځنه، (پا) خشکه شویی، (ان) dry-cleaning

وچولنځ wáĉ-wlán-j : د وچولن (-->) ځای یا دوکان، (پا) محل و یا دستگاه خشکه شویی، (ان) dry-cleaning (shop)

وچ ولنده wáĉ-o-landá : (پا) خشك و تر (نان، قرغه)؛ بحر و بر، (ان) dry-wet, sea and land

وڅکې ورغښتي wácke-warǰaṣtí : وڅکې او بادام، ممیز و بادام، وچه مېوه، مغزکي(پا) کشمش و بادام، میوهٔ خشك، (ان) dry fruit

وخت تېرى wəxt-tér-ay : وخت گوډى، (پا) وخت گذران، (عر) دفع الوقت، (ان) pass time

وخت تېري waxt-ter-í : وخت تېرى، وخت تېرونه، ورختچاري، وخت گوډونه، (پا) وقت گذرانى، دفع الوقتى، (عر) دفع الوقت، (ان) pass time, procrastination

ودون جوړه wadun-ǰoṛá : مېړه او ښځه، مېړه او مېرمن، (پا) زن و شوهر، (ان) copel

ودون گوته wadun-gwáta : --> واده گوته .

ودانوونى wadān-aw-ún-ay : --> ودانیز، رغاونیز .

ودگرى او ناوې : wad-gár-ay-aw-nā́we
--> ناوې او ودگرى .

وراره بوره wrā́ra-búra : بوره وراره، زومړى او ورورمړى، (پا) زن پسر مرده و برادر مرده .

وراشه wrā́ša : په زړه پورې پخه وینا، وایه، د کانې کرښې وینا، (پا) گفتار نیك، وجیزه، گفتار بزرگان، (ان) saying, good words, advice

وران ویجاړ wrā̃n-wiǰā̃r : ړنگ بنگ، بیخي وران، (پا) خراب و ویران، بکلی ویران.

وربانی war-bā̃ṇay : ورسات، ورساتونی، ورساتونکی، دروازه وان، (پا) دربان، (ان) watchman, doorman

ورتلونپېر war-tlún-per : د مفعول له حالت؛ مکاني کړول، تونې کړول، (پا) حالت مفعول له؛ قید مکان، (ان) locative, local adverb

ورتني war-ta-ní : دورته (شبیه) اړوند، تشبیهي، (پا) تشبیهی، همسانی، (ان) comparative, likening

ورتني وییکی wartan-í-wayíkay : تشبیهی ادات، (پا) ادات تشبیهی، (ان) comparative particle

ورته دوه ژبي wárta-dwa-žab-í : (پا) شبه دو زبانی، (ان) semi-bilingualism

ورتني war-ta-ní : دورته (شبیه) اړوند، تشبیهي، (پا) تشبیهی، همسانی، (ان) comparative, likening

ورته مانیز warta-mān-íz : نژدې مانیز، (عر) قریب المعنی، (ان) semi-synonym

ورځپاڼه wraj-pā̃ṇa : ورځنی (خپرونه)، (پا) روزنامه،

ورخچاری wraj-čăray : وختچاری (پا) فرصت طلب ، (عر) ابن الوقت ، (ان) opportunist

ورخچاري wraj-čār-í : وختچاري ، (پا) فرصت طلبی ، ابن الوقتی ، (ان) opportunism

ورخچلند wraj-čalánd : --> ورخچاری .

ورخچلندی waraj-čaland-ay : ورخچاری ، وختچاری ؛ ورختېری ، (پا) فرصت طلب ؛ روز گذران ، (ع) ابن الوقت

ورخچلند ژبه wraj-čaland-žába : (عامه) ورځنی ژبه ، گډه (گړنۍ) ژبه ، (پا) زبان همگانی گفتاری ، زبان روزمره (گفتاری) ، زبان (عامهٔ) روزمره ، (ان) vernacular, colloquial speech

ورځ دې ښه! wráj-de-ṣa : ورځ دې نېکمرغه ، (پا) روزت خوش ! (ج : ورځ مو ښه ! : روزتان خوش !)

ورځلوی wraj-lóy : --> لوورځ .

ورځنی wraj-an-áy : --> ورځپانه .

ورزووند war zó-w-and : کرکي ، گرجن ، وېزار ، (پا) نفرت کننده ، بیزار ، (عر) متنفر ، (ان) hateful

ورکلاری wrak-lăr-ay : --> لارورکی .

ورك مرغه wrák-maryá : (پا) سیمرغ ، (ان)

phoenix

ورکنومی wrak-núm-ay : --> نومورکی.

ورماند warm-ắnd : ورم (وعظ) کوونکی، (پا) وعظ کننده، واعظ، (ان) preacher

ورمليك warm-lĭk : پند نامه، (پا) پند نامه، نصحیت نامه، (ان) guid book

ورمند warmánd : امر، (پا+ عر) امر، (ان) order, command,

ورمند دود warmand-dód : امري دود، د کړ (فعل) يو گرداني اړخ، (پا) صيغهٔ امر، (ان) imperative mood

ورمندون warmand-ún : درېمگړتوب، (پا) قضاوت، داوری، محاکمه، (ان) arbitration, judgment; trial

ورمنديز warm-and-íz : دورمند يا ورمندون (قضاوت)، اړوند؛ امري، حکمي، (پا) قضایی؛ امری حکمی، (ان) judicial; imperative

ورموال warm-wắl : ورماند، ورم (پند) کوونکی، وعظ کوونکی، (پا) اندرز (پند) دهنده، واعظ، (ان) adviser, preacher, sermonizer

ورم و پند wárm-o-pánd : پند او نصحیت، ورم

وښکوم، (پا) پند و نصحيت، پند و اندرز ، وعظ و نصحيت ، (ان) advice and exhortation, preaching and sermon

ورم و وراشه wárm-o-wrắša : پند و نصيحت ، وعظ و نصحيت ، (پا) پند و اندرز ، وعظ و نصحيت .

وروررانه wror-āná : --> وروركلويز .

وروركلويز wror-galw-íz : وروررانه ، (پا) برادرانه ، (ان) brotherly

وروري او برابري wror-í-aw-barābar-í : وروري او مساوات ، (پا) برادری و برابری ، أخوت و مساوات ، (ان) brotherhood and justice

وروريز wror-íz : --> وروركلويز .

وروستی بڼه wrustáy-báṇa : نهايي شكل (وركول) ، (پا) شكل نهايي (دادن ، بخشيدن) ، (ان) final tuch

وروستی تالوييز wrustáy-tālu-íz : --> نرم تالوييز .

ورهڼگر warhāṇ-gár : ورمهه گر ، كسبگر ، (پا) پيشه ور ، (ان) professional, craftsman

وری wray : وری؛ دوري مياشت ، (پا) بره؛ برج (ماه)

حمل، (ان) lamb; the Aries

وریتـه writá : وریته غوښه، کباب، (پا) کباب، ششلیك، (ان) roast, kebab

وریتـه ډوډۍ writá-ḍoḍáy : سوخاري ډوډۍ، (پا) نان سوخاری، نان برشته، (ان) roasted bread

وریتـه گر writa-gár : وریتی، وریته (کباب) والا، (پا) کباب پز، کبابی، کباب فروش، (ان) meat roaster, roast meat seller

ورېښم چینجی wreṣám-činǰáy : ورېښم چنجی، ورېښمین چینجی، دورېښمو چینجی، (پا) کرم پیله، کرم ابریشم، (ان) silkworm

وړاندیز wṛānd-íz : مخېښود، (پا) پیشنهاد، (ار) تجویز، (ان) proposal, offer, suggestion

وړاندیزي wṛānd-iz-í : پېشنهادي، (پا)پیشنهادی، قابل پیشنهاد، پیشناد شده، (ان) proposed, offerd, suggested

وړاندېینه wrānde-yána : وړاندې کونه، (پا) پېشکش، (عر) عرضه، ارائه، تقدیم، (ان) presentation, exposal, offer

وړانگن wr̤āng-án : وړانگيز ، وړنگن ، (پا) درخشان ، درخشنده ، پرتوافگن ، تابان ، (عر) مشعشع ، (ان) brilliant, resplendant, sparkling, glorious

وړکتون war̤ak-tún : ووړتون ، (پا) کودکستان ، (جر + ان) kindergarten

وړکتوني wrak-tun-í : ووړتوني ، دوړکتون اړوند (پا) کودکستانی ، (جر + ان) kindergarten

وړکتوني کوچنی : warak-tun-í-kočnáy وړکتوني ماشوم ، (پا) بچهٔ کودکستانی ، (ان) kindergartener

وړکينه war̤ak-ína : کوچينه ، کوچينواله ، کوچنيوالی ، کمکينه ، (پا) کودکی ، بچگی ، طفوليت ، (ان) babyhood, childhood, infancy

وړند wár̤-and : وړنده ، وړ ، (پا) سزاوار ، گوارا ، شايان ، شايسته ، (عر) مناسب ، مساعد ، (ان) worthy, merited, capable, fit, favourable

وړنگه wr̤ánga : کك ، (پا) ذره ، (ان) atom, molecule

وړنگی wr̤ang-áy : ککوين ، (پا) ذره بين ، رېزبين ،

اندك بين ، (ان) lens, microscope

وړنګيز wṛang-íz : ككيز ، (پا) دره يی ، ذروی ، ذره بينی ، (ان) atomic, molecular

وړوپړ wáṛ-o-páṛ : بريالی او نا بريالی ، زور و كمزور ، (پا) پيروز و ناپيروز ، غالب و مغلوب ، زورآور و كمزور ، (ان) winner and loser

وړياخور waṛyā-xór : --> تيار خور .

وړی او بدانه waṛáy-obd-ána : د وړی او بدنې كار خونه (فابريكه) ، (پا) پشمينه بافی ، (ان) wool - industry

وزلوبه waz-lóba : د وزې (بزې) لوبه ، (پا) بزكشی ، (ان) goat-game, an Afghan nationl game

وژ خوږ waž-xúẓ : عصبي درد ، د اعصابو درد ، (پا) درد اعصاب ، (ان) neuralgia

وژ پوهاند waž-poh-ā́na : وژپوه ، د اعصابو ماهر ، (پا) عصب شناس ، (ان) neurologist

وژ پوهنه waž-poh-ána : وژپوهه ، عصب پوهنه ، د اعصابو علم ، (پا) عصب شناسی ، (ان) neurology

وژ خوږی waž-xúẓ-ay : په عصبي درد اخته ، (پا)

مبتلا به درد اعصاب ، (ان) neuralgia

وژن waž-án : پر غزي ، قهرژلی ، له پارپدلیو اعصابو سره ، عصبی ، عصبانی ، (پا) عصبی ، عصبانی ، (ان) nervous, angry

وژنتیا waž-an-tyā́ : پرغزتیا ، پارپدنه ، (پا) عصبانیت ، خشم ، (ان) anger, irascibility, nervousness

وژنشمېر wažan-šmér : د مرگ وژلې شمېره ، (پا) امار یا احصائیهٔ قتل و قتال ، (جر) Homizirat

وژی wážay : رگ ؛ عصب ، (پا) رگ ؛ عصب ، (ان) vein ; nerve

وژیز waž-íz : وژنی ، دوژي (رگ یا عصب) اړوند ، (پا) رگی ؛ عصبی (ان) veined ; neural

وژیز واروابییز waž-íz-o-arwā-yíz : عصبي او رواني ، (پا) عصبی و روانی ، (ان) neuropsychic

وږبی wazḅáy : کاغه ؛ سمندري کاغه ، (پا) زاغچه ؛ پنگوین ، یکنوع مرغ دریایی ، (ان) penguin

وږم و توږم wáẓam-o-twáẓam : ښه بوی او بد بوی ، (پا) خوشبویی و بد بویی .

وزیښاند wazi-cǎnd : وږیښاندی ، وږیښاڼ ، وږیښاڼی ،

وږيچن، (پا) خوشه چين، (ان) gleaner, compiler, plagiary

وږيڅاندي waẓi-cānd-í : وږيڅاني، (پا) خوشه چينی، (ان) picking, culling

وږيمن waẓi-mán : <-- يېبرور .

وسپن اره waspán-ará : د وسپنې پرېکونې اره، (پا) ارهٔ آهن برى، (ان) hacksaw

وسپنباب waspan-bā̆b : وسپنيز لوښي او زار، (پا) آهن الات، (ان) ironware, hardware

وسپنپاڼه waspan-pā̆ṇa : (پا) ورق آهن، آهن ورق، (ان) sheet iron

وسپن پښ waspan-páṣ : پښ، گگر، (پا) آهنگر، (ان) blacksmith, ironsmith

وسپن پښي waspan-paṣ-í : پښتوب، گگري، (پا) آهنگرى، (ان) smith, forge, ironworks

وسپنپرېکند waspán-prék-and : وسپنه غوڅوونکى، (پا) آهن بر، (ان) iron-cutter

وسپنپېر wáspan-pér : دوسپنې پېر (دوره)، (پا) دورهٔ آهن، (ان) ironage

وسپنتوږی ospan-tózay : د وسپنې سوان ، (پا) سوهان آهن ، (ان) file

وسپنڅادر waspán-cādár : ترامه ، (پا) آهن چادر ، (ان) iron plate, iron bands

وسپنخړی waspan-xáṛ-ay : وسپنخیری ، (پا) گوی آهن ، (ان) iron-rust

وسپنپلور waspán-plór : وسپن پلورنه ، دوسپنې خرڅولو هتی ، (پا) آهن فروشی .

وسپنپلوری waspán-plór-ay : وسپنې والا ، وسپنه خرڅوونکی ، (پا) آهن فروش ، (ان) ironmonger

وسپنکښ waspán-káṣ : (پا) آهن ربا ، (ان) magnet, loadstone

وسپنکښي waspan-kaṣ-í : (پا) آهن ربایی ، (ان) magnetism, manetic

وسپنویلګر wáspan-wil-gár : دوسپنې ویلوونکی ، (پا) آهن ذوب کن ، آهن ریز ، (ان) iron-founder

وسپنویلوب waspan-wil-ób : وسپنویلون ، دوسپنې ویلونه ، (پا) ذوب آهن ، آهن ریزی ، (ان) ironworks, iron- foundry

وسپنهوډی waspán-hóḍ-ay : (پا) با ارادۀ آهنین ، (ان) having the iron (strong) will power

وسپنيز waspan-íz : اوسپنيز ، (پا) آهنی ، آهنین ، (ان) iron, made of iron, ferric, ironic, ironical, ferrous, hard, strong (as iron)

وستون wast-tún : زېرمتون ، زېرمه ځی ، (پا) تحویلخانه ، (ان) depot, store, godown

وستلي wastal-í : --> مرکاوو .

وس ـ چار wás-čăr : ماندومځه ، زيار و زحمت ، کار و زيار ، هلې ځلې ، (پا) سعی و تلاش ، تب و تلاش ، (ان) effort and search

وسله وال wasla-wắl : --> درسته وال .

وش و وده wáš-o-wáda : وده و لويښت ، (پا) نشونما ، (ان) growth

وښن waṣ-án : زهرجن ، زهرژلی ، زهرلړلی ، د وښ يا وښو (زهرو) اړوند ، (پا) زهر آگين ، زهر آلود ، سمی ، زهری ، (ان) poisonous

وښوری waṣ-ór-ay : واښه خور ، وښور ، (پا) علف خوار ، (ان) herbivorous, vegetarian

وښيانه waṣ-yǎna : مرغه، برغه، ورشو، (پا) سبزه زار، مرغزار، علفزار، (ان) green land, grassy land

وکرووسخند wakár-o-wasxánd : وکرو لوښه، څېره او لوښه، کړه وړه، (پا) قيافه و خصلت، خصلت و هويت، صورت و سيرت، (ان) nature and feature

وګړآر پوهه wagáṛ-ār-póha : وګړنی يا عاميانه اټيمالوجی، (پا) ريشه شناسی عاميانه، (ان) folk etymology

وګړپال wagaṛ-pǎl : وګړوال، بشروال، (پا) بشر دوست، انساندوست، انسانګرا، نوعدوست، (ان) philantro pist, hamanist

وګړپايله wagáṛ-páy-la : شخصي متصل ضمير، (پا) ضمير متصل شخص، خاتمهٔ شخصی، (ان) personal ending

وګړپوهنه wagáṛ-poh-ána : سړي پوهنه (ناکره)، بشر پوهنه، (پا) بشر شناسی، (ان) anthropology

وګړ پوهنيز wagáṛ-poh-an-íz : د وګړ پوهنې (بشر پوهنی) اړوند، (پا) انتروپولوژيکی، بشر شناختی، (ان) anthropological

وګړپوهه wagaṛ-póha : فولکلور، وګړپوهنه (ناکره)

(پا) فلکلور ، توده شناسی ، (ان) folklore

وګړپوهیز : wagaṛ-poh-íz فولکلوري ، (پا) فولکلوری ، توده شناختی ، (ان) folkloric

وګړتیا : wagaṛ-tyā́ وګړه ، د پاټکي (طبقې) په مانا ناکره راځي ، (پا) شخصیت ، (ان) personality

وګړتیا پال : wagaṛ-tyá-pā́l شخصیت پالونکی ، (پا) شخصیت ګرا ، شخصیت پرست ، (ان) personalist

وګړځور : wagaṛ-jáwar ازارګټنه ، وګړي ځورونه ، (پا) مردم آزاری ، (ان) inhumanity, oppression

وګړ ځوری : wagar-ȷáwr-ay ازارګټلی ، وګړي ځوروونکی ، (پا) مردم آزار ، (ان) inhumane, oppressor

وګړدوست : wagaṛ-dóst --> وګړ پال .

وګړدوستانه : wagáṛ-dost-ānă (پا) بشر دوستانه ، (ان) humanistic

وګړ ژبپوهنه : wagáṛ-žab-poháná نژاد ژبوهنه ، ژبپوګړپوهنه ، هغه پوهنه چې د ژبپوهنې او وګړپوهنې اړیکي سره څېړي ، (ان) ethnolinguistics

وګړتیا واله : wagar-tyā-wā́l-a وګړتیا (شخصیت) پالنه ، (پا) شخصیت پرستی (ګرایی) ، (ان) personalism

وګړمل wagaṛ-mal : --> وګړپال .

وګړمين wagaṛ-mayán : وګړپال ، (پا) مردم دوست ، (ان) friendly to people

وګړنی wagaṛ-a-náy : وګړنيز ، وګړيز ، (پا) مردمی ، انسانی ، خلقی ، آدمی ، (ان) popular, humanistic

وګړواك wagaṛ-wák : ولسواك ، (پا) مردم ګرا ، (ان) democrate

وګړواکي wagaṛ-wak-í : ولسواکي ، ملي حاکميت ، (پا) حکومت مردمی ، دموکراسی ، حکومت ملی ؛ حاکميت ملی ، (ار) جمهوريت (ان) democracy; national sovereignty

وګړواله wagaṛ-wál-a : وګړپالنه ، بشرولي ، بشرپالنه ، (پا) بشر دوستی ، بشر پرستی ، انساندوستی ، انسانګرايی ، (ان) philanthropism, humanism

وګړه wágṛa : وګړتيا ، (پا) شخصيت ، (ان) personality

وګړی wagáṛay : سړی (انسان) ؛ شخص ؛ د شخص (ګرامري) صيغه ، (پا) مرد ، انسان ؛ شخص ؛ صيغه شخص (دستور) ، (ان) man; human; person

وګړیز wagaṛ-íz : وګړنی، شخصي (ګرایمري)، (پا) شخصی، (ان) personal

وګړیز ګردود wagaṛ-íz-gaṛ-dód : فردی لهجه، (پا) ګویش فردی، (ان) idiodialect

وګړیز نومځری wagar-íz-num-járay : وګړنومځری، (پا) ضمیر شخصی، (ان) personal pronoun

ولاندوولانګه wlā́nd-o-wlā́nga : دمړي ولونکی (مینځونکی) او تخته، (پا) مرده شوی و تختهٔ مرده شویي .

ولخه اودښته wálxa-aw-dáṣta : ړاګ و دښت، ړاګ و بېدیا، (پا) دشت و بیابان، دشت و صحرا، (ان) desert and plain

ولسپال wálas-pā́l : وګړپال، ولسیار، ولسمل، (پا) ملت دوست، مردم دوست، ملت خواه، (ان) friendly to people, nationalist

ولس دښمن walás-daṣ-mán : —> ولس دښمنی .

ولس دښمنی walas-daṣ-mán-ay :ولس دښمن، ملي دښمن، (پا) دشمن قوم، دشمن ملی .

ولسمل walás-mál : ولسپال، ولسیار، وګړپال، (پا) ملت دوست، مردم دوست، قوم دوست، ملت خواه، (ان)

friendly to people, nationalist

ولسنښې walás-nåse : ملي پېژندنښې ، (پا) مميزات ملی .

ولسواك walás-wåk : <-- وګړواك .

ولسواکي walás-wak-í : <-- وګړواکي .

ولسوال walás-wâl : پخوانی حاکم ، تحصیلدار ، (پا) ولسوال ، رئیس بخش ، حاکم ، (ان) district manager

ولسواله walás-wăla : ولسولي ، (پا) ملیت ګرایی ، (ان) nationalism

ولسوالي walás-wal-í : تحصیل ، ضلع ، (پا) ولسوالي ، بخش ، حاکم نشینی ، (ان) district, division

ولسي walas-í : وګړنی؛ ملکي؛ ملي ، (پا) مردمی؛ ملکی؛ فلکلوری ، (ان) civility; folkloric; humanity; national

ولسیار walás-yâr : <-- ولسمل .

ولسي جرګه walas-í-ǰargá : (پا) مجلس شورای ملی ، کانګرس ، (ار) قومی اسمبلی ، (ان) national assembly

ولکه walká : کرښې ، کړ ی ه ، ولقه (ناکره) ، (عر) حلقه ،

حيطه، قبضه، دايره.

ولنځ wlanj : لمبازی؛ (پا) تشناب، غسلخانه، (عر) مغسل، مستراح، (ان) bathroom; toilet

ولوليز walwal-íz : پاروونکی، پارند، (پا) هيجان انگيز، هيجان آور، پر هيجان، احساساتی، جذباتی، (ان) exciting, moving, stimulating

ولی ترنگ walay-taṛáng : ترښتي ولی، دوليو (ريښو) ترنگ (ترکيب)، (پا) ترکيب يا مرکب ريشه ها، ريشه های مرکب، (ان) root compound

ولېدن wled-án : غورځېدن، (عر) حذف، (ان) omission, elision

ولی ژبه walay-žába : ريښه يي ژبه، (پا) زبان ريشه يی، (ان) atomic language, radical language

ولي مېنه Walí-mena :د کابل ښار يو استوګنځای (کالوني)، (پا) ناحيتی در شهر کابل.

ونج wanǰ : مخدره؛ بدلون، (پا) ميز؛ دگر گونی، (اټ) منزه، (ان) board, desk; change (ونجړی : وړوکی مېز). table

ونجدوی wanǰ-dóy : د بدلون قانون، (پا) قانون تغییر، قانون تحول، (ان) law of change (or evolution)

ونجون wanǰ́-ún : ونج، بدلون، (پا) دیگرگونی، تبدیلی، (عر) بدل، تبدیل، تغییر، تعویض، معاوضه، (ان) change, replacement

وندل و کنځل wandál-o-kanjál : کنځل وزورل، رټل و کنځل، (پا) دو و دشنام دادن، زشت و دشنام گفتن، فحش و ناسزا گفتن.

ونډیمار wanḍi-măr : کوتاند، کوتونکی، حلالوونکی، (پا) قصاب، ذبح کننده، گوشت فروش، (ان) butcher

ونډیماري wandi-mar-í : الاله (حلاله)، قصابي، (پا) قصابی، ذبح، (ان) butchery, butcher's shop, slaughte ring

ووړتون woṛ-tún : <-- ورکتون.

ووړ شمېر wóṛ-šmer : کسري شمېر، مات شمېر، (پا) عدد کسری، (ان) fractional number

ووړمېچ woṛ-meč : (پا) خرد سنج، (ان) micrometer

وې (و) we : واو ، د پښتو الفبې ۲۸ توری ، (پا) واو (و) ، (ان) o, u, w

ويارجن wyār-ǰán : ويارن ، عيبجن ، نيمګړی ، (پا) عيبی ، عيب دار ، معيوب ، ناقص ، (ان) faulty, flawed, defective

ويارن wyār-án : --> ويارجن ،

وياړلی wyāṛ-ál-ay : د وياړ خاوند ، وياړن ، له وياړه ډك ، (پا) صاحب افتخار ، مفتخر ، افتخار آميز ، پر افتخار ، قابل افتخار ، (ان) honorary, honoured, glorified, glorious

وياړن wyāṛ-án : وياړمن ، وياړجن ، وياړلی ، (پا) بالنده ، افتخار كننده ، افتخاری ، (ان) honorary, honorarily

وياړن غړی wyāṛ-an-ǵáṛay : وياړلی غړی ، افتخاري غړی ، (پا) عضوء افتخاری ، (ان) honorary member

وياړنه wyāṛ-ána : د وياړ شعر ، (پا) فخريه ، (ان) poem in which the poet enumerates his merits

وياړ و برم wyā́ṛ-o-brám : --> وياړ و پرتم ،

وياړ و پرتم wyā́ṛ-o-partám : وياړ و برم ، ښاخ و

پرتم، (پا) افتخار و شوکت، غرور و شکوه، شان و شوکت، (ان) hono (u)r and glory

وياړوړ wyāṛ-wáṛ : د وياړ (فخر) وړ، ښاغ وړ، (پا) قابل افتخار، شايان افتخار.

وياړيز wyāṛ-íz : وياړن، دوياړ (افتخار) اړوند، (پا) افتخاری، (ان) honorary, glorious

وياند way-ā̃nd : ويندوی، خبر لوڅ، (پا) گويا، سخن گو گويان، گوينده، (عر) نطاق، ناطق، (ان) talker; speaker newscaster

وير اوښکې wir-úṣke : د وير اوښکې، د غم اوښکې، (پا) اشك ماتم.

ويرغاړی wir-ǰā̃ṛ-ay : وهير غاړی. (پا) نوحه گر، نوحه خوان، نوحه سرا، سوز خوان، (ان) hired mourner, mourning

وير لړلی wir-laṛ-ál-ay : ويرژلی، ويرژړلی، ويرجن، ويرمن، (پا) سوگوار، سوگمند، اندوهگين، (ان) doleful, mournful, grieving

وېره وړی wera-wáṛ-ay : (پا) دهشت زده؛ دهشت افگن.

ویرنلیکنه wir-án-lik-ána : ویرنبولنه ، (پا) نوحه سرایی ، مرثیه سرایی ، (ان) elegy writing, elegizing

ویرنه wir-ána : ویرلیك ، (پا) مرثیه ، (ان) lamentation, elegy

وېروړی wér-a-wáṛ-ay : بوږنوړی؛ ترېدلی ، ترهېدلی ، (پا) دهشت انگیز ، دهشت افگن ، دهشتناك ؛ دهشت زده ، (ان) terrible, horrible, amazing

وېره اچونه wéra-ačwána : ډارونه ، ډارونګه ، ډار اچونه ، (پا) دهشت افگني ، (وېره اچوونکی ، دهشتګر ، اردو : دهشتگرد) .

وېش اړخ wéš-aṛx : د ګړاوړون (فعلی گردان) يواړخ چې کړی (مفعول) پکې تر يوه وګړی زيات وی ، (ان) distributive aspest

وېشاك weš-āk : وېشنه ، (پا) جدایی ، تقسیم ، تجزیه ، (ان) separation, partition

وېشاکګر weš-ák-gár : وېشاکوال ، وېشاکپال ، وېش (تجزیه) غوښتونکی ، بېلتونپال ، (ناکره) بېلتون خوښی یا جدايي خوښی ، (پا) تجزیه خواه ، تجزیه طلب ، (ان) separatist

وېشاککرانه wes̆-āk-gar-āná : بېلتونپالانه، (پا) تجزیه طلبانه، تحزیه گرانه، (ان) separately

وېشاکواله wes̆k-wăl-a : وېشاککري، وېشاکپالنه، (پا) تجزیه گرایی، تجزیه طلبی، (ان) separatism

وېش شمېر wés̆-s̆mer : انقسامي عدد، (پا) عدد انقسامی، (ان) distributive numeral

وېشگر wes̆-gár : وېشونکی، وېشند، (پا) تقسیم کننده، بخش کننده، (ان) divider, distributor

وېشوړ wes̆-wáṛ : دوېش (تقسیم) وړ، وېش کېدونکی، (پا) قابل تقسیم، قابل توزیع، بخش پذیر، (ان) dividable

وېشوړتیا wes̆-waṛ-tyā̆ : دوېش (تقسیم) وړتیا، (پا) قابلیت تقسیم، قابلیت توزیع، بخش پذیری، (ان) dividablity

وېشونج wes̆-wánǰ : (پا) تبدیل توزیع، تغییر در توزیع، (ان) variation in distribution

وېش وهنه wes̆-wahăna : وېش وهنه، (پا) ضرب و تقسیم، (ان) multiplication and division

وېښته رگ weṣta-rág : نری رگ (شریان)، (پا) مورگ، سرخرگ، شریان، (ان) artery

ويښيار wiṣ-yā̆r : هوښيار ، پوه ، (پا) هوشيار ، هوشمند ، آگاه ، (ان) aware, conscious, intelligent

ويښياري wiṣ-syār-í : هوښياري ، پوهه ، (پا) هوشياری ، آگاهی ، خردمندی ، (ان) awareness, intelligence

وېلاړ welā̆ṛ : هوډ ، (پا) اراده ، تصميم ، عزم ، (ان) will, decision, determination

وېلاړن welāṛ-án : هوډيالی ، (پا) با اراده ، (ان) determined, resolute

ويلوب wil-ób : ويلون ، (پا) گداز ، گدازه ، (عر) ذوب ، مذاب ، لاوای آتشفشانی ؛ (ان) fusion, melted, molten

ويلوبگر wilob-gár : <-- وسپنويلگر .

وينا توکي way-nā-tók-i : د وينا توکي يا توکونه ، د کلام اجزا ، ژبني توکي ، (پا) اجزء کلام ، (ان) elements of speech

وينا غړی wayna-ǵáṛi : وينابيز غړي ، گړهاري غړی ، (پا) اندامهای گفتار ، (ان) organs of speech

ويناليږد way-nā-leẓd : (پا) نقل قول ، اقتباس ، (ان) citation, quotation

ويناوابشتى wayna-wāṣtay : (پا) تکیه کلام، (ان) key word, catchword, word or phrase frequently and habitually resorted to in speaking

ويناوال wayna-wāl : وینا کوونکی، (پا) بیانیه دهنده، سخنران، (عر) ناطق، نطاق، متکلم، (ان) ortor, talker, eloquent speaker, lecturer, spokesman

ويناوالي wayna-wal-í : ویاندي، خبرلوځي، (پا) سخنرانی، (عر) خطابه، نطق، نطاقی، (ان) lecture, speech, oratory

وينابيز wayna-yíz : د وینا اړوند، گږماري، (پا) گفتارئ، (ان) oral

ويند ځواك wayand-jwāk : د وینا ځواك، (پا) قوهٔ ناطقه، (ان) faculty of speech

ويند غړي way-and-ɠaṛi : (پا) اندامهای گویایي، (ان) articulatory organs

ويندوى way-and-oy : <-- ویاند .

ويندى wínd-ay : په ویندي اخته، (پا) د چار خونریزی، نزفی، خون چکان، (ان) bleeding, h(a)emorrhagic

ويندي win-d-í : وینې بهنگ، (پا) خونریزی، خونروی،

خونروش ، (عر) نزف الدم ، (ان) bleeding, h(a)emorrhage

وینګ way-ang : وین ، اداینه ، (پا) تلفظ ، ادا ، (ان) pronounciation

وینګ ډول way-ang-ḍawal : ادا ډول ، د تلفظ ډول ، (پا) طرز تلفظ ، طرز ادا ، (ان) accentual style ; articulation

وینګیز wayang-iz : وینیز ، (پا) تلفظی ، (ان) pronouncitional

وینوب win-ob : سرامنې ، (پا) خوناب ، خون و آب ، خونابه ، (ان) serum, thin transparent blood, bitter tears

وړینه waṛ-ina : --> وړتیا .

وینې بیه wine-baya : وینی ګرمانه ، دمرګ بدل ، (پا) خونبها ، خون تاوان ، انتقام قتل ، خونخواهی ، (ان) revenge, blood-money

وینې پوه wine-poh : وینې پوهاند ، (پا) خون شناس ، (ان) hematologist

وینې پوهه wine-poh-a : وینې پوهنه ، (پا

شناسی، (ان) hematology

وینې تویښت wíne-toy-áșt : وینې تویونه، (پا) خونریزی، سفاکی، (ان) cruelty, atrocity, bloodshed

وینې تویونکی wíne-toy-aw-únk-ay : خونړی، وینې څښونکی، (پا) خونریز، خون فشان، خونخوار، سفاك، (ان) bloodthirsty, murderous

وینې څښاك wíne-cș-ā́k : وینې څښنه، (پا) خون آشامی، خونخواری، سفاکی، (ان) sanguisugous, bloodshed

وینې څښونکی wíne-cș-únk-ay : خونړی، وینې خوړونکی، (پا) خون آشام، خونخوار، تشنه بخون، خونی، (ان) bloodthirsty, bloodsucker

وینې رغاو wíne-raɣ-ā́w : وینه جوړونه، (پا) خون سازی، (ان) hemapoiesis, hematopoiesis

وینې رغی wíne-ráɣ-ay : وینې رغنده، وینه رغوونکی، (پا) خون ساز، (ان) hematopoietic

وینې ککړ wíne-kakáṛ : په وینو ککړ، وینې، (پا) خون آلود، خون آلوده، خونین، (ان) bloodstained

وینې میچ wíne-méč : د وینې میچلواله، (پا) خون

سنج ، (ان) hematometer

وينې مېچنه wíne-mec̆-ána : وينه اندازه کونه ، (پا) خون سنجی ، (ان) hematometry

وينيز win-íz : ليديز ، (پا) ديداری ، بينشی ، ديدنی ، بصری ، (ان) visual, having to do with sight

وينيز واوريز win-íz-o-awr-íz : اوريزو وينيز ، (پا) سمعی و بصری ، شنيداری و بينشی ، ديد و شنيدی ، (ان) audio-visual

ويی wayay : تکی (ج : ويي ، وييونه) (پا) واژه ، (عر) کلمه ، نغت ، (ان) lexiin, word

ويي اوډون w[illegible]i-oḍ-ún : دوييو نو اوډون ، د کلمو ترتيب ، (پا) رج واژه ها ، ترتيب [illegible]ه ها ، (ان) word order

ويي پانگه [illegible]ayí-pắnga : لغوي پانگه (ذخيره) ، (پا) ذخيرهٔ لغوی ، (ان) [illegible]abulary

ويي پانگيز [illegible]ayí-pang-íz : دويي پانگې اړوند ، (پا) مربوط ذخيرهٔ لغوی ، واژگانی ، لغوی

ويي پور wayí-pór : وييز (لغوي) پور يا پورونگه ، (پا) عاريت لغوی ، (جر) wortentchnung

ويي پوهاند wayi-pohänd : ويي پوه ، (پا) واژه

شناس ، (ان) lexicologist

ويي پوهنه wayí-pohána : لغت پوهنه ، (پا) واژه شناسی ، (عر) علم اللغته ، (ان) lexicology

ويي پوهنيز wayí-poh-an-íz : دويي پوهنې (علم اللغته) اړوند ، (پا) واژه شناختی ، واژگانی ، (ان) lexicological

ويي پيدايښت wayí-paydā-yáṣt : مغه ساده وييونه چې د ژبې په بشپړتيا يې بهير کې بې له ځرگندې لاسوهنې په يوه ژبه کې منځ ته راغلي وي او بيا د هغو له مخې اشتقاقي او ترکيبي وييونه د ولس له خوا رغېدلي وي ، په ويي پيدايښت اړه لري (پا) پيدايش لغوی ، (ان) word formation

ويي جوړښت wayi-ǰor-áṣt : تر ويي پيدايښت (-->) راوروسته پړاو چې وييونه (دولس له خوا) په اشتقاقی او ترکيبي ډول جوړ شوي وي ، (پا) بعد از پيدايش واژه های ساده دومين روند واژه سازي (از طرف گوينده گان) از طريق اشتقاق و ترکيب ، ساختار واژه يي ، (ان) word formation

ويي خج wayí-xaǰ : دويي (کلمې) خج (فشار) ، فشار يا تکيۀ واژه ، (ان) word stress, word accent

ويي رغاونه wayí-raɣ-aw-ána : ويي جوړونه ، نوې

(خپللاسي) ویي جوړونه، (پا) واژه سازی، (ان) neologism

ويیز way-íz : دويي (لغت) اړوند ، (پا) لغوی ، واژه يي ، واژگاني ، (ان) lexical

ويي غونډ wayi-ǯwánḍ : په يوه غونډله (جمله) کې سره راغلي دوه يا زيات وييونه چې سره نحوي يووالی يا همآهنگی لري، نه لغوی، (پا) گروه واژه ها در يك جمله، (ان) word group

وييکنومځری way-ík-num-jár-ay : اداتی ضمير چې له دوو وييکو (اداتو) څخه رغېدلی وي (لکه پکې، راکې، پرې...)، (پا) ضمير اداتی.

وييکی way-ík-ay : ادات (حرف)، (پا) ادات، (ان) particle

ويي لړ wayi-láṛ : نوملړ، (پا) لست و يا فهرست لغات واسماء (ان) index

ويي ليك wayi-lík : هغه ليکنی يا خطي سيستم چې ويي نښې (-->) کاروي، يا په بله وينا ، هره نښه يا سمبول ديوه ويي ښکارندويي کوي، (پا) واژه نگار، (ان) word writing, logography

ويي ليكپوهاند wayi-lík-pohǻnd : <-- ويي ليكى كښاند .

ويي ليكپوهنه wayi-lík-poh-ána : د ويي ليكي (ډيكشنرۍ) پوهنه يا كښنه ، قاموس ليكنه ، (پا) واژه نامه نويسى ، (ان) lexicography

ويي ليكى wayi-lik-áy : سيند (ډيكشنري) ، (پا) فرهنگ ، لغت نامه ، كتاب لغت ، (عر) قاموس ، كتاب اللغته ، (ان) lexicon, dictionary

ويي ليكى كښاند wayi-líkay-kṣ-ánd : ويي ليكى كښونكى ، (پا) فرهنگ نويس ، قاموس نويس ، (ان) lexicographer

ويي ليكي كښنه wayi-likí-kṣ-ána : <-- ويي ليكپوهنه .

ويي نښه wayi-naṣa : هغه نښه يا سمبول چې ديوه ويي يا زياتو ويونو ښكارندويي كوي ، (ان) logogram

ويېنه way-éna : وينه ، سكالو ، (پا) گفتگو ، بحث ، (ان) argument, discussion, debate

(هـ)

هان اوږدتیا hăn-uzd-tyấ : هان اوږدوالی، د عمر اوږدوالی، (پا) درازی عمر، (ان) longevity

هاند و هڅه hắnd-o-háca : هڅه او هاند، کار و زیار، هپه دپه، منډې ترړې، وس چار، (پا) تب و تلاش، سعی و کوشش.

هاندي hănd-í : زیار کښ، خواریکښ، زیارن، زیارمن، زیارایستونکی، متیال، (پا) کوششی، کوشان، کوشا، رنجبر، زحمتکش، (ان) toiler, proletarian, hard- working

هانکچه hăn-káča : (د) منګ کچه، د عمر کچه (سطح)، د عمر اندازه، د ژوند اندازه، (پا) سطح سال و سن یا سن و سال، اندازهٔ عمر یا زنده گی، (ان) lifetime

هاهوئې hă-hóle : کنج و مکیز، ناز وادا، (پا) نازوادا، نازو کرشمه، (ان) coyness, demurring

هاهولي hă-hol-í : کرشمه یي، (پا) کرشمه ساز، با

نازو ادا ، نازدار ، عشوه گر ، عشوه دار ، (ان) coy, affected, coquettish

هاهولې او کرشمې : ha-hóle-aw-karašmé
نازو کرشمې ، کنج و مکيز ، (پا) نازوادا ، نازو کرشمه ، (ان) coyness, affected manners

هټوځی hat-o-jáy : بازار ، مارکېټ ، (پا) بازار ، مارکيت ، (ان) market

هڅوب hac-ób : مغه څه چې ولسونه سره بېلوي (کولتور ، کلچر) ، ژواك (پا) فرهنگ ، کلتور ، (عر) ثقافت ، تهذيب ، (ان) culture

هڅول hac-aw-ál : ليږل ، لمسول ، تشويقول ، (پا) تشويق کردن ، (ان) to encourage, to incite, to hearten

هڅون و پاڅون hac-ún-o-pāc-ún : (پا) تلاش و قيام ، جهش و قيام .

هڅون و خوځون hac-ún-o-xwaj-ún : (پا) تلاش و جهش .

هڅونه hac-aw-ána : ليږونه ، (په کارته) لمسونه ، (پا) تشويق ، ترغيب ، ايجاد شوق ، (ان) encouragement

هڅېدل hac-ed-ál : تشويقېدل ، (پا) تشويق شدن ،

(ان) to be encouraged

هډ بند had̩-bánd : پټۍ، پلستر ، (پا) پلاستر ، (عر) ضماد ، (ان) plaster

هډ پوهاند had̩-poh-ā̃nd : هډ پوه ، دهډپوهنې پوهان ، د هډوکو ماهر ، (پا) استخوانشناس ، (ان) osteologist

هډپوهنه had̩-poh-ána : هډ پوهه ، د هډوکو پوهنه (علم) ، (پا) استخوانشناسی ، (ان) osteology

هډپوهنيز had̩-poh-an-íz : هډپوهيز ، دهډ پوهنې اړوند (مربوط) ، (پا) استخوانشناختی ، (ان) asteologic

هډتړ had̩-tár̩ : هډوانه ، اډوانه ، اډوانه ، (پا) استخوانبندی ، اسکليت ؛ طرح ، طرحريزی ، نقشه ، الگو ، (ان) skeleton, bone structure; plan, sketch, rough draft

هډخور had̩-xór : د هډونو يا هډوکو خوړونکی ، (پا) استخوان خوار ، (ان) the osprey

هډدرملی had̩-darmál-ay : دهډوکو ډاکټر ، هډسمی ، (پا) استخوان پزشك ، شکسته بند ، (ان) orthopedist

هډ درملې had̩-darmal-í : د هډونو (هډوکو) درملتيا (طبابت) ، هډسون ، (پا) استخوان پزشکی ، شکسته بندی ، (ان) orthopaedics, orthopaedy

هډ درمليز had-darmal-íz : د هډدرملي (طبابت) اړوند ، (پا) مربوط به استخوان پزشکي ، مربوط بفن درست کردن اندامهای ناقص .

هډسمی had-sám-ay : هډدرملی .

هډماتوالی had-mal-wắl-ay : دهډيا هډوکو ماتېدنه ، (پا) استخوان شکنی ، (ان) osteoclasis

هډن had-án : <-- هډيز .

هډواله had-wắla : پلونډي ، (پا) تنومندی (ارثی) .

هډوپلې hád-o-plé : هډوکي او پلې ، پلې او هډونه ، (پا) استخوان وپی .

هډيز had-íz : هډن ، هډين ، هډ والا ، دهډ يا هډوکي اړوند ؛ هډوانيز ، (پا) استخوانی ؛ اسکليتی ، (ان) bony; skeletal

هډين had-ĭn : <-- : هډيز .

هراړخيز har-aṛx-íz : مرپلوی ، هر خواييز ، څواړخيز ، (پا) همه جانبه ، چند جانبه ، (ان) multilateral

هراړخيز خپلواک har-aṛx-íz-xpal-wắk : هر اړخيزواول ، (پا) ويل يا واکهٔ همه جانبه ، (ان) omnipotent (vowel)

هر اړخيزوالی har-aṛx-iz-wăl-ay : هرخواييزوالی ،

(پا) همه جانبه گی، چند جانبه گی، چند سویی، (ان) multilaterality

هر ځايي har-jāy-í : لنډ غر، لولنگر، (پا) هر جایی، آواره، هر جا گرد، ولگرد، (ان) vagrant, gadabout, vagabond, streetwalker

هردم خيالى har-dam-xyāl-ay : هردم خياله، ځپځپاند، واندونجی، هوسي، هوبي، (پا) هردم خیال، هوس باز، (ان) capricious, fickle, whimsical

هردم خيالي har-dam-xyal-í : (فکري) ځپځپاندي، (پا) هردم خیالی، (ان) caprice, capriciousness

هركاره har-kārá : هر چاری، هر کاری، دهر کار لپاره کارېدونکی، (پا) هر کاره، برای کار آمد همگانی، هزار پیشه، همه کاره، (ان) all-purpose (utensil), jack-of-all-trades

هركلن har-kal-án : هر کلین، هر کال، (پا) همه ساله، هر ساله؛ همېشه، همواره، (ان) always; every year, year by year

هر كله راشې hár-kala-rāše : هر کلی، هر کله راشه، په خير راغلی، شه راغلاست، (پا) خوشامد، خوش

آمدید ، (ان) welcome

هرکلی har-kal-áy : ښه راغلی ، ښه راغلاست ، ستړي مشي ، (پا) خوش آمدید ، خوشامد ، پذیرایی ، استقبال ، (ان) welcome, reception

هرکلي خونه harkalĭ-xúna : هرکلي (انتظار) کوټه ، (پا) اتاق پذیرش ، انتظار خانه ، اتاق انتظار ، (ان) reception-room, waitingroom

هرکلي ډله harkalĭ-ḍála : هر کلی کوونکی ډله ، (پا) گروه پذیرایی .

هرکلی کول harkal-áy-kaw-ál : هر کلی ویل ، هر کلی پر ځای کول ، (پا) استقبال کردن ، خوش آمدید (خوشامد) گفتن ، (ان) to welcome, to receive

هر کلی کوونکی har-kaláy-kaw-únk-ay : هر کلی ویونکی ، (پا) خوشامد گو ، پذیرایی کننده ، (ان) welcomer; receptionist

هرکلین har-kal-in : --> همېشه يي .

هر ورځنی har-wraj-an-áy : هره ورځ ، ورځنی ، (پا) همه روزه ، هرروزی ، هر روز ، روزانه ، (عر) یومیه ، (ان) everyday, daily

هستنده غونډله hást-anda-ǵwanḍla : هستنده (د هستوالي يا شتوالي ښكارندوى) كړ لرونكې جمله (لكه شته يا هست) . (پا) جملهٔ زيست (؟) (ان) existential sentence

هستوګنځى hastogan-jáy : --> استوګنځى .

هستول hast-aw-al : پيدا كول ، پنځول ، (پا) هست كردن ، ايجاد كردن ، بوجود آوردن ، (ان) to creat, to initiate, to bring into existence

هستونه hast-aw-ána : پنځونه ، زېږونه ، (پا) آفرينش ، (عر) ايجاد ، تخليق ، (ان) creation

هستي ساز hasti-sắz : ژوند ساز ، (پا) هستى ساز ، زنده ګى ساز ،

هسك و ځمكه hásk-o-jmáka : ځمكه او اسمان ، (پا) اسمان و زمين .

هګنى hag-ənáy : د هګيو د ايښوونې لوښى ؛ (پا) تخمدانى ، تخم مرغ دانى ، (ان) egg-cup

هګى ډوله hagay-ḍawla : هګۍ ورته ، دهګۍ غونډې ، (پا) تخم مانند ، بيضوى ، بيضه مانند ،

هم ارزى ham-árz-ay : هم ارزښتى ، (پا) هم ارز .

هم ارزي ham-árz-i : هم ارزښتي ، (پا) هم ارزشى .

همآری ham-ar-ay : همریښه،همبنسټی هغه چې ګډه آره (منشاء) اصل یا نسب) سره لري ، (پا) دارای منشای ، مشترك ، هم ریشه هم اصل ، هم نسب ، cognate

هماندی ham-and-ay : همسوچی ، همالواکی ، هملیدی ، همسندی ، (پا) همفکر ، هم نظر ، (ان) of the same mind or opinion, sympathetic

هماندي ham-and-i : همالواکي ، (پا) همفکری ، (ان) the same mind or opinion

هم اند پوهی ham-and-poh-ay : د یوې اند پوهې (ایډیالوجی) والا ، (پا) دارای ایدیولوژی مشترك .

همآوازی ham-awaz-ay : همغږی ، همآهنګ ، (پا) همآهنګ ، (ان) harmonious, coordinated

هماوازي ham-awaz-i : همغږي ، (پا) همآهنګی ، (ان) coordination

هماوب ham-ob : په غونډله (جمله) کې سره پیبیلي توکي ، (پا) هم بافت (درنحو) ، (ان) context

همایونی homa-yun-ay : همایون ، (پا) همرفتار هما همسفر هما (پرندهٔ افسانوی) .

همبریدی ham-brid-ay : همسرحدی ، همغاړی ، (پا)

همسرحد ، هممرز ، (ان) having the same frontier

همبستری : ham-bistár-ay : ممخوبی ، کور والی کوونکی ، (پا) همبستر ، همخوابه ، هم آغوش ، (ان) bed fellow

همبستري : ham-bistar-í : همخوبي ، کوروالی ، (پا) هم بستری ، هم خوابی ، جماع ، (ان) cohabitation, sleepng together

همبنډاری : ham-banḍắr-ay : همبزمی ، (پا) هم مجلس ، همبزم ، همپیاله ، هم پیك ، (ان) compotator(-y), a feloW drinker

همبنډاري : ham-ban*dar-í* : هم بزمي ، (پا) هم بزمی ، هم پیکی ، (ان) compotation

همبنستی : ham-bansaṭ-ay : <-- همآری .

همبول : ham-ból : همسنډړی .

همپاتمړی : ham-pāt(a)-mảṛ-ay : هم میراثی ، (پا) هم وارث ، (عر) شریك الارث ، (ان) a joint heir, coparcener

همپښوییز : ham-pṣo-yíz : ورته پښوییزې جولې ، (پا) گونه های مشابه دستوری ، صور مشابه دستوری ، (ان)

apposition

همپوڕی ham-pawṛáy : دیوې پوړی (رتبې ، مقام) ملگری ، همڅنگ(پا) همرتبه ، همپایه ، همتا ، همدرجه ، (ان) coordinate, peer, equal in rank or grade, colleague

همپوړي ham-pawṛ-í : هممقامي ، (پا) هم مقامی ، همرتبه گی ، همپایه گی .

همپیری ham-pér-ay : هم دوره ، (پا) هم دور ، هممعصر ، معاصر ، (ان) contemporaneous

همتړونی ham-taṛ-ún-ay : همتړی ، (پا) هم عهد ، هم پیمان ، (ان) cosignatory, confederate

همتړوني ham-taṛ-un-í : همتړي ، گډتړون ، لووالی ، (پا) هم پیمانی ، یگانه گی ، (ان) alliance, union, confederacy

همتولی ham-tól-ay : هموزنی ، همپوړ ی ، انډول ، انډیوال ، (پا) هموزن ، هم ترازو ، هم رتبه ، معادل ، (ان) equilibrated, equivalent, colleague

همتولي ham-tol-í : هموزني ، همپوړي ، انډول (انډولتیا ، (پا) هموزنی ، هم ترازی ، هم پایه گی ، معادلت ،

(ان) equilibration, equivalence

همجوله ham-ǰawlá : --> همخپره .

همجولي ham-ǰawl-í : --> <--

همجوليز ham-ǰawl-íz : همجوله ، همخپره ، (پا) هم شکل ، همرنگ ، یکنواخت ، (عر) متحد الشكل ، مشابه ، (ان) homologous, uniform

همجوليزوالى ham-ǰawl-iz-wā́l-ay :
--> همخپرتیا .

همجوليزونه ham-ǰawl-íz-úna :
--> همجوليزوييونه .

همجوليزوييونه ham-ǰawl-íz-wayúna : مغه وییونه (لغات) چې په لفظ کې هم شکله او په مانا کې سره بېلا بېل وي ، (پا) واژه های متشابه ، واژه های هم آوا ، (ان) homonyms

همچمى ham-čám-ay : همکوځه ، ګاونډی ، (پا) کوچه گی ، همکوی ، همسایه .

هم ځالى ham-jā́l-ay : همکوری ، هم خونی ، یو ځای اوسېدونکی ، (پا) هم آشیان ، هم خانه ، هم منزل ، (ان) of the same nest, roommate, cotenant, fellow lodger

همځېلی ham-jél-ay : دګهځېل (نوعې) والا ، (پا) همنوع (بشر ...) (ان) homogeneous, of the same kind or race

همځېلي ham-jel-í : د ځېل (نوعې) ګډوالی ، (پا) همنوعی ، هم جنسی ، از یك نوع (بشر ...) ، (ان) homogenesis, the same kind or race

همڅنګ ham-cáng : انډيوال ، (ناکره) همسنګ ، همپوړی ، (پا) همپایه ، همتا ، هم قطار ، هم درجه ، هم رتبه ، (ان) colleague, cohort, coequal

همڅېرتیا ham-cer-tyá : همرنګي ، همجولي ، همونګي ، همجولیزتیا ، (پا) هم شکلی ، همرنګی ، همګونی ، مشابهت ، یکنواختی ، یك شکلی ، همانندی ، (ان) similarity, resemblance

همڅېره ham-cerá : همجولی ، همونګه ، همرنګه ، همبڼی ، همجولیز ، (پا) هم چهره ، هم قیافه ، هم شکل ، همانند ، (ان) similar, alike, resembling

همخوبی ham-xób-ay : --> همبستری .

همخوبي ham-xob-í : --> همبستري .

همخونی ham-xún-ay : همکوټه ، (پا) هم اتاق ، (ان)

roommate

همخویه ham-xúya : هملوښی ، (پا) همخو ، (ان) congenial, of the same character

همدارنگه ham-dā́-ránga : همداراز ، همداسې ، همد غسی ، (پا) همچنین ، همین گونه ، (ان) thus, in this manner, also, so, as well

همرنگ ham-ráng : همرنگی ، یورنگ ، یوراز ، یوشان ، همځېر ، یوځېر ، یوډول ، (پا) همرنگ ، همگون ، همسان ، هم گرای ، یکسان ، (ان) isotropic, alike, similar, same

همرنگي ham-rang-í : یورنگي ، یوډولي (غږپوهنه) ، (پا) همرنگی ، همگونی (آواشناسی) ، همسانی ، (ان) isotropy; assimilation

همزولانه ham-zawlāná : همزندانی ، هم ځنځیری ، (پا) هم زنجیر ، (ان) fellow prisoner, fettered by the same chain

همزه hamzá : یو عربي ستونیز تمغږ یا (انسدادي) آواز او توری (ء) چې پښتو او نورې عجمي ژبې یې نه لري او پښتو ، پارسی یا اردو یې هسې بیځایه د (ی) ښوونې لپاره کاروي ، (پا) همزه (ء) ، (ان) hamza

همژبی ham-žab-ay : گډژبی، په یوه ژبه غږېدونکی، همفکری، هماندی، (پا) همزبان؛ همفکر، (ان) speaking the same languagei; agreeing, consentient

همژبي ham-žab-i : گډژبیزوالی، (پا) همزبانی.

همسکالو ham-skalo : هم صحبتی، (پا) هم صحبت، همدم، مصاحب، (ان) interlocutor, colloquist

همسکالويي ham-skalo-yi : همصحبتي، (پا) هم صحبتی، مصاحبت، (ان) conversation, interlocution

همسندری ham-sandar-ay : همبول، هم اوازی، (پا) هم آواز، همآهنگ، (ان) singing together, harmonious, unanimous

همسندی ham-sand-ay : همرایه، همگروهی، همرایه، هماندی، (پا) همرأی، همرای، همعقیده، (ان) of the same opinion or mind

هم سیمی ham-sim-ay : دیوې سیمې، (-->) سیمه وال.

هم ښوونځی ham-sow-an-jay : ښوونځیوال، (پا) هم دبستان، همدرسه، (ان) schoolmate

همغاړی ham-ǧar-ay : ملگری، همکاری، تل، (پا) همکار، همدم، همدوش، هم صدا، هم آهنگ، (ان) colleague.

cohort, concordant

همغږوني ham-ǵaẓ-un-ay : همغږی (ویی)، (پا) (واژه یی) هم آوا، (ان) homophone

همغږوني ham-ǵaẓ-un-í : همغږي، (پا) همآوایی، هم صدایی، تشابه صوتی (بین واژه ها)، (ان) homophony

هم غږی ham-ǵaẓ-ay : هم اوازی، (پا) هم آوا، همنوا، (ان) homophonic, unanimous

همکار ham-kā́r : همچار، (پا) همکار، (ان) collaborator, colleague

همکاري ham-kar-í : گډه مرسته، گډکار، وبله کار، (پا) همکاری، اشتراك مساعی، (ان) joint work or effort, cooperation, collaboration

همکاسه ham-kāsá : هم کونډی، هم کوبی، (پا) هم کاسه، همسفره، هم خوراك، (ان) commensal, messmate, fellow guest

همکوری ham-kór-ay : هم استوګنی، (پا) همخانه، هم منزل، (ان) fellow lodger, cotenant

همکېتی ham-két-ay : هم دینی، هم مذهبی، (پا) همکیش، هم مذهب، هم دین، (ان) coreligionist, of the

same religion

همګامی ham-gā̆m-ay : همګام، همپل، هم منږی (پا) هم ګام، همقدم، همګنان، همګرا، (ان) companion, associate, fellow traveller

همګروهی ham-gróh-ay : دیوې ګروهې (عقیدې) ملګری، همسندی، (پا) همعقیده، همرای، همرأی، (ان) unanimous, of the same opinion or mind

همګروهي ham-groh-í : همسندي، همعقیده والی؛ (پا) همعقیده ګی، همرائی، (ان) agreement, unanimity

هملاری ham-lā̆r-ay : لارمل، بدرګه، د لارې مل، (پا) همراه، (ان) accompanying, fellow, fillowma

هملوستی ham-lwást-ay : همسبق، ټولګیوال، (پا) همسبق، همدرس، همکلاس، (ان) a fellow studoent, çlæssmate

هم لیدتوګی ham-lid-tóg-ay : هم لیدی، هم نظری، هماندی، (پا) دارای نقطه نظر مشترك .

هملیکی ham-lík-ay : هملږی، همڅنګ، همڅنګی، همڅانګی، (پا) هم قطار، همردیف، همتا، همپایه، هم مسلك، (ان) aligned, cohort, colleague

همماني‌ز ham-man-íz : هم مانيز (ويي)، مترادف (ويي)، (پا) (واژه های) مترادف، (واژهٔ) هم آرش، (ان) synonymous; synonyms

همماني‌زوالی ham-man-iz-wălay : همماناوالی، مترادفوالی، (پا) هم معنایی، ترادف، (ان) synonymy

هممانېزونه ham-man-iz-úna : هممانيز (هم معنا) وييونه، مترادف لغات، (پا) هم معنی ها، مترادف ها، (ان) synonyms

هم منگی ham-máng-ay : همهانی، هم عمری، همزولی، (پا) همسال، همسن، هم سن و سال، همگیس، (ان) of the same age, coeval

همهال ham-mahăl : همزمان، پر یوه وخت، (پا) همزمان، در عین زمان، (ان) at the same time

همهالی ham-mahắl-ay : همپېری، (پا) همزمان، هم روزگار، همعصر، همعهد، معاصر، (ان) contemporary, contemporaneous

هم مهالې ژبپوهنه ham-mahắl-e-žab-poh-ána : دا هغه راز ژبپوهنه ده چې د نامهالې پر خلاف، ژبه په يوه ټاکلي مهال پېر کې تر څېړنې

لاندې نيسي ، (پا) زبانشناسی همزمانی ، (ان) synchronic linguistics

هم ناستی ham-nást-ay : ګاونډی ، همسیوری ، همڅنګ (پا) همنشین ، همسایه ، همجوار ، (ان) neighbour, companion

همناستی ham-nast-ay : ګډه ناسته پاسته ، همسيوري ، (پا) همنشینی ، همسایه ګی ، (ان) companionship, neighbourhood

همنوړی ham-nozay : همنوړیز ، هم جنس ؛ همځېلی ، (پا) هم جنس ؛ همنوع ، (ان) homosxual; homogeneous

همنوړي ham-noz-í : همنوړیزوالی ، هم جنسي ، همځېلي ، (پا) هم جنسی ؛ همنوعی ، (ان) homosexuality, homogeneousness

همنوړیز اړیکي ham-noz-íz-ariki : همجنسي اړيکي ، (پا) روابط هم جنسی ، (ان) homo-sexual relations

همنومی ham-num-ay : همنامی ، یو نومی ، سمنامی ، (پا) همنام ، هم اسم ، (ان) namesake, homonymous of the same name

همنومي ham-num-í : همنامي، يو نومي، سمنامي، (پا) همنامی، هم اسمی، (ان) the same name, homonymy

همواټنی ham-waṭan-ay : په يوه واټن (فاصله)، (پا) هم فاصله، همبرد .

همواګی ham-wãg-ay : هم سپور، هميونی، (پا) هم عنان، همرکاب، همسفر، (ان) fellow rider, fellow traveler

هموتوځی ham-wat-ój-ay : هم وتونځی، هم مخرجي، يو وتوځی، (پا) هممخرج، (ان) homorganic

هموتوځي ham-wat-ó-jí : يو وتوځي (مخرجی)، (پا) (اصوات) هم مخرج، (ان) homorganic (sounds)

هموتوځي غږونه ham-wat-óji-ɣaẓ-una : هم مخرج اوازونه، (پا) آوا ها يا اصوات هم مخرج، (ان) homorganic sounds

همونی ham-wan-ay : همقدی، هم منګی، (پا) همقدم، هم اندازه، همسال، (ان) of the same stazure or site

هم هوډی ham- hoḍ-ay : د ګډ هوډ (تصميم) والا، هموبلاړی، (پا) دارای تصميم مشترك .

همهوډي ham-hoḍ-í : هم وېلاړي ، (پا) هم تصميمی ، هم عزمی ، تصميم گيری مشترك .

هم هېواد ham-hewā́d : هم هېوادی ، هېوادوال ، وطنوال ، (پا) هموطن ، هم ميهن ، (ان) compatriot, compatriotic, countryman

همېشنی کړ hameš-an-áy- kaṛ : نابشپړ (غير مطلق) فعل ، استمراري فعل ، (پا) فعل استمراری ، فعل غير مطلق ، (ان) durative verb, imperfective verb

همېشه يي hameša-yí : تلپاتې ، همېشنی ؛ هر کلين ، (پا) هميشگی ، همه وقته ، هميشه ، دايمی ، ابدی ، جاويدان ، جاويدانی ، (ان) permanent, lasting, perpetual

هميونی ham-yún-ay : (پا) همسفر .

هندستاني hendastān-í : دهندوار يانې يوه هندي ښرانگه (هندي او اردو) ، (پا) هندوستانی ، شاخهٔ يی هندی زبانهای هندوارياني (هندوايرانی) ، شامل هندی و اردو ؛ (ان) Hindustani, a sub- division of the Indic branch of the Indo- Iranian language group

هندواروپايي hend-o-arupā-yí : د هغې سترې ژبنۍ کورنۍ نوم چې --> هندوارياني او نورې اروپايې ژبې پکې

راځي، پخواني تومونه يې «هندوارين» او «هندوجرمن» وو،
(پا) هندواروپايی، اندواروپايی، (ان) indo- curopian

هندواریاني hénd-o-ăryān-i : (پخوانی نوم) هندوایراني، هغه ژبنۍ څانګه چې په پخوانۍ اریانا پورې اړه لري، (پا) هندواریانی (هندوایرانی)، (ان) indo-iranian, indo- aryanian

هندوارياپي héndo-aryā-yí : په هند کې اريايي ژبې، (پا) هندوارياپي، (ان) indo-aryan

هندواني hendwān-í : د هندوانې په رنګ، دهندوانې اړوند، (پا) تربوزی، به رنګ تربوز (هندوانه).

هندوچيني hénd-o-čini : د چين ـ تبتي ژبنۍ کورنۍ بدل نوم، (پا) هندوچينی، چين ـ تبتی، (ان) Indo- Chinese, Sino- Tebetan

هندي hend-í : د ټولو اوسنيو هندي ژبو يو غونډ نوم، (پا) اسم جمعی برای زبانهای جديد هندی (ان) Hindi

هنډور hanḍ-a-wár : اندامور، هډور، (پا) دارای اندام قوی، قوی اندام، عضلاتی، (ان) stout, stalwart

هنرپال hunar-p̄l : هنرپالونکی، هنرمل، (پا) هنر پرور، هنر گستر، (ان) a patron of arts

هنرتون hunar-tun : هنرستان، دهترونو مرکز، (پا) هنرستان، (ان) arts-center

هنرزېږ hunar-zéẓ : هنرزېږون، هنري زېږندويي (تخليق)، (پا) ايجاد يا تخليق هنرى، هنر آفرينى، آفرينش هنرى، (ان) artistic creation

هنرزېږى hunar-zéẓ-ay : هنر زېږند، د هنر زېږندوى (خالق)، (پا) هنر آفرين، (ان) art- creator

هنرمل hunar- mál : هنر دوست، هنر مين، هنر پال، (پا) هنريار، هنر پيشه، هنر دوست، دوستدار هنر، (ان) a patron of arts

هنرمند hunar- mand : هنرمن، فنکار، (پا) هنرمند، هنرپيشه، باهنر، هنرور، (ان) artist

هنرمندانه: ماهرانه، په هنرمندۍ سره، (پا) هنرمندانه، ماهرانه، (ان) artfully, skillfully

هنري چار hunar-í-car : هنري کار، هنري فعاليت، (پا) کارهنرى، فعاليت هنرى.

هنگامه يي hangáma-yí : له شورزوږه ډك، انگازه يي، انگازور، ازانگور، ولوليز، (پا) پر سرو صدا، پر شور، پر غوغا، پر صدا، پر هيجان، هيجان انگيز، شور انگيز، (ان)

noisy, sonorous

هنگامي hangām-í : بېړنی ، (پا) اضطراری .

هوا بېړی hawā́- beṛáy : سابېړی ، هوايي بېړی ، هوايي کښتی ، (پا) کشتيِ هوايی ، سفينۀ هوايی ، (ان) air-ship

هوابهنگ hawā-bah-áng : هوا بهير ، دهوا جريان ، (پا) جريان هوا ، (ان) air flow, air current

هواپر هوا توغندی hawā-par-hawā́-toǵanday : هوانه هوا ته توغندی ، (پا) راکت يا موشك از هوا به هوا .

هوا پوهاند hawā-poh-ā̆nd : هوا پوه ، (پا) هوا شناس ، (ان) aerologist, meteorologist

هوا پوهنه hawā-pohána : (ناکره) هوا پېژندنه ، (پا) هوا شناسی ، (ار) موسميات ، (ان) aerology, meteorology

هوا پوهنيز hawā-poh-an-íz : هوا پوهيز ، (پا) هوا شناختی ، (ار) موسمياتی ، (ان) meteorologic (al)

هواتاندی hawā-tā̃nd-ay : --> هوا سپېڅی .

هوا خوري hawā- xor-í : هوا اخيستنه ، چکر ، (پا)

هوا خوری ، (ان) airing, walking for pleasure

هوار hawā́r : اوار ، پلن ؛ حل (شوی) ، (پا) هموار ؛ حل شده ، حل و فصل شده ، (ان) plane, even; dissolved

هوارووںکی hawār-aw-únk- ay : اوارووںکی ، پلنوونکی ؛ حلوونکی یا حل کوونکی ، (پا) حل کننده ، حلال ، (ان) solvent, resolver

هواری hawār-áy : اواری ، اوارونه ؛ اوراوالی ، اوارتیا ، پلنوالی ؛ حل ، (پا) همواری ؛ حل ، (ان) plane, even; solution

هواري وړ hawār-í- wáṛ : د هواري (حل) وړ (قابل) ، (پا) قابل حل ، حل پذیر ، (ان) soluble, dissoluble

هوا سپېڅنه hawā- spec- ána : هوا تاندتیا ، (پا) تصفیهٔ هوا ، (ان) air- conditioning

هواسپېڅی hawā-spėc-ay : هوا تاندی ، هواسپېڅ ، ایرکنډېشنر ، (پا) ماشین تصفیه کنندهٔ هوا ، ایرکندیشنر ، (ان) air-conditioner

هوا فشار hāwā́- fesā́r : د هوا فشار ، (پا) فشار هوا ، (ان) air pressure, barometric pressure

هوا کښ hawā-kaṣ : د هوا وتنې سوری (دریڅه)، (پا) هواکش ، (ان) air vent, ventiduct

هوا مېچ hawā-meč : (پا) هوا سنج ، (ان) barometer, aerometer

هوا مېچي hawā-meč-í : د هوا کچ و مېچ (اندازه)، هوا مېچنه ، (پا) هوا سنجیْ ، (ان) aerometry

هوا ورکړه hawā-wár-kṛa : هوا ورکونه ، (کوټنې ، بسترې ... ته)، بادورکول ، پو کول ، (ټایر ، توپ ...)، (پا) هوا دادن ، باد دادن ، (ان) airing

هوا وېجه hawā-wéǰa : هوايي قلمرو ؛ اټموسفیر ، (پا) قلمرو هوايي ، قلمرو فضايی ، اتمسفیر ، جو ـ محیط ، (ان) air-territory, atmosphere

هوایخی hawā-yáx-ay : کولر ، هواسړوونکی ، (پا) سرد کنندهٔ هوا ، ماشین هوا خنك کن ، کولر ، (ان) cooler

هوايي hawā-yí : د هوا اړوند ، (پا) هوايي ، فضایی ، جوی ، (ان) atmospheric (al)

هوايي اډه hawā-yí-aḍá : پوځي هوايي اډه ، (پا) پایگاه هوايي ، (ان) air- base

هوايي پول hawā-yí-pul : (پا) پل هوایی ، پل هوایی

روی جاده ، (ان) air- bridge, overpass

هوايي چلند hawāyí-čaland : هوايي ترېفيك (پا) هوا نوردی ، هوا پیمایی ، ترافیك هوایی ، (ان) aviation, piloting, pertaining to the air, air way company

هوايي ځواك hawāyí-jwāk : هوايي طاقت ، (پا) نیروی هوايي ، (ان) air force

هوايي ډزې hawā-yí- ḍaze : هوايي فيرونه ، (پا) فیر های هوایی ،

هوايي ډگر hawāyí-ḍagár : هوايي ميدان(اډه) ، (پا) ميدان هوايي ، (ان) air-port

هوايي كرښه hawāyí-karṣa : هوايي ليكه ، (پا) خط هوایی ، (ان) air way, air- line

هوبي hobí : --> مردم خيال ،

هوساينځی hosā-yán-jáy : د هوساينې (استراحت) استوگنځی ، (پا) آسایشگاه ، استراحتگاه ، تفریحگاه ، (ان) rest hose, senatorium

هوساينه hosā- yána : هوساگلوي ، هوسايي ، ارامي ، (پا) آسایش ، آرامش ، (عر) رفاهيت ، (ان) rest, repose, comfort, convenience

هوساييز hosā-yíz : هوساينيز ، (پا) آسايشی ، تفريحی ، (ان) recreative

هوسې سترګې husáy-stárge : غرڅه سترګې ، کبلې سترګې ، (پا) آهو چشم ، (ان) stag-eyed, gazelle- eyed

هيات hiāt : --> غونډله ييزغږونج ، (ان) hiatus

هېڅيال hec-yā́l : ترمادې اخوا ، (پا) ماوراء ماده ، ماوراء ذره ، (ان) ultra- atom, singularity

هيروغليف híroglíf : پخوانی مصري انځوريز ليك چې د هر ويي (کلمې) يا څپې (هجاء) لپاره يې يوانځور (تصوير) کاراوه ، (پا+ عر) هيروغليف ، (ان) hieroglyph

هيروغليفي ليك híroglifí- lík : --> هير و غليف .

هېښتياوړ heṣ-tyā-wáṛ : د حيرانتيا (تعجب) وړ ، (پا) قابل تعجب ، شگفتنی ، تعجب آور ، (ان) surprising, wonderous

—

هېښنده heṣ- anda : هېښوونکی ، اريا نوونکی (حيرانوونکی) ، (پا) حيرت آور ، تعجب آور ، (عر) محير ، (ان) wonderful

هېښني heṣ-an-í : د هېښتيا (تعجب) لرونکی يا اړوند ، (پا) تعجبی ، شگرفی ، شگفتی ، (ان) surprising,

wonderful

هیله من hila-man : میله مند ، (پا) امیدوار ، (ان) hopeful, expecting

هیله مني híla- man-í : میله مندي ، (پا) امیدواری ، (ان) hopefulness

هېندار اچونه hendar-acaw-ana : ښیښه اچول ، ښیښه اچونه ، (پا) شیشه انداختن ، شیشه اندازی ، (ان) to glaze

هېندار پرېکون hendar-pre-kun : ښیښه پرېکونه ، (پا) شیشه بری ، شیشه خمی ، (ان) glazing, glaziery

هېندار پرېکی hendar-prek-ay : ښیښه پرېکونی ، هېندار پرېکونی ، (پا) شیشه بر (ان) glazier, glass cutter

هېندار ساز hendar-săz : ښیښه ساز ، (پا) شیشه ساز ، (ان) glass manufacturer

هېندار سازي hendar-saz-í : ښیښه سازي ، دښېښې جوړونې کارخونه ، (پا) شیشه سازی ، کار خانه شیشه سازی ، (ان) glasswork, glass manufacture, glassworks

هېندار لوښي hendar- losi : ښېښه يي لوښي

(سامان الات)، (پا) شیشه آلات ، شیشه باب ، سامان آلات شیشه یی ، (ان) glassware

هېندار وزمه hendār-wázma : د هېنداري غوندې ، روښانه ، (پا) آینه وار ، (ان) mirror- like, frankly, clearly

هېنداريز hendār- íz : د هېنداري (آينې) غوندې ، ښيښه يي ، (پا) آينه يی ، شيشه يی ، آبگينه يی ، (ان) of or like mirror, made of glass

هېندار سپېڅ hendār-spéc : هېندار پاك ، هېندار پاکی ، (پا) برف پاك ، برف پاکن ، (ان) windshied wiper, wiper

هېواد پال hewād-pā́l : هېواد پالی ، وطنپال ، (پا) وطنپرست ، میهن پرست ، (ان) patriot, patriotist

هېواد پالنه hewād- pāl- ána : --> هيواد واله .

هېواد پلورنه hewād- plor- ána : هېواد پلوري ، هېواد خرڅونه ، (پا) وطنفروشی .

هېواد پلوری hewād-plór- ay : هېواد پلورونکی ، وطن خرڅوونکی ، (پا) وطنفروش .

هېواد مين hewād- mayān : هيواد پال ، هېواد

دوست، (پا) وطندوست، میهن دوست، وطنپرست، (ان) patriotist

هېوادنی hewād-an-áy : هېوادي، وطنی، (پا) وطنی، میهنی، (ان) home- made, homy

هېوادنۍ hewād- an- áy : دافغانستان د ښوونې روزنې په پخوانې لومړني نصاب کې د هېواد په باب دیوه مضمون او کتاب نوم.

هېواد وال hewād- wā́l : هم هېوادی، وطنوال، (پا) هم وطن، هم میهن، وطندار، (ان) citizen, compatriot, countryman

هېواد واله hewād-wā́la : هېوادولي؛ هېواد پالنه، (پا) هموطنی، هم میهنی؛ میهنپرستی، (ان) compatriotism, patriotism

(ی)

یادڅلی yād- cál- ay : (د) یادګار څلی ، (پا) منار یادګار ، (ان) the minaret of a memorial

یادښت yād-áṣt : یادونه ، یادی ، (پا) یادداشت ، یاد دهانی ، یاد آوری ، یاد و بود ، (ان) a memorandum, a memorial, a note, a raminder, remembrance

یادښتوړ yād- áṣt- wár : د یادښت (نوټ) وړ ، دیادونې وړ ، (پا) قابل یادداشت ، یاد آوردنی ، (ان) rememberable, memorable

یادښت لیك yād- áṣt- lík : یادونلیك ، (پا) یادداشتنامه ، (ان) (a writen) note, memorandum

یادښت لیکچه yādáṣt-lik- čá : د یادښت کتابچه ، (پا) دفتر یا کتابچهٔ یادداشت ، (ان) notebook

یادښتول yādaṣt- aw- ál : په لیکلې بڼه یاد ته سپارل ، دیوڅه یادښت اخیستل ، (پا) یاد داشت کردن ، یاد

داشت گرفتن ، (ان) to note, to take note of, to write down

یادښتي yād-aṣt-í : د یادښت اړوند ، (پا) مربوط یاد داشت .

یادوونی yād-aw-ún- ay : یادوونکی ، (پا) یاد کننده ، یادگیرنده ، از بر کننده ، حفظ کننده ، یاد آور ، متذکر ، (ان) reminiscent, reminding, learner

یادګاري yād-gār-í : یادوني ، (پا) یادگار ، یادگاری ، (ان) graffito, a souvenir, memorial

یادګاري انځور yād-gār-í-anjór : یادګاري عکس (تصویر) ، (پا) عکس یاد ګاري .

یادګاري جشن yād-gār-í-ǰáṡan : یادوني جشن ، (پا) جشن یاد گاری ، (ان) a memorial celebration or festival

یادګاري ډالۍ yād-gār-í- ḍalāy : یادوني ډالۍ ، (پا) تحفهٔ یاد گاری .

یادمانۍ yād- māṇāy : یادګاري مانۍ ، (پا) قصر یا کاخ یادگاری ، (ان) a memorial palace

یادون yād-ún : یادونه ، یادښت ، (پا) یادوبود ، یادداشت .

یارکند Yārkánd : یوه تورکي ژبه، (پا) یکی از زبانهای ترکی، (ان) Yarkand

یاغیستان yaǵi- stắn : یاغیګر، (پا) منطقهٔ باغیان.

یاغیګري yāǵi- gar- ī́ : یاغیتوب، سرغړاوی، سرکښي، (پا) یاغیګری، سرکشی، (عر) بغاوت، تمرد، (ان) rebellion, muting, revolt

یاغیګړ yāǵi-gáṛ : --> یاغیستان.

یاکوت Yakút : یاکوتي، یوه التایي (تورکي یا مغولي) ژبه، (پا) یاکوت، یاکوتی، (ان) Yakut

یاو (یو) Yaw : په برما او چین کې یوه ژبه، همدارنګه په همدغه یوه نامه یوه بله افریقایي ژبه، (پا) "یاو" یا "یو"، یکی از زبانهای برمایی ونیز یك از زبانهای افریقای شرقی، (ان) Yaw

یخپلور yax-plòr : یخ پلورنه یا خرڅونه، (پا) یخ فروشی.

یخپلوری yax- plór-ay : یخ والا، یخ (کنګل) خرڅوونکی، واوره پلورونکی (پا) یخ فروش، (ان) an iceman, ice seller

یخپېر yáx-per : یخچال پېر، یخچالي پېر، کنګلپېر، د

کنګل یا یخ دور ، (پا) عصریخ ، (ان) glacial epoch or period

یخچال yax-čā́l : کنګلنی ، ګګلځی ، کنګلیزه ؛ سړوبی ، (پا) یخچال برقی ، سردخانه ، یخچال طبیعی ، (ان) refrigerator, fridge; icehouse; glacier

یخچالپېر yaxčā́l-per : --> یخپېر .

یخچالي yax-čāl-í : (طبیعي یا مصنوعي) اړوند ، (پا) مربوط یخچال (طبیعی یا مصنوعی) (ان) glacial

یخساز yax-sā́z : یخ جوړوونکی سړی یا لوښی (سامان) ، (پا) یخ ساز .

یخسازي yax-sāz-í : یخ (کنګل) جوړونه ، دیخ کارخونه یا فابریکه ، (پا) یخسازی ، کارخانهٔ یخ سازی .

یخسیمه yax-síma : کنګلځی ، کنګلنی ، یخچال (طبیعی) ، کنګلیزه ، (پا) یخزار ، ناحیهٔ یخبندان ، (ان) ice field, glacial (region)

یخلوبه yax-lóba : کنګل لوبه ، (پا) یخ بازی ، (ان) sketing, ice skating

یخ ماتنی yax-māt-an-ay : یخ ماتی ، کنګل ماتوونی ، (پا) یخ شکن ، (ان) ice pick, ice chopper

یخماتې بېړی yax-mā̃te-beṛáy : یخماتتې کښتی، (پا) کشتی یخ شکن، کرجی یخ شکن، (ان) ice breaker, iceboat, ice ship

یخ نڅا yax-nacā̃ : کنګل نڅا، پر کنګل باندې ګډا، (پا) رقص روی یخ، (ان) ice-dance

یخني ښوروا yaxní-ṣorwá : داپښولې غوښې یا یخني غوښې اوبه یا زومنه، (پا) شوربای یخنی.

یرغلګر yarǵal-gár : یرغل کوونکی، چاپه مار، (پا) حمله ور، یورشګر، (ان) attacking, assaulting

یرغلي yarǵal-í : یرغلیز؛ یرغلګر، (پا) تهاجمی؛ حمله ور، (ان) offensive; attacking

یرغلیز yar-ǵal-íz : یرغلي، (پا) تهاجمی، هجومی، یورشی، (ان) offensive, aggressive

یرغلیز سیاست yarǵal-íz-syāsat : تعرضی سیاست، (پا) سیاست تعرضی و یا تهاجمی، (ان) of fensive weapons

یرغلیزې وسلې yarǵal-íze-waslé : یرغلیزې درستې، (پا) سلاح های تهاجمی، (ان) offensive weapons

یرغمل بیه yarɣamál-báya : بونگه (پا) پول در مقابل گروگان ، (ان) ransom

یرغمل گر yarɣamál-gár : ‹-- یرغمل نیوونکی .

یرغمل نیونه yarɣamál-niw-ána : یرغملگري ، برمته کونه ، (پا) گروگان گیری ، (ان) hostages

یرغمل نیوونکی : yar-ɣamál-niw-únk-ay یرغملگر ، (پا) گروگان گیر ، رباینده گان ، اختطاف کننده گان ، (ان) the hijacker

یرغمل وژنه yarɣamál-wažána : دیرغمل (برمتی) وژل ، (پا) گروگان کشی .

یرغمل وژونکی yarɣamál-wažúnk-ay : برمته وژونکی ، (پا) گروگان کش .

یزغلامي Yaz-ɣolām-í : یزغولامي ، یوه پامیري ژبه چې په یزغلام او واخان کې تر دوه زرو یو څه زیات ویونکي لري ، (پا) یزغلامی ، (ان) yazghulami

یشنا yaš-ná : خوټ ، ایشېدنه ، (پا) جوش ، (عر) غلیان ، (ان) boiling, ebullition

یشناټکی yaš-nā-ṭákay : دخوټ (جوش) نقطه ، (پا) نقطهٔ (درجهٔ) غلیان ، (ان) boiling point

يغنوبي Yaɣnob-í : يوه پاميري ژبه چې په تاجيکستان کې ويل کېږي، (پا) يغنوبی، يخنابی، يغنابی، (ان) yaghnobi

يما (پاچا) Yamắ (-pācắ) : د اريانيانو افسانه يي پاچا، دځانگړي نوم په توگه هم نوی دود شوی دی، (پا) يما، جمشيد، (ان) a proper noun, a legendary aryanian king

يمال ځپلی yamāl-japál-ay : رېزيارش (برف کوچ) وهلی، (پا) برف کوچ زده، کولاك زده.

يمال لاندې yamāl-lắnde : تريمال (رش) لاندې شوی، (پا) زېر برف کوچ شده، زېر کولاك برف شده، (ان) to be snowed under, under the snowstorm

يواسپه yaw-aspá : مغه گاډی (ټانگه) يا ورته څيز چې يو آس يې راکاږي، (پا) يك اسبه، (ان) having one horse, single- horsed

يو اونيز yaw-own-íz : يواوونيز، يواوونی ييز، اووه ورځنی، (پا) يکهفته يی•، هفته وار، هفت روزه، هفته نامه، (روزنامهٔ) هفتگی، (ان) weekly

يوبندی yaw-bánd-ay : يوراز پخوانی ټوپك، (پا)

نوعی تفنگ قدیمی .

یوبنسټی yaw-bansáṭ-ay : هم بنسټی ، ګډبنسټی ، همآری ، (پا) دارای بنیاد مشترک ، هم بنیاد ، هم اصل ، (ان) of the same base

یو پال yaw-pǻl : <-- یوځښتنی .

یوپالنه yaw-pal-ána : <-- یووالی .

یووالی yaw-wǎl-ay : (پا) یگانه گی ، وحدت ، اتحاد ؛ شرکت .

یوپاڼیز yaw-pāṇ-íz : دیوې پاڼې لرونکی (بوټی ، گلځانگه یا متن) ، (پا) یك برگه ، یك برگچه یی ، (ان) single-leaved, mono phyllous, unifoliolate, unifoliate

یوپر ... yáw-par : یوپر څو ، (پا) یك بر .... یك بر چند .

یوپر دوه yaw-par-dwá : غبرگ ، دوه گرایه ، دوه برابره ، دوه هومره ، (پا) یك بردو ، دوچند ، دو برابر ، (ان) double, twofold, twice

یوپر یو نیم yáw-par-yaw-ním : یوپر یونیم برابر ، (پا) یك بریك ونیم .

یو پښیز yaw-ps-íz : دیوې پښې لرونکی، (پا) یکپا، (ان) one footed, monopode

یوپېړییز yaw-peṛay-íz : یو پېړی بیز، سلکلیز، سلکلن، (پا) یك قرنه، سد ساله، صد ساله، (ان) centennial

یوترمنځه yaw-tar-mánja : یو تر منځ، یو پسې، مردویم، (پا) یك درمیان، (ان) every other (one), alternate(ly)

یوجولی yaw-ǰáwl-ay : یوبڼی، یوځېر، یو رنګ، یو شکلی، همجولی، همجولیز، (پا) یك شکل، یکسان، همانند، (ان) of one shape, uniform, monophic, alike, similar

یوجولي yaw-ǰawl-í : یورنګي، همرنګي، همجولي، همجولي، همجولیزوالی، (پا) هم شکلی، یك شکلی، (ان) uniformity, similarity

یوڅپیز yaw-cap-íz : یو هجایي، (پا) یك هجائی، تك هجائی، (ان) monosyllabic

یوڅپیزه ژبه yaw-cap-íza-žába : (پا) زبان تك هجائی، (ان) monosyllabie language

یوڅرخه yaw-carx-á : سایکل یابل هرڅېز چې یو څرخ ولري، یوکړ(پا) یك چرخه، (ان) monocycle, unicycle

یوخښتنی yaw-caştán-ay : یو پال، یو گروهی، (پا) یکتا پرست، (عر) موحد، (ان) monotheist

یوخښتني yaw-caştan-í : <-- یوواله.

یوخجیز yaw-xaǰ-íz : یو فشاري، هغه ژبنی توك (عنصر) چې یو خج (فشار) ولري. (پا) دارای یك فشار یا تکیه،

یوډزی yaw-ḍaz-ay : یو ډزی ټوپك، (پا) یك تیره (تفنگ).

یوډوله yaw- ḍáwla : یو رنگه، ستونزمنه، (پا) یکنواخت، خسته کن، (ان) monotonous, monotone

یوډولي yaw-ḍawl-í : یو رنگي، ستونزمني، (پا) یکنواختی، (ان) monotony, monotonousness

یورنگي yaw-rang-í : همرنگي، همڅېري، همجولي، یوجولي، (پا) یکرنگی، همگونی، همانندی، همسانی، هم شکلی، (ان) similarity, assimilation, isotropy, resemblance

یوزرییز yaw-zaray-iz : یوزری ییز، زرکلیز، زرکلن،

(پا) يك هزار ساله ، هزاره ، (ان) nellenial

يوزړی yaw-zár-ay : يو مخی ، پاکزړی ، يوزړه ، او يوه خوله ، (پا) يکدل ، پاکدل ، راستين ، (ان) unanimous, wholehearted

يوزړي yaw-zar-í : يومخي ، پاکزړي ، رښتينولي ، (پا) يکدلی ، (ان) unanimity, consensus

يوژبی (۱) yaw-žáb-ay : همزړی ، همژبی ، رښتين ، (پا) همزبان ، يك زبان ، يکدل ، همصدا ، (ان) unanimous

يوژبی (۲) yaw-žáb-ay : هغه څوك چې تش په يوه ژبه غږېږی او پوهېږي ، (پا) يك زبانه ، (ان) monoglot, monlingual

يوژبي (۱) yaw-žab-i : همژبي ، همزړي ، (پا) همزبانی ، يك زبانی ، يکدلی ، (ان) unanimity

يوژبي (۲) yaw-žab-í : يوه ژبه درلودنه ، (پا) يك زبانی ، (ان) monolinguality

يوژبيز yaw-žab-íz : دهغه سيند (قاموس) يا متن اړوند چې يوه ژبه پکې کار بدلې وي ، (پا) يك زبانی (فرهنگ يامتن) .

يوسترگی yaw-starg-ay : کاجر ، چغر ، شبړا ، (پا)

یك چشمه، یك چشم، (ان) monocular, one- eyed

یوسترګي yaw-starg-í : چغروالی، کغروالی، (پا) یك چشمی، (ان) one-eyed-ness, impartiality

یوستونه yaw-setun-á : یوستنیز ؛ یو کالمي، یو کالمه، (پا) یك ستونه، یك ستونی.

یوستوی اېښونی yawastáway-iṣún- ay : ساده ایښونی (خبر) (پا) گزارهٔ ساده، (ان) simple predicat

یو ستوی غږ yawastáway-ǵaẓ : ساده غږ، (پا) آوای ساده، (ان) monophone

یو ستوې غونډله yawastáwe-ǰwáṇḍla : ساده غونډله (جمله)، (پا) جملهٔ ساده، (ان) simple sentence

یو ستوی ویی yawastáway-wyáy : ساده (بسیط) ویی (لغت)، (پا) واژهٔ بسیط یا ساده، واژهٔ غیر مشتق و غیر مرکب، (ان) simple word

یو شپېنی yaw-špe-náy : دیوې شپې، (پا) یك شبه، of one night's duration, (in) one night

یو ښځمنی yaw-ṣaj-mán-ay : دیوې ښځې خاوند یا مېړه، (پا) یك زنه، (ان) monogamous

یو ښځمني yaw-ṣaj-man-í : یوښځېوالی، (پا) یك

زنی ، (ان) monogamy, monogyny

یو غبرگی yaw-ǵbárg-ay : یو ستوی ، یو کاتی ، یوکاته (قاته) ، (پا) یك لا ، (ان) single, onefold, one-ply

یوغږیزېدن yaw-ǵaẓ-íz-ed-án : (پا) تك آوایی شدن ، (ان) monophthongization

یوغوږی yaw-ǵwáẓ-ay : یو غوږوالا ، په یوه غوږ بوچی یا معیوب ، (پا) یك گوش ، دارای یك گوش ، کسیکه یك گوشش بریده یا معیوب باشد .

یو کوره yaw-kor-a : یو کوری ، یو کوروالا ، د یوه کور لرونکی : همکوری ، (پا) صاحب یك خانه ؛ همخانه .

یوکی yaw-kay : لاړیس ، دو څرخه ، سایکل ؛ یوڅرخه ، (پا) دو چرخه ، بایسکل ، (ان) bicycle

یوگرایه yaw-gráya : یو گرای ، یو کچ ، یو برابر ، (پا) یك برابر ، (ان) onefold, one time

یوگروهی (۱) yaw-groh-ay : --> یو څښتنی .

یوگروهی (۲) yaw-groh-ay : همکېتی ، همگروهی ، له بل سره دیوې گروهې لرونکی ، همدینی ، همعقېده ، (پا) همکېش ، هم عقیده ، هم مذهب .

یوگروهي (۱) yaw-groh-í : --> یو خښتني

یوگروهي (۲) yaw-groh-í : همکبتي ، همګروهي ، هم ديني ، هم اعتقادي ، (پا) همکیشی ، هم عقیده گی ، هم دینی ، هم مذهبی .

یوگړی yaw-gaŗay : یو وگړی (مفرد) (پا) ... مفرد ، (ان) singular

یوگلپاڼیز yaw-gwal-paṇ-íz : یو گلپاڼه لرونکی (پا) یك گلبرگی ، دارای یك گلبرگ ، (ان) monopetalous, unipetalous

یوگلی yaw-gwal-ay : یو گل والا ، یو گل لرونکی (پا) یك گل ، دارای یك گل ، (ان) uniflorous

یوگوتی yaw-gwat-ay : دیوې گوتې والا (پا) یك انگشتی ، (ان) monodactylous, one- fingered, with one finger

یوگوټی yaw-gwaṭ-ay : یوگوټه ، یو گوټیز (پا) یك گوشه ، (ان) one cornered

یولاریز yaw-lar-íz : یو لاری ، دیوې لارې تلونکی ، یو لیکه لرونکی ، یو خط ، (پا) یکراه ، یك خط .

یولاس yaw-las : یو رنگ ، یو برابر ، له مخښې ، یو مخ

(پا) يك دست ، يكسره ، يكنواخت ، (ان) homogenous; uniform; at all, whole, completely

يولاسى yaw-lā́s-ay : ديوه لاس والا ، يو لاس لرونكى ، (پا) يكدست ، يكنواخت ، داراى يك دست ، يكدستى ، (ان) single- handed, homogenous; unmixed

يولوريز yaw-lor-íz : يوخوابيز ، يو پلوى ، يواړخيز ، (پا) يكطرفه ، يك سويه ، (ان) one way, unidirectional, unilateral

يولوريزوالى yaw-lor-íz-wā́l- ay : يو اړخيزوالى ، (پا) يك سويه بودن ، يكطرفى ، يك جهتى ، (ان) onesidedness, unilateral (ness)

يومخيز yaw-max-íz : يو مخ والا ؛ له يوه سره ، له مخې ، له يو مخې ، پر يوه مخ ، يو مخ ، (پا) يك رويه ، يك صفحه يى ؛ يكسره ، يكسر ، سرتاسرى ، بكلى ، (ان) having one face; having one page; totally, entirely

يومهالى yaw-mahā́l-ay : --> هم مهالى .

يومهاليز yaw-mahāl-íz : --> يووختيز .

يوميړوښې yaw-mer-o-ṣe : يو ميړه والا (ښځه) ، يوڅښتنې (ښځه) ، (پا) يك شوهره .

یومیږوښي yaw-meṛ-o-ṣí : یو مېړه توب، یوځښتني، (پا) یك شوهری.

یونان - باختري yunan-baxtar-í : هغه یوناني فرهنګ او تمدن چې په باختر کې منځته راغلی دی، (پا) یونان - باختری (فرهنګ، تمدن . . .)، (ان) Grec-o-Bactrian

یونانیواله yunan-í-wāla : یوناني پالنه، (پا) یونانی ګرایی، (عر) یونانیت، (ان) Hellenism, Grecism

یوندود yun-dód : دیون (حرکت، مارش) رسم، (پا) رسم ګذشت، سان، (ان) parade

یونلیك yun-lík : دیون (سفر) لیکنه یا ګزارش، (پا) سفر نامه (ان) trevel account, log

یونوړی yaw-nóẓ-ay : یوجنسی، (پا) یك جنس، یك جنسی، (ان) unisexual, declinous

یونوړي yaw-noẓ-í : یوجنسي، (پا) یك جنسی (ان) unisexuality

یونومی yaw-núm-ay : <-- همنومی.

یونومي yaw-num-í : <-- همنومي.

یواریز yaw-war-íz : یوځلي، (پا) یکباره کی، یکباره، یك مرتبه یی، (ان) all at once, at on strock

یوواله yaw-wā́la : یووالی؛ یو پالنه، یوڅښتني، یو گرومي، (پا) یکتایی؛ یگانه پرستی، یکتا پرستی، (عر) وحدت؛ توحید، موحدیت، (ان) unity, singularity; monotheism

یووخته yaw-waxt-á : <-- یو وختیز .

یووختیز yaw-waxtíz : یووخته، یو مهالیز، (پا) یك وقته، یك وقتی، (ان) once, at once

یوورځنی yaw-wraj-anáy : یوورځینی، (پا) یك روزه، (ان) in one day, journal, quotidian

یو وگړیز کړ yaw-wagaṛ-iz-kaṛ : مفه کړ (فعل) چې یو فاعل یا یو مفعول لري، (پا) فعل که در تصریف آن یك شخص قرار دارد، (ان) monopersonal verb, unipersonal verb, impersonal verb

یوولس څپیز yawólas-cap-íz : یوولس څپې (هجاوې) لرونکی (شعر ...)، (پا) یازده هجایی، شعر یازده هجایی، (ان) hendecasyllable, hendecasyllabic

یوولس څنډیز yawólas-canḍ-íz : یوولس گوټ، یوولس څنډې لرونکی (شکل)، (پا) یازده ضلعی، یازده گوشه، (ان) a hendecagon, eleven- sided, eleven-

cornered

یوولس ډزی yawólas-ḍáz-ay : یوولس ډزی یا یوولس تکه ټوپك ، (پا) یازده تیره (تفنگ) .

یووم yaw-wám : لومړی ، ړومبی ، (پا) یکم ، اول ، نخست ، (ان) first, prime, primier

یوون yaw- ún : یووالی ؛ واحد ، (پا) واحد ، (ان) union; unit

یوه اوونۍ تر منځه yawá-ownáy- tar- mánja : یوه اوونۍ تر منځ ، هره دویمه اوونۍ ، (پا) یك هفته در میان ، (ان) every other week

یوه ورځ تر منځه (a) : yaw-wraj-tar- mánj- a یوه ورځ تر منځ ، هره دویمه ورځ ، (پا) یك روز درمیان ، (ان) every other day

یهود پال yahud-pā́l : صهیوني ، (پا) صهیونی ، صهیونگرا ، (ان) zionist

یهود واله yahud-wā́l-a : یهودپالنه ، صهیونیزم ، (پا) صهیونیسم ، صهیونگرایی ، (ان) yudaism, zionism

یېبرور yebra-wár : حاصلناك ، پیداواری ، ښېراز ، بارلرونکی ، (پا) بارور ، حاصل خیز ، پر ثمر ، مثمر ، بارخیز ،

fertile, productive, fruifful, (ان) بار آور ،
fruit-bearing, useful

يېبروري yébra-war-í : حاصلناکي ، پيداوري ، ښېرازي ، (پا) بارورى ، حاصلخيزى ، پرثمرى ، بار آورى ، (ان) fertility

يېبره yébra : دکښت حاصل ، دميوې يا نورو ورته ځيزونو حاصل يا محصول ، پيداوار ؛ پايله ، (پا) بار ، حاصل يا پيداوار زراعتى ، (عر) محصول ، ثمره ، نتيجه ، (ان) produce, harvest, product, result, offspring

يېدغا yedğā : ييدغه ، يوه پاميري ژبه چې له نورو پاميري ژبو او پښتو سره په شمال ختيزه اريانه کې راځي ، (پا) ييدغه ، يدغه ، (ان) yidgha

يېړمشر yeṛ-mašar : ديوه ييړ (دبېړيوديوې ډلې) مشر يا بولندوى ، (پا) سر دسته و يا فرمانده يکدسته کشتى ها ،

يېنه ييز yena-íz : ييته رنګ ، (سور) ځيګري ، (تور) ځيګري ؛ ځيګري ، ديېنې اړوند ، (پا) جګرى (رنګ) ؛ مربوط يا منسوب به جګر ،

يېوې Ewé : يوه «Ewe» نومې افريقايي ژبه ، (پا) زبان اوى ، (ان) Ewe

بشپړيزه (تکميله)

آر و آړ ấr –o-ấṛ: (پا) اصل و بدل، اصل و رونوشت، اصـــل و کـاپـی، (ار) اصلـــی اور نقلـــی، (ان) original and copy.

آړ ấṛ: (پـا) مـانع، سـد، شـرط، واژګونـی، تحريـف، بـدل، رونوشـــــت. (ان) obstacle, barrier, wager, copy.

آړليک āṛ-lík: آړ (پـا) کـاپـی، رونوشـت، نقــل، (ان) copy.

اړي او نـــاچـــاري aṛí aw nāčārí: اړي او مجبـــوري (پـا) مجبوريــت و نـــاچـــاری، نـــاچـــاری و مجبـــوری (ان) compulsion and helplessness.

آزاديپال azādi - pấl: آزادي خوښی (ناکره)، (پا) آزاديخـواه. (ار) حريـــــــت پســـــند. (ان) freedom fighter.

آزاد دينـی azād dínay: پرمذهـب نـه ولاړ، (پـا) دنيـاګرا، غيروابسـته، نه ديـن و مذهـب، (ان) secularist, secular

آزاد ديني azād-[illegible]: دين آزادي (پـا) عـدم وابسـته ګی بـه دين(ان) secu[illegible]rity, secul[illegible]ism.

ازمـون بـتـی azmun-baṭə́y: د ا زمیښت بـتی. (پـا) بتـهء آزمایش، کورهء آزمون.

اسلام پـال Islam - pā́l: اسـلام پلـوی. (پـا) اسـلام گرا، (ان) islamist.

اغلې او ښاغلي aγə́le aw ṣaγə́lí: میرمنې او ښاغلي، (پـا) خانمها و آقایان، (ان) ladies and gentlemen.

اکر بکر akár-bakár: حال تپال، (پا) وضع و احوال. حال و احـوال، چنـد و چـون. (ان) condition. situation.

اکر وکر akár - wakár: بیخ و بنسټ، پېژنـد نـښه، (پـا) اصـل و نسـل، کنهـه و کیـف. شـناخت و هویـت، (ان) identity.

اوبشیند ob - šínd: پاشونکی. (پا) آبپاش. (ان) watering can (cart).

انگروزل angrozə́l: تبلیغول. اعلانـول، (پـا) تبلیـغ کـردن (ان) to propagandize, advertise.

انـــگروزی angrózay. (پـــا) آگهـــی. (عـــر) اعـــلان (ان) advertisement, proclamation.

اوربتی or - batә́y: (پا) کوره آتش، (ان) kiln, furnace

اورپکی or-pákay: اورګډی، (پا) شرانداز، (عر)شریر. (ج) اشرار، (ان) instigator, wicked (person)

بلوژنه bәl-wažә́na: وژنه، وژله، (پا) کشتار، (عر) قتل. (ان) killing, murder.

بلونج bәl-wánǰ: (پا) پیشنهاد متناوب، (عر)بدیل، (ار) متبادل، (ان) alternative

بلونجتیا bәl-wanj-tyā́: بلونجی، (پا) یک درمیانی، (عر)تناوب، (ان) alternation.

بنستیګر ← بنستوال

بوختنه boxtә́na: بوختیا، ساتېري، (پا) سرګرمی، ساعتیری، (عر)تفریح، تفرج، (ان) amusement, pastime.

بولل بول bolәl - ból: بولله ویونکی، (پا) قصیده سرا، چکامه سرا، (ان) poet of purpose poem – elegy.

بېلندلیکه beland - líka: بېلندویه لیکه، بریدلیکه، (پا) خط مرزی، (ان) demarcation line.

بشـپریزه bəšpər-iza: بشـپرانده. (پـا + عـــر) تکملـــه.
(ان) complement.

بېواکـوړی bewāk-wáẓay: بېواکغونـډ. (پـا) گروه همخـــوان.
(ان) cluster .(ling).

پانګول pāngawə́l: پانګه اچـول. (پـا)سـرمایه گذاری‌کـردن.
(ان) invest.

پانګونــه pāngawə́na: پـانګه اچونـه. (پـا) ســـرمایه گذاری.
(ان) investment.

پای‌بېواک وړی pā́y-bewāk-waẓay: پای‌بېواکغونډ. (پــا) گروه
همخوان انجامی. (ان) final cluster.

پیېښتګر payəṣt-gár: ادامــه ورکوونکـی. (پـا) ادامـه دهنـده.
دنبـال کننـــده. (عــر) مــداوم. مســتمر. (ان) continuant.
continuation

پایول payawə́l: پایښت ورکــول. پرمخـوړل. ادامـه ورکـړل.
(پا) دنبال کردن. دوام دادن (ان) continue.

پایونه pāyawə́na: پرمخوړنه، پایښت ورکونه، ادامه ورکونه (پا) پیگیری. (عر) ادامه. مداومت. تمدید. (ان)continuation.

پژژبه paẓ-žə́ba: ځان ژبه. د وجود ژبه. (پا) زبان بدنی. (ان) body language.

پلیونی pal-yúnay: لاروی. (پا) پیرو، دنباله رو. (ان) disciple follower.

پوروژنه por-wažə́na: بدل. پور. کسات. (پا + عر) قصاص. (ان) retaliation.

پورویزونه por-wəzúna: پوروییونه. (پا) واژه های وامی. (ان) foreignerism (یوکړی : پورویږ).

پوهاوی pohāwáy: پوهېدنه. پوهېدنګ. (پا) همفهمدگی. (عر) تفاهم. (ان) understanding.

پوهاوی را پوهاوی phawáy-ra-pohāway: پوهول را پوهول. پوهونه را پوهونه (عر) تفهام و تفهیم. (ان) mutual understanding

پوهېدونی pohedúnay: د پوهېدو وړ، پوهوړ، (پا) قابل فـهم، (ان) understandable.

پېغلستان peɣlistā́n: د پېغلو سيمه، (پا) سرزمين دوشـيزه هـا (شاعرانه).

پيلام paylā́m: پيلامه، نـښه، (پـا) نمـاد، نشـان، (عـر)رفـر، علامت، (ار) علامت، (ان) symbol.

پيلاميز paylāmíz: پيلامه يي، (پا) سمبوليک، (ار) علامتـي، (ان) symbolic.

پيللوسـتی payl-lwástay: سـريزه، سـرى، پيلـيزه، (پـا) پيشـگفتار، سـراغاز، ديبـاچـه، (عـر) مقدمـه، (ان) preface, introduction.

ترهـگر trah-gár: وېروړى، (پـا) دهشـت افـگن، (ار) دهشـت گرد،

(ان) terrorist.

ترهـگري trah-garí: وېره اچونـه، (پـا) دهشـت افگنـی، (ار) دهشتگردی، (ان) terrorism.

تشیال تمځی taşyā́l-tamjáy: فضایي سټېشن، (پا) استیشن فضایی، (ار) خلایی ستیشن، (ان) space station.

ترینګلتیا tringəl-tyā́: خرپړتیا، کړکیچ، (پا) تنش، کشیدګی، (عر) تشنج، (ان) tenssion.

توانزېرمه twān-zérma: خواکزېرمه، (پا) نهان توان، انرژی نهانی، (ان) potential energy.

توانیز twāníz: خواکیز، توانوړ، (پا)نیرویی، (عر) بالقوه، (ان) potential.

توانیز وکړنیز twāníz-o-akṛaníz: (پا) ذخیره یی (عر) بالقوه و بالفعل، (ان) potential.

توغونځی toɣawən-jáy: د توغندیو ویشتلو ځای، پرتابګاه موشکی.

تېرخولی terə-xwálay: تیش خوی، (پا) دارای کلاه نوک تیز، (زړه پارسي) تیګره خوده، tigraxauda (د ساکو یو تبر)

تېروېزونه ter-wezúna: تاریخي ویبونه، (ان) historicism (یوګړی: تېروېز).

ټاکونی ṭākúnay: ټاکنده، ټاکونکی، (پا) تعیین کننده، (عـر) معین، (ان) determinant.

جنګغالی ǰang-γālay: جنګځګز، جنګ میـدان، (پـا) رزمـګاه، نـبردګاه، میـدان جنـګ، (ان) battleground, battlefield.

چـورلا ویـز čurlāwiz: کـارخونیز، (پـا) فابریکـه یی، (ان) fabricated، (چـورلاو = فابریکـه)

ټلوالـه ṭalwā́la: ملګرتیـا، انـډیوالي، (پـا + عـر) ائتلاف، (ان) alliance , coalition.

څارګری cār-gə́ray: څرکبه، (پا + عـر) جاسوس، (ان) spy.

څارګري cār-garí: څه کـښي، څرکبـاني، (پـا) ج'سوسـی، اطلاعات، استخبارات، (ان) intelligence (service), spying, espionage، (جـر) spionage geheimdienst,.

څارګري سـازمان cārgarí-sazmān:څارګریـز، څرکبـاني یـا څرکـښي سـازمان، (پـا) سـازمان اطلاعـاتی: سـازمان اسـتخباراتی، سـازمان جاسوسـی، (عــر) مخـابرات

څوکور cukawár: تېره سرى، (پا) نوک تيز، نوکدار (ان) sharp pointed.

خپلواکي پلوى xpəl-wāki-paláway: ازادي پلوى، (پا) طرافدار ازادى. (ان) loyal to freedom.

خپلول xpəlawə́l: د ځان کول، منل، را اخيستل، (پا) از ان خود ساختن، پذيرفتن، اقتباس کردن، (ان) to adopt.

خپلونه xpəlawə́na: د ځان کرنه، پرلاس راوړنه. اخيستنه. (پا) پذيرش، اقتباس، (ان) adoption.

خوار ځواکى xwār-jwā́kay: خوار خوراکى، (پا) مبتلابه سو تغذيه. (ان) undernourished, underfed.

د شتمنۍ وزير de-štəmanə́y-wazír: ماليه وزير، (پا) وزير دارايى، وزير ماليه، (ان) finance minister.

ډيره او ډنډه derá-aw-ḍandá : ځاى ځايګى. (پا) جا وجايګاه.

ډېرى او لږى deráy-aw-ləẓáy: لږى او ډېرى. (پا) اکثريت و اقليت، بيشين و کهين. (ان) majority and minority.

رسـبېرى ras-beŗə́y: رسـد بـېرى، كشـتى تداركـات، (ان) supply ship.

رسند rasánd: رسن، رس، (پـا) رسـد، فـراورده دار، (ان) supply.

رښتپـوه rəşt-póh: حقـوق پـوه، قـانونپوه، (پـا) حقوقـدان، قانوندان، (ان) jurist, lawyer.

رښتپوهنـه rəşt-pohə́na: حقـوق پوهنـه، (پـا) علـم حقوق، (ان)law، (جر) Rechtswissenschaft.

رښته rə́şta: بخره báxra، (پا + عر) حق، (رښتې = حقوق)، (ان) law, right، (جر)recht، (خوتن ساكي) rraṣṭa.

رښتيز reşt-íz: حقوقـي، (پـا) حقوقـى، (ان) legal ,lawful، (جر) rechtlich.

رنـځور پـال ranjor-pā́l : (پـا) پرسـتار، (ان) nurse.

زرين خولى zarin-xólay: زرين تاجى، (پا)زرين تاج. با تـاج طلايى.

زړویزونه zar-wezuńa: زاړه وییونه، (پا) واژه های کهن. (ان) archaisms. (یوګړی : زړویز).

ژویانه zoyānā́:د ځناورو د خولې کیسه، (پا) حکایت(از زبان جانوران)، (ان) fable.

سادرملنه sā-darmalə́na:اروادرملنه، (پا٠روان پزشکی، (ان)psychiatry .

سادرملی sā-darmálay: اروا درملی، (پا)psychiatrist.

ساسپړاند sā-spṛā́nd: ارواشناند، (پا) روانکاو. (ان) psychoanalyst.

ساسپړنه sā-spṛə́na: سا شننه، (پا) روانکاوی. (ان) psychoanalysis.

سپوږمکی spoẓmakə́y: وږمی، وږمکی. (پا) ماه... قمر مصنوعی، (ان) satellite .

سپین زړی spin-zə́ṛay: پاکزړی، (پا) پاکدل، با دل صاف.

سختچاری saxt-čā́ray: (پا) سختګیر، (ان) strict.

سربېواکوړی sár-bewāk-wáẓay: پیل بېواکغوند، (پا) گروه

همخوان اغـازی، (ان) initial cluster (د ژبپوهنـې نومونـه).

سرپورراینه sar-porāyə́na: (پـا) کمـک هنرینـه ، (ان) subsidy.

سـرټکی sar-ṭə́kay: د سـرټکی، (پـا) سـرخط(خبرهـا)، (ان)head line. (ډېرګړی : سرټکي head lines).

سرټکي sar-ṭə́kí: د سر تـاپـي،(پـا + عـر) رووس مطـالب، (ان) head lines, main topics.

سـرلیکه sar-líka: سـردړه، (پـا) سـرلوحه، (ان) board, nameplate.

سرمشـریزه sar-məšríza: سرمشریزه غونـډه، (پـا) همـایش سران، نشست سران، (ان) (a meeting at the) summit.

سکوی skoy: نخش، انځور، چکن، (پا) نقش، کنده کاری، ضـرب، سـکه، سـوزندوزی، (ان) coining, needlework, engraving, drawing, design.

سـکویل skoyə́l: نقش ، انـځورچپکنـول، (پـا) نقش کـردن، منقوش ساختن، سکه زدن، سوزندوزی کـردن، (ان) tocoin, engrave, draw, design.

سکیندل skində́l: پتی ایښتودل، جبرانول، (پا) جبران کردن، جبیره کردن، تلافی کردن، (ان) to cover, compensate.

سکینده skindá: پتی، (پا + عر) جبیره، جبران، (ان) amends, compensation.

سلنه səlә́na: سلواله، (پا)فیصدی، (ان)percentage.

سمندر غاړی samandər-γaṛay: کښوال، (پا) ساحلی

سمونپال samun-pā́l: سمونپلوی، (پا) اصلاح طلب

سمونتیا samun-tyā́: سمون، (پا + عر) اصلاحات، (ان) reform.

سوداګریز sawda-gəríz: سوداګري، (پا) بازرګانی، تجارتی، (ان) commercial.

سورستوری sur-stóray: سورستوریز، (پا) دارای ستاره سرخ.

شخه شولانګه šáxa-šolā́nga: تاوتریخوالی، کړ کیچ، اړپیچ، (پا) تنش، (ان) conflict, tention.

شک و شوپیان šák-o-šopyā́n: شک و اړنګ، اړنګ بړنګ، (پا) شک و شبهه، (ان) doubt, suspicion.

شونتیا šun-tyá: کېدون، (پا + عر) امکان، (ان) possibility.

شونی šunay: کېدونکی، (پا) شونده، امکان پذیر، (عر) ممکن، (ان) possible.

ښمیروښېګڼه şmə́r-o-şegə́ṇa: خیرښېګڼه، (پا + عر) خیریه، خیروخیرات، (ان) welfare, charity.

ښېګنیز şegəníz: (پا + عر) خیریه

غښته ɣə́şta: سازښت، (پا) سازش، (عر) مصالحه، (ان) compromise.

غوراینه ɣorāyə́na: امرنه، (پا) گزینش، (عر) انتخاب، (ان) selection, election.

غور ټاکنې ɣwar-ṭakə́ne: ټاکنې، غوراینې، امرنې، (پا + عر) انتخابات، (ان) election.

غورځاوڼ ɣorjāwáṇ: غورځنګ غرې، غورځنګ مل، (پا)پیروجنبش، هواه خوان جنبش.

قلموال qalam-wā́l: قلم کار، لیکـوال، لیکونکـی، کښونکـی، (پا) قلم بدست، نویسنده، (عر) کاتب، منشـی، مولـف، (ان) author, writer.

کرښور kərṣór: سیمه، (پا) استان، (عر) ایالت، ولایـت، (ان) province.

کرورلی kroṛə́lay: غښتلـی، پیـاوړی، ځواکمـن، (پـا) توانـا، توانمنـد، نـیرومند، (ار)طـاقتور، (عـر) قـوی، (ان) strong, powerful.

کـرور kəṛ-wáṛ:کرنـیز، (پـا + عـر) بـالفعل، (ان) actually, poterntial.

کږدی بازار kəẓdəy-bāzā́r: کېږدی بازار، (پا) بازار غژدی‌ها، بازرا چادر نشین ها.

کنګل kangál: یخی، (پا) یخبندان، یخبسـته، (ان) frozen.

کنګلول kangal-a-wə́l: کنـګل کـول، (پـا) راکــد ســاختن، منجمد ساختن(سرمایهء بانکی)، (ان) to freeze.

کور جوړی kor-ǰóŗay : کور رغولی، (پا) ساخت خانگی، (ان) homemade.

کېدون kedún: کیدن، (پا + عر) احتمال، (ان) eventuality.

کېدونی kedúnay: کېدونکی، (پا) احتمالی، (ان) probable, eventual.

کېږدی بازار kezdəy bazā́r: کږدی بازار.

ګړويزونه gəŗ-wezúna: ګردودي وييونه، (پا) واژه های گويشی، (ان) dialectisms (يوګړی : ګړوېز).

ګڼ وګړی gaņ-wagə́ŗay : ګڼ وګړنی(هېواد)، (پا) پرنفوس، (ان) large crowded.

ګڼ هېواديز gaņ-hewādíz: ګڼ ولسيز، (پا) چند ملتی، (ان) multinational.

ګوتڅنډنه gwet-canḍə́na: ګواښنه، ګواښ، تور برېښ، (پا + عر) تهديد، (ان) warning.

ګواښنه gwāṣə́na: ګواښ، ګوتڅنډنه، (پا) اګاهی، خبرداری، اخطار، (ان) warning.

لاسلرلی lās-larə́lay: په لاس کې، پــه واک کــې، (پـا) دسـت داشته، (ان) available.

لړلیـک laɽ-lík: نیــو لیـک، (پـــا) فهرســـت مندرجـــات، (ان) table of contents.

لـږی او ډېری ləẓáy–aw-ḍeráy: لـږه کـی او ډېره کـی، (پـا) کهین و بیش، (عـر) اقلیـت و اکـثریت، (ان) minority and majority.

لمر مزدک lmar-mazdák: د لمر معبد، (پا) معبد خورشید(شاعرانه).

مانوېزونه man-wəzúna: ماناونجونه، (پا) واژه های با معنی نو، (ان) semantism.

لومړنیـان lumṛanyā́n: لومړنــي، مخنــي، مخینیــان، (پـا) پیشینیان، (ان) the ancients.

نارنجستان nārənǰ-istā́n: نارنجباغ، (پا) نارنجستان، (ان) (orangery)

ناندریز nāndríz: شخړیز، (پا + عر) متنازع فیه، (ان) .disputed

نړویزونه naŗ-wezúna: نړیوال ویبونه، (پا) واژه های بین المللی، (ان) internationalism(یوګړی : نړوېز).

نسکوربختی naskor-báxtay: بدمرغه، بدمرغ، بدشامته، (پا) بدبخت، نګونبخت، واژګونبخت، (ان) unlucky.

ننګول nangawә́l: پرغیرت را وستل، تومبل، چلنجول، (پا) بمبارزه طلبیدن، (ان) to challenge.

ننګونه nangawә́na: تومبنه، پارونه، (پا) مبارزه طلبی، (ان) challenge.

نیم نښتی کور nim-nşә́tay-kor: دیوال شریکی کور. (ان) semi(semi detached house).

نوماند numā́nd: نومور، نومیال، نومیالی، (پا) نامور نامدار، (عر) شهیر، مشهور، معروف.

نـښير naşír: (پـا + عـر) اثـر، (ان) work، (نښيرونـه : اثـار:works).

نومړ numə́ŗ: نومولی. (پا) نامزد، (ان) condidate.

نوېزونه nawezúna: نوې رغاوې، خپللاسي وييونه، (پا) واژه های نو، (ان) neologism، (يو ګړی : نوېز).

وچغاړی wəč-ɣā́ŗay: په وچـه کـې را ښکيـل (هـېواد)، (پـا) محاط به خشکه.

ورانپوهـاوی wrān-pohāwáy: (پـا) غلـط فـهمی، (ان) misunderstanding.

ورم و وراشه wárm-o-wrā́ša: (پا) پند و نصيحت

وريښملار wreşəm-lā́r: د وريښمـو لار، ورېښمينـه لار، (پـا)راه ابريشم، (ان) silk road .

وړانـد ويېنـه wŗānd-wayə́na: مخويېنـه. (پـا) پيـښګويی، (ان) predict.

وسـله څاری wasla-cā́ray: (پـا) بـاز رسـان تسـليحاتی، (ان) weapons' inspector.

وسمهاليز wəs-mahālíz: وسمهالی، (پا + عر) معاصر، (ان) contemporary.

ويني پور wine-pór:

وییزېرمه wayi-zérma: وییپانګه، (پا) ذخیرهٔ لغوی، (ان) vocabulary.

هڅاند hacā́nd: هڅند، (پا) کارکشته، شخص پرانرژی، (ان) dynamic, acive.

همغاړی ham-γā́ṛay: همماندی، (پا + عر) موافق، (ان) agreeing.

همغږی ham-γáẓay: یوخوله(پا) همصدا، همنوا، هماهنګ، (ان) concordant.

همغږي کول hámγázi-kawə́l: پرله غبنتول، منسجمول، (پا) منسجم ساختن، (ان) to coordinate.

هنرپال hunar-pā́l: هنر پالونکی، (پا) هرپرور، هنرپیشه، (ان) artist.

هـنرتون hunar-tún: (پـا) هنرسـتان، (ان) school of art.

هنريـال hunar-yā́l: هـنرمند، (پـا) هـنرمند، (ان) artist.

هواسپېښ hawā-spéc: هواپاک، (پا) هواکش، ماشـين يـا الـهء تهويه(ان) ventilator.

يـاده yā́da: يـادی، يـادښت، (پـا + عـر) حافظـه، (ان) memory.

ييکی (ايکـی) yikə́y: پيسـه، سـکه، (پا) پـول، سـکه، (ان) money, coin.

ييکيـڅ yikíz: (پـا) ضرابخانـه، (ان) mint.

یو اړین لیک

د زړې پیړۍ او زړې زرۍ په وروستیو شپږو کلو کې چې دغه سیندګي د چاپ په تماه تر شا پرېښوول، پښتو نویزونه په بېسارې توګه ر مخ ولاړل. دا هم په دې چې د جنګ جهل او جنایت خپلي هیواد د پرېښوونې او په یو واریز ډول د پوهې او فرهنګ له پرمختللي چاپېریال سره مخامخېدني، پښتانه لیکوال او پوهان دېته را ولیېل چې په دغه لنډ مهالپېر کې د خپلې وروسته پاتې ژبې نړیوالې یا لړترلړه سیمه والې سیالۍ ته متې را ونغاړي او د یوه نیم خانساتي د "کلاسیکپال" لیکوال او پوهاند په توپیر پرې د "یوې-کره پښتو" د ار او اړتیا له مخې د ګڼو لیکنو او ژباړنو په ترڅ کې ښایسته ډېرې ادبي، فرهنګي، علمي او تخنیکي سمې او نا سمې نوې رغاونې ولوروي.

په دې توګه په کاروه، اړوندې شپږکلنې خپرونې مو را چانلې او هماغه سمې رغاونې مو هم دلته را اخیتسې وای. خو د پښتو مینو یو واریزې پېرزوینې نوره کابو پرلاس را نه کړه او

له منډې له مخې مو پر يوې لنډې ګنډې "بشپړيزې" بسنه وکړه. بياهم د همدغې سترې پيرزوينې د ملتيا په ډاډ ژمنه کوو چې په دويم او نورو راتلونکو چاپونو کې يې ټول منځته راغلي نوېزونه تازه پر تازه، د up-to-date په ټوله مانا را خوندي کړای شو. د دغه لنډ يادښت په پلمه غوارم چې د دغې چاپي لوروني له کبله د ساپي د پښتو څيړنو او پراختياد مرکز د منلي مشر امام الدين ساپي صاحب او د ساپي د مرکز چلوونکې ادارې څخه په ټولو پښتنو ولولو سره د زړه له ژور و خوښنه او مننه څرګند کړم او پرمخ اخيستې پتمنه لار کې ورته د لاسترو بريو، برياوو او وياړونو هيله وکړم!

په پښتني مينه

پوهاند ډاکټر مجاور احمد "زيار"

اکسفورډ، ۱۷-۱۰-۱۹۹۹

دساپي دپښتو څيړنو او پراختيا دمرکز موسس

مشرښاغلي امام الدين ساپي نه چې زما

داکتاب يې دتاريخ په دې

حساسو. ترخو

او

د ستونزو نه په ډېرو ډکو شيبوکې د

خپل ځانګړې پانګې په بشپړلګښت

چاپ اوخپورکړ يو وار بيابيا

مننه.

دکتور مجاور احمد زيار

د پوهاند زیار نور آثار:

چاپ: پښتو نومترنگونه (په آلماني)، پښتو پښویه، پښتو لیکلار، پښتو ویي پوهنه، زنداني نغمې، وینه او مینه، اندوژوند، سوزونه او سازونه، کلولې، ګلکڅونه، پښتو شعر څنګه جوړیږي؟، پښتانه او ورونه ملیتونه(ژباړه)، د کنشکا د سره کوتل دبرلیک (ژباړه)، د سبرونو نڅا، ګلوییونه، څڅواکي، رزم و بزم، اور و وینې، مینه و زړه په وینه، سیندګی(هممانیزونه)، پته خزانه یوه لغوي خزانه، زمانړی، د مرجانو څاڅکي، پوهه او ګروهه، ناپېیلې (نثري کلیات).ترچاپ لاندې: سیندګی (انګرېزي — پښتو سربلونه)، ساندې او سندرې، نوې پېړی او نوې زری، اند و واند، پښتو او پښتانه د ژبپوهنې په رڼا کې.

نا چاپ: پښتو — دري فرهنګ، سیندګی (اتیمولوجي) او پر پښتو او نورو افغاني ژبو ۱۰۴توکه څېړنې.

دساپې دپښتو څېړنو او پراختيا دمرکز چاپ شوي کتابونه

دساپې دپښتو څېړنو او پراختيا دمرکز لخوا دپښتو ژبې علمي کولو او دافغان ملي ژبې ته دخدمت کولو په لیارکې دیولړ ادبي ،فرهنګي ،تاریخي او ساینسي څېړونو برسیره دالاندې کتابونه دغوره شوي بیلګې په توګه چاپ شویدي چې ددې مرکز دکتابتون له لیارې دهیواد ،دټولو پوهنتونونو کتابتونونو ،دپوهنې ،اطلاعات او کلتور او لوړو زده کړو دوزارتونو لوړو مقاماتو ،دپوهنتونونو یو شمیر نومیالیو استادانو ، ملي شخصیتونو او پوهانو ته په ډېر درنښت دالی شوي او هم دطب مسلکي زده کړو زیات شمیر محصلینو ته دلوست لپاره ورکړ شویدي.

١. کتابونه دریابونه .
٢. پښتو شفاهي داستان.
٣. پښتو ولسي ادبیات.
۴. دخیرالبیان لغتونه.
۵. افغان او افغانستان.
٦. دعصبي جراحي داساساتو لکچرنوټ.
٧. دافغانستان قومي جوړښت.

۸. دپوستکي او زهروي ناروغیو اساسات.

۹. ملنګ جان.

۱۰. عمومي بیالوژي (د P.C.B) تولګي ددوهم سمستر لپاره.

۱۱. هرات.پښتانه او ستره لوبه.

۱۲. پښتو ژبښود.

۱۳. پښتو ګرښود.

۱۴. پښتو بدیع البیان.

۱۵. رنا اودفاع (دافغانستان دنفوسو.تاریخ اوروانو پیښو په باب لیکنې).

۱٦. پښتو سندګی(نویزونه Neologisms)

یادونه: دساپې دپښتو څیړنو او پراختیا مرکز دلوی او بخښونکي خښتن (ج) دمرستې او مهربانی په سیوري کې د 2000 کال په تول بهیر کې دپوهنې زده کوونکو او دلوړو زده کړو محصلینو لپاره دیو شمیر نورو درسي ،فرهنګي ،ادبي،تاریخي او ډول ډول علمي کتابونو چاپول،دخپل کار دپلان په لومړی برخه کې ځای کړیدي.

PUSHTO SIENDGAI

Neologisms

Author

Prof. Dr. M. A. Zeyar

خپروونکی

امام الدین ساپی

Published By

Sapi's Center for Pushto Research and Development

Peshawar ---------------------------------- 2000